

**УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКИ ФАКУЛТЕТ**

Марија Станојевић Веселиновић

**КОМПАРАТИВНИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ЗА ЈЕЗИЧКИ ПАР
СРПСКИ-НЕМАЧКИ**

Докторска дисертација

Ментор: доц. др Даница Недељковић

Крагујевац, 2018

ИДЕНТИФИКАЦИОНА СТРАНИЦА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. Аутор

Име и презиме: Марија Станојевић Веселиновић

Датум и место рођења: 28.09.1983. Јагодина, Република Србија

Садашње запошљење: наставник немачког језика на Факултету педагошких наука у Јагодини Универзитета у Крагујевцу (56%) и наставник немачког језика у ОШ „Бошко Ђуричић“ у Јагодини (44%)

II. Докторска дисертација

Наслов: Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки

Број страница: 406

Број слика: /

Број библиографских података: 103

Установа и место где је рад израђен: Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

Научна област (УДК): 811.163.41'373.7:811.112.2'373.7

Ментор: доц. др Даница Недељковић, доцент доктор, ужа научна област *Немачки језик*, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

III. Оцена и одбрана

Датум пријаве теме: 24.12.2013.

Број одлуке и датум прихватања теме докторске дисертације: 01-203, 02.02.2015.

Комисија за оцену научне заснованости теме и испуњености услова кандидата:

1. Др Даница Недељковић, доцент, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: *Немачки језик*
2. Др Гордана Ристић, доцент, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: *Немачки језик*
3. Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: *Теоријске лингвистичке дисциплине и Савремени српски језик*

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације:

1. Др Гордана Ристић, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, ужа научна област: *Немачки језик*
2. Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: *Савремени српски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине*
3. Др Јулијана Вулетић, доцент, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: *Немачки језик*

Датум одбране дисертације: _____

РЕЗИМЕ

У дисертацији *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* анализирају се компаративни фразеологизми у српском и у немачком језику, које карактерише специфична структура и изражена сликовитост.

Након теоријског дела у којем ће бити речи о основним особинама компаративних фразеологизама, фразеологизама уопште и њиховим класификацијама у германистици као и у сербокроатистици, компаративни фразеологизми се проучавају са становишта контрастивне и когнитивне лингвистике, при чему је полазни језик српски а циљни немачки језик. Компаративни фразеологизми се анализирају на семантичком, морфосинтаксичком и лексичком нивоу, при чему се утврђују типови еквиваленције за компаративне фразеологизме у српском и немачком језику, а затим су наведени фразеологизми подвргнути концептуалној анализи, тачније постулисању појмовних метафора.

Фразеолошки материјал је ексцерпиран из постојећих једнојезичних и двојезичних фразеолошких речника српског и немачког језика, што представља полазни корпус. Како би се установила употребна вредност инвентарисаних компаративних фразеологизама у језику, анализирали смо контролни корпус који обухвата српски и немачки језик публицистичког стила и језик књижевних дела српских и немачких писаца чији текстови представљају говорни језик. На основу морфосинтаксичког критеријума као и на основу фреквентности коју имају у језику подељени су компаративни фразеологизми на придевске и глаголске компаративне фразеологизме. Даље, на основу семантичког критеријума су дати компаративни фразеологизми подељени на фразеологизме који се односе на човека и на фразеологизме који квалификују предмете, где је у склопу ових поља извршена даља класификација на основу семантичког критеријума.

Циљ рада је да се утврде, прикажу и опишу истоветности, сличности и разлике између српског и немачког језика на примерима компаративних фразеологизама као индикатора за различито схватање света односно осликавање културно специфичног опажања и емпирије сваке појединачне говорне заједнице.

Кључне речи: компаративна фразеологија, контрастивна лингвистика, когнитивна лингвистика, еквиваленција, лексички, семантички, морфосинтаксички ниво, сликовитост, концептуална анализа, појмовна метафора, српски језик, немачки језик.

ZUSAMMENFASSUNG

Im Rahmen dieser Arbeit werden komparative Phraseologismen im Serbischen und im Deutschen sowohl wegen ihrer spezifischen Struktur als auch wegen ihrer ausgeprägten Bildhaftigkeit analysiert.

Nach dem theoretischen Teil, in dem die Rede über die Grundzüge der komparativen Phraseologismen, Phraseologismen im Allgemeinen und deren Klassifikation sowohl in der Germanistik als auch in der Serbokroistik ist, werden komparative Phraseologismen aus der Sicht der kontrastiven und der kognitiven Linguistik untersucht, wobei die Ausgangsprache Serbisch und die Zielsprache Deutsch ist. Komparative Phraseologismen werden auf der semantischen, morphosyntaktischen und lexikalischen Ebene analysiert, wobei die Äquivalenzbeziehungen zwischen komparativen Phraseologismen im Serbischen und Deutschen festgestellt werden, um sie anschließend der konzeptuellen Analyse, d.h. der Festlegung der konzeptuellen Metaphern zu unterziehen.

Phraseologisches Material wird aus ein- und zweisprachigen phraseologischen Wörterbüchern der serbischen und der deutschen Sprache exzerpiert, was das Ausgangskorpus darstellt. Um den Gebrauchswert der inventarisierten komparativen Phraseologismen zu bestimmen, wurde auch das Kontrollkorpus analysiert, das die serbische und die deutsche Pressesprache sowie die Literatursprache serbischer und deutscher Autoren der Gegenwart umfasst. Aufgrund des morphosyntaktischen Kriteriums sowie aufgrund der Frequenz der komparativen Phraseologismen im Sprachgebrauch werden sie in adjektivale und verbale komparative Phraseologismen geteilt. Weiterhin werden aufgrund des semantischen Kriteriums die gegebenen komparativen Phraseologismen in die Phraseologismen, die sich auf den Menschen beziehen, und in die, die Gegenstände qualifizieren, unterteilt, wo eine weitere Klassifizierung nach dem semantischen Kriterium im Rahmen dieser Felder erfolgt.

Ziel der Untersuchung ist es, am Beispiel der gut abgrenzbaren Sonderklasse der komparativen Phraseologismen, die eine andere Auffassung der Welt, kulturspezifische Beobachtungen und die Empirie jeder einzelnen Sprachgemeinschaft indizieren, für das Sprachenpaar Serbisch-Deutsch nach Übereinstimmungen, Ähnlichkeiten und Unterschieden zu suchen.

Schlüsselwörter: komparative Phraseologismen, kontrastive Linguistik, kognitive Linguistik, Äquivalenz, semantische, morphosyntaktische, lexikalische Ebene, Bildhaftigkeit, konzeptuelle Analyse, konzeptuelle Metapher, Serbisch, Deutsch.

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

ДЕЈ: делимична еквиваленција са утврђеном разликом на лексичком нивоу

ДЕЈМ: делимична еквиваленција са утврђеним разликама на лексичком и морфолошком нивоу

ДЕМ: делимична еквиваленција са утврђеном разликом на морфолошком нивоу

ДЕМС: делимична еквиваленција са утврђеном разликом на морфосинтаксичком нивоу

ДЕС: делимична еквиваленција са утврђеним разликама на синтаксичком нивоу

КФ: компаративни фразеологизам

НЕ: нулта еквиваленција

нем.: немачки језик

ПЕ: потпуна еквиваленција

РСЈ: Речник српскога језика 2007, Нови Сад: Матица српска

СЕ: семантичка еквиваленција

срп.: српски језик

ТИПОГРАФСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ

<i>курзивно</i>	компаративни фразеологизми у свом основном облику
Times New Roman 14	појмовне метафоре
, ‘	значење компаративног фразеологизма
„“	дословни превод
/	варијантни члан фразеологизма
//	синонимни компаративни фразеологизам

САДРЖАЈ

1. Увод	25
1.1. Предмет истраживања	25
1.2. Структура рада	26
1.3. Циљеви истраживања.....	27
1.4. Научне методе	28
1.5. Корпус	31
1.6. Значај истраживања	32
2. Теоријски оквир	34
2.1. Предмет проучавања фразеологије	34
2.2. Терминологија	36
2.3. Кратка историја германистичке фразеологије	36
2.4. Кратка историја фразеологије у сербокроатистици	38
2.5. Дефиниција фразеологизма	39
2.6. Карактеристике фразеологизама	41
2.6.1. Вишелексемност	41
2.6.2. Стабилност	41
2.6.2.1. Релативност лексичке стабилности	43
2.6.3. Идиоматичност	45
2.7. Парадигматични односи у фразеолексикону	45
2.7.1. Синонимија	46
2.7.2. Антонимија	46

2.7.3. Полисемија	46
2.7.4. Хомонимија	47
2.7.5. Фразеолошки низови	47
2.8. Класификације фразеологизама у германистичкој лингвистици	48
2.8.1. Основна класификација и терминологија	48
2.8.2. Синтаксичка класификација	49
2.8.3. Специјалне класе фразеологизама	50
2.8.4. Мешовите класификације	51
2.8.5. Колокације	51
2.8.6. Рутинске форме	51
2.9. Класификације фразеологизама у србистичкој лингвистици	52
2.9.1. Класификација фразеологизама на основу лексичког значење компоненти	52
2.9.2. Класификација фразеологизама на основу семантичке фигуре која је у основи фразеолошког значења.....	53
2.9.3. Класификација фразеологизама на основу синтаксичког критеријума	54
2.9.4. Класификација фразеологизама на основу идиоматичности	54
2.9.4.1. Поткласе глобалних фразеологизама.....	55
2.9.4.2. Поткласе компонентних фразеологизама.....	56
2.9.5. Класификација фразеологизама на основу функције атрибута у именичкој компоненти.....	57
2.10. Предмет компаративне фразеологије	57
2.11. Дефиниција и карактеристике компаративних фразеологизама	58
2.11.1. Comparatum и comparandum.....	59

2.11.2. Comparator	60
2.11.3. Tertium comparationis	60
2.12. Оказионални компаративни фразеологизми	61
2.13. Паралелни облици номинације у немачком језику	61
2.14. Класификације компаративних фразеологизама у германистици	62
2.14.1. Структурална класификација	62
2.14.2. Морфолошко-синтаксичка класификација	63
2.14.3. Подела компаративних фразеологизам на основу идиоматичности ...	64
2.15. Класификације компаративних фразеологизама у сербокроатистици	65
2.15.1. Структурална класификација компаративних фразеологизама	65
2.15.1.1. Структурална класификација Жељке Финк-Арсовски	66
2.15.2. Класификације компаративних фразеологизама на основу семантичког критеријума.....	67
2.15.2.1. Семантичка класификација компаративних фразеологизама Жељке Финк-Арсовски.....	69
2.15.3. Класификације компаративних фразеологизама према парадигматичности, синтаксичком критеријуму и концептима Жељке Финк-Арсовски.....	69
2.16. Контрастивна фразеологија	71
2.17. Одређивање контрастивних метода и поређење фразеолошких јединица	72
2.17.1. Појам еквиваленције и коренспонденције	73
2.17.1.1. Типови еквиваленције према Бургеру.....	74
2.17.1.2. Други типови еквиваленције	75
2.17.1.2.1. Типови еквиваленције према Колеру	75
2.17.1.2.2. Типови еквиваленције према Корхонену	77

2.17.1.2.3. Типови еквиваленције – Добровољски и Пираинен.....	78
2.18. Когнитивна лингвистика	80
2.18.1. Концептуална анализа	80
2.18.1.1. Концептуална анализа Лејкофа и Џонсона	81
2.18.2. Извори	84
2.18.3. Мотивација – Добровољски и Пираинен	85
2.19. Култура и фразеологија.....	88
3. Истраживачки део	92
3.1. Компаративни фразеологизми који се односе на човека.....	93
3.1.1. Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине људи у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику	95
3.1.1.1. <i>Брбљивост</i>	96
3.1.1.1.1. Тип еквиваленције	97
3.1.1.1.2. Концептуална анализа	98
3.1.1.2. <i>Глупост</i>	99
3.1.1.2.1. Тип еквиваленције	100
3.1.1.2.2. Концептуална анализа	103
3.1.1.3. <i>Верност</i>	105
3.1.1.3.1. Тип еквиваленције	106
3.1.1.3.2. Концептуална анализа	106
3.1.1.4. <i>Доброта</i>	106
3.1.1.4.1. Тип еквиваленције	107
3.1.1.4.2. Концептуална анализа	109

3.1.1.5. <i>Дрскост</i>	110
3.1.1.5.1. Тип еквиваленције	111
3.1.1.5.2. Концептуална анализа	112
3.1.1.6. <i>Живахност</i>	113
3.1.1.6.1. Тип еквиваленције	114
3.1.1.6.2. Концептуална анализа	115
3.1.1.7. <i>Злонамерност</i>	115
3.1.1.7.1. Тип еквиваленције	116
3.1.1.7.2. Концептуална анализа	116
3.1.1.8. <i>Лажљивост</i>	118
3.1.1.8.1. Тип еквиваленције	118
3.1.1.8.2. Концептуална анализа	119
3.1.1.9. <i>Лењост</i>	119
3.1.1.9.1. Тип еквиваленције	119
3.1.1.9.2. Концептуална анализа	120
3.1.1.10. <i>Лукавост</i>	120
3.1.1.10.1. Тип еквиваленције	121
3.1.1.10.2. Концептуална анализа	122
3.1.1.11. <i>Марљивост</i>	122
3.1.1.11.1. Тип еквиваленције	123
3.1.1.11.2. Концептуална анализа	123
3.1.1.12. <i>Махнитост</i>	124
3.1.1.12.1. Тип еквиваленције	125
3.1.1.12.2. Концептуална анализа	125

3.1.1.13. <i>Наметљивост</i>	126
3.1.1.13.1. Тип еквиваленције	128
3.1.1.13.2. Концептуална анализа	129
3.1.1.14. <i>Невиност</i>	129
3.1.1.14.1. Тип еквиваленције	130
3.1.1.14.2. Концептуална анализа	130
3.1.1.15. <i>Нестрпљивост</i>	131
3.1.1.15.1. Тип еквиваленције	131
3.1.1.15.2. Концептуална анализа	132
3.1.1.16. <i>Неумереност</i>	132
3.1.1.16.1. Тип еквиваленције	134
3.1.1.16.2. Концептуална анализа	136
3.1.1.17. <i>Обазривост</i>	138
3.1.1.17.1. Тип еквиваленције	138
3.1.1.17.2. Концептуална анализа	138
3.1.1.18. <i>Оштроумност</i>	139
3.1.1.18.1. Тип еквиваленције	140
3.1.1.18.2. Концептуална анализа	141
3.1.1.19. <i>Плашљивост</i>	143
3.1.1.19.1. Тип еквиваленције	143
3.1.1.19.2. Концептуална анализа	144
3.1.1.20. <i>Превртљивост</i>	144
3.1.1.20.1. Тип еквиваленције	145
3.1.1.20.2. Концептуална анализа	146

3.1.1.21. <i>Принципијелност</i>	147
3.1.1.21.1. Тип еквиваленције	147
3.1.1.21.2. Концептуална анализа	148
3.1.1.22. <i>Равнодушност</i>	148
3.1.1.22.1. Тип еквиваленције	149
3.1.1.22.2. Концептуална анализа	150
3.1.1.23. <i>Стрљивост</i>	152
3.1.1.23.1. Тип еквиваленције	152
3.1.1.23.2. Концептуална анализа	153
3.1.1.24. <i>Тачност</i>	153
3.1.1.24.1. Тип еквиваленције	154
3.1.1.24.2. Концептуална анализа	154
3.1.1.25. <i>Тврдоглавост</i>	154
3.1.1.25.1. Тип еквиваленције	155
3.1.1.25.2. Концептуална анализа	156
3.1.1.26. <i>Ћутљивост</i>	157
3.1.1.26.1. Тип еквиваленције	158
3.1.1.26.2. Концептуална анализа	159
3.1.1.27. <i>Храброст</i>	159
3.1.1.27.1. Тип еквиваленције	160
3.1.1.27.2. Концептуална анализа	161
3.1.1.28. <i>Честитост</i>	161
3.1.1.28.1. Тип еквиваленције.....	161
3.1.1.28.2. Концептуална анализа	162

3.1.2. Компаративни фразеологизми који квалификују физичке способности, стања човека и спољашност у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику.....	163
3.1.2.1. <i>Боја коже</i>	163
3.1.2.1.1. Тип еквиваленције	165
3.1.2.1.2. Концептуална анализа	167
3.1.2.2. <i>Боја косе и браде</i>	168
3.1.2.2.1. Тип еквиваленције	169
3.1.2.2.2. Концептуална анализа	170
3.1.2.3. <i>Боја очију</i>	170
3.1.2.3.1. Тип еквиваленције	171
3.1.2.3.2. Концептуална анализа	171
3.1.2.4. <i>Боја зуба</i>	171
3.1.2.4.1. Тип еквиваленције	172
3.1.2.4.2. Концептуална анализа	172
3.1.2.5. <i>Брзина</i>	172
3.1.2.5.1. Тип еквиваленције	174
3.1.2.5.2. Концептуална анализа	177
3.1.2.6. <i>Глас</i>	177
3.1.2.6.1. Тип еквиваленције	178
3.1.2.6.2. Концептуална анализа	178
3.1.2.7. <i>Дебљина</i>	178
3.1.2.7.1. Тип еквиваленције	179
3.1.2.7.2. Концептуална анализа	180

3.1.2.8. <i>Држање</i>	180
3.1.2.8.1. Тип еквиваленције	182
3.1.2.8.2. Концептуална анализа	184
3.1.2.9. <i>Здравље</i>	185
3.1.2.9.1. Тип еквиваленције	185
3.1.2.9.2. Концептуална анализа	186
3.1.2.10. <i>Косматост</i>	187
3.1.2.10.1. Тип еквиваленције	187
3.1.2.10.2. Концептуална анализа	187
3.1.2.11. <i>Кретање</i>	188
3.1.2.11.1. Тип еквиваленције	189
3.1.2.11.2. Концептуална анализа	190
3.1.2.12. <i>Лепота</i>	190
3.1.2.12.1. Тип еквиваленције	192
3.1.2.12.2. Концептуална анализа	194
3.1.2.13. <i>Мршавост</i>	195
3.1.2.13.1. Тип еквиваленције	196
3.1.2.13.2. Концептуална анализа	197
3.1.2.14. <i>Начин одевања</i>	197
3.1.2.14.1. Тип еквиваленције	199
3.1.2.14.2. Концептуална анализа	201
3.1.2.15. <i>Неспособност</i>	202
3.1.2.15.1. Тип еквиваленције	202
3.1.2.15.2. Концептуална анализа	203

3.1.2.16. <i>Однос према јелу</i>	203
3.1.2.16.1. Тип еквиваленције	204
3.1.2.16.2. Концептуална анализа	205
3.1.2.17. <i>Однос према пићу</i>	205
3.1.2.17.1. Тип еквиваленције	205
3.1.2.17.2. Концептуална анализа	207
3.1.2.18. <i>Однос према раду</i>	208
3.1.2.18.1. Тип еквиваленције	209
3.1.2.18.2. Концептуална анализа	210
3.1.2.19. <i>Ружноћа</i>	211
3.1.2.19.1. Тип еквиваленције	212
3.1.2.19.2. Концептуална анализа	214
3.1.2.20. <i>Смрт</i>	215
3.1.2.20.1. Тип еквиваленције	215
3.1.2.20.2. Концептуална анализа	216
3.1.2.21. <i>Спавање</i>	216
3.1.2.21.1. Тип еквиваленције	217
3.1.2.21.2. Концептуална анализа	219
3.1.2.22. <i>Спорост</i>	220
3.1.2.22.1. Тип еквиваленције	220
3.1.2.22.2. Концептуална анализа	221
3.1.2.23. <i>Старост</i>	221
3.1.2.23.1. Тип еквиваленције	221
3.1.2.23.2. Концептуална анализа	222

3.1.2.24. <i>Тежина</i>	222
3.1.2.24.1. Тип еквиваленције	223
3.1.2.24.2. Концептуална анализа.....	223
3.1.2.25. <i>Умор</i>	224
3.1.2.25.1. Тип еквиваленције	225
3.1.2.25.2. Концептуална анализа	226
3.1.2.26. <i>Физичка издржљивост</i>	227
3.1.2.26.1. Тип еквиваленције	228
3.1.2.26.2. Концептуална анализа	229
3.1.2.27. <i>Физичко пропадање</i>	230
3.1.2.27.1. Тип еквиваленције.....	230
3.1.2.27.2. Концептуална анализа	231
3.1.2.28. <i>Физичка сличност</i>	231
3.1.2.28.1. Тип еквиваленције	231
3.1.2.28.2. Концептуална анализа	232
3.1.3. Компаративни фразеологизми који квалификују осећања и расположења човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику.....	233
3.1.3.1. <i>Бес/ Љутња</i>	233
3.1.3.1.1. Тип еквиваленције.....	234
3.1.3.1.2. Концептуална анализа.....	235
3.1.3.2. <i>Беспомоћност</i>	236
3.1.3.2.1. Тип еквиваленције	237
3.1.3.2.2. Концептуална анализа	238

3.1.3.3. <i>Брига</i>	238
3.1.3.3.1. Тип еквиваленције.....	238
3.1.3.3.2. Концептуална анализа	239
3.1.3.4. <i>Заљубљеност</i>	239
3.1.3.4.1. Тип еквиваленције	240
3.1.3.4.2. Концептуална анализа	240
3.1.3.5. <i>Зачуђеност</i>	240
3.1.3.5.1. Тип еквиваленције	241
3.1.3.5.2. Концептуална анализа	242
3.1.3.6. <i>Збуњеност</i>	242
3.1.3.6.1. Тип еквиваленције	242
3.1.3.6.2. Концептуална анализа	243
3.1.3.7. <i>Љубав</i>	243
3.1.3.7.1. Тип еквиваленције	244
3.1.3.7.2. Концептуална анализа	244
3.1.3.8. <i>Љубомора</i>	245
3.1.3.8.1. Тип еквиваленције	245
3.1.3.8.2. Концептуална анализа	245
3.1.3.9. <i>Мржња</i>	246
3.1.3.9.1. Тип еквиваленције	246
3.1.3.9.2. Концептуална анализа	246
3.1.3.10. <i>Мрзовоља</i>	247
3.1.3.10.1. Тип еквиваленције	247
3.1.3.10.2. Концептуална анализа	248

3.1.3.11. <i>Надменост</i>	248
3.1.3.11.1. Тип еквиваленције	249
3.1.3.11.2. Концептуална анализа	252
3.1.3.12. <i>Напетост</i>	253
3.1.3.12.1. Тип еквиваленције	254
3.1.3.12.2. Концептуална анализа	255
3.1.3.13. <i>Понос</i>	255
3.1.3.13.1. Тип еквиваленције	256
3.1.3.13.2. Концептуална анализа	256
3.1.3.14. <i>Радост</i>	257
3.1.3.14.1. Тип еквиваленције	258
3.1.3.14.2. Концептуална анализа	259
3.1.3.15. <i>Слобода</i>	260
3.1.3.15.1. Тип еквиваленције	260
3.1.3.15.2. Концептуална анализа	261
3.1.3.16. <i>Срам/Стид</i>	261
3.1.3.16.1. Тип еквиваленције	262
3.1.3.16.2. Концептуална анализа	264
3.1.3.17. <i>Страст</i>	264
3.1.3.17.1. Тип еквиваленције	265
3.1.3.17.2. Концептуална анализа	265
3.1.3.18. <i>Страх</i>	265
3.1.3.18.1. Тип еквиваленције	267
3.1.3.18.2. Концептуална анализа	269

3.1.3.19. <i>Тескоба</i>	270
3.1.3.19.1. Тип еквиваленције	270
3.1.3.19.2. Концептуална анализа	271
3.1.3.20. <i>Туга</i>	271
3.1.3.20.1. Тип еквиваленције	272
3.1.3.20.2. Концептуална анализа	273
3.1.3.21. <i>Узрујаност</i>	274
3.1.3.21.1. Тип еквиваленције	274
3.1.3.21.2. Концептуална анализа	275
3.1.3.22. <i>Хладнокрвност</i>	275
3.1.3.22.1. Тип еквиваленције	276
3.1.3.22.2. Концептуална анализа	277
3.1.4. Компаративни фразеологизми који се односе на социоекономски положај човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику	278
3.1.4.1. <i>Богатство</i>	278
3.1.4.1.1. Тип еквиваленције	280
3.1.4.1.2. Концептуална анализа	283
3.1.4.2. <i>Посао</i>	284
3.1.4.2.1. <i>Успешност у послу</i>	285
3.1.4.2.1.1. Тип еквиваленције	286
3.1.4.2.1.2. Концептуална анализа	287
3.1.4.2.2. <i>Неочекиване околности</i>	288
3.1.4.2.2.1. Тип еквиваленције	288

3.1.4.2.2.2. Концептуална анализа	289
3.1.4.2.3. <i>Пропадање посла</i>	289
3.1.4.2.3.1. Тип еквиваленције	290
3.1.4.2.3.2. Концептуална анализа	290
3.1.4.2.4. <i>Пословна неподобност</i>	290
3.1.4.2.4.1. Тип еквиваленције	292
3.1.4.2.4.2. Концептуална анализа	293
3.1.4.2.5. <i>Препород у послу</i>	294
3.1.4.2.5.1. Тип еквиваленције	295
3.1.4.2.5.2. Концептуална анализа	295
3.1.4.3. <i>Сиромаштво</i>	295
3.1.4.3.1. Тип еквиваленције	297
3.1.4.3.2. Концептуална анализа	298
3.1.4.4. <i>Средњи социјални статус</i>	300
3.1.4.4.1. Тип еквиваленције	300
3.1.4.4.2. Концептуална анализа	300
3.1.4.5. <i>Углед</i>	301
3.1.4.5.1. Тип еквиваленције	301
3.1.4.5.2. Концептуална анализа	302
3.1.5. Компаративни фразеологизми који квалификују човеков однос према другим људима у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику.....	303
3.1.5.1. <i>Вређање</i>	303
3.1.5.1.1. Тип еквиваленције	305

3.1.5.1.2. Концептуална анализа	305
3.1.5.2. <i>Заштитнички однос</i>	306
3.1.5.2.1. Тип еквиваленције	307
3.1.5.2..2. Концептуална анализа	307
3.1.5.3. <i>Избегавање</i>	308
3.1.5.3.1. Тип еквиваленције	308
3.1.5.3.2. Концептуална анализа	309
3.1.5.4. <i>Индиректност</i>	309
3.1.5.4.1. Тип еквиваленције	310
3.1.5.4.2. Концептуална анализа	311
3.1.5.5. <i>Игнорисање</i>	311
3.1.5.5.1. Тип еквиваленције	312
3.1.5.5.2. Концептуална анализа	312
3.1.5.6. <i>Надмен однос</i>	313
3.1.5.6.1. Тип еквиваленције	314
3.1.5.6.2. Концептуална анализа	315
3.1.5.7. <i>Нервирање</i>	315
3.1.5.7.1. Тип еквиваленције	316
3.1.5.7.2. Концептуална анализа	317
3.1.5.8. <i>Непоштовање</i>	317
3.1.5.8.1. Тип еквиваленције	317
3.1.5.8.2. Концептуална анализа	318
3.1.5.9. <i>Неслога</i>	318
3.1.5.9.1. Тип еквиваленције	320

3.1.5.9.2. Концептуална анализа	320
3.1.5.10. <i>Обмањивање</i>	321
3.1.5.10.1. Тип еквиваленције	322
3.1.5.10.2. Концептуална анализа	322
3.1.5.11. <i>Отуђеност</i>	323
3.1.5.11.1. Тип еквиваленције	323
3.1.5.11.2. Концептуална анализа	323
3.1.5.12. <i>Оштро критиковање</i>	323
3.1.5.12.1. Тип еквиваленције	324
3.1.5.12.2. Концептуална анализа	324
3.1.5.13. <i>Поверљив однос</i>	325
3.1.5.13.1. Тип еквиваленције	325
3.1.5.13.2. Концептуална анализа	326
3.1.5.14. <i>Слога</i>	326
3.1.5.14.1. Тип еквиваленције	328
3.1.5.14.2. Концептуална анализа	329
3.1.5.15. <i>Супротност</i>	330
3.1.5.15.1. Тип еквиваленције	331
3.1.5.15.2. Концептуална анализа	331
3.2. Компаративни фразеологизми који се односе на предмете у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику.....	333
3.2.1. <i>Бистрина предмета</i>	333
3.2.1.1. Тип еквиваленције	333
3.2.1.2. Концептуална анализа	334

3.2.2. Боја предмета	334
3.2.2.1. Бела боја предмета.....	334
3.2.2.1.1. Тип еквиваленције	335
3.2.2.1.2. Концептуална анализа	335
3.2.2.2. Црна боја предмета.....	335
3.2.2.2.1. Тип еквиваленције	336
3.2.2.2.2. Концептуална анализа.....	336
3.2.2.3. Црвена боја предмета.....	337
3.2.2.3.1. Тип еквиваленције	337
3.2.2.3.2. Концептуална анализа	337
3.2.3. Брзина предмета.....	338
3.2.3.1. Тип еквиваленције	338
3.2.3.2. Концептуална анализа	338
3.2.4. Величина предмета	338
3.2.4.1. Тип еквиваленције	339
3.2.4.2. Концептуална анализа	339
3.2.5. Количина предмета	339
3.2.5.1. Тип еквиваленције	340
3.2.5.2. Концептуална анализа	340
3.2.6. Лепота предмета	340
3.2.6.1. Тип еквиваленције	341
3.2.6.2. Концептуална анализа	341
3.2.7. Оштрина предмета.....	341
3.2.7.1. Тип еквиваленције	342

3.2.7.2. Концептуална анализа	342
3.2.8. <i>Старост предмета</i>	342
3.2.8.1. Тип еквиваленције	343
3.2.8.2. Концептуална анализа	343
3.2.9. <i>Тежина предмета</i>	344
3.2.9.1. <i>Предмет велике тежине</i>	344
3.2.9.1.1. Тип еквиваленције	345
3.2.9.1.2. Концептуална анализа	345
3.2.9.2. <i>Предмет мале тежине</i>	345
3.2.9.2.1. Тип еквиваленције	346
3.2.9.2.2. Концептуална анализа	347
3.2.10. <i>Тврдоћа предмета</i>	347
3.2.10.1. <i>Тврди предмети</i>	347
3.2.10.1.1. Тип еквиваленције.....	348
3.2.10.1.2. Концептуална анализа.....	349
3.2.10.2. <i>Мекани предмети</i>	349
3.2.10.2.1. Тип еквиваленције	350
3.2.10.2.2. Концептуална анализа	351
3.2.11. <i>Хладноћа предмета</i>	351
3.2.11.1. Тип еквиваленције	352
3.2.11.2. Концептуална анализа	352
4. Закључак	353
5. Извори	362
6. Литература	372
7. Регистар компаративних фразеологизама	380

1. УВОД

У раду ћемо се бавити проучавањем глаголских и придевских компаративних фразеологизама који се односе на домене који се тичу човека и предмета у српском језику као језику-извору, и њиховим еквивалентима у немачком језику као језику-циљу. С обзиром на то да до сада компаративни фразеологизми за овај језички пар нису били предмет истраживања из угла и контрастивне и концептуалне анализе, истраживање ће представљати значајан допринос компаративној фразеологији у смислу даљег тока испитивања и развоја.

1.1. Предмет истраживања

Предмет рада су контрастивна и концептуална анализа глаголских и придевских компаративних фразеологизама¹ који су издвојени као најфреквентнији у оба језика, али ће у оквиру концептуалне анализе именички и прилошки компаративни фразеологизми бити поменути без улажења у њихову дубљу анализу. Истраживање ће бити спроведено на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу (Бургер 2010; Корхонен 1992; Флајшер 1997; Шипан 2002), при чему ће бити приказани различити типови еквиваленције компаративних фразеологизама који су потврђени у контролном корпусу српског и немачког језика. Потом ће речнички корпус бити подвргнут и концептуалној анализи, а тамо где компаративни фразеологизам не представља семантички провидно поређење приступа се и постулисању појмовних метафора на основу којих је значење базне синтагме транспоновано у фразеолошко значење (Финк-Арсовски 2002; Доброволски, Пираинен 2009; Драгићевић 2007; Лејкоф, Џонсон 1980, Кевечеш 2008).

Намера нам је да анализирамо различите аспекте компаративних фразеологизама који се односе на: а) човека, тј. на карактерне особине, физичке способности, стања човека и спољашност, осећања и расположења, његов социоекономски положај и његов однос према другим људима и б) предмете, тј. на њихову бистрину, боју, брзину, величину, лепоту, количину, оштрину, старост, тежину, тврдоћу и хладноћу у српском, као и у немачком језику. Притом ћемо концептуалном анализом утврдити семантички талог на основу ког је формирано значење компаративних фразеологизама који приказују културолошке специфичности, баштину и емпирију свакодневнице једног народа, при

¹ Бургер групише фразеологизме, генерално, према функцији коју имају у реченици и разликује именичке, прилошке, глаголске, придевске, конјукционалне и предлошке фразеологизме (2010: 43).

чему је дата контрастивна студија индикатор сличности и разлика између српске и немачке културе.

Разлог интересовања управо за ову врсту фразеологизама лежи и у великом броју обележја која их издвајају од других врста фразеологизама. У поменутом обележју убраја се њихова специфична форма која их чини веома препознатљивом у фразеологији једног језика и експресивност коју носе са собом. У основи компаративних фразеологизама лежи логичко-семантичка структура поређења, која условљава постојање четири основне компоненте. Прва компонента је објекат од којег се полази (*comparandum*), што означава елемент са којим нешто треба да се пореди. Следећа компонента представља објекат поређења (*comparatum*) тј. објекат који се ставља у однос поређења са полазним објектом. Трећа компонента (*tertium comparationis*) означава основ поређења градећи семантички и структурални центар поређења, док последња представља поредбену партикулу (*comparator*) која повезује конфронтране елементе.

До сада нам није познато да су компаративни фразеологизми српског и немачког језика анализирани у овом обиму са два аспекта: контрастивно и концептуално. У сербокроатистичкој лингвистици компаративним фразеологизмима бавио се мали број лингвиста чија су се истраживања на овом пољу показала као поуздана (Финк-Арсовски 2002, Мршевић-Радовић 1987). Из угла немачке фразеологије значајни резултати су постигнути у контрастивној фразеологији следећих односа: немачко-руски, немачко-енглеско-фински, немачко-угрофински језик (Бургер и др. 1982; Хески 1987; Питулаинен 1992), али су ретки радови на тему компаративних фразеологизама за језички пар српски-немачки. Једино истакнутије истраживање спровео је Бернхард Бремера (Bernhard Brehmer) (2009) који се бавио типовима еквиваленције између компаративних фразеологизама у српском и у немачком језику. Из горепомнутих разлога мотив за наше истраживање јесте како сагледавање компаративних фразеологизама као индикатора за различито схватање света односно осликавање културноспецифичног опажања и емпирије сваке појединачне говорне заједнице тако и допринос досадашњим резултатима истраживања компаративних фразеологизама српског и немачког језика из угла контрастивне и когнитивне лингвистике.

1.2. Структура рада

Од две истакнуте целине рада прву чини теоријски део који садржи најзначајније теоријске основе неопходне за упоређивање компаративних фразеологизама. Након излагања о историји фразеологије уопште, термилошкој разноликости и о

фразеологизмима и њиховим општим карактеристикама укратко, детаљно се анализирају основне карактеристике компаративних фразеологизама, што сматрамо веома значајним за наше истраживање. Познато је да има више покушаја дефинисања компаративних фразеологизама (Бургер 2010; Добровољски, Пираинен 2009; Корхонен 1992; Мршевић-Радовић 1987; Финк-Арсовски 2002; Флајшер 1997): вишелексемност, идиоматичност, стабилност и устаљеност. Проблему класификације приступамо из два угла, из угла лингвиста сербокroatистичког језичког простора (Мршевић-Радовић 1987; Финк-Арсовски 2002) и из угла германиста (Бургер 2010; Добровољски, Пираинен 2009; Корхонен 1992; Флајшер 1997). Након прецизног одређивања контрастивних метода, појма еквиваленције и когнитивних метода, тј. постулисања појмовних метафора, прелазимо на дефинисање односа културе и фразеологије. Један од разлога због којих смо се одлучили за ову тему јесте тај што су компаративни фразеологизми поуздан извор за утврђивање истоветности, сличности и разлика између култура српског и немачког народа, те ћемо теоријски део заокружити дефиницијом културе и стављањем компаративних фразеологизама у улогу језика културе (Грубачић 2001; Петровић 2000).

Други део рада представља истраживачки део. Корпус који се анализира класификован је на основу морфолошког и синтаксичког критеријума обухватајући придевске и глаголске компаративне фразеологозме. На основу семантичког критеријума даље се деле на компаративне фразеологизме који се односе на одређене тематске области блиске човеку, с једне стране, и оне који се односе на предмете и означавају њихове особености, с друге стране. На основу обраде корпуса на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу утврђује се степен еквиваленције, а затим се постулишу појмовне метафоре на основу којих су концептуализоване одређене тематске области.

У последњем делу приказани су резултати и изведени закључци, након чега су наведени литература и коришћени извори. Као додатак, на крају рада, азбучним редом представљен је уређен регистар српских и немачких компаративних фразеологизама обухваћених анализом.

1.3. Циљеви истраживања

Циљеви контрастивне и концептуалне анализе компаративних фразеологизама су: утврђивање типова еквиваленције између компаративних фразеологизама српског и немачког језика; подела компаративних фразеологизама на основу семантичког критеријума, тј. припадности одређеној тематској области (карактерне особине, физичке особине и сл.); утврђивање на којим лексичким пољима оперишу српска и немачка

фразеологија и да ли има поклапања; приказивање фразеолошког облика (глаголски, придевски) у којем се у оквиру сваке концептуалне групе најчешће јављају компаративни фразеологизми; као и утврђивање сличних менталних образаца у концептуализацији света између српског и немачког народа.

1.4. Научне методе

Циљ контрастирања двају или више различитих језика јесте да се констатују и опишу карактеристике њихових језичких јединица, при чему се утврђују истоветности и разлике између датих језика. Како наводи Бургер (1982: 290), контрастивна методологија се бави микросистемима различитих језика, те њој мора предстојати унутарјезичка анализа јединица микросистема, што значи да у контрастивној анализи доминира индукција. Конкретно, то би значило да се поље истраживања најпре мора квантитативно инвентарисати и квалитативно описати, након чега се контрастирају јединице датих микросистема, тј. следи индивидуална анализа парова језика који се пореде, при чему се узимају у обзир језички и екстралингвистички фактори. Када су јединице које треба упоредити компаративни фразеологизми најпре се пореде компоненте фразеологизама, потом фразеолошке јединице као целина, а након наведеног наступа поређење микросистема.

При квантитативном инвентарисању корпусног материјала српског и немачког језика на основу морфолошког и синтаксичког критеријума издвојили смо придевске и глаголске компаративне фразеологизме. У даљој анализи, на основу семантичког критеријума, а с посебним освртом на концептуалну анализу, компаративни фразеологизми се деле на одређене подгрупе: они који се односе на домен човека (карактерне особине, физичке особине, осећања и расположења, однос са другим људима, социјални статус) и они које се односе на карактеристике предмета (чврстоћа, мекоћа, боја итд.).

У другом делу истраживања поредимо српске компаративне фразеологизме и немачке компаративне фразеологизме. Многи фразеолози разликују „поређење“ од „контрастирања“ двају или више језика. Према њиховом мишљењу, само се сродни језици могу поредити, док се контрастирати могу само несродни језици. Досадашња фразеолошка истраживања претежно се баве поређењем више или мање сродних језика. Студије о језицима који нису сродни су малобројне, стога се неће узимати у обзир термилошка разлика два горе поменута термина, већ ће се уопштено даље говорити о контрастивној фразеологији (Бургер и др. 1982: 289).

С обзиром на то да су фразеологизми секундарни језички знаци који су настали из јединица примарних система (синтакса, морфологија и лексика) и да могу бити схваћени и квалитативно описани једино сложеним поређењем јединица примарног система које су учествовале у њиховом грађењу, значи да се при контрастирању практично увек разликује лексички, структурно-синтаксички (понекад одвојено морфолошки) и структурно-семантички аспект.

Лексички аспект тиче се компонентног састава компаративних фразеологизама. Структурно-синтаксички аспект утврђује склоност језика ка одређеном структуралном типу или трансформационе рестрикције. Претходно поменути структурно-семантички аспект утврђује у којој мери се поклапају српска и немачка компаративна фразеологија кад су у питању различите тематске области (осећања, карактерне особине, друштво, економија, право, етика), док су фразеологизми који означавају ствари из сфере неорганске природе, писања, науке и технике изразито ретки. Наведене теме на којима почива велики број фразеологизама спадају у најчешће и најзначајније у људском животу, што се огледа и у томе да ове области показују тенденцију ка грађењу синонима.

У вези са одређивањем метода контрастивне анализе су појмови еквиваленције и кореспонденције. У разграничавању значења ових термина полазимо од Колерове дефиниције која је умногоме разјаснила разлику између ова два, за контрастивну фразеологију, битна термина. Појам еквиваленције не представља кључни појам само у транслатологији („Übersetzungswissenschaft“), него и у контрастивној лингвистици. Обе науке за предмет имају поређење језичких јединица различитих врста и структура, односно израза и текстова (Колер 2011: 220), али контрастивна лингвистика и транслатологија имају различите задатке. Транслатологија истражује услове да би се еквиваленција остварила, описује типове еквиваленција између израза и текстова двају језика, где је основни критеријум преводна еквиваленција. Из овога закључујемо да је транслатологија наука о *parole*. С друге стране, контрастивна лингвистика истражује услове и претпоставке кореспонденције и главни критеријум јесте формална сличност. Она описује кореспондентне структуре и реченице и представља науку о *langue*. Из наведеног следи да је предмет истраживања контрастивне лингвистике ограничен, будући да се она може бавити само оним јединицама у језику-изворнику и језику-циљу које имају исту структуру, што представља критеријум кореспонденције.

Граматички модел који је применљив на оба језика представља Бургеров модел контрастивне анализе који узима у обзир лексички, морфосинтаксички и семантички ниво

у класификацији типова еквиваленције (Бургер 2010). Бургер разликује: 1) потпуну еквиваленцију која подразумева подударане у значењу, лексици, сликовитости, стилу и граматичкој структури, нпр.: срп. *бити бело као снег* – нем. *weiß sein wie Schnee*; 2) делимичну еквиваленцију коју остварују фразеолошки парови где постоје незнатна одступања, рецимо, фразеолошке компоненте се могу разликовати у падежу, нпр.: срп. *пратити кога као сена* – нем. *folgen jemandem wie ein Schatten*; 3) семантичку еквиваленцију која се утврђује на основу истог или приближно истог значења два компаративна фразеологизма, а различито лексичко окружење евоцира различите слике које су у позадини фразеологизама, нпр.: срп. *бити го као ништољ* - нем. *arm sein wie eine Kirchenmaus* и 4) нулту еквиваленцију где је немогуће установити одговарајући еквивалент, нпр.: срп. *смејати се као луд на брашно* – нем. *grundlos lachen* „смејати се без разлога“.

У даљој анализи користили смо теоријске и методолошке постулате когнитивне лингвистике, тј. концептуалну анализу која представља утврђивање везе између значења базне синтагме и фразеолошког значења. У примерима где није било могуће приступити анализи са синхроног аспекта, тј. где је мотивисаност настанка датог компаративног фразеологизма затамњена, истраживање је добило и дијахрону димензију. Код компаративних фразеологизама који не представљају семантички провидна поређења и где метафора није јасна могуће је постулисање појмовних метафора (Лејкоф, Џонсон 1980; Драгићевић 2007; Ж. Финк-Арсовски 2002; Мршевић-Радовић 1987). Сви су сагласни у томе да *појмовна метафора* представља ментални механизам који се заснива на пресликавању структуре једног домена, који је конкретан, на други домен, који је апстрактан. Појмовне метафоре су готово универзалне, разлике су незнатне. Лејкоф и Џонсон (1980: 7–32) деле метафоре на структурне (*conduit*) метафоре, оријентационе (*orientational*) и онтолошке (*ontological*) метафоре. Структурне метафоре подразумевају да се један метафорички концепт структурише помоћу другог метафоричког концепта. Оријентационе метафоре граде читав систем концепата у односу једних према другима. С обзиром на то да је већина њих заснована на просторним односима, нпр.: СЛОБОДА ЈЕ ГОРЕ → *Осећам се као птица на грани*, онтолошке метафоре се односе на просторно ограничење, тј. све предмете око нас видимо као ентитете са унутрашњошћу и спољашњошћу, ограничене својом површином и обликом. Оне концептуализују наше видно поље као посуду, а оно што видимо као супстанцу, тј. материју или течност. Комбинујући контрастивну и концептуалну анализу испитујемо не само структуре и

значење компаративних фразеологизма, већ и начин на који је њихово значење настало у језицима које поредимо.

1.5. Корпус

Корпус који се анализира са контрастивног и когнитивног аспекта представљају компаративни фразеологизми, при чему је полазни језик српски, а немачки језик је циљни.

Корпус се састоји од 319 придевских и глаголских компаративних фразеологизама у српском језику и 266² придевских и глаголских компаративних фразеологизама у немачком језику који су ексцерпирани из општих и фразеолошких речника српског и немачког језика. Основни облик придевских компаративних фразеологизама наведен је по следећем моделу: придевској компоненти следи глагол *sein* у немачком језику, након чега долази *comparator wie* и поредбена јединица, док у српском језику глагол *бити* претходи придевској компоненти. Код глаголских компаративних фразеологизама глаголска компонента претходи поредбеној партикули и поредбеној компоненти. Контролни корпус чине контекстуализовани примери компаративних фразеологизама из језика дневне штампе сербокроатистичког језичког простора, с једне стране, али поједини фразеологизми потврђени су и у текстовима књижевноуметничког функционалног стила, с друге стране. Због специфичности предмета којим се бавимо у раду и ради што ефикаснијег и временски економичнијег проналажења потврда компаративних фразеологизама, користили смо електронска издања немачке и српске дневне штампе. На овај начин је проверена прагматичка, тј. употребна вредност компаративних фразеологизама. Примери су преузети у оригиналу и уз њих је наведена интернет-адреса електронског издања новина, као и датум кад је објављен чланак где је фразеологизам потврђен.

Притом смо консултовали форуме и поједине друштвене странице као поузданог показатеља разговорног функционалног стила, те је корпус допуњен оказионалним компаративним фразеологизмима³ који представљају компаративне фразеологизме карактеристичне за савремени језик и који имају велику употребну вредност у говорном језику иако нису лексикализовани, те ћемо их означавати звездицом (*) (нпр. [*навалити као смрт на бабу]).

² Варијанте нису убројане у корпус (плашљив као зец – страшљив као зец), већ синонимни компаративни фразеологизми (радити као коњ – радити као црнац).

³ Оказионалани компаративни фразеологизми (нем. *die okkasionelle Vergleiche*) су нелексикализовани фразеологизми карактеристични за савремени језик и не морају да буду стабилни, тј. *tertium comparationis* може изостати (уп. Бургер 2010: 47).

Општи, етимолошки и фразеолошки једнојезични и двојезични речници српског и немачког језика коришћени у раду су: *Речник српскога језика* Матице српске; *Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika* Матице српске и Матице хрватске; *Српски рјечник иступачен њемачкијем и латинскијем ријечима*; *Српски рјечник (1852) I A – II*; *Српски рјечник (1852) II P – III* В. С. Карацића; *Etimologijski rečnik hrvatskog ili srpskog* П. Скока; *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* Ф. Клугеа; *Велики речник страних речи и израза* И. Клајна и М. Шипке; *Мали српски фразеолошки речник* Ђ. Оташевића; *Српско-немачки преводни фразеолошки речник* Божинке Петронијевић; Дуденов универзални речник *Deutsches Universalwörterbuch*; Дуденов фразеолошки речник *Duden 11. Redewendungen: Worterbuch der deutschen Idiomatik*; Дуденов етимолошки речник *Duden 7. Etymologie: Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*; *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* Ренате Хансен и др.; *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik* П. Мразовића и Р. Приморца; *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* Ренате Хансен-Кокоруш и др.; *Kleines Wörterbuch der kroatisch-serbischen idiomatischen Redewendungen mit deutschen Entsprechungen* Ј. Петермана и С. Ритгасера; *Deutsches Wörterbuch: mit einem "Lexikon der deutschen Sprachlehre"* Г. Вариха; *Frazeološki rečnik hrvatskoga ili srpskog jezika* и *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* Ј. Матешића; *Enciklopedijski nemačko-srpskohrvatski rečnik I* и *Enciklopedijski nemačko-srpski rečnik: sa srpskom fonetskom oznakom izgovora književnoga nemačkog jezika* С. Ристића и Ј. Кангрге. У циљу прикупљања корпусног материјала послужили су ономасиолошки речници *Synonymwörterbuch der deutschen Redensarten* Х. Шемана, *Kroatisch/Serbisch-Deutsches phraseologisches Wörterbuch: angeordnet nach semantischen Gruppen* Х. Вајнбергера, као и интернет извори: Речник немачких фразеологизама (<http://www.redensarten-index.de>), Фразеолошки речник (<http://www.phraseo.de>), Речник идиома (<http://www.idiome.deacademic.com>), Дуденов универзални речник (*Duden online*. <http://www.duden.de>), Речник влашког језика (<http://www.paundurlic.com>), Српска слободна енциклопедија (<http://www.sr.wikipedia.org>), Слободна енциклопедија на немачком језику (<http://www.de.wiktionary.org>).

1.6. Значај истраживања

За наше истраживање можемо рећи да има теоријски и практични значај. Када наводимо теоријски мислимо на то да су дата прецизна одређења компаративних фразеологизама, имајући у виду да компаративни фразеологизми из угла контрастивне и концептуалне анализе до сада нису били предмет истраживања у српској и немачкој лингвистици. Сматрамо да ће рад представљати велики допринос за контрастивну и когнитивну фразеологију и бити подстицај за будућа слична лингвистичка испитивања.

Даље се утврђује на којим лексичким пољима оперишу фразеолошки системи оба језика, преферирање ка одређеним структурама, са којим тематским областима су повезани фразеологизми српског и немачког језика и да ли има симетричности, тј. асиметричности између ова два језика.

Попут других радова који за предмет имају контрастивну анализу микросистема двају или више језика, тако и наше истраживање може имати практични значај: најпре у лексикографији, тачније у изради семасиолошких и ономасиолошких речника; затим, у настави српског и немачког као страног језика, при чему се могу представити низови синонима у српском и немачком језику уз интеркултурална објашњења која су детаљно одређена концептуалном анализом, стога и употребна ограничења; потом у преводилачкој пракси са српског на немачки језик и обратно у циљу проналажења одговарајућег еквивалента.

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Као што смо навели у уводном делу рада, предмет нашег истраживања су компаративни фразеологизми у српском и немачком језику који ће бити подвргнути контрастивној и концептуалној анализи. Да би се боље схватио положај компаративних фразеологизама и њихове специфичности у оквиру фразеологије као науке уопште, најпре ће бити речи о предмету фразеологије, терминологији и историји фразеологије, дефиницији и класификацији фразеологизама, затим ће бити дефинисани и класификовани компаративни фразеологизми, контрастивна и когнитивна фразеологија и дат кратак осврт на компаративне фразеологизме као језик културе.

2.1. Предмет проучавања фразеологије

Фразеологија је лингвистичка дисциплина чији су предмет истраживања фразеологизми. Наука о фразеологизмима се дели на фразеологију у ширем и фразеологију у ужем смислу. Поред различитих схватања фразеологије утврђен је минимални консензус према којем се фразеологија у ширем смислу односи на све фразеологизме који се састоје од више од једне речи, тј. *вишелексемни* су и представљају *устаљене спојеве* речи, тачније као такви се употребљавају у једној језичкој заједници исто као и индивидуалне лексеме. Фразеологија у ужем смислу представља науку о чврстим устаљеним спојевима речи (минимум две лексеме), које граде јединице које се не могу потпуно објаснити помоћу семантичких и синтаксичких законитости повезивања. Оне могу преузети функцију и значење појединачних речи (лексема) у систему и реченици и могу бити делимично или потпуно идиоматизоване (Бургер и др. 1982 : 1–6).

Супротно од чврстог споја речи јесте слободан спој речи чије се значење може закључити из значења његових компонената. Установљена разлика између наведених спојева речи представља један од критеријума за разграничавање фразеологизама од слободних спојева речи. Речи се могу повезати са другим речима у језику остварујући синтагматски граматички однос. У парадигматској равни језика могућа је замена (супституција) речи на основу њиховог класног карактера.

За разлику од речи, фразеологизми се не могу слободно комбиновати на синтагматском нивоу, нити се супституисати на парадигматском нивоу, што је још једна разлика у односу на индивидуалне речи, тј. лексеме.

Процес којим слободан спој речи постаје фразеологизам назива се фразеологизација, док се процес када одређени спој речи постаје идиом назива идиоматизација.

Велики број других наука се бави неким деловима фразеологије што показује да фразеологија има интердисциплинарни карактер. У првом реду, историјски посматрано, можемо поменути етнологију – науку о народним обичајима и предањима, јер је у основи многих фразеологизама неки обичај који је фосилизован, а који може бити повод за језичке и културноисторијске реконструкције, затим социологију и социолингвистику, јер су фразеологизми творевине једне друштвене групе или друшта у којој су утемељени стереотипи и уверења. Даље, можемо се осврнути на психологију и психијатрију чији се почети интересовања за поље фразеологије везују за истраживања Сигмунда Фројда који је психоанализу проводио на основу фразеолошких специфичности у говору пацијената (Бургер и др. 1982: 9). Питање у ком узрасту деца могу разумети метафоричке фразеологизме је од великог интереса за педагогију, а дугу традицију бављења фразеологизмима има и наука о књижевности.

У последње време све је више публикација у сербокроатистици које за предмет имају фразеологију и контрастивну фразеологију, од којих издвајамо следеће: *Фразеологија Горског вијенца: фразеолошки жанрови, културни концепти, руски преводи* (Пејановић 2010); *Idiomi u srpskom jeziku* (Миленковић 2006); *O problemima identifikacije frazeologizama* (Драгићевић 2009); *Wie viel Phraseologie verträgt der DaF-Unterricht? : eine korpusanalytische Studie zur Thematisierung phraseologischer Einheiten im Fach Deutsch als Fremdsprache* (Вујчић 2012); *Српска фразеологија и религија: лингвокултуролошка истраживања* (Вуловић 2015); *Фраземи са лексемом образ* (Шипка 2008); *О еквиваленцији и лажним пријатељима у шпанској и српској фразеологији* (Пејовић 2013); *Контрастивна фразеологија шпанског и српског језика* (Пејовић 2015); *Семантичка анализа идиоматских израза с компонентом 'глава' у савременом српском и шпанском језику* (Тривић 2013) и *Лексичко-семантичка анализа соматизама у фразеологији савременог шпанског и српског језика: контрастивни приступ* (Тривић 2015); *Придевске поредбе с називима животиња у енглеском и српском језику* (Стаменковић 2010); *Придевске зоонимске поредбене фраземе у српском језику и њихови кореспонденти у француском језику* (Марјановић 2012); *Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom* (Чагаљ, Свиткова 2014); *Konceptualna analiza nemačkih i srpskih somatizama u semantičkom polju strah* (Ристић 2011); *Somatizmi u nemačkoj i srpskoj frazeologiji* (Ристић 2013); *Frazeologizmi gestovno-mimičke*

motivacije za izražavanje emocija u nemačkom i srpskom jeziku (Ристић 2013а); *Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине човека и њихови кореспонденти у немачком језику* (Станојевић 2016) и *Придевски компаративни фразеологизми са зоонимом као саставним делом и њихови кореспонденти у немачком језику* (Станојевић-Веселиновић 2016).

2.2. Терминологија

Када је реч о терминологији, треба напоменути да нема јасног договора међу лингвистима, већ влада тзв. „терминолошки хаос“, што је уједно и показатељ да је фразеологија млада лингвистичка дисциплина. У многим земљама данас су прихваћени термини који се односе или на латинску реч *phrasis* „израз“ или на грчку реч *idiōta* „посебност“. Одатле и потичу називи *фразеологија*, *фразеологизмус* или *идиом*, *идиоматика*. Први поменути израз *фразеологизам* најпре је означавао, поред устаљеног скупа речи или израза, празне речи, фразе у пејоративном значењу, што је прибележено у старијим немачким речницима с почетка двадесетог века. С друге стране израз *идиом* се у немачком језику употребљава још с краја седамнаестог века дефинисан је као израз који је својствен само једном језику и који се ни на један други језик не може превести од речи до речи (Флајшер 1997: 2–4).

У сербокроатистици се наглашава равноправна употреба термина *фразеолошка јединица*, *фразеологизам* и *фразем*, док се *идиом* карактерише као јединица са искључиво конотативним значењем (Мршевић-Радовић 1987; Финк-Арсовски 2002).

У истраживачком делу рада употребљава се термин *фразеологизам* због његовог интернационалног карактера

2.3. Кратка историја германистичке фразеологије

За разлику од руских лингвиста који су већ четрдесетих година прошлог века поставили захтеве за етаблирањем фразеологије као самосталне лингвистичке дисциплине која ће имати задатак да истражује значења устаљених и чврстих скупова речи, тј. фразеологизама, као што лексикологија истражује значење индивидуалних речи, немачки лингвисти су и даље посматрали фразеологију само као део лексикологије, те је био образован и термин *Wortgruppenlexem* (лексем који се састоји од две или више речи) због његовог формалног устројства (Флајшер 1997: 10). Пажња германиста је у великој мери била усмерена на пословице, тако да су прве деценије после Другог светског рата посвећене сакупљању и анализирању пословица и изрека. Тек 1967. године у Лајпцигу,

где су се састали германисти источне Немачке, постављени су захтеви за утемељење фразеологије као самосталне лингвистичке дисциплине чији су циљеви истраживање и лингвистичко описивање фразеологизама. Како Флајшер наводи (1997: 17), у раном периоду истраживања фразеологизама забележени су подстицаји од стране англиста попут Л. П. Смита (L.P.Smith), О. Јесперсена (O. Jespersen), Ј. Бар-Хилела (Y. Bar-Hillel), Ч. Ф. Хокета (Ch.F. Hockett), Ј. Малкела (Y. Malkiel), Ј. Вајнрајха (U. Weinreich), А. Макаиа (A. Makkaï). Њихови радови су у великом делу теоријски оријентисани и због тога су утицали касније на истраживања немачких лингвиста. Велики део ових радова је усмерен на обрађивање фразеологизама унутар концепта трансформационо-генеративне граматике и не може се упоредити са ширином и разноврсношћу истраживања фразеологизама у Совјетском Савезу. Прва теоретска истраживања подстакнута су потребама и захтевима лексикографске праксе међу којима се помиње Рут Клапенбах (Ruth Klappenbach) и Волфганг Штајниц (Wolfgang Steinitz) (1967), као и истраживања Рут Клапенбах о предмету фразеологије и класификације фразеологизама. Она се ослања на радове руских лингвиста В. В. Виноградова (V. V. Vinogradov), Н. Н. Амосове (N. N. Amosova), И. И. Чернишеве (I. I. Černyševa). Поред семантичких критеријума Клапенбах у класификацији примењује и оне који се тичу синтаксичке структуре и одређивања врсте речи којој фразеологизми припадају на основу функције коју обављају у реченици (Флајшер 1997: 18). Треба поменути и рад Л. С. Космана *Deutsche Phraseologie = Sbornik upranenij po frazeologii nemeckogo jazyka: Übungsbuch* (1964), у којем је, поред теоријског дела, представљен тзв. фразеолошки минимум (514 фразеологизама), неопходан за савладавање активних вештина немачког језика, што је опет један од покушаја утемељивања немачке фразеологије као науке.

Фразеологизми са својом посебном структуром – *компаративни фразеологизми* први пут се помињу и инвентаришу у истраживању Герде Гробер-Глик *Motive und Motivationen in Redensarten und Meinungen, Aberglaube, Volks-Charakterologie, Umgangformeln, Berufsspott in Verbreitung und Lebensformen* (1974), које је настало на основу анализе упитника из 1935. године обухватајући 31 питање и 558.000 примера протканих културноспецифичним и народским гледиштима (Флајшер 1997: 13).

Значајни радови у утемељењу фразеологије као самосталне научне дисциплине, у расветљавању предмета проучавања и приступа проучавању су *Handbuch der Phraseologie* (1982) Бургера, Бухоферове и Сиалма (Harald Burger, Annelies Buhofer, Ambros Sialm) и *Phraseologie als Objekt der Universalienlinguistik* (1988) Доброволског (Dmitrij Dobrovolskii).

2.4. Кратка историја фразеологије у сербокroatистици

Пажња лингвиста сербокroatистике у другој половини 19. века и с почетка 20. века била је усмерена на инвентарисање и проучавање пословица. Значајан допринос њиховом истраживању дали су Вук Стефановић Караџић (1987) у својој збирци *Српске народне пословице* и Иван Касумовић (1912) у свом раду *Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovice i krilatica*, који представља контрастивно истраживање у циљу утврђивања истоветности и разлика између наших пословица, с једне стране, и грчких и римских, с друге стране (Мршевић-Радовић 1987: 25).

Велики утицај на сербокroatистичку фразеологију имали су радови руских лингвиста попут В. В. Виноградова (В. Виноградов), В. П. Жукова (В. П. Жуков), В. М. Мокијенка (В. М. Мокиенко), М. М. Копиленка (М. М. Копыленко), И. И. Чернишеве (И. И. Чернышева) (уп. *Исто*: 20, 28, 70).

У сербокroatистици се фразеологија као лингвистичка дисциплина утемељила последњих деценија двадесетог века. Један од најзначајних радова српске фразеологије јесте рад Драгане Мршевић-Радовић *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику* (1987). У поменутом раду фразеологизми су као језички знаци анализирани на структурном, семантичком и функционалном плану, при чему је уведена подела фразеологизама на глобалне и компонентне зависно од тога да ли значење фразеологизма настаје семантичком транспозицијом нефразеолошке синтагме као базног облика или је једна од конституената носилац фразеологизације. Између осталог, она је својим истраживањем дала значајан допринос анализи компаративних фразеологизама.

Велики теоријски и практични значај за сербокroatистичку фразеологију имају и дела хрватских лингвиста Јосипа Матеша *Frazeološki rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* (1982), *Formen und Funktionen von Phrasemen in Zeitungstexten* (1993) и Антице Менца *O strukturi frazeologizama* (1972), *Svoje i posuđeno u frazeologiji* (1972), *Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologizama* (1978), *Iz frazeološke problematike* (1980).

Даље, у релевантну литературу можемо сврстати рад *Поредбена фразеологија: поглед извана и изнутра* (2002) Жељке Финк-Арсовски која врши анализу компаративних фразеологизама на различитим нивоима: структурном, семантичком, парадигматском и концептуалном. Наведени рад је један од пионира у истраживањима у оквиру

компаративне фразеологије у сербокроатистици. Идеја за тему нашег рада *Компаративна фразеологија* добијена је на основу поменутог истраживања.

2.5. Дефиниција фразеологизама

Без обзира на „терминолошки хаос“ који још увек влада кад је реч о предмету истраживања фразеологије у ширем смислу, лингвисти се слажу да фразеологизам представља израз који се састоји од две или више речи и чини чврст и устаљен спој речи који је као такав препознатљив за говорнике једне језичке заједнице (Бургер 2010; Мршевић-Радовић 1987; Финк-Арсовкси 2002; Флајшер 1997). Како Бургер наводи (2010: 17), поред ових сличности постоје и разлике између фразеологизама које се огледају у:

- синтаксичкој функцији (и унутрашњој структури), нпр.: срп. *леп као анђео* – нем. *schön wie ein Engel* – фразеологизми су у функцији придева; срп. *лагати као пас* – нем. *lügen wie gedruckt* – фразеологизми су у облику глаголске фразе;

- различитој дужини:

Четворочлане структуре су ретке, нпр.: срп. *помрчина густа као тесто* (нем. *eine ägyptische Finsternis*), док најкраћи компаративни фразеологизам садржи само две компоненте: срп. *као у сну* – нем. *wie im Traum*;

- упадљивости:

Највећи број компаративних фразеологизама није упадљив и делује као честа и омиљена комбинација речи, нпр.: срп. *заљубљен као тетреб* – нем. *verliebt wie ein Kater*;

- морфолошкој функцији:

Управни глаголи фразеологизама у српском и у немачком језику захтевају различите падеже, као у примеру: срп. *пратити (некога) као сена* – нем. *(jemandem) folgen wie ein Schatten*;

- значењу (буквално/фразеолошко):

Компаративни фразеологизми су у већини случајева колокације или делимично идиоматизовани. Према Бургеру су колокације чврсти спојеви речи који нису или су само слабо идиоматизовани (Бургер 2010: 52). У примерима: срп. *храбар као лав* – нем. *tapfer wie ein Löwe*, на основу значења појединачних компонената може се закључити значење

ових фразеологизама ,веома храбар', док се у следећим примерима: срп. *стајати као дрвена Марија* - нем. *dastehen wie ein Ölgötze* не може закључити које значење имају дати фразеологизми на основу значења њихових појединачних компонената, ни зашто су употребљене поредбене јединице у срп. *дрвена Марија* одн. *ein Ölgötze* у немачком језику. Човек их мора знати као што зна значења појединачних речи.

- социјалној функцији:

Већина фразеологизама односи се на особе, предмете, стања, радње. То не важи за израз срп. *пријатно* – нем. *guten Appetit*, који има одређену социјалну функцију унутар одређене ситуације.

- лексичкој стабилности:

Компоненте фразеологизама су лексички стабилне, али не у сваком контексту. Следећи пар глаголских компаративних фразеологизама садржи допуну у акузативу (*некога/нешто – jemanden/etwas*) која се у зависности од контекста може актуализовати у виду именице која означава људско биће или ствар, и субјекатску допуну (*неко – jemand*) која се може реализовати у контексту у виду именице или заменице које означавају људска бића: срп. *чувати некога/нешто као зеницу ока* – нем. *jemanden/etwas wie seinen Augapfel hüten*.

- структури:

Неки изрази према својој структури припадају одређеном моделу, док се код неких то не може препознати. Компаративни фразеологизми имају одређени модел који следе, о чему ће бити нешто више речи у наставку рада (в. 2.11).

- познатости/непознатости извора:

Код одређених фразеологизама веома се лако може препознати извор из којег су преузети. То су изрази који су посебно карактеристични за неког аутора или су преузети из језика реклама. У том смислу говорећи, мисли се на такозване крилатице – нем. *geflügelte Wörter*, нпр.: изрази попут – срп. *бити или не бити...*- нем. *Sein oder Nichtsein...* потичу из Шекспировог *Хамлета*.

Поред фразеологизама у ширем смислу у литератури се издвајају и фразеологизми у ужем смислу, код којих је уз вишелексемност и стабилност установљена и

идиоматичност, тачније компоненте граде јединицу која се не може образложити на основу синтаксичких и семантичких законитости повезивања. Међутим, како Бургер наводи (2010: 14), новија истраживања указују на то да не постоји јасна и чврста граница између фразеологизама у ширем и у ужем смислу, те да као таква и није пожељна. Наслањајући се на ранију класификацију, тежиште нашег рада су фразеологизми у ужем смислу.

Напоменимо на крају да поред лексикализованих фразеологизама постоје околионални фразеологизми који се користе у језику, али нису лексикализовани.

2.6. Карактеристике фразеологизама

У карактеристике фразеологизама у ужем смислу улазе вишелексемност, стабилност и идиоматичност.

2.6.1. Вишелексемност

Критеријуми који одређују вишелексемност не могу се јасно дефинисати, будући да не постоји сагласност око тога које (најмање) две компоненте фразеологизам треба да садржи: да ли су то две аутосемантичке речи, комбинација аутосемантичке и синсемантичке речи или две синсемантичке речи. С једне стране, Харалд Бургер (2010: 15) убраја у фразеологизме све чврсте спојеве који се састоје од минимум две речи, што значи и функционалне спојеве. Горња граница фразеологизма може бити једна реченица или чак један кратак текст (пословице, молитве) уколико је он препознатљив групи људи или једној целој генерацији, а доња граница су минимални парови који не поседују аутосемантичне речи (срп. *тако да* – нем. *so dass*).

С друге стране, Флајшер (1997: 68) наводи да су фразеологизми спојеви речи од барем једне аутосемантичке (пунозначне) и једне синсемантичке речи.

За разлику од Бургера и Флајшера, Драгана Мршевић-Радовић у свом раду (1987: 12) полази од карактеристика које је дао Јосип Матешкић (1982), где је формално устројство дефинисано као чврст спој речи који се не може рашчланити и састоји се од барем две аутосемантичке речи, те је питање утврђивања вишелексемности још увек дискутабилно.

2.6.2. Стабилност

Зависно од тога на који начин приступамо анализи појма стабилности или од ког проблема полазимо, имамо и више аспеката стабилности фразеологизма.

Појам стабилности је још теже објаснити него појам вишелексемности. За све фразеологизме важи као главни и основни услов стабилности употребљивост, тј. да су са синхроног аспекта изучавања језика у употреби.

Фразеологизам је јединица ускладиштена у менталном склопу говорника као и појединачне речи. Тада говоримо о психолингвистичкој стабилности фразеологизама. У циљу доказивања овог начина посматрања фразеологизама рађени су многи тестови као што су тестови попуњавања празних места у фразеологизму, који је дат у реченици или тексту. У тим истраживањима се показало да су грешке прављене зато што би испитаници помешали две синонимне или сличне фразеолошке јединице. Тај процес се назива контаминација (Бургер 2010: 18).

Када је реч о стабилности у структуралном смислу, она се може разумети само ако појам посматрамо са стране нефразеолошких спојева речи. Нефразеолошки спојеви речи или слободни спојеви речи, као што смо раније већ поменули, подлежу морфосинтаксичким и семантичким правилима у реченици, док фразеологизми показују одступања од тих правила. Таква одступања јесу један од знакова идиоматичности фразеологизма. Код неких фразеологизама се могу приметити *морфосинтаксичке неправилности*, као нпр.: нем. *auf gut Glück* ‚на (доброј) срећу‘ (придев који је у функцији атрибута није флектиран). У овом примеру реч о замрзавању, будући да је овај облик некада био фреквентан у употреби. Код глаголских фразеологизама постоји могућност варијације, тј. супститубилности неке од допуна глагола у валентности глагола. На пример срп. *довести некога до просјачког штана* – нем. *jmdn. an den Bettelstab bringen* имају облигаторну субјекатску допуну и допуну у акузативу, које могу бити реализоване у виду именица које означавају људска бића. Та места се обележавају као екстерна валентност фразеологизма. Остала лексика која представља стабилан, чврст део у фразеологизму представља интерну валентност фразеологизма (*до просјачког штана* - *an den Bettelstab* – директивна допунa) која зависи од глагола у срп. *довести*, одн. *bringen* у немачком језику. С једне стране, валентност глагола као саставног дела фразеологизма може се поклапати са валентношћу глагола када је слободан и на тај начин се прави изоморфија. С друге стране, постоје они глаголи који немају исту валентност када су у слободној употреби и кад су део фразеологизма, нпр.: глагол *fressen* у дословном значењу ‚ждерати‘, када је у слободној употреби, реира субјекатску допуну и допуну у акузативу, док је у фразеологизму *an jmdm. einen Narren gefressen haben* са значењем ‚нешто/некога много волети, преферирати‘ предлошка допунa *an jmdm.* облигаторна и не може се објаснити према валентности глагола *fressen* у слободној употреби.

За фразеолошке спојеве је карактеристично да се не могу предузети одређене морфолошке и/или синтаксичке операције које су могуће код слободних спојева речи. У следећем примеру представљен је слободан спој речи код којег је придев у срп. *чист* одн. *sauber* у немачком језику, који је у функцији атрибута, могуће транспоновати у предикатив, а да се при томе не изгуби значење слободног споја речи, нпр.: срп. *То је чиста вода* → *Вода је чиста* – нем. *Das ist sauberes Wasser* → *Das Wasser ist sauber*. С друге стране, код фразеолошких спојева овакве синтаксичке операције доводе до губљења фразеолошког значења, нпр.: у немачком језику фразеологизам *Das ist kalter Kaffee* са значењем ‚то је одавно познато‘, при транспонувању придева из атрибушке у предикативну функцију, постаје слободан спој речи *Der Kaffee ist kalt* у значењу ‚кафа је хладна‘. *Рестрикција* те врсте је документована и у српском језику у примеру *То је шарена лаж* у значењу ‚заводљива неистина‘.

Очигледна су ограничења и на лексичко-семантичком нивоу. Код фразеолошких спојева се једна компонента не може заменити другом синонимном или компонентом сличног значења, а да се притом не изгуби фразеолошко значење. Рестрикције на лексичко-семантичком нивоу посебно су изражене код фразеологизама са уникалним компонентама, нпр. *отићи у тандарију* у значењу ‚нестати, пропасти‘ где је уникална компонента *тандарија* персијског порекла и значи ‚неко место у рају‘ (Мршевић-Радовић 2008: 37).

2.6.2.1. Релативност лексичке стабилности

Фразеолошка истраживања новијег датума показала су да се апсолутна лексичка стабилност може приметити само код малог броја фразеологизама (пре свега код оних са уникалним компонентама). Бургер (2010: 24) разликује три појма која се тичу различитих аспеката релативности лексичке стабилности: а) варијације, б) модификације и в) грешке.

А) Варијације могу бити:

- граматичке:

срп. *мењати кога као кошуље* – нем. *jemanden wie sein Hemd/seine Hemden wechseln* – у немачком компаративном фразеологизму могућа је промена броја, док се у српском језику не може користити једнина поредбене јединице *кошуље*;

- лексичке – једна компонента може бити замењена са две или више лексичких компонента:

срп. *изгледа као да су му све залије/лађе потонуле* – нем. *jmd. macht ein Gesicht wie drei/sieben/zehn/vierzehn Tage Regenwetter*;

- дужина фразеологизма:

срп. *бити слободан као птица / бити слободан као птица на грани* – нем. *frei wie ein Vogel / frei wie ein Vogel in der Luft*;

- редослед речи у фразеологизму:

срп. *живети као пас и мачка / живети као мачка и пас* – нем. *leben wie Hund und Katze*.
Запажа се да је у српском компаративном фразеологизму могућа промена редоследа речи, док у немачком компаративном фразеологизму није.

- екстерна валентност:

срп. *копати (некоме/под неким) јаму* ,припремати некоме пропаст' (Матешкић 1982: 211) – нем. *(jemandem) Grube graben* (Вајнбергер 2012: 107). У српском глаголском фразеологизму варирају допуна у дативу *некоме* и предлошка допуна *под неким* глагола *копати*, док се у немачком језику у датом компаративном фразеологизму може актуализовати само допуна у дативу.

Варијације немају јасну границу са феноменом синонимије. Фразеологизми су синонимни ако им се лексички разликује једна компонента. Следећи примери представљају варијантне компаративне фразеологизме у српском и у немачком језику:

срп. *јести/ждерати као свиња* – нем. *essen/fressen wie ein Schwein*.

Синонимне компаративне фразеологизме ћемо илустровати следећим примерима:

срп. *радити као коњ//радити као роб* – нем. *arbeiten wie ein Pferd//arbeiten wie ein Sklave*.

Под фразеолошком синонимијом се подразумевају фразеологизми чије се значење подудара. Разлике су у степену радње, врсти и начину онога што фразеологизам означава. Један полисемни фразеологизам може стајати у више синонимних односа. Изражена синонимија фразеологизама јесте резултат метафоричких процеса.

Постоје примери који показују феномен антонимије у српском и немачком језику: срп. *рај на земљи / пакао на земљи* - нем. *der Himmel / die Hölle auf Erden* у значењу „веома угодан / веома неугодна животна ситуација“.

Б) Када се говори о *модификацијама* мисли се на околиналне појаве за потребе неког текста или говора које се праве са намером, тј. ради ефикасности.

В) Грешке, с друге стране, представљају свако одступање од кодификоване (граматичке и лексичке) норме, без присуства стилских интенција. Најчешће су грешке у редоследу речи у једном фразеологизму, лапсуси или оне које су настале контаминацијом.

Узимајући у обзир типичне задатке у комуникативним ситуацијама говоримо о *прагматичкој стабилности*. Разликујемо поздраве, жеље, честитке и друге врсте „формула“ (Бургер 2010: 29) које се јављају у свакодневним ситуацијама и служе започињању или завршавању разговора попут: срп. *Добар дан* – нем. *Guten Tag* и формуле у усменој комуникацији које се употребљавају у одређеним фазама вођења разговора као: срп. *зар не?* – нем. *nicht wahr?* Оне припадају класи рутинских формула, о чему ће бити речи нешто касније (в. 2.8.6).

2.6.3. Идиоматичност

Што је слабија веза између значења базне синтагме и фразеолошког значења то је идиоматичност фразеологизма већа. Идиоматичност је градуативна особина фразеологизама. Не постоје семантичка правила на основу којих се из слободних значења појединачних компонената може закључити како је настало фразеолошко значење. Уколико фразеолошко значење настаје семантичком транспозицијом нефразеолошког скупа речи онда је фразеологизам потпуно идиоматичан. Фразеологизми могу бити и делимично идиоматични, уколико барем једна компонента датог фразеологизма подлеже семантичкој транспозицији (Бургер 2010: 30). У ту групу великим делом спадају компаративни фразеологизми о којима ће бити нешто касније речи: срп. *глуп као ћускија* – нем. *dumm wie Bohnenstroh*. Фразеологизми који нису идиоматични јесу фразеологизми чије се значење може закључити на основу значења његових појединачних компонената.

2.7. Парадигматични односи у фразеолексикону

Кад је реч о термину **парадигматичан** у првом реду се мисли на све флективне облике једне лексичке јединице, а у другом на однос једне лексеме према другим лексичким јединицама у лексикону.

У нашем раду термин *парадигматичан* употребљен је у другом смислу, те ће бити укратко образложен однос синонимије, антонимије, полисемије и хомонимије.

2.7.1. Синонимија

Како наводи Кристине Палм (1997: 49), фразеологизми не означавају само, грубо речено, емоцију као денотат, већ имају и конотативно значење. Под фразеолошком синонимијом се мисли на парцијалну синонимију, дакле, на подудараче сема, елемената значења у центру са незнатним одступањима на периферији. Синонимија је најразвијенија на пољу емоција, тачније негативних емоција, а у утврђивању синонима приступа се ономасиолошки, тј. поставља се питање шта заправо означава фразеологизам.

2.7.2. Антонимија

Фразеолошка антонимија се може остварити заменом само једне компоненте фразеологизма, као у примеру:

срп. *осећати се као риба у води* – нем. *sich fühlen wie ein Fisch im Wasser* →

срп. *осећати се као риба на сувом* – нем. *sich fühlen wie ein Fisch auf dem Trockenem*.

Са друге стране, фразеологизам може имати значења која стоје у односу антонимије. Пример за наведену карактеристику у немачком језику је фразеологизам *passen wie die Faust aufs Auge* који може имати следећа значења:

а) ‚уопште не одговарати‘, нпр: „Das karierte Halstuch zu der gepunkteten Jacke – das passt wie die Faust aufs Auge.“ (Дуден 11: 574);

б) ‚веома добро одговарати‘, нпр: „Das neue Ventil passt wie die Faust aufs Auge.“ (Дуден 11: 574).

2.7.3. Полисемија

Полисемија или вишезначост јединица фразеолексикона је према К. Палм (1997: 53) у односу на појединачне лексеме јако добро развијена.

Кад је реч о дословном значењу и идиоматизованом значењу мисли се на примарну метафоризацију слободног споја речи, док се под полисемијом код фразеологизама подразумева секундарна метафоризација која означава фразеологизам настао метафоризацијом слободног споја речи и као такав представља базу за секундарну

метафоризацију. На пример, фразеологизам у немачком језику *ein Faß aufmachen* може имати:

→ 1. дословно значење „отворити буре“ (нпр.: *Jemand macht das Bierfaß auf.*);

→ 2. „организовати забаву, славити“ – примарна метафоризација (нпр: „*Wir sollten mal wieder ein Fass aufmachen zusammen, oder eine Party steigen lassen*“ (Дуден 11: 212);

→ 3. „правити пометњу око нечега“ – секундарна метафоризација (нпр.: „*Du hast ja nicht mal ein großes Fass aufgemacht, damals in Cleveland 1931, als du zum zweiten Mal mit dem Gürtel des Weltmeisters nach Hause kamst.*“ (Дуден 11: 212).

2.7.4. Хомонимија

Како наводи К. Палм (1997: 59) ретки су случајеви хомонимије. Критеријум који служи за разграничавање полисемије и хомонимије јесте одсуство семантичких релација између семема кад је хомоним у питању. На пример:

срп. *дићи барјак*

1. „водити борбу, позвати у борбу“ (нпр.: „*Oni su dizali barjake za slobodu domovine.*“ (RED, Матешкић 1982: 11));

2. „одати се блуду, разврату“ (нпр.: „... *ne pamti da se ko razvodio ... Niko ... Ni muževi ... ni žene koje su pre i posle venčanja dizale barjak u selu ...*“ (Vučo 1, Грађа, Матешкић 1982: 11)).

2.7.5. Фразеолошки низови

Поједине компоненте су заједничке великом броју фразеологизама, те их на тај начин повезују градећи фразеолошки низ што илуструје пример:

срп. *живети* одн. нем. *leben* - срп. *живети као мали Бог* – нем. *leben wie Gott in Frankreich*; срп. *живети као бубрег у лоју* – нем. *leben wie die Made im Speck*; срп. *живети као на седмом небу* – нем. *leben wie im siebten Himmel*.

Укључивањем фразеолошких јединица у фразеолошке низове утврђују се лексеме које се као компоненте фразеологизама појављују најчешће.

2.8. Класификације фразеологизама у германистичкој лингвистици

У класификовању фразеологизама ослањамо се на новије истраживање Харалда Бургера *Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen* (2010). Терминологија коју аутор у наведеној студији користи није у потпуности преузета из Бургер и др. (1982), већ је прилагођена новом развоју и резултатима истраживања.

Синтаксички критеријум има маргиналну улогу у класификацији фразеологизама. Приликом квалификације фразеолози најчешће примењују комбинацију синтаксичких, семантичких и прагматичких критеријума. Бургерова класификација и терминологија представљају покушај да се фразеологија обухвати као целина, а поткласе се праве само где је то потребно и где су разлике евидентне.

2.8.1. Основна класификација и терминологија

На основу прагматичког критеријума, тј. функције коју фразеологизми имају у комуникацији у језику, читава област фразеологије подељена је на:

- референцијалне фразеологизме, који се односе на објекте, процесе и стања у свету или фиктивном свету, нпр.: срп. *ко рано рани две среће граби* – нем. *Morgenstund hat Gold im Mund*;
- структуралне фразеологизме, који имају функцију да у језику граде граматичке односе, нпр.: срп. *у односу на* – нем. *in Bezug auf*;
- комуникативне фразеологизме, који имају одређене задатке при извођењу, дефиницији, завршавању комуникативних радњи, нпр.: срп. *добро јутро* – нем. *guten Morgen*. За ову групу се усталио термин *рутинске формуле*.

У оквиру групе референцијалних фразеологизама на основу семантичког критеријума разликујемо номинативне фразеологизме, који означавају објекте и процесе, и пропозиционалне фразеологизме, који фунгирају као искази о објектима и процесима. Упоредо са овом дихотомијом на основу синтаксичког критеријума фразеологизми се гранају на номинативне фразеологизме, који одговарају синтаксичким јединицама мањим од реченица и пропозиционалне фразеологизме, који одговарају реченици или већим јединицама (текст).

На основу степена идиоматичности произлази следећа подела номинативних фразеологизама:

- идиоми (потпуна идиоматичност): Код Мршевић-Радовић (1987: 13) они се називају глобалним фразеологизмима, будући да су њихове компоненте међусобно зависне и да у већој или мањој мери подлежу семантичкој транспозицији, те се значење ових фразеологизама не може закључити на основу броја значења појединачних компонената, већ они као сложени знакови имају јединствена значења.
- делимични идиоми (*Teil-Idiome*) код којих је једна конституента фразеологизма носилац семантичке транспозиције. Мршевић-Радовић (1987: 14) их назива компонентним фразеологизмима с једносмерном зависношћу међу компонентама.
- колокације које се односе на све фразеологизме који нису или су само слабо идиоматични.

Пропозиционални фразеологизми се даље деле на:

- чврсте фразе, које поред своје интерне структуре отварају празна места чијом се актуализацијом фразеологизам везује за контекст;
- топосе/месне формуле („*topische Formeln*“) у оквиру којих се разликују пословице и фразе које исказују нешто што је само по себи разумљиво и нормално, нпр.: срп. *што се мора, мора се* – нем. *was sein muss, muss sein*.

2.8.2. Синтаксичка класификација

Код фразеологизама постоји разлика између њихове интерне синтаксичке структуре и синтаксичке функције у реченици (или тексту). Разлику смо означили као интерну и екстерну валентност. Према Бургеру треба узети у обзир и екстерну и интерну валентност фразеологизма:

срп. [неко] доводи [некога] до просјачког штапа – нем. [jmd.] bringt [jmdn.] an den Bettelstab.

Екстерна валентност је означена угластим заградама. Без екстерне валентности би ови фразеологизми имали функцију глагола, али укључивањем екстерне валентности имају функцију глаголске фразе са глаголом и његовим допунама у номинативу и у акузативу.

Фразеологизми могу преузети одговарајућу синтаксичку функцију речи. Најпре се говори о предлошким фразеологизмима или фразеологизмима који имају функцију везника, што се генерално односи на структуралне фразеологизме. Придевски фразеологизми имају улогу придева и могу се употребити атрибутивно и предикативно.

Фразеологизме који имају функцију прилога називамо прилошким фразеологизмима, оне који могу имати функцију субјекта, објекта и евентуално атрибута зовемо именичким фразеологизмима, док све фразеологизме који садрже глагол у својој структури називамо глаголским фразеологизмима (Бургер 2010: 44).

2.8.3. Специјалне класе фразеологизама

У овом поглављу је реч о класама које су настале на основу неког специфичног критеријума. Нису установљене на основу пређашњих класификација, али прожимају различите групе горе наведених класа. За ову врсту рада наводимо само укратко следеће:

- фразеологизми настали према одређеном моделу структурирања који увек имају исто значење и чије су аутосемантичке компоненте слободне: срп. *X за X* – нем. *X um X*, један X за другим, нпр.: срп. *чаша за чашом* – нем. *Glas um Glas*;
- биноминални фразеологизми, нпр.: срп. *јасно и гласно* – нем. *klipp und klar*;
- компаративни фразеологизми, нпр.: срп. *борити се као лав* – нем. *kämpfen wie ein Löwe* ‚борити се храбро‘;
- кинеграми којима је кодификовано и језички обликовано конвенционално невербално понашање: срп. *слегнути раменима* – нем. *die Achseln zucken* ‚не знати нешто‘;
- крилатице: срп. *бити или не бити...* – нем. *Sein oder Nichtsein...*;
- ауторски фразеологизми који само унутар одређеног текста имају конкретан смисао, нпр.: „То су ови fino srezani slepi prozori, uski kao puškarnice, u kojima se sada gnezde divlji golubovi.“ (Андрић 1997: 3–4) – „Das sind die schön ausgehauenen blinden Fenster, eng wie Schießscharten, in denen jetzt die Wildtauben nisten.“ (Jonas 1962: 8);
- онимијски фразеологизми који имају функцију личних имена, нпр.: срп. *Црвени крст* – нем. *das Rote Kreuz*;
- фразеолошки термини који су нормирани и припадају језику права, привреде и сл.: нем. *Zu Risiken und Nebenwirkungen lesen Sie die Packungsbeilage und fragen Sie Ihren Arzt oder Apotheker*;
- клишеи који имају негативну конотацију у смислу ‚неоригинално‘, ‚истрошено‘, као у примеру фразеологизма *кардинална грешка*: „Већ у седмом минуту догодила се велика

неопрезност и кардинална грешка нашег голмана Гордића, који је доста оклевао приликом избацивања лопте из свог петерца.“ (www.politika.rs, 07.05.2017).

2.8.4. Мешовите класификације

За истраживања текстуалних корпуса практичније су мешовите класификације. Примењивање различитих критеријума има два аспекта. С једне стране, могу се примењивати истовремено семантички, синтаксички и прагматички критеријуми, а с друге стране, могу бити укључени критеријуми који стоје у супротности са критеријумима који су иначе примењени у етаблирању класификације.

2.8.5. Колокације

Бургер (2010: 54) дефинише колокације као чврсте спојеве речи који нису или су слабо идиоматични. Колокације које говорници немачког језика употребљавају у језику не користе и говорници српског језика. Велики део колокација чине функционални глаголски спојеви који у структури имају девербативну именицу и семантички празне глаголе који служе за диференцирање акционалности. Такође, битан домен колокација је језик струке, али не у строгом смислу речи (нпр. временска прогноза).

2.8.6. Рутинске форме

Рутинске форме имају специфичну функцију у оквиру комуникације, писане или усмене. Оне се примарно могу описати средствима лингвистичке прагматике. Синтаксички гледано, рутинске форме су веома хетерогене, тј. састоје се од две речи или имају структуру реченице. Из семантичког угла посматрано, имају доста сличности са референцијалним фразеологизмима: изгубиле су своје дословно значење, али не носе нова значења. У оквиру дате групе разликујемо:

- рутинске форме које могу бити везане за одређени тип ситуације, нпр. при поздрављању:

срп. *Добар дан* – нем. *Guten Tag*;

- рутинске форме које независно од ситуације могу имати функцију у писаним или усменим излагањима, нпр.:

срп. *Зар не?* – нем. *Nicht wahr?*

Из угла прагматике посматрано, наведене форме имају функције у области општих принципа вођења комуникације (нпр.: промене смера говорне размене), у њеној структури као и у међусобним односима говорника и саговорника (нпр.: држање нечије пажње) (Бургер 2010: 56).

Рутинске форме показују висок степен варијабилности. Са аспекта психоллингвистике, рутинске форме имају улогу у процесу формулисања реченица и могу да се активирају ради превазилажења потешкоћа у формулисању реченица.

2.9. Класификације фразеологизама у србистичкој лингвистици

Истраживање Драгане Мршевић-Радовић *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику* (1987) указује на разноврсне поделе фразеологизама на основу различитих критеријума што има велики значај за истраживачки део нашег рада.

Према Мршевић-Радовић (1987) категоријална фразеолошка особина је експресивност. Настаје на основу слике која је у основи одређене компоненте и у повољном окружењу та сликовитост оживљава стварајући експресивност. Бројни су фразеологизми настали коришћењем метафоре, хиперболе, контраста и других стилских фигура. Ово обележје Мршевић-Радовић наводи као критеријум за диференцирање од других врста устаљених чврстих спојева речи, тачније *нефразеолошких јединица*.

Ауторка разликује терминолошке синтагме и устаљене фразе. Прве се разликују од фразеологизама по експресивности, док се потоње разликују најпре по својој сложенијој структури која представља релативно стабилну предикатску структуру, те у ову групу Мршевић-Радовић убраја пословице, изреке, афоризме и др.

2.9.1. Класификација фразеологизама на основу лексичког значења компонената

Према лексичком значењу компонената које улазе у састав фразеологизма, а које су у нефразеолошкој синтагми мотивисале фразеологизам, издвојени су:

(1) фразеологизми који се односе на човека и његово непосредно окружење, нпр.:

срп. *склопити очи* – нем. *die Augen für immer schließen*;

(2) фразеологизми мотивисани делатношћу човека као друштвене и економске једнике, нпр.:

срп. *дићи сидро* – нем. *vor Anker gehen*.

2.9.2. Класификација фразеологизама на основу семантичке фигуре која је у основи фразеолошког значења

Процес настанка фразеологизама назива се фразеологизација. Д. Мршевић-Радовић разликује примарну и секундарну фразеологизацију. Кад је реч о секундарној фразеологизацији мисли се на случајеве ремотивације где лексичке компоненте добијају нов појмовни садржај којим стварају слику и мотивишу фразеологизам на нов начин. У оквирима примарне фразеологизације разликујемо процесе семантичке природе и структурне (синтаксичке) природе.

„Семантичком фразеологизацијом транспонује се значење нефразеолошке глаголско-именичке синтагме слободне или устаљеног лексичког састава (клишеа, терминолошке синтагме и сл.) у фразеолошко, најчешће сликовитим путем – помоћу метафоре, метонимије и синегдохе, поређења“ (Мршевић-Радовић 1987: 33).

Стога су фразеологизми подељени на:

- фразеологизме настале метафором, тј. заменом једног појма другим по њиховој заједничкој или сличној особини (понашања типична за животиње преносе се на лица, човекове активности на професионалном плану, нпр.: срп. *сасећи коме крила* – нем. *jmdm. die Flügel schneiden* ,гушити нечију полетност у раду’);

- фразеологизме настале метонимијом и синегдохом, тј. заменом једног појма другим због конкретне логичне везе или заменом значења целине значењем дела (нпр.: срп. *изгубити главу* – нем. *den Kopf verlieren* ,унервозити се, узбудити се, заљубити се’);

- фразеологизме који настају поређењем, тј. приближавањем једног појма другом по некој семантичкој величини које се заснива на синтаксичком функционисању речи (нпр.: срп. *јести као мећава* – нем. *essen wie ein Scheunendrescher* ,јести много’);

- као посебна подгрупа наведени су фразеологизми који су настали при перифрастичном изражавању (један појам се замењује његовим вишечланим описом), које, уколико је сликовито, може функционисати као фразеологизам (нпр.: срп. *ујести се за језик* – нем. *sich auf die Zunge beißen* ,не рећи нешто’).

2.9.3. Класификација фразеологизама на основу синтаксичког критеријума

У оквиру синтаксичке фразеологизације разликујемо фразеологизме који настају:

а) процесом „ширења ниже структурне јединице у вишу (реч → синтагма) и простије у сложенију (нефразеолошка глаголска синтагма → фразеолошка), тј. експанзијом (нпр.: у срп. *обећавати (златна) брда* → *обећавати (златна) брда и долине*);

б) процесом скраћења односно сужења више структурне јединице у нижу тј. редукцијом и кондензацијом (реченица → синтагма) (нпр.: *Ко с врагом тикве сије, све му се о главу лупају* → *лупати се о главу некоме* ‚причињавати коме невоље‘ (Мршевић-Радовић 1987: 61).

У процесу експанзије, због одсуства експресивности, фразеологизмима се не сматрају следеће перифрастичне конструкције:

- декомпоновани предикат (нпр.: срп. *донети одлуку* – нем. *Entscheidung treffen*);
- описне глаголске синтагме у којима глагол чува своје значење, као и именица, а опште значење синтагме је збирно (нпр.: срп. *окренути кључ* → *закључати* – нем. *den Schlüssel umdrehen* → *schließen*);
- перифрастичне синтагме којима се описује неки покрет или гест, а где нема семантичке транспозиције (нпр.: срп. *дати знак оком (коме)* – нем. *mit den Augen winken*);
- перифрастичне синтагме термилошког карактера, устаљеног лексичког састава и структуре, које представљају народне називе за предмете и појаве реалног света (нпр.: срп. *поднети тужбу* – нем. *eine Klage einreichen*) (Мршевић-Радовић 1987: 49).

Редукција означава скраћивање сложеније структуре која карактерише пословицу, неку устаљену фразу, док кондензација означава испуштање једне компоненте са конкретним значењем, те се структура сажима. О овоме такође Флајшер говори користећи другачији термин *фразеолошка деривација* (Флајшер 1997: 189).

2.9.4. Класификација фразеологизама на основу идиоматичности

Према типу детерминације која постоји на семантичком плану међу лексемама, тј. потпуне или делимичне идиоматичности фразеологизама, разликују се:

1) *глобални фразеологизми*, чије значење настаје семантичком транспозицијом нефразеолошке синтагме као базног облика (метафоричним, метонимијским путем) (нпр.:

у срп. *добити по носу, преко носа, по њушици* – нем. *jmdm. eins auf die Nase geben* ‚бити јако изгрђен‘);

2) *компонентни фразеологизми*, чије значење настаје фразеологизацијом једне структурне фразеолошке компоненте (нпр.: срп. *држати се као покисли врабац* – нем. *dastehen wie ein begossener Pudel* ‚држати се покуњено, снужено‘).

Са синхроног аспекта разликујемо: (1) глобалне фразеологизме са живом унутрашњом структуром, тј. фразеологизме са јасном мотивационом базом и двоструким семантичким планом (уп. Бургер 2010: 62), дакле, дословно значење базне синтагме и пренесено значење фразеологизма и (2) глобалне фразеологизме који имају нејасну унутрашњу структуру, тј. изгубљен однос са примарном мотивационом базом (Мршевић-Радовић 1987: 65). Наведено се односи и на компонентне фразеологизме. Код оваквих случајева синхрона анализа добија неопходно дијахрону димензију, при чему је фразеолошка анализа усмерена на откривање оног значења конкретне базне синтагме које је послужило као мотивација за настанак фразеолошког значења (Мршевић-Радовић 1987: 65).

2.9.4.1. Поткласе глобалних фразеологизама

У циљу што вернијег приказивања структурно-семантичких модела глобалних фразеологизама Мршевић-Радовић их дели на основу семантичког критеријума на:

1) фразеологизме који изражавају појам „грдити, кажњавати“ где су издвојена четири модела:

а) глагол + предлошко-падежни облик именице (нпр.: срп. *дати некоме по носу* – нем. *jmdm. auf die Nase geben*);

б) глагол + именица у функцији објекта овог глагола која означава део тела (нпр.: срп. *трљати/натрљати некоме нос* – нем. *jmdm. den Kopf waschen*);

в) глагол + именица у функцији објекта са значењем световног или црквеног текста (нпр.: срп. *читати коме буквицу* – нем. *jmdm. eine Gardinenpredigt halten*);

г) глаголско-именичка синтагма или глаголска перифраза са значењем ‚почети‘ (нпр.: срп. *осути паљбу на некога* – нем. *scharf schießen*).

2) фразеологизме који изражавају појам „причинити (причињавати) непријатност, зло“ које даље дели према степену непријатности. Анализом фразеологизама са овим значење утврђена су два модела:

а) *скројити/ кројити коме одећу, обућу* у значењу ,припремати некое пропаст, нанети зло^с (нпр.: срп. *скројити/кројити некое капу* – нем. *über jemandes Kopf hinweg entscheiden*);

б) *припремати коме јело* где се разликују два типа: (1) *припремати некое непријатно јело* у значењу ,причињавати некое непријатност^с (нпр.: срп. *скувати/ закувати некое кашу* – нем. *jmdm. eine (schöne) Suppe einbrocken*) и (2) *припремати некое јело специфичне намене* ,припремати некое пропаст (смрт)^с (нпр.: срп. *умесити коме крвави колач*).

2.9.4.2. Поткласе компонентних фразеологизама

Зависно од тога какву структуру имају, Д. Мршевић-Радовић дели компонентне фразеологизме на:

(1) оне који имају непоредбену синтагматску структуру:

- глагол + именичка фраза (у зависном падежном облику) (нпр.: срп. *не вредети ни шишљива боба* – нем. *keinen roten Heller wert sein* ,ништа (ни мало) не вреди^с);

- глагол + предлошко-именички облик (нпр.: срп. *бризнути у плач* – нем. *in Tränen ausbrechen* ,јако заплакати^с);

- глагол + именичка фраза (напоредна/зависна) (нпр.: срп. *обећавати коме брда и долине* – *jmdm. goldene Berge versprechen* ,обећавати немогуће ствари^с).

(2) оне који имају поредбену синтагматску структуру:

- фразеологизме где је именичка компонента с ослабљеним предметним значењем (нпр.: срп. *живети као голубови* – нем. *leben wie die Tauben* ,живети у миру и слози^с);

- фразеологизме где је именичка компонента с фразеолошким значењем насталим семантичком транспозицијом (нпр.: срп. *седети као на иглама* – *sitzen wie auf glühenden Kohlen* ,бити узнемирен^с).

2.9.5. Класификација фразеологизама на основу функције атрибута у именичкој компоненти

На основу функције атрибута у именичкој компоненти глаголско-именичког фразеологизма Д. Мршевић-Радовић (1987: 114) разликује:

- 1) фразеологизме у којима је именичка компонента представљена именичком синтагмом, а у функцији атрибута је придев:
 - а) фразеологизме са обавезно реализованим атрибутом (нпр.: срп. *ићи на танак лед* – нем. *sich aufs Glatteis begeben* ,преварити се');
б) фразеологизме са факултативно реализованим атрибутом (нпр.: срп. *спавати као мала беба* – нем. *schlafen wie ein kleines Baby* ,бити безбрижан');
- 2) фразеологизме у којима је именичка компонента представљена именичком синтагмом, а у функцији атрибута је број (нпр.: срп. *једним ударцем убити две муве* – нем. *zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen* ,две ствари завршити одједном');
- 3) фразеологизме у којима је именичка компонента представљена именичком синтагмом, а у функцији атрибута је заменица (нпр.: срп. *видети све звезде*, на супрот еквивалентном КФ у немачком језику, у којем није реализована заменица *Sterne (Sternchen) sehen* ,видети светлаце после јаког ударца у главу').

2.10. Предмет компаративне фразеологије

Компаративна фразеологија представља науку о компаративним фразеологизмима. Поређења функционирају као фигуре које имају изражену експресивност, конотативно значење и сликовитост, те су као такве добиле статус устаљених израза и прешле у фразеолошки фонд.

Значајан допринос компаративној фразеологији представља дисертација Глацирина из 1972. године који се бави контрастирањем компаративних фразеологизама на лексичком, структурном и семантичком нивоу за језички пар немачки-енглески и за немачки-шведски (Бургер и др. 1982: 303–304). У контрастивној анализи наведени аутор разликује следеће групе:

(1) Идентичне компаративне фразеологизме, где се појављују неподударности попут разлика између чланова, предлога, падежа, тачније лексичких разлика, лексичко-синтаксичких разлика, синтаксичких неподударности, морфолошких и структуралних

разлика (нпр. лексичке разлике компаративних фразеологизама за језички пар немачки-енглески: нем. *platt wie ein Bügelbrett* – енг. *as flat as a board*) (Бургер и др. 1982: 304).

(2) Семантички идентичне компаративне фразеологизме (нпр.: нем. *lügen wie der Teufel* – енг. *to lie like a gas meter*) (Исто: 304).

(3) Дескриптивне еквиваленте (нпр.: нем. *sitzen wie angegossen* – енг. *to fit like a glove*).

Како наводе Бургер, Бухофер и Сиалм (1982: 303–306), микросистем компаративне фразеологије је предмет докторске дисертације О. М. Неведомскаје из 1973. године, у којој су представљене сличности и разлике компаративних фразеологизама у структурно-морфолошком и лексичко-семантичком смислу за језички пар немачки-руски.

Радови који спадају у пионире истраживања компаративних фразеологизама су рад Жељке Финк-Арсовски *Поредбена фразеологија: поглед извана и изнутра* (2002), који је пре свега теоријски усмерен и класификује компаративне фразеологизме са структуралног, семантичког, парадигматског и концептуалног аспекта, као и рад Бернхарда Бремера *Äquivalenztypen zwischen komparativen Phraseologismen im Serbisch und Deutsch* (2009), у коме су приказани типови еквиваленције између компаративних фразеологизама за језички пар српски-немачки и њихов статистички преглед.

У новије време, као што је речено (в. 2.1), све је више публикација које за предмет проучавања имају компаративне фразеологизме.

2.11. Дефиниција и карактеристике компаративних фразеологизама

Омиљен предмет истраживања контрастивне фразеологије и фразеологије уопште јесу компаративни фразеологизми. Разлог њихове популарности у фразеолошком истраживању лежи у читавом низу обележја која их издвајају од осталих типова фразеологизама.

Најпре, у та обележја се убраја њихова специфична форма која их чини веома препознатљивом у фразеологији једног језика, потом експресивност коју носе, будући да је у поредбеној јединици сачувана слика (која одговара денотату), која услед погодног окружења у фразеологизму оживљава.

Потом, компаративни фразеологизми су омиљени предмет истраживања и језичке слике света једне или више језичких заједница, с обзиром на то да поређење објеката,

феномена и ситуација у циљу утврђивања истоветности и разлика представља есенцијалну когнитивну операцију у процесу опажања и обликовања света.

Кад је реч о терминологији, напоменућемо да се у раду употребљава термин *компаративни фразеологизам* који је најприхваћенији од стране научне данашњице. У сербокroatистици су у употреби још и термини *поредбена фразеолошка јединица*, *поредбени фразеологизам*, *поредбена фразама* (Мршевић-Радовић 1987, 2008; Финк-Арсовски 2002), док у германистици поред термина *komparative Phraseologismen* „компаративни фразеологизми“ наилазимо још и на термин *phraseologische Vergleiche* „фразеолошка поређења“ (Флајшер 1997; Бургер 2010; Бремер 2009).

У основи компаративних фразеологизама лежи логичко-семантичка структура поређења, која подразумева постојање четири основне компоненте. Лексеме од којих се састоји компаративни фразеологизам неки лингвисти називају поредбеним компонентама, неки поредбеним јединицама, док неки користе и латинску терминологију кад су у питању структурни делови компаративних фразеологизама: прва компонента је објекат од којег се полази – *comparandum*, дакле елемент са којим нешто треба да се пореди; следећа компонента представља објекат поређења – *comparatum*, тј. објекат који се ставља у однос поређења са полазним објектом; трећа компонента *tertium comparationis* означава основ поређења и тиме гради семантички и структурални центар поређења и последња јесте поредбена партикула – *comparator*, која повезује конфронтране елементе (Бремер 2009: 141). Последњу поменути компоненту Бургер назива још и *поредбеним сигналом* („Vergleichssignal“), док Драгана Мршевић-Радовић употребљава термин *речца*. Жељка Финк-Арсовски компоненте фразеологизама назива: А-део (она која се упоређује), Б-део (поредбени везник) и Ц-део (она с којом се упоређује А-део). У српском се уместо партикуле *као* може користити и *попут*, што не доводи до промена на семантичком, већ само на морфолошком нивоу, тачније *comparatum* је тада у генитиву.

2.11.1. *Comparatum* и *comparandum*

Comparatum најчешће служи као интензификатор глагола или придева који су, иначе, употребљени у свом слободном значењу, нпр.:

1) срп. *бити глуп као ђускија* – нем. *dumm sein wie Bohnenstroh* у значењу „веома глуп“.

Он може бити и у функцији квалификатора, као у примеру:

2) срп. *стајати као дрвена Марија* – нем. *dastehen wie ein Ölgötze*, са значењем 'круто, неприродно стајати'.

Comparandum или објекат од којег се полази у поређењу конкретизује се актуализацијом компаративног фразеологизма у реченици (или тексту). Одређене лексеме се могу наћи у улози comparatum-а у различитим концептима који се тичу човека. Тако се у српском језику могу остваривати између *човека* (comparandum) и лексеме *пас* (comparatum) различите *tertia comparationis*:

неко је уморан као пас, веран као пас, неко даже као пас.

У немачком језику између лексеме *човек* (comparandum) и лексеме *риба* (comparatum) забележене су различите основе поређења:

jmd ist stumm wie ein Fisch, kalt wie ein Fisch, jmd. fühlt sich wohl wie ein Fisch im Wasser (Бургер 2010: 47).

Различите основе поређења, а исте поредбене јединице граде фразеолошке низове који су неретко настали по аналогiji без постојања јасне унутрашње структуре, тј. везе са мотивационом базом:

срп. *бити веран као пас, бити уморан као пас* – нем. *treu sein wie ein Hund, müde sein wie ein Hund.*

2.11.2. Comparator

Поредбена партикула у срп. *као* или *попут* одн. *wie* у нем. успоставља синтаксичку везу између comparanduma и comparatuma. У оба језика, српском и немачком, веома често ту улогу има копула *бити*, одн. *sein*.

2.11.3. Tertium comparationis

Tertium comparationis или основа поређења представља аспект који се посматра као заједничко обележје компонената које се пореде. Објекат од којег се полази реализује се у контексту, те се посматра као екстерна валентност компаративног фразеологизма.

Контрастивна анализа компаративних фразеологизама може указивати на културолошке специфичности, што следећи пример и показује. Фразеолошки пар има исту основу поређења, а различите поредбене јединице:

глуп као ђускуја – dumm wie Bohnenstroh.

2.12. Оказионални компаративни фразеологизми

За разлику од компаративних фразеологизама, у којима морају бити лексички реализоване и устаљене компоненте *tertium comparationis* и *comparatum*, код okazaionalних компаративних фразеологизама то није увек случај, што потврђују и следећи контекстуализовани примери:

срп.: „...лице му је као сунце...“ (www.srbijadanas.com, 09.03.2016);

нем.: „Du bist wie die Sonne“ (Бургер 2010: 47).

Како Флајшер (1997: 65–67) наводи, okazaionalни компаративни фразеологизам представља одређени структурни модел, као што су компаративни фразеологизми, у којем је употребљен неуобичајан лексички материјал, нпр.: **riechen wie eine tote Maus unterm Vertiko* 'мирисати као мртав миш испод ормарића'. У наведеном фразеологизму поређење не почива на буквалном схватању стања 'мртав миш испод ормарића', него на буђењу асоцијација и сликовитих представа, и на тај начин овај фразеологизам добија на експресивности, идиоматичности и стабилности као битним обележјима фразеологизама с тенденцијом ка лексикализацији.

2.13. Паралелни облици номинације у немачком језику

Постоји тенденција у немачком језику да се од придевских, тј. прилошких компаративних фразеологизама граде придевске сложенице. У датим случајевима лексички садржај остаје непромењен, само је структура другачија. На пример:

müde wie ein Hund – hundemüde (уморан као пас),

fleißig wie eine Biene – bienenfleißig (вредан као пчела),

steif wie ein Stock – stocksteif (крут као дрво),

schlau wie ein Fuchs – fuchsschlau (лукав као лисица),

dumm wie Bohnenstroh – strohdumm (глуп као ђускија) (Флајшер 1997: 170).

Кад је реч о синтаксичким функцијама, компаративни фразеологизми имају углавном предикативну функцију, док је код придевских сложеница подједнако заступљена и атрибутивна функција у реченици, нпр.: „Für die Tochter genügt ein strohdummer, aber stinkreicher Mann.“ (www.abendzeitung-muenchen.de, 29.12.2016); „Er schrieb auch sein eigenes Epitaph: «Weder sehr schlau noch strohdumm / Ich war, was ich war:

eine Mischung von Essig und Öl / und Engel und Teufel stecken darin.»“ (www.nzz.ch, 23.01.2018).

2.14. Класификације компаративних фразеологизама у германистици

У германистичкој лингвистици компаративни фразеологизми се обрађују као посебни структурни тип фразеологизама, па их тако Бургер сврстава у специјалну класу фразеологизама (в. 2.7.3). Они су као поређење уклопљени у реченицу надовезујући се на један слободан реченични део. Различита може бити лексика, али увек исти структурни модел, те се још називају фразеолошким јединицама са експлицитним структуралним обележијима (Флајшер 1997: 103).

2.14.1. Структурална класификација

Кад је реч о **структурном аспекту** компаративних фразеологизама разликујемо:

1) као + именица/именичка фраза у српском, одн. *wie* + именица/именичка фраза у немачком језику (поређење се надовезује на један глагол или придев/прилог):

изгледати као покисао миш – aussehen wie eine gebadete Maus, потпуно мокар;

безобразан као псето – frech wie Oskar, веома дрзак.

2) као + трпни глаголски придев у српском, одн. *wie* + партицип перфекта у немачком језику (поређење се надовезује на глагол или придев/прилог):

доћи као поручен – kommen wie gerufen, у одговарајућем тренутку.

3) као + реченица у српском, одн. *wie* + реченица у немачком језику (поређење се надовезује на глагол или придев/прилог):

срп. он изгледа *као да ни мрава не би згазио* – нем. *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun*, који је јако добар.

4) Поређење које се надовезује на именицу, што је веома ретко:

срп. *момак к'о од стене одваљен* – нем. *ein Kerl wie ein Baum*, велики и јак.

5) Поређење, које је реализовано неком другом структуром уместо са поредбеном партикулом *као* или *wie*, надовезује се претежно на глагол или придев/прилог (зависне консекутивне или поредбене реченице):

такo тихо да се мушица није чула – so still, dass man eine Stecknadel zu Boden hören könnte ,веома тихо.

6) Могу се наћи и компаративни фразеологизми који имају двочлану структуру и могу комбиновати различите *tertia comparationis*, нпр.:

срп. *као у сну* – нем. *wie im Traum*.

7) Компаративни фразеологизми могу настати и од фразеологизама других класа, али се не може увек знати који је облик старији, те да ли је можда компаративни фразеологизам извор фразеологизма неке друге врсте:

некоме фали даска у глави ,неко луд, непромишљен' → *он се понаша као да му фали нека даска у глави*;

nicht bis drei zählen können ,бити глуп' → *Er tut, als ob er nicht bis drei zählen könnte*.

2.14.2. Морфолошко-синтаксичка класификација

Са аспекта синтаксе, класификације компаративних фразеологизама које су приказане у релевантној литератури базирају се на категоријалном и функционалном обележју КФ, што значи да узимају у обзир врсту речи главне компоненте и улогу фразеологизма као реченичног члана. С тим у вези, издвајају се четири групе компаративних фразеологизама:

- 1) глаголски компаративни фразеологизми;
- 2) именички компаративни фразеологизми;
- 3) придевски компаративни фразеологизми;
- 4) прилошки компаративни фразеологизми.

Притом је важно напоменути да је границу између придевских и глаголских фразеологизама тешко подвући, с обзиром на то да копулативни глагол *бити* у српском, одн. *Sein* у немачком језику може да се интерпретира и као компонента унутрашње структуре компаративног фразеологизма. Како наводи Корхонен (1992: 10), у случајевима када фразеологизам може да се употреби атрибутивно ради се о придевским фразеологизмима, а при навођењу придевских фразеологизама се мора навести и копула *бити*, с обзиром на то да је атрибутивна употреба ограничена. Контекстуализовани примери фразеолошких парова: срп. *бити го као црквени миш*, одн. нем. *arm sein wie eine*

Kirchenmaus и срп. *бити пијан као свиња*, одн. нем. *blau sein wie ein Veilchen* потврђују атрибутивну употребу придевских фразеологизама:

1) срп.: „...ја сам...умјетник, го ко' црквени миш...“ (www.yugopapir.com, 08.03.2016);

нем.: „Die Familie, arm wie eine Kirchenmaus, braucht dringend Hilfe.“ (Корхонен 1992: 10);

2) срп.: „...видиш тамо неки кум...пијан као свиња...“ (www.medias.rs. 09.03.2016);

нем.: „Wir trafen ihn auf der Party blau wie ein Veilchen an“ (Корхонен 1992: 10).

Флајшер (1997: 140) такође напомиње да се према фразеолошком значењу не може установити да ли је копулативни глагол *бити* конститутивна јединица фразеологизма, већ решење треба тражити у синтаксичким средствима. Рецимо, уколико је именички фразеологизам употребљив без промене значења у улози субјекта/објекта, онда глагол *бити* није облигаторна компонента фразеологизма. Флајшер наведену појаву назива формацијом номинализације (нем. Nominalisierungsformation).

2.14.3. Подела компаративних фразеологизама на основу идиоматичности

Према критеријуму идиоматичности Бургер (2010: 47) класификује компаративне фразеологизме у две групе:

- 1) колокације и
- 2) делимичне идиоме.

Када представљају устаљене и чврсте спојеве речи онда се компаративни фразеологизми појављују као колокације или делимични идиоми („Teil-Idiome“⁴), зависно од тога колико је прозирна мотивациона база поређења. Ми смо нешто раније дефинисали колокације као чврсте и устаљене спојеве речи који нису или су слабо идиоматични, као нпр.:

срп. *брз као стрела* (Мразовић, Приморац 1991: 189) – нем. *flink wie ein Wiesel* (Бургер 2010: 47).

У следећем примеру јављају се делимични идиоми, јер једна компонента која је структурни елемент компаративног фразеологизма подлеже семантичкој транспозицији:

⁴ Д. Мршевић-Радовић (1987: 14) у свом раду помиње компонентне фразеологизме који по дефиницији одговарају термину Teil-Idiom који користи Бургер.

срп. *глуп као ђускија* (Финк-Арсовски 2002: 30) – нем. *dumm wie Bohnenstroh* (Бургер 2010: 47).

Није јасна веза фразеологизма са мотивационом базом, тј. због чега је употребљена поредбена јединица *ђускија* у српском, одн. *Bohnenstroh* у немачком језику и у каквој су семантичкој вези са основом поређења *глуп*.

2.15. Класификације компаративних фразеологизама у сербокроатистици

Бургерова подела компаративних фразеологизама на колокације и делимичне идиоме одговара донекле подели компонентних фразеологизама с поредбеном структуром код Д. Мршевић-Радовић на оне где је именичка компонента с ослабљеним предметним значењем (предметно значење именице сужава се на значење доминантне особине) и оне с именичком компонентом са фразеолошким значењем насталим семантичком транспозицијом (1987: 90–97).

Како је наведено раније у раду, Мршевић-Радовић (1987: 33) убраја компаративне фразеологизме у компонентне фразеологизме са напоредном структуром. Она се у раду бави само глаголским компаративним фразеологизмима, али разликује у оквирима примарне фразеологизације процесе семантичке природе и структурне (синтаксичке) природе. Стога сматрамо поделе које су извршене у њеном раду релевантним за даљи ток нашег истраживања, као и рад Жељке Финк-Арсовски (2002), која након кратког теоретског дела о основним особинама фразеологизама класификује компаративне фразеологизме на структурном, парадигматском, синтаксичком, семантичком и концептуалном нивоу.

2.15.1. Структурална класификација компаративних фразеологизама

На основу настанка компаративног фразеологизма, проширењем структуре или редуковањем структуре, извршена је подела на: а) компаративне фразеологизме настале експанзијом (нпр. *гледа као теле* → *гледа као теле у шарена врата*) и б) компаративне фразеологизме настале редуковијом (нпр. *гледа као теле у шарена врата* → *гледа као теле*). У случају експанзије запажа се следећи однос: што је апсурднија структура већа је експресивност.

Компаративни фразеологизми могу настати скраћењем поредбених реченица (нпр. *бити леп као што је слика лепа* → *бити леп као слика*).

2.15.1.1. Структурална класификација компаративних фразеологизама према Жељки Финк-Арсовски

Као категоријално обележје компаративних фразеологизама Финк-Арсовски (2002: 7) наводи **сликовитост** коју имају фразеологизми настали на основу слободног споја речи која се огледа у дубинској (унутрашњој) структури фразеологизама, у тзв. семантичком талогу. Истакнута особина везана је за процес десемантизације (**семантичке претворбе**) која се односи или на све компоненте у фразеологизму (потпуна десемантизација) или на део фразеолошког састава (делимична десемантизација).

За **структурну** анализу компаративних фразеологизма најбитнији је лексички састав и синтаксички главна реч међу њима. На основу структуре А-дела (објекат од којег се полази у поређењу), Б-дела (речца *као* или *попут*) и Ц-дела (објекат с којим се полазни објекат упоређује) постоје два типа:

1) троделни структурни тип (*окретан као чигра – flink wie ein Wiesel*),

2) дводелни структурни тип (*као у сну - wie im Traum*).

У овире троделног структурног типа разликујемо следеће подгрупе у зависности од тога како је актуализован Ц-део: а) троделни компаративни фразеологизми са структуром скупа речи (зависно од нуклеуса, тј. главне речи у фрази даље се издвајају глаголски, именички, придевски, прилошки и заменички фразеологизам); б) троделни компаративни фразеологизми с реченичном структуром (реченична структура може бити: дводелна реченица, крња реченица, безлична реченица) што показују примери:

а) срп. *бити лењ као трут* – нем. *faul sein wie eine Drohne*;

б) срп. *изгледати као да ни мрава не би згазио* – нем. *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun*.

Када је реч о дводелним компаративним фразеологизмима разликујемо: а) дводелне компаративне фразеологизме са структуром фонетске речи⁵ (именичке, придевске), нпр.: *као испребијан* и б) дводелне компаративне фразеологизме са структуром скупа речи (именичке, прилошке и нумеричке), нпр.: *као стара баба* (Финк-Арсовски 2002: 19).

⁵ Фонетска реч је заправо акценатска целина коју чине речи које имају своје акценте поред речи које су без икаквог акцента (проклитике и енклитике) (нпр. *као сѝн*), те дати спој речи може имати само један акценат и то је кључни елемент структуре (Стевановић 1964: 161–162).

2.15.2. Класификације компаративних фразеологизама на основу семантичког критеријума

У фразеолошким поређењима тежи се квалификовању једног појма довођењем у везу са неким познатијим појмом по некој особини по којој је тај други појам општепознат. Нпр.:

срп. *бити гладан као вук* – нем. *hungrig sein wie ein Wolf* ,веома гладан.

Како наводи Мршевић-Радовић (1987: 92), компаративни фразеологизми спадају у компонентне фразеологизме са поредбеном структуром глагол + као + именица који се на основу анализе унутрашње фразеолошке структуре деле на:

- 1) фразеологизме у којима је именичка компонента с ослабљеним предметним значењем;
- 2) фразеологизме у којима се јавља именичка компонента с фразеолошким значењем насталим семантичком транспозицијом.

Даље, на основу односа *comparandum-comparatum* фразеологизми у којима је именичка компонента с ослабљеним предметним значењем деле се на:

а) компаративне фразеологизме који настају тако што се предметно значење поредбене јединице сужава на њену доминантну карактеристику при чему се могу упоређивати истородни појмови, лице са лицем (стварним или измишљеним):

срп. *живети као мали бог* – нем. *leben wie Gott in Frankreich* ,живети на високој ноzi.

б) компаративне фразеологизме код којих се могу поредити и неистородни појмови, нпр. поређење се односи на човека, а поредбена јединица с којом се човек упоређује означава неки предмет, биљку, животињу или апстрактан појам:

срп. *радити као коњ* – нем. *arbeiten wie ein Pferd* ,много тешко радити.

в) компаративне фразеологизме код којих су у улози поредбеног члана апстрактни појмови, те су потребна додатна објашњења. У фразеолошким поређењима с нејасном унутрашњом структуром, код којих се изгубила веза са мотивационом базом, може доћи до ремотивације, тј. проналажењем секундарне мотивационе базе (Мршевић-Радовић 1987: 95).

Оне синтагме које се односе на човека, а којима су означене природне карактеристике животиња не сматрамо фразеолошким поређењима (нпр.: *цвркуће као птица*). У овом примеру се ради о самосталној метафоричној употреби глагола.

Компаративни фразеологизми најчешће настају семантичком транспозицијом базне јединице. Могу настати сликовитим путем, метафором, иронијом, парадоксом, хиперболом и тада имају јачу експресивност него када поређења настају путем метонимије. Наведени фразеологизми се даље деле на основу лексеме која је у улози *comparatum*-а на:

а) компаративне фразеологизме чији је поредбени члан именица праћена флектираним атрибутом:

срп. *држати се као покисли врабац* – нем. *dastehen wie ein begossener Pudel* ,држати се покуњено’;

б) компаративне фразеологизме чији је поредбени члан предлошко-именичка фраза:

срп. *као из земље* – нем. *wie aus dem Boden* ,изненада се појавити’.

Компаративни фразеологизми у којима је именичка компонента с фразеолошким значењем насталим семантичком транспозицијом се на основу експресивности могу поделити у следеће поткласе:

а) Компаративни фразеологизми са смањеном експресивношћу:

срп. *познавати кога/нешто као свој џеп* – нем. *jmdn./etw. kennen wie seine Westentasche* ,веома добро познавати’;

б) Компаративни фразеологизми код којих је експресивност именичке компоненте условљена релацијом лексичких значења именичких конситуената (синоними, антоними), нпр.:

срп. *разликовати се као небо и земља* – нем. *ein Unterschied wie Tag und Nacht*;

в) Компаративни фразеологизми са изузетном експресивношћу, код којих је у основи семантичке транспозиције иронија, парадокс:

срп. *слагати се као пас и мачка* – нем. *sich vertragen wie Hund und Katze* ,не слагати се’.

О наведеном говори и Флајшер (1997: 106) називајући их фразеологизмима са функцијом индиректног негирања:

срп. *плива као секира* – нем. *wie eine bleierne Ente schwimmen* ,не зна да плива.

2.15.2.1. Семантичка класификација компаративних фразеологизама Жељке Финк-Арсовски

Са **семантичког** аспекта компаративни фразеологизми су код Ж. Финк-Арсовски (2002: 29–36) подељени на основу степена десемантизације и односа између јединица које се пореде на:

- компаративне фразеологизме са недесемантизираним А-делом (срп. *бити здрав као дрен* – нем. *gesund sein wie ein Fisch im Wasser*);

- компаративне фразеологизме са десемантизираним А-делом (јако мали број) – (срп. *бити го као црквени миш*; нем. *blau sein wie ein Veilchen*);

- компаративне фразеологизме са недесемантизираним А-делом и фразеолошким значењем у чијој подлози је антонимни однос лексема у поредбеном, тј. Ц-делу (срп. *разликовати се као ноћ и дан* – нем. *ein Unterschied wie Tag und Nacht*);

- компаративне фразеологизме са непостојањем логичне везе између А-дела и Ц-дела (срп. *пливати као секира* – нем. *schwimmen wie eine bleierne Ente*).

Компаративни фразеологизми се могу поделити и према полу:

- који се односе на особе женског пола (*бити глупа као гуска*);

- који се односе на особе мушког пола (*бити глуп као во*).

2.15.3. Класификација компаративних фразеологизама према парадигматичности, синтаксичком критеријуму и концептима Жељке Финк-Арсовски

Ако као критеријум за класификацију која следи узмемо **парадигматичност** која је условљена променом облика појединих компонената у фразеологизму у зависности од контекста, те означава формално граматичку категорију и нема утицаја на фразеолошко значење, разликујемо (2002: 21):

1) компаративне фразеологизме са нултом парадигматичношћу (промене нису могуће), нпр.:

срп. *као у сну* – нем. *wie im Traum*;

2) компаративне фразеологизме са делимичном парадигматичношћу (компоненте су у облику једнине или множине) и тичу се морфолошких или семантичких фактора, нпр.:

срп. *мењати некога као кошуље* – нем. *jmdn. wie sein Hemd/Hemde wechseln*.

У примеру у немачком језику дозвољен је и облик једнине, а у српском је могућа само множина.

Потпуна парадигматичност компаративних фразеологизама није могућа јер подразумева промену свих граматичких категорија јединица које се пореде.

Уклапањем у реченицу компаративни фразеологизми постају реченични делови односно добијају одређену синтаксичку функцију. При одређивању могуће функције од пресудног значаја је утврдити категоријално значења фразеологизма које, уз семантички аспект, директно указује на синтаксичку функцију.

Са **синтаксичког** аспекта Ж. Финк-Арсовски даје поделу на:

- 1) глаголске компаративне фразеологизме (срп. *радити као коњ* – нем. *arbeiten wie ein Pferd*);
- 2) придевске компаративне фразеологизме (срп. *заљубљен као тетреб* – нем. *verliebt wie ein Kater*);
- 3) именичке компаративне фразеологизме (срп. *момак као од стене одваљен* – нем. *ein Kerl wie ein Baum*);
- 4) заменичке компаративне фразеологизме (срп. *сама као прст*);
- 5) прилошке компаративне фразеологизме (нем. *wie aus dem Boden gewachsen* ‚изненадно‘ (Мразовић, Приморац 1991: 152); срп. *као два плус два*) (2002: 26).

Већина фразеологизама настала је метафоричким путем, те су они погодни за стварање концепата у којима су фразеологизми тематски распоређени и тако постављени граде повољне услове за анализу дубинских структура фразеологизама (семантичких талогоа). Ова врста анализе се зове **концептуална анализа**. Ж. Финк-Арсовски на основу семантичког критеријума дели компаративне фразеологизме на оне који се односе на човека и оне који се односе на предмете и класификује их унутар датих група даље на

основу одређеног семантичког критеријума. Сличном поделом концепата који се односе само на човека бави се и Горица Томић у свом мастер раду *Интеркултуралност у фразеологији енглеског и српског* (2012).

На основу датих радова проистекао је модел за поделу компаративних фразеологизама зависно од тога којим концептима оперишу.

2.16. Контрастивна фразеологија

Контрастивна фразеологија представља део контрастивне лингвистике, чији је предмет интересовања контрастирање фразеологизама различитих појединачних језика. У новије време се у контрастивну анализу укључују нове димензије, чиме је добијена подела на интерлингвални (међујезички) и интралингвални (унутарјезички) процес описивања.

Контрастивно истраживање фразеологије у смислу интерлингвалног поређења двају или више језика имало је свој почетак средином 60-их година двадесетог века, а ако се узму у обзир и резултати историјско-упоредне компаративне лингвистике, онда оно датира још од раније (Корхонен 2007: 574).

Када је у питању интралингвално поређење језик може да се анализира са синхроног и дијахроног аспекта. Дијахронијски се на основу старијих и млађих потврда обрађује развој фразеологизама у временској равни⁶, док се са синхроног аспекта контрастира дијалекат и стандардни језик.

Под контрастивном фразеологијом у ужем смислу подразумева се интерлингвална димензија контрастирања. Као што је у уводном делу већ речено, многи фразеолози праве разлику између термина **поређење**, који се односи само на сродне језике и термина **контрастирање**, који се односи на језике који нису сродни. Како је мали број студија о језицима који нису сродни, у обзир се неће узимати ова терминолошка разлика.

Основни циљ контрастивне фразеологије је утврђивање истоветности, сличности и разлика између фразеологизама двају језика, без обзира на генетску сродност, типолошка или ареална обележја. Осим анализе појединачних фразеологизама, предмет проучавања контрастивне фразеологије су синтаксичка и лексичка типологија, етимологија фразеологизама, концепти које фразеологизми граде, као и значења фразеологизама.

⁶ Код већине живих библијских компаративних фразеологизама утврђена је апсолутна синтаксичка и семантичка стабилност, док су малобројни КФ захваћени дијахроним променама које се могу јавити на морфолошком (промена члана, промена поредбене партикуле, субјунктора и промена граматичке категорије броја код именичке компоненте) и лексичком (компонентском) нивоу (Ивановић 2005: 189–190).

Према Бургеру и др. (1982: 304–305), што се досадашњих контрастивних истраживања компаративних фразеологизама тиче, као најзначајније поменута је Глациринова дисертација из 1972. године *Поређење једног микросистема (компаративна фразеологија)* који у свом раду издваја два типа компаративних фразеологизама на основу њихове фреквентности: придевске и глаголске компаративне фразеологизме. Дели их на апсолутно идентичне компаративне фразеологизме, семантички идентичне компаративне фразеологизме и описне еквиваленте. Како Бургер (*Исто*: 306) даље наводи, микросистемом компаративне фразеологије бави се такође О. М. Неведомскаја у својој дисертацији из 1973. године, где су представљене структурно-морфолошке и лексичко-семантичке сличности и разлике између компаративних фразеологизама немачког и руског језика. Од великог броја савремених контрастивних истраживања компаративних фразеологизама за различите језичке парове, значајно је скренути пажњу на рад Бернхарда Бремера *Äquivalenztypen zwischen komparativen Phraseologismen im Serbisch und Deutsch* (2009) у коме су приказани типови еквиваленције између компаративних фразеологизама за језички пар српски-немачки и њихов статистички преглед.

Напоменимо на крају да су резултати контрастивне фразеологије веома значајни и за друге лингвистичке дисциплине, као што су типологија језика, компаративна лингвистика, транслатологија, примењена лингвистика и лексикографија.

2.17. Одређивање контрастивних метода и поређење фразеолошких јединица

Како наводе Бургер и др. (1982: 290), најопширнија размишљања о контрастивним методама у фразеологији потичу од Глацирина који разграничава контрастивне методе од типолошких на следећи начин:

(а) Циљ контрастирања је констатовати и описати карактеристике чињеница у чисто језичкој сфери. С друге стране, циљ типологије је типолошка класификација, утврђивање одређених законитости и представљање општих структуралних односа између језика.

(б) Објекат контрастирања јесте одређени језички материјал и језичке јединице исте структуре. У типолошким радовима језички материјал на коме се ради отворен је за допуне, а анализирани јединице нису структурно ограничене.

(в) Код контрастивног поређења споредну улогу игра метајезик, док је он у типологији њен саставни део.

(г) Материјал од којег се полази при контрастирању јесу језичке чињенице које чине поље великог интересовања. У типологији изворни материјал представљају резултати контрастирања.

(д) Код контрастивних метода доминира индукција (од појединачног ка општем), код типолошких дедукција (од општег као појединачном).

Контрастивна методологија се бави микросистемима различитих језика, тако да њој мора предстојати унутарјезичка анализа јединица микросистема, што значи да се поље истраживања може квалитативно описати и треба бити квантитативно инвентарисано.

Комбинацијом лексикализованих и граматикализованих јединица које представљају јединице примарних система (синтакса, морфологија и лексика) настали су фразеологизми, секундарни језички знаци који могу бити схваћени једино сложеним поређењем јединица примарног система које су учествовале у грађењу истих. Наведено значи да се при контрастирању практично увек разликује лексички, структурно-ситаксички (понекад одвојено морфолошки) и структурно-семантички аспект.

2.17.1. Појам еквиваленције и кореспонденције

У вези са одређивањем контрастивних метода је и разграничавање појмова еквиваленције и кореспонденције. Као што је у уводном делу рада већ споменуто (в. 1.4), појам еквиваленције не игра само централну улогу у транслатологији („Übersetzungswissenschaft“), него и у контрастивној лингвистици. Обе науке подразумевају дескриптивно поређење јединица различитих врста и структура, односно израза и текстова (Колер 2004: 220). Али, контрастивна лингвистика и транслатологија имају различите задатке. Транслатологија истражује услове да би се еквиваленција остварила, описује типове еквиваленција између израза и текстова двају језика, где је основни критеријум преводна еквиваленција. Из овога закључујемо да је транслатологија наука о *parole*. С друге стране, контрастивна лингвистика истражује услове и претпоставке кореспонденције и главни критеријум јесте формална сличност. Она описује кореспондентне структуре и реченице и представља науку о *langue*. Самим тим је постављено и велико ограничење предмета истраживања контрастивне лингвистике, будући да се она може бавити само оним јединицама које имају исту структуру у језику-изворнику и језику-циљу.

У вези са дефинисањем појма еквиваленције у лингвистици постоје различите класификације, али граматички модел који смо преузели у анализи компаративних фразеологизама јесте Бургеров модел утврђивања типова еквиваленције.

2.17.1.1. Типови еквиваленције према Бургеру

Контрастивна метода се користи приликом проучавања микросистема различитих језика што конкретно значи да се поље истраживања мора прво (квантитативно) инвентарисати и (квалитативно) описати да би се језици контрастирали. Јединице се анализирају на основу језичких и изванјезичких фактора, при чему се најпре контрастирају компоненте фразеологизма, па тек онда фразеологизми као целина. Фразеологизми представљају секундарни семиотички систем и могу бити схваћени само ако се повежу или ако је веза очувана са примарним системом знакова, што значи да се при контрастирању увек разликују лексички, структурно-синтаксички и структурно-семантички аспект.

Лексички аспект се односи на лексички састав и као резултат анализе можемо увидети да ли фразеолошки системи двају језика оперишу истом лексиком, тј. да ли је њихова сликовитост (нем. „Bildmaterial“) слична (Бургер и др. 1982: 291).

Анализа структурно-синтаксичког аспекта показује коју улогу у реченици фразеологизми најчешће имају, као и склоност одређених језика ка одређеним структурним моделима.

Структурно-семантички аспект подразумева семантичку организацију у одређене тематске групе или семантичка поља, као што су: осећања, особине, друштвени живот итд.

Према Бургеру разликујемо следеће типове еквиваленције:

1) Потпуна еквиваленција подразумева подударане у значењу, лексичком саставу, сликовитости („Bildhaftigkeit“), стилу и у односу на њихову граматичку структуру као нпр.:

срп. *бити бесан као бик* – нем. *wütend sein wie ein Stier*.

2) Делимична еквиваленција указује на незнатне разлике између фразеологизама, које могу бити:

а) лексичке, при чему компоненте могу бити семантички удаљене, нпр. *бити веран као нас* – *treu sein wie Gol*, могу припадати истом семантичком пољу, нпр. *бити стиснути*

као *sardine* – *dichtgedrängt sein wie Heringe* или се може радити о различитим граматичким категоријама, нпр. *причати као навијен* – *reden wie ein Wasserfall*;

б) морфолошке. нпр. када компоненте указују на разлике у броју, нпр. *мењати као кошуље* – *wechseln wie das Hemd*;

в) синтаксичке, када се компоненте разликују у падежу, нпр. *пратити (некога) као сена* – *folgen (jemandem) wie ein Schatten*;

г) морфосинтаксичке, када компоненте имају другачији редослед, нпр. *живети као мачка и пас* – *leben wie Hund und Katze*;

д) лексичке и морфолошке, када се компоненте разликују на лексичком нивоу, при чему се полазни фразеологизам односи једино на граматичку категорију женског рода, као у примеру: *бити глупа као ћурка* – *dumm sein wie die Nacht*.

3) Семантичка еквиваленција подразумева идентично или приближно исто значење, различит лексемски састав, те самим тим и различиту слику која је у позадини фразеологизама, нпр. *бити пун као брод* – *reich sein wie Krösus*.

4) Нулта еквиваленција означава непостојање одговарајућег фразеолошког материјала у језику-циљу, нпр. бити *бити добар као хлеб* – *herzensgut*. За разлику од семантичких еквивалената ови преводни еквиваленти имају описну структуру.

2.17.1.2. Други типови еквиваленције

Проблематиком превођења фразеологизама бавили су се и други лингвисти чије резултате ваља поменути у раду како би се стекла неопходна знања и теоријске поставке потребне за превазилажење могућих тешкоћа у анализи.

2.17.1.2.1. Типови еквиваленције према Колеру

Према Колеру (2011: 219), при дефинисању појма еквивалентности треба поћи од следећих премиса:

- еквивалентност означава да између текста у језику-циљу и текста у језику-изворнику постоји одређени транслатолошки однос („Übersetzungsbeziehung“);

- тип еквиваленције се утврђује помоћу референтног оквира („Bezugsrahmen“), што значи да еквивалентност између текста у језику-циљу и текста у језику-изворнику постоји

уколико текст у циљном језику испуњава одређене захтеве у погледу на референтни оквир;

- еквиваленти у језику-циљу односе се на преводне јединице текста у језику-изворнику.

Полазећи од наведених претпоставки, Колер разликује пет типова еквиваленције:

- 1) денотативну, која је оријентисана на екстралингвистичке чињенице;
- 2) конотативну, која се односи на стил, социолект, фреквентност употребе у језику датих преводних јединица;
- 3) прагматичну, која је усмерена на читаоца у циљу реализације комуникативне функције превода;
- 4) текст-нормативну, која се односи на обележја специфичних врста текстова (језичке и књижевне норме);
- 5) формално-естетску, која се утврђује на основу одређених естетских и формалних карактеристика текста у језику-изворнику.

Како Колер наводи (Бургер и др. 2000: 605), узимајући притом у обзир различите класификације типова еквиваленције у стручној литератури, на нивоу система језика разликују се следећи типови фразеолошке еквиваленције, где је основни критеријум денотативна (семантичка) еквивалентност:

- 1) 1:1 – еквивалент (потпуна еквиваленција) подразумева подударање на семантичком нивоу, у лексичком саставу и синтаксичкој структури, без или уз минималне конотативне разлике.
- 2) 1: супституција (замена неким другим фразеологизмом, супституциона еквиваленција) односи се на поклапања у семантичкој еквивалентности, уз различит лексички састав и незнатне конотативне разлике.
- 3) 1: делимичан еквивалент (делимична еквиваленција) подразумева подударање на семантичком нивоу, незнатне разлике у лексичком саставу и/или синтаксичкој структури и/или незнатне конотативне разлике.
- 4) 1: нулти-еквивалент (нулта еквивалентност) подразумева непостојање семантичког еквивалентног фразеологизма.

2.17.1.2.2. Типови еквиваленције према Корхонену

Према Корхонену (Бургер и др. 2000: 578), при контрастирању се као критеријум може узети значење или форма фразеологизма. Уколико се као основни критеријум узима денотативно значење, *tertium comparationis*, ради се о семантичкој еквиваленцији. Ако основни критеријум представља морфосинтаксичко-лексичка структура говоримо о формалној еквиваленцији. Без обзира на то од ког се критеријума полази, фразеологизми се могу посматрати као конкретне реализације на нивоу *parole* (транслатологија) или као апстрактне сложене структуре на нивоу *langue* (контрастивна фразеологија).

При интерлингвалном контрастирању фразеологизама обично се као основни параметар узима денотативно значење, мада и ту постоји асиметрија (полисемија). У остале параметре се убрајају структура, идиоматичност, сликовитост, стабилност, конотативно значење и валентност.

Интерлингвална фразеолошка еквивалентност може бити посматрана са квантитативног и квалитативног гледишта, те се дели на 1) квантитативну еквивалентност и 2) квалитативну еквивалентност.

Квантитативна еквивалентност се даље дели према броју еквивалената које фразеологизам из језика-извора има у језику циљу:

а) моно-еквивалентност – односи се на случајеве у којима фразеологизму у језику-извору одговара само један фразеологизам у циљном језику;

б) поли-еквиваленција значи да фразеологизам у језику-извору има више фразеолошких еквивалената у циљном језику;

в) нулта-еквиваленција подразумева случајеве у којима у језику-циљу не постоји одговарајући фразеолошки еквивалент за фразеологизам језика од којег се полази.

Квалитативна еквиваленција се оријентише на особине еквивалената које су изведене на основу горе наведених параметара (денотативно значење, структура, идиоматичност, сликовитост, стабилност, конотативно значење и валентност), те је извршена следећа класификација типова еквивалентности:

- 1) потпуна еквиваленција, када морају бити испуњени сви услови које смо навели. Дозвољена су одступања у броју варијаната које има фразеологизам.

- 2) делимична еквиваленција се односи на фразеологизме са мање-више идентичним денотативним значењем, али са разликама у једном или више наведених фактора (лексичке, морфосинтаксичке, структуралне разлике).
- 3) супституциона еквиваленција (фразеолошка нулта еквивалентност) значи да језик-циљ не располаже одговарајућим фразеолошким еквивалентом за фразеологизам језика-изворника, па се фразеологизми преводе одговарајућим комуникативно-функционалним еквивалентом који може бити слободни синтаксички спој речи, сложеница или појединачна лексема.

2.17.1.2.3. Типови еквиваленције - Добровољски и Пираинен

Хипотеза од које полазе Добровољски и Пираинен (2009: 143) јесте да у фразеологији, када је реч о еквиваленцији, постоји доста квазијеквивалената и псеудоеквивалената. Са културолошког и когнитивног аспекта наведени аутори дају поделу на семантичком, синтаксичком и прагматичком нивоу.

План садржаја идиома, тј. фразеологизама у ужем смислу састоји се из лексичког (фигуративног) значења и менталне слике која је уједно и концептуално полазиште за семантичку претворбу.

Идиоми могу имати исте слике а различита лексичка значења или, иста лексичка значења и различите слике. На основу ове чињенице разликујемо:

- 1) фразеологизме са контрастом у фигуративном значењу;
- 2) фразеологизме са контрастом у сликовитости;
- 3) фразеологизме са комбинацијом семантичких контраста.

Фразеологизми са контрастом у фигуративном значењу се деле на:

- а) идиоматичне „лажне пријатеље“;
- б) међујезичку квазисинонимију;
- в) асиметричну полисемију.

Идиоматични „лажни пријатељи“ нису слични једно другоме на фонолошком и ортографском нивоу, већ на нивоу лексичких компонената и менталне слике, тј. на нивоу

унутрашње структуре, нпр. за немачко-енглески језички пар (Добровољски, Пираинен 2009: 147):

нем. *über den Berg sein* („превазићи велику кризу, потешкоће“) – енг. *sb. is over the hill* („погоршање животних околности услед сопствених грешака“).

Код међујезичких квазисинонима ради о идиомима различитих језика који имају исту или скоро исту слику, веома су слични у лексичком значењу, али је значење другачије изнијансирано.⁷ У многим контекстима се такви фразеологизми могу користити као еквиваленти, али не у свим, док их већина фразеолога сматра потпуним еквивалентима, нпр.:

срп. *црно на бело* („јасно, написмено“) – нем. *schwarz auf weiß* („писмено, одштампано“).

Асиметрична полисемија представља семантичку особину која се јавља у случајевима када идиом језика-изворника има више значења, док идиом у језику-циљу има само једно значење. Такође, моносеман идиом језика-изворника може се поклопити са једним значењем одговарајућег полисемног идиома језика-циља, али опет у целини гледајући, та два идиома нису потпуно еквивалентна, нпр.:

срп. *надутти се као жаба* (1. „угојити се“, 2. „правити се важан“) – нем. *sich aufblasen wie ein Frosch* („правити се важан“).

Када је реч о идиомима са структуром вербалне фразе и њиховом уклапању у реченицу, на синтаксичком нивоу разликују се њихове комбинаторне могућности: са слободним додацима и са допунама. С тим у вези, аутори у раду наводе могуће разлике између еквивалентних идиома два различита језика: а) слободни додаци са којима се идиоми могу употребити у реченици („Kompatibilität der Idiome mit Adjunkten“), б) разлике у екстерној валентности идиома („Kontraste in der Aktantenstruktur der Idiome“) и в) разлике у трансформацијама (рестрикције, неправилности) („Kontraste in Transformationen“).

Прагматички фактори су веома интензивно истраживани и најбоље описани. Прагматичке разлике између семантички и синтаксички сличних идиома су:

⁷ У вези са изнијансираним значењем је компоненцијална анализа која је специјално погодна за анализу значења конкретне лексике користећи се семским структурама лексема. Семе су распоређене у значењу у различитом степену. Оне најизраженије се зову експлицитне, док се мање изражене зову имплицитне или потенцијалне у које се убрајају и семе колективне експресије, засноване на уверењима и представама целе језичке заједнице (Драгићевић 2007: 72).

- 1) стилске разлике;
- 2) разлике у употреби;
- 3) културолошке специфичности;
- 4) разлике у илокуционој и дискурзивној функцији.

2.18. Когнитивна лингвистика

Когнитивна лингвистика као интердисциплинарна наука развила се седамдесетих година двадесетог века и укључује методичке оквире и постулате психологије, неурологије, семантике, социолингвистике и др. Предмет истраживања когнитивне лингвистике су когнитивни феномени или процеси, једном речју људски ум.

На плану садржаја фразеологизам располаже два компонента, менталном сликом и лексичким, тј. фигуративним значењем (Добровољски, Пираинен 2009: 13). Менталне слике које чине базу фразеологизма могу се у целости разматрати једино у оквирима когнитивне лингвистике, имајући у виду да се када је реч о фразеологизмима, говори о одређеним обрасцима знања које чине позадину језичких конструкција.

Најзначајнији постулат когнитивне лингвистике и најподеснији за анализу значења фразеологизама јесте концептуална анализа. „У оквиру когнитивне лингвистике значење се изједначава са концептуализацијом – образовањем појмова на основу човековог физичког, чулног, емоционалног и интелектуалног искуства о свету који га окружује. Значењска структура је по својој природи субјективна и садржи конвенционално сликовно представљање, којим се ментално приказује дата ситуација“ (Драгићевић 2007: 90).

2.18.1. Концептуална анализа

Концептуална анализа подразумева постулирање појмовних метафора, метонимија и типичних сценарија (Драгићевић 2007: 89) и као таква сматра се најподеснијом у анализи значења фразеологизама, јер они имају тенденцију стварања концепата по којима се тематски групишу.

Појмовна метафора представља ментални механизам који се заснива на пресликавању структуре једног домена на други. Пресликавање се одвија од **изворног домена**, који је конкретан, на **циљни домен**, који је апстрактан.

Типични изворни домени су: људско тело, здравље, болест, животиње, биљке, зграде, машине, игре, новац, посао, кување и храна, топлота и хладноћа, светлост и тама, силе и кретање, и смер. Типични циљни домени су: емоције, моралне категорије (доброта, поштење, храброст, искреност, част и њихове супротности), мишљење, друштво, политика, привреда, људски односи (пријатељство, љубав, брак), комуникација, време, живот, вера, догађаји и акције (Кликовац 2004: 17–19).

Појмовна метонимија представља процес концептуализације где је један појам замењен другим, с којим стоји у логичној вези у истом домену (нпр. Читамо *Толстоја* – дело називамо по аутору).

Типични сценариј подразумева домен (разумевање значења једне језичке форме само у контексту других когнитивних структура), фрејм (који чини скуп свих домена, тј. конфигурацију културно утемељеног, конвенционализованог знања) и схему (пресликавање и уопштавање тих физичких искустава на апстрактније домене) (Драгићевић 2007: 89–95).

Истраживања која се баве концептуалном анализом компаративних фразеологизама веома су ретка. У сербокроатистици је од посебног значаја рад Ж. Финк-Арсовски *Поредбена фразеологија: поглед извана и изнутра* (2002), у којем је концептуална анализа представљена као анализа дубинских структура фразеологизама (семантичких талоба), тј. компоненте компаративних фразеологизама су анализирани са аспекта лексике, етимологије, фолклора. Компаративни фразеологизми најпре су подељени на основу семантичког критеријума на оне који се односе на човека и оне који се односе на предмете, затим класификовани унутар тих група на основу одређеног семантичког критеријума.

2.18.1.1. Концептуална анализа Лејкофа и Џонсона

Концептуална анализа Лејкофа и Џонсона представља постулисање појмовних метафора. Метафорички концепт је систематичан, што значи да је и језик који употребљавамо систематичан (Лејкоф, Џонсон 1980: 7–8). Наведено потврђује следећи пример:

Метафорички концепти ВРЕМЕ ЈЕ НОВАЦ, ВРЕМЕ ЈЕ ОГРАНИЧЕН ИЗВОР, ВРЕМЕ ЈЕ ВРЕДНА СТВАР граде јединствен систем заснован на супкатегоризацији, пошто је у друштву новац ограничено средство, а ограничена средства су вредна средства.

Кохерентан систем метафоричких концепата НОВАЦ, ОГРАНИЧЕН ИЗВОР, ВРЕДНА СТВАР који концептуализују ВРЕМЕ		
ВРЕМЕ ЈЕ НОВАЦ =	ВРЕМЕ ЈЕ ОГРАНИЧЕН ИЗВОР =	ВРЕМЕ ЈЕ ВРЕДНА СТВАР
Кохерентан систем метафоричких израза		
Трошити време на некога/нешто	Искористити време за нешто	Поклонити време некоме/нечему
Уложити време у некога/нешто	Истећи време	Захвалити се за време
Коштати времена	Имати довољно времена за некога/нешто	Изгубити време на некога/нешто

Појмовне метафоре су готово универзалне, разлике су незнатне и када се препознају обично представљају културолошке разлике.

Лејкоф и Џонсон деле метафоре на структурне (conduit), оријентационе (orientational) и онтолошке (ontological) метафоре.

Под **структурним метафорама** подразумевамо да се један метафорички концепт структурише помоћу другог метафоричког концепта (нпр. схватање аспекта вођења дискусије или расправе у смислу вођења борбе), при чему нужно долази до губљења из вида других аспеката тог метафоричког концепта (нпр. у жару расправе, када бранимо свој став, губи се из вида концепт кооперативности).

Како наводе Лејкоф и Џонсон (1980: 10), веома погодан пример структурних метафора даје Мајкл Реди анализирајући комплексне метафоре („conduit – metaphor“) које структурирају наш језик о језику (нпр.: идеје (мишљења) су објекти – *Дала сам ти идеју*; лингвистички изрази су посуде (containers) – *Његове речи су празне*; комуникација је слање – *Атанасијеве речи су допрле до нас*). Conduit дословно значи

„канал“, тј. говорник ставља идеје (објекте) у речи (посуде) и шаље их (дуж канала) слушаоцу.

Оријентационе метафоре међусобно граде читав систем концепата. С обзиром на то да је већина њих заснована на просторним односима, разликујемо следеће врсте оријентационих метафора: горе-доле, унутра-споља, напред-позади, дубоко-плитко, централно-периферно (нпр.: слобода је горе → *Осећам се као птица на грани*).

Метафоре су укорене у културолошкој емпирији једне језичке заједнице, тако да оне могу варирати од културе до културе.

Кад је реч о схватању емоција, идеја, активности као објеката и супстанци, говоримо о **онтолошким метафорама**. Њихова сврха је многострука. Оне имају референцијалну функцију, заправо квантификују и класификују наша искуства.

Онтолошке метафоре се односе на просторно ограничење, тј. на посматрање предмета око нас као ентитета са унутрашњошћу и спољашношћу, ограничених својом површином и обликом. Оне концептуализују наше видно поље као посуду и концептуализују оно што видимо као супстанцу/материју или течност.

Онтолошке метафоре користимо такође у процесу разумевања догађаја, радњи, активности и стања, при чему се догађаји и радње концептуализују као објекти, активности као супстанце или течности и стања као посуде (нпр.: Да ли си гледао трку? – трка је објекат; Испао је из трке. – трка је посуда).

Метафора је начин разумевања структуре једног појма на основу структуре другог и примарна функција јесте разумевање, док метонимија има примарно референцијалну функцију. Метонимија нам дозвољава да уместо једног ентитета стоји неки други, који је са њим у конкретној логичкој вези или по некој која је конвенционално прихваћена као таква (паметне главе – интелигентни људи). Метонимијски концепти (као део за целину) су део нашег свакодневног мишљења, понашања и говорења.

Дати модел концептуалне анализе, погодан за фразеологизме који квалификују осећања и расположења човека, примењен је у докторској дисертацији Гордане Ристић *Соматизми у немачкој и српској фразеологији* (2013). Наведени рад представља један од

ретких у којем је контрастивна и концептуална анализа проведена постулисањем појмовних метафора фразеологизама.

2.18.2. Извори

Од посебног значаја за концептуалну анализу је извор настанка фразеологизма, будући да је веза са мотивационом базом неретко затамњена, те дата анализа фразеологизма са синхроног аспекта нужно добија и дијахрону димензију⁸.

Ако као критеријум за класификацију фразеолошких јединица узмемо извор њиховог настанка разликујемо (Мршевић-Радовић 1987: 25–27):

- фразеологизме чији је извор човекова природна средина, свакодневни живот⁹;
- фразеологизме који су настали културним наслеђем;
- фразеологизме чији су извори популарна средњовековна литература;
- фразеологизме који су настали под утицајем басни;
- фразеологизме чији је извор Библија.

Хронолошки гледано, фразеологизми се могу сврстати у три тематске групе које конципирају друштвене прилике (Флајшер 1997: 182–184):

1) доба витештва и феудално доба

schreien wie am Spieß 'викати као на кољцу'

2) доба технике у 19. веку

вентил за бес (тражити) – ein Ventil für seine Wut (suchen) ,ослободити се беса'

3) доба телекомуникационих средстава, путовање у свемир

као ракета – wie eine Rakete ,веома брзо'

⁸ Б. Ивановић (2012: 4, 72) се у својој докторској дисертацији, између осталог, бави дијахроном или културно-историјском класификацијом немачких фразеологизама у оквиру које се разликују опсолетни фразеологизми, који су постојали у одређеној старијој епохи у развоју језика, а који се сматрају изумрлим у синхронијском пресеку неке од млађих епоха, и живи фразеологизми, који су присутни у млађој језичкој епохи. За разлику од опсолетних, код живих фразеологизама постоји могућност утврђивања евентуалних рецесивних обележја и времена њиховог настанка, као и извора, што је од посебног значаја за наше истраживање.

⁹ Веома продуктивним тематским групама, кад је реч о продуктивности фразеологизама, сматрају се ,људско тело', ,одећа' и ,кухиња, домаћинство'.

2.18.3. Мотивација – Добровољски и Пираинен

Добровољски и Пираинен сматрају сликовитост категоријалном фразеолошком особином и баве се мотивацијом, различитим типовима мотивације, као и улогом мотивације у семантици фразеологизама.

У остваривању фразеолошког значења централни елемент јесте мотивација. Поред дословног значења фразеологизам може имати и фигуративно (лексикализовано или актуално) значење (Добровољски, Пираинен 2009: 11). Разлика или концептуални мост између дословног и фигуративног значења је сликовитост. Ментална слика која лежи у основи фразеолошког лексикализованог значења евоцирана је лексичким окружењем у фразеологизму и представља део когнитивне структуре. Стога се мотивација фразеологизама може закључити на основу односа обеју концептуалних равни: лексичког (фигуративног) значења и слике коју оно носи у позадини, а која је на основу лексичког окружења оживела.

Кад је реч о мотивисаности фразеологизама, разликујемо фразеологизме који су са синхроног аспекта јасно мотивисани, тачније концептуалне везе између лексичког значења и слике која се налази у основи значења непосредно препознатљиве, и фразеологизме са затамњеном унутрашњом структуром, при чему анализа добија и дијахрону димензију¹⁰.

У вези са мотивисаношћу фразеологизама, Добровољски и Пираинен употребљавају термин семантичка мотивација и деле је на (2009: 14–41):

1) метафоричку мотивацију која обухвата:

- а) концептуалне метафоре;
- б) фрејм-метафоре (нем. *framebasierte Metaphern*);
- в) посебна група метафоричке мотивације:

- кинеграми,

-узуализована игра речи;

¹⁰ Д. Мршевић-Радовић (1987: 65) такође наводи да анализи фразеологизационих процеса подлежу фразеологизми са живом унутрашњом структуром, тј. фразеологизми са јасном везом са мотивационом базом и двоструким семантичким планом (дословно значење које се односи на примарни систем знакова и пренесено значење које се односи на секундарни систем, на фразеолошку јединицу).

- 2) симболичку мотивацију;
- 3) интертекстуалну мотивацију;
- 4) индексалну мотивацију;
- 5) „blending“.

Термин *метафорички* се користи за такву врсту мотивације где постоји сличност између дословног значења и фразеолошког значења.

1) **Метафоричка мотивација** се везује за изворни („source concept“) и циљни концепт („target concept“). Ова концепција се ослања на когнитивну теорију метафора Лејкофа и Џонсона (1980)¹¹.

а) Концептуална метафора се базира на заједничким концептуалним апстрактним сличностима између изворног и циљног домена, на основу чега се могу градити метафорички модели. Тако на конкретној равни постоје низови фразеологизама са различитом сликом, који само привидно немају ништа заједничко, као у следећим примерима где фразеологизми почивају на метафорама знање је видети одн. знање је СВЕТЛО:

(1) *изнети што на светло дана – etwas ans Licht bringen* ,дати јавности на увид, обелоданити‘;

(2) *упалила се коме лампа – jmdm. ist ein Licht aufgegangen* ,неко наједном разуме нешто‘.

б) За разлику од концептуалне метафоре, метафоре засноване на фрејму захтевају различите инструменте и термине у анализи. Адекватна интерпретација многих фразеологизама на нивоу слике није могућа без консултовања образаца знања који су везани за културу, ванјезичко знање које се односе на *фрејм-метафоре*, као у примеру:

преврнути/покренути небо и земљу – Himmel und Hölle in Bewegung setzen ,уложити велики напор да нешто постигнете‘.

в) У оквиру посебне групе метафоричке мотивације разликујемо:

¹¹ Лејкоф и Џонсон (1980: 3–9) у свом раду анализирају изворни домен који се тиче конкретног значења и циљни домен који се тиче пренесеног значења фразеологизама, те се може приметити подударане у функцији и значењу са двоструким семантичким планом фразеологизама код Мршевић-Радовић. Бургер (2010: 62) говори о двоструком семантичком плану и употребљава термин *Lesart* који се односи на могуће семантичке реализације устаљеног споја речи.

- *кинеграме* који почивају на невербалном понашању као што су гестови и мимика. Поред свог фразеолошког значења, истовремено указују на невербално понашање:

слегнути раменима – die Achseln zucken ,бити равнодушан‘.

- *игре речима* („usualisiertes Wortspiel“) које се односе на фразеологизме који се не могу интерпретирати на основу метафоричке базе, већ на основу игре речи која може почивати на фонолошком, морфосинтаксичком, семантичком нивоу. Постоје два типа узуализованих игара речи:

(1) самостални фразеологизам („eigenständige wortspielerische Phraseme“) у чијој основи лежи модел који представља игру са два значења једне од компонената фразеологизма, нпр.:

бити хладан као лед – kalt sein wie Eis ,бити равнодушан‘ (хладан ,ниске температуре‘ и хладан у смислу ,без емоција‘);

(2) фразеологизми који су настали модификовањем фразеологизма који већ постоји („Modifikation eines bestehenden Phrasems“), при чему фразеологизам добија шалјиву конотацију, нпр. од немачког фразеологизма *fix und fertig*:

fix und foxi ,потпуно исцрпљен‘.

2) **Симболичка мотивација** је мотивација настала на основу симбола културе, тј. на основу знања о значењу симбола који се налази у културном наслеђу једне језичке заједнице. Симболичка мотивација се односи на једну компоненту која указује на семантички релативно аутономно (симболичко) значење. Симболи почивају на одређеним конвенцијама које су условљене одређеном културом. Кад је о овом типу мотивације реч, од посебног значаја је активирање знања која су везана за културу одређене језичке заједнице у циљу разумевања концептуално-семантичких веза између форме и значења. На пример:

бити веран као пас – treu sein wie Gold.

3) **Интертекстуална мотивација** се односи на фразеологизме који у својој мотивационој бази имају метафоричке или симболичке елементе, који се могу повезати са већ познатим текстом. То су цитати, сажимања неког текста, пословице и афоризми, као у примеру:

срп. *борити се са ветрењачама* – нем. *gegen/mit Windmühlen kämpfen* (Сервантес, *Дон Кихот*).

4) **Индексална мотивација** указује на основу одређених фонолошких или прагматичких елемената фразеологизма на његово фразеолошко значење. На пример, име Улрих у немачком језику је на фонолошком нивоу слично звуку који настаје услед повраћања, те представља ономотопеју тог звука и шаљивог је карактера:

den heiligen Ulrich anrufen дословно 'позвати светог Улриха'

У српском језику у основи датог фразеологизма *отићи у тандарију* у значењу 'нестати, пропасти' је индексална мотивација, при чему *тандара* означава узвик ономотопејског порекла (разбијање стакленог предмета) који је мотивисао значење 'пропасти'.

5) „**Blending**“ се односи на интеракцију различитих типова мотивације у једном истом фразеологизму. У следећем примеру фразеологизам је мотивисан концептуалном метафором (срећа је горе), фрејм-метафором (знање о небу као месту среће спада у колективну емпирију света), симболом (број *седам* представља симбол нечег бољег и вишег у многим културама) и текстом (везано за ранохришћанске апокрифе у којима се наводи да Бог и његови анђели живе на седмом небу):

бити на седмом небу – im siebten Himmel sein 'бити веома срећан'.

2.19. Култура и фразеологија

Термин *култура* је латинског порекла, било да је основ речи у изразу *kultus* у смислу 'гајења, обраде поља', било у *colere* 'неговање, гајење, обрађивање' или *cultura* у смислу 'обраде поља, културе земље', што се преноси на „културу духа“ (Петровић 2005: 9). У складу са развојем човека као умног бића развила се и потреба за култивисањем, „обрађивањем“ духа, па тако Грубачић (2001: 5) дефинише културу као дуговечну, значајну и утицајну, која је „увек по свом постанку и својој судбини, у ствари сложена и тајна драма у којој се укрштају многоструке жеље и потребе, непредвидљива игра догађаја и човеков сан о трајању. Таква култура не мења само изглед и значај простора у коме се налази, него има дубоке биолошке везе са народом у којем је настала; она утиче на развитак нараштаја, слично као ваздух, земља, клима и храна“.

Узимајући у обзир различите дефиниције културе које су присутне у данашњици можемо закључити да постоји одређено слагање у томе да је култура једнака броју

друштвених прилика, материјалних и духовних вредности које осликавају један народ, стицаних кроз време и у садашњости (Бугарски 1996, 2005; Грубачић 2001; Петровић 2005). Под духовним вредностима једног народа сматрамо веровања, језик, уметност и традицију. Било коју од дефиниција културе да прихватимо, нема сумње да је језик њен неодвојиви део и да анализирајући језик долазимо до закључака о културолошким специфичностима (обрасцима понашања, интелектуалним и сазнајним могућностима) једног народа.

Народ ствара културу и она представља слику најскривенијих тежњи, жеља и особина која се пресликава кроз мишљење у језик. Стога можемо закључити да анализирајући језик ми анализирамо чињенице које се односе на друштвене конвенције и друштво у којем се одређени језик говори.

Хердер још у осамнаестом веку истиче да нас језик којим говоримо учи идејама полазећи од поставке да су језик и култура једног народа јединствен израз његовог особеног духа (Бугарски 2009: 119). Главни носилац овакве идеје је у деветнаестом веку био, неоспорно, Вилхелм фон Хумболт, који је хтео да својим истраживањем објасни језичку способност људског рода. У каснијим истраживањима језик проматра као органску форму коју појединац не може мењати и која као својеврсна ризница његових националних обележја одређује наше мишљење (Станојевић 2011: 392–395).

„Quot linguas calles, tot homine vales – Колико језика знаш, толико људи вредиш.“ (Јаворина 1999: 111) – латинска пословица, али уврежена у менталном склопу народа целе језичке заједнице. Наведено указује на то да се учењем једног језика неминовно уче и културолошке специфичности одређеног народа, тј. постајемо део тог народа.

Језичка слика почива на стереотипима и уверењима који су утемељени у друштву, што се лако може доказати на пољу фразеологије, будући да је обично у фразеологизмима фосилизован одређени обичај уз одређене језичке и културноисторијске реконструкције. Да ли ће садржај речи или фразеологизма у српском и немачком језику бити испуњен истом сликом зависи „од прилика у којем једно друштво живи, од природе којом је окружено, од степена културе којем се находи“ (Мршевић-Радовић 2008: 5).

О немогућности истраживања фразеологије без окретања ка културолошким феноменима и култури уопште сведоче бројни радови, од којих издвајамо следеће: Фелдес, Вирер (2004), Томић (2012), Пејовић (2009), Мршевић-Радовић (2008), Финк-Арсовски (2002), Ристић (2013).

Фразеологија представља најпогодније тло за анализу различитих културних садржаја. То су културолошке информације које воде порекло из различитих средина, различитих временских периода, различитог порекла, те анализа захтева истраживање на синхронном и дијахронном плану где се морају применити резултати компаративне лингвистике, а велики је значај и фолклора (Мршевић-Радовић 2008: 6–7). На пример: у немачком језику *die grüne Minna* (срп. (полицејска) марица) је фразеологизам са референцијалном улогом и означава превозно средство полиције за затворенике или ухапшене. Немачки фразеологизам *die grüne Minna* указује на културноспецифичне конотације и то на основу личног имена *Minna*, које представља скраћен облик од имена *Wilhelmine* (Вилхелмине), омиљеног имена у 19. веку на немачком говорном подручју. Атрибут *grün* (зелен) не односи се једино на зелену боју полицејских кола, већ се претпоставља да је келтског порекла и значи ‚непријатно‘ (Добровољски, Пираинен, 2009: 158). Када је реч о мотивисаности лексеме *марица* у српском језику, с једне стране постоји претпоставка да у њеној подлози лежи семантички садржај основе мар која се доводи у везу са руском речју *манитб* ‚мамити‘, а с друге стране, новији семантички садржај основе *мара* везан је за хришћанску деву Марију (Мршевић-Радовић 2008: 121) и улогу мајке Божије као слике жене која прашта, теши и кори, што такође може представљати конотативни потенцијал.

Лексичко значење и слика у позадини фразеологизама представљају културолошку специфичност. Дате специфичности фразеологизама се не могу објаснити без културолошких фактора. Као индикатор повезаности одређене културе и фразеологије јесте немогућност да се неки фразеологизми употребе у преводима литерарних тесктова (непреводљивост на друге језике), што поједини лингвисти узимају као категоријално обележје фразеологизама (Мршевић-Радовић 1987: 28).

Због дуге традиције проучавања културе у хуманистичким наукама постоје тенденције да се изграде нове научне дисциплине. Последњих година се појавила нова прагматичка субдисциплина, такозвана интеркултурална прагматика која се бави проматрањем сличности и разлика између конверзационих правила у различитим културама (Ашић 2011: 118).

Веома интересантан за наше истраживање представља наговештај настанка једне нове научне дисциплине – *лингвокултурологије* – која се бави управо односом језика и културе. К. Кончаревић (2006: 126) даје једно од првих одређења лингвокултурологије: „Све је израженија свест о томе да је ову област неопходно издвојити у засебну научну

дисциплину, која би имала додирних црта и са другим подручјима, попут етнолингвистике, социolingвистике, културологије, али која би уједно поседовала своје специфичности, свој посебни, интегративни аспект изучавања интеракције језика и културе, а чији би најприкладнији назив био *лингвокултурологија*“.

Предмет истраживања лингвокултурологије су *лингвокултуре*, али Анђелка Пејовић користи термин *култура* као знатно заступљенији. Превасходно се користи у транслатологији, али све више добија примат у истраживањима о језику уопште. Култура спада у културолошке елементе, са паралингвистичким особеностима и као таква је погодна за поређење двеју култура. У анализи култура Пејовић (2015: 126–127) разликује пет домена из којих потичу културе: екологије (различитост географских зона, отуда разлике у флори и фауни), материјалне културе (предмети, производи – јело и пиће), друштвене културе (посао, слободно време), верске културе (поимање Бога, светог Тројства) и језичке културе (фонолошке, морфолошке, лексичке, синтаксичке разлике).

Културолошке специфичности су уско повезане са когнитивним аспектом фразеологије, те су најфундаменталније вредности у једној култури подударне са метафоричким структурама најфундаменталнијих концепата. Наше вредности нису независне, већ морају градити један кохерентан систем са метафоричким концептима по којима живимо.

Напоследку, може се констатовати да су фразеологизми архетипска отелотворења мисли, веровања, историје и сазнајних могућности једног народа. Опште је познато да речи представљају симболе и знаке који помажу да се схвати свет који окружује човека. Речи преносе поруке чија значења превазилазе њихова дословна значења, тј. код фразеологизама значење није једнако зброју значења његових компонената. Фразеологизми су најбољи показатељи чињенице да реч садржи и трећу димензију поред димензија ознаке и означеног, а то је изражена експресивност и концептуализација света (Мршевић-Радовић 1987: 9–15).

3. ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО РАДА

Предмет проучавања докторске дисертације су придевски и глаголски компаративни фразеологизми, преваходно због своје заступљености у језику. Фразеологизми, чије је реално постојање осведочено писаном потврдом у језику, подвргнути су контрастивној анализи. Придевски и глаголски компаративни фразеологизми који нису потврђени у контролном корпусу су због своје велике употребне вредности поменути у концептуалној анализи у оквиру одређених концепата, али дубља анализа није извршена. Наведено се односи и на неколико именичких и предлошких компаративних фразеологизама, који такође нису потврђени.

Као што је већ у уводном делу споменуто (в. 1.5), корпус се састоји од 605 компаративних фразеологизама који су ексцерпирани из општих и фразеолошких речника српског и немачког језика, од којих су побројани 339 српских и 266 немачких компаративних фразеологизама.¹² Контролни корпус садржи контекстуализоване примере компаративних фразеологизама из језика писаног медија и из језика књижевних дела и дат је у виду паралелног корпуса. У контролном корпусу је потврђено 152 глаголска и 131 придевски компаративни фразеологизам у српском језику, док је у немачком језику писаном потврдом осведочено 117 глаголских КФ и 102 придевска КФ. У настојању што прецизнијег и јаснијег описа као и инвентарисања компаративних фразеологизама следили смо следеће принципе:

1) Компаративни фразеологизми морају бити упоредиви, при чему је полазиште **tertium comparationis** (најчешће се појављује у денотативном значењу, а не у метафоричкој функцији и од њега зависи и улога квалификатора) и поређење мора бити у структури фразеологизама који се упоређују.

2) Граматички модел који је применљив на оба језика представља Бургеров модел контрастивне анализе, при чему се најпре анализирају јединице фразеологизма на одређеним нивоима, а потом фразеологизми као целина. Тип еквиваленције се одређује на основу (не)подударности на лексичком, морфосинтаксичком, семантичком нивоу и у менталној слици која је у подлози фразеологизама, те разликујемо потпуну еквиваленцију (ПЕ) која се односи на фразеологизме који се поклапају на свим нивоима, делимичну еквиваленцију (ДЕ) која означава фразеологизме који имају разлике на лексичком нивоу (ДЕЛ), морфосинтаксичком (ДЕМС), морфолошком (ДЕМ), лексичком и морфолошком

¹² Многи КФ у српском и у немачком језику су полисемни, што је илустровано материјалом из контролног корпуса.

нивоу (ДЕЛМ), семантичку еквиваленцију (СЕ) која се односи на фразеологизме који имају разлике на лексичком, морфосинтаксичком нивоу, у стилу и у слици, али имају исто или приближно исто значење и напослетку нулту еквиваленцију (НЕ) која означава да у језику-циљу не постоји одговарајући фразеолошки материјал у односу на полазни компаративни фразеологизам.

3) Као модел концептуалне анализе послужио нам је модел Жељке Финк-Арсовски као и когнитивни модел Лејкофа и Џонсона. Постулисањем појмовних метафора, концептуална анализа се може применити код идиоматичних компаративних фразеологизама (нпр.: *бити бесан као бик* – *wütend sein wie ein Stier*, где је бик концептуализован онтолошким метафором бик је посуда, а бес је супстанца у посуди), док се постулисање појмовних метафора код компаративних фразеологизама који означавају семантички провидна поређења не може извршити (као у примеру: *бити прав као стрела* – *gerade sein wie eine Kerze*).

Истраживачки део рада обухвата пет поглавља која се односе на човека и једно поглавље које се односи на предмете. Компаративни фразеологизми у првом поглављу (3.1) квалификују *карактерне особине човека*, потом *физичке способности, стања и спољашност човека, осећања и расположења, социоекономски положај и однос према другим људима*, док се у наредном поглављу (3.2) квалификују својста *предмета*. Концепти у оквиру датих поглавља су наведени азбучним редом. Компаративни фразеологизми у српском и у немачком језику су најпре наведени у свом основном облику, а затим су приказани и контекстуализовани примери, након чега следи детаљна контрастивна анализа и концептуална анализа најпре придевских, а потом глаголских компаративних фразеологизама. Контрастивна анализа се врши једносмерно, тј. српски језик је језик-изворник, а немачки језик је језик-циљ.

3.1. Компаративни фразеологизми који се односе на човека

Највећи број компаративних фразеологизама се односи на човека, тј. на његове различите аспекте. Сам човек представља центар света симбола. Како наводе Шевалије и Гербран (2004: 127), човек је описан као синтеза света, смањен модел универзума у многим предањима почевши од најпримитивнијих.

Ово поглавље је подељено на пет делова, у оквиру којих су на основу одређеног семантичког критеријума КФ даље класификовани. Први део (3.1.1) се односи на фразеологизме из домена карактерних способности („добар“, „зао“, „храбар“, „плашљив“

„горд“, „глуп“ итд.), други (3.1.2) на фразеологизме који означавају физички изглед, физичке способности и стања човека („дебео“, „мршав“, „леп“, „ружан“ итд.). Највећи број КФ припада наведеним групама фразеологизама. Остали делови представљају компаративне фразеологизме који квалификују осећања и расположења („бес“, „умор“, „љубав“ итд.), КФ који означавају човеков социоекономски положај („сиромашан“, „богат“ итд.) и оне који означавају однос према другим људима („склад“, „неспоразум“ итд.) и описани су у поглављима 3.1.3, 3.1.4 и 3.1.5.

3.1.1. Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине људи у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику

Карактерне особине су изразите, битне и сталне психичке и интелектуалне особине човека или народа које се огледају у понашању људи (РСЈ, 2007: 523). Човек та искуства отеловљује у језику поредећи их са већ познатим стварима. У овом поглављу КФ ће најпре бити груписани у одређене концепте, тј. према одређеној карактерној особини, да би се потом утврдио тип еквиваленције између одговарајућих компаративних фразеологизама и извршила концептуална анализа. У зависности од прозирности мотивационе базе одређеног фразеологизма наведена је и појмовна метафора помоћу које је концептуализована карактерна особина човека.

Крајњи исход концептуалне анализе треба да да одговор на питање зашто се у компаративним фразеологизмима дате карактерне особине људи пореде управо са одређеним поредбеним компонентама, при чему се утврђује и низ синонимних компаративних фразеологизама истих и различитих регистра у српском језику и у немачком језику.

У оквиру ове групе ексцерпирано је 44 глаголска компаративна фразеологизма у српском, од којих је 37 КФ потврђено у контролном корпусу, док је из речничког корпуса у немачком језику забележено 38 глаголских компаративних фразеологизама, од којих само осам КФ није осведочено писаном потврдом у језику. За разлику од глаголских компаративних фразеологизама, број придевских компаративних фразеологизама је нешто већи, тј. у српским речницима је регистровано 56 компаративних фразеологизама, од којих је 39 КФ потврђено у контролном корпусу, док је од 52 придевска компаративна фразеологизма у немачком језику 38 КФ осведочено у писаном језику.

Надаље, као што је напоменуто, према одређеној карактерној особини издвајамо следеће групе фразеологизама: оне који се односе на брбљивост, верност, глупост, доброту, дрскост, живахност, злонамерност, лажљивост, лењост, лукавост, марљивост, махнитост, наметљивост, невиност, нестрпљивост, неумереност, обазривост, оштроумност, плашљивост, превртљивост, принципијелност, равнодушност, стрпљивост, тачност, тврдоглавост, ћутљивост, храброст, честитост. При анализирању фразеологизама полазни језик је српски језик, а циљни језик је немачки, те ћемо наводити најпре примере који су потврђени у српском језику, а потом у немачком језику.

3.1.1.1. Брбљивост

Именица *брбљивост* је изведена од придева *брбљив* са значењем ‚који прича много и без смисла‘ (РСЈ, 2007: 109), те се у оквиру концепта *Брбљивост* могу наћи КФ који се односе на особе а) које причају много, без прекида и б) које причају много и бесмислено. У српском језику забележена су три примера глаголских компаративних фразеологизама који су потврђени у језику писаног медија, осим тога у оквиру концептуалне анализе биће наведен и околионализам који има велику употребну вредност у језику свакодневнице. С друге стране, у немачком језику су од четири примера глаголских компаративних фразеологизама, ексцерпираних из фразеолошког речника Павице Мразовић и Ружице Приморац, потврђена два КФ.

У српском језику су у писаном језику осведочени следећи компаративни фразеологизми у значењу а): *млети као воденица*, *причати као навијен* и један КФ у значењу б): *лупати као Максим по дивизији*:

1) „Ali, budite pažljivi - dok je uvek lepo zabavljati se sa nekim ko je harizmatičan i ume sa rečima, sasvim druga stvar je kada neko melje kao vodenica.“ (www.arhiva.24sata.rs, 23.2.2014)

2) „Nakon godina izgubljenog vremena Beti kaže da priča kao navijena, a planira i da peva za vreme praznika.“ (www.b92.net. 04.01.2012)

3) „Krajnje je vreme da se poznata izreka “lupa k’o Maksim po diviziji” u skladu sa aktuelnim trendovima promeni u – lupa k’o Vulin po medijima. Prosto je za ne verovati odakle tom čoveku toliko inspiracije da nas neprekidno obasipa najluđim mogućim umotvorinama.“ (www.naslovi.net, 28.05.2015)

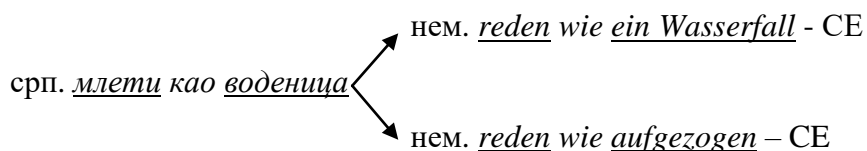
Анализом контролног корпуса у немачком језику забележени су једино фразеологизми у значењу а): *reden wie ein Wasserfall* ‚причати као водопад‘, *reden wie aufgezogen* ‚причати као навијен‘. Њихове потврде су пронађене у језику публицистичког стила:

1) „Natürlich und unbekümmert tritt sie auf, redet wie ein Wasserfall. Sie tröstet Seelen, sammelt Spenden für kranke Kinder und Arme, lobt ein [...]“ (www.berliner-kurier.de, 05.10.2015)

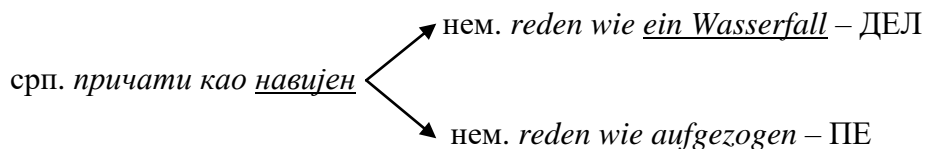
2) „Er redet wie aufgezogen, sein Englisch ist makellos und vollgestopft mit Fachwörtern.“ (www.spiegel.de, 04.11.2013)

3.1.1.1.1. Тип еквиваленције

У првом примеру у српском језику као *tertium comparationis* је употребљен глагол *млету* у пренесеном значењу „говорити много, неумерено, без престанка, најчешће једнолично“ (РСЈ, 2007: 720), док је у немачком језику у оба случаја употребљен глагол *reden* „причати“ који је у свом основном значењу. Друга поредбена компонента датих фразеологизама је у функцији интензификатора и квалификатора, *воденица* у српском одн. *ein Wasserfall* „водопад“ или партицип перфекта *aufgezogen* „навијен“ у немачком језику. Будући да су између КФ у српском и компаративних фразеологизама у немачком језику утврђене разлике на семантичком нивоу, реч је о семантичким еквивалентима:

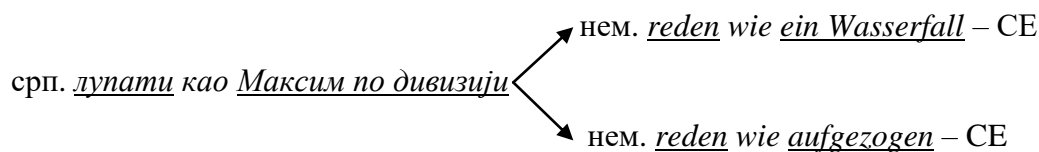

Полазећи од компаративног фразеологизма *причати као навијен* установљена је разлика на лексичком нивоу у односу на први пример у немачком језику, тј. *comparatum* је трпни глаголски придев *навијен* у српском одн. именица *ein Wasserfall* „водопад“ у немачком језику, те се у првом случају ради о делимичној еквиваленцији на лексичком нивоу. За разлику од претходног КФ, други компаративни фразеологизам у немачком језику је потпуни еквивалент у односу на полазни фразеологизам, с обзиром на то да су контрастирањем компоненти датих фразеологизама утврђена слагања на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу и слици:

Компаративни фразеологизам *лупати као Маским по дивизији* има значење „који прича много и без пуно смисла“ (РСЈ, 2007: 672). Глагол *лупати* у полазном КФ значи „говорити бесмислице“, док именичка компонента *Максим по дивизији* квалификује управни глагол у значењу „пуно“, те можемо да закључимо да полазни КФ нема апсолутни еквивалент у немачком језику, док са потврђеним КФ гради однос парцијалне семантичке

еквиваленције, будући да су подударни у значењу ‚веома много причати‘, али нису међусобно заменљиви у свим контекстима:

3.1.1.1.2. Концептуална анализа

Брбљив човек се пореди са воденицом, а човекова способност говора са њеном основном функцијом мељањем у српском језику. Оваква концептуализација повлачи са собом и сему ‚једнолично‘, ‚досадно‘, ‚непрекидно‘, те је *comparatum* у овом случају у функцији квалификатора и интензификатора. Брбљивост се изражава и у поређењима са придевом *навијен* у српском одн. *aufgezogen* у немачком језику, који имају значење ‚ставити у покрет, укључити‘ и имплицирају *неки механизам* (нпр.: навијена лутка, која понавља изнова једну те исту радњу, без прекида). Као што је раније споменуто (в. 3.1.1.1.1), фразеологизам *лупати као Максим по дивизији* означава особу која пуно прича, али без смисла, а у подлози фразеолошког значења лежи знање о врсти митраљеза који је назван по свом конструктору Хајраму Стивесу Максиму, коришћеном у Првом светском рату, који је испаливао 200 метака у минути (www.sr.wikipedia.org, 12.05.2016). С обзиром на то да је глагол *лупати* употребљен у пренесеном значењу ‚говорити бесмислице‘, поређење као *Максим по дивизији* само интензификује значење глагола.

С друге стране, поредбена компонента *ein Wasserfall* је у функцији квалификатора и интензификатора, будући да носи семе ‚непрекидно‘, и ‚много‘ које су у основи фразеолошког значења КФ *reden wie ein Wasserfall*. У немачком језику се брбљивост изражава још у фразеологизмима *reden wie ein Blinder von der Farbe* у значењу ‚причати којешта‘ и *reden wie ein Mühlrad* ‚причати пуно, без прекида, досадно‘, али нису и потврђени у контролном корпусу.

У српском језику је забележен оцазионализам који се често користи на форумима и у жаргону, то је **грактати као свраке на буњишту* који има пејоративно значење ‚говорити без смисла, непрекидино и јако причати‘.

3.1.1.2. Глупост

Људска особина *глупост* означава 1) некога ко је умно ограничен, непросвећен и примитиван, 2) некога ко нема дара, способности за нешто и 3) некога ко одаје умну ограниченост својим понашањем (РСЈ, 2007: 203). На основу семантичких релација које има реч *глупост* подељени су и компаративни фразеологизми који оперишу на тим семантичким пољима.

У српском језику су потврђена четири компаративна фразеологизма, а у немачком језику три примера компаративних фразеологизама са значењем ‚који је умно ограничен‘. У српском су то *бити глуп као сом*, *бити глупа као ћурка*, *бити глуп као ноћ*, *бити глуп као ћускија*:

1) „Обично се каже "глуп као сом", али је то велика заблуда, јер ову веома укусну, а богам и скупу рибу, није тако лако ulовити...“ (www.naslovi.net, 12.08.2006)

2) „Sve ove što misle da imam neku taktiku, glupe su ko ćurke! Nisam ušla sa taktikom“, dodala је: "Okej, ја сам ćurka", zaključila је pevačica.“ (www.naslovi.net. 04.10.2015)

3) „Није он глуп као ноћ, него из принципа ништа не схвата.“ (www.politika.rs, 06.05.2011)

4) „[...] vas olajavati po gradu i da ćete iznenada dobiti читав niz negativnih karakteristika tipa [...] „smrdi mu iz usta“, „глуп је ко ćuskija“, itd.“ (www.b92.net, 19.12.2011)

Фразеологизми у немачком језику су *dumm sein wie die sechs Ochsen* ‚бити глуп као шест волова‘, *dumm sein wie die Nacht* ‚бити глуп као ноћ‘, *dumm sein wie Bohnenstroh* ‚бити глуп као слама од љусака грашка:

1) „Denn Martin, obwohl im übrigen dumm wie sechs Ochsen, ist das Zeitgenie der Anstalt [...]“ (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 3/1955, S.8., Мразовић/Приморац 1991: 217).

2) „Wie dumm dürfen Mitarbeiter des Bundesnachrichtendienstes (BND) sein? Dumm wie die Nacht?“ (www.stern.de, 31.01.2009)

3) „Er ist dumm wie Bohnenstroh und haut auf den Putz.“ (www.spiegel.de, 21.02.1977)

Особина *глупост* у значењу ‚који нема способности за нешто‘ је изражена у једном глаголском компаративном фразеологизму у српском *разумети се у нешто као магарац у кантар* одн. *verstehen wie eine Kuh vom Radfahren* у немачком језику, у дословном значењу ‚разумети као крава у вожњу бициклом‘. Контекстуализовани примери у српском језику су:

1) „Ova voštana dama se razume u muziku kao magarac u kantar.“ (www.kurir.rs, 17.12.2016); „Vi se, gospodine, razumijete u život kao magarac u kantar! – dere se Asim Kilo“ (Вајнбергер 2012: 132).

Немачки компаративни фразеологизам је потврђен у следећем контексту:

1) „Der Mann versteht von Ökonomie kaum mehr als 'ne Kuh vom Radfahren.“ (www.spiegel.de, 19.08.2013).

Квантитативном анализом контролног корпуса је потврђен један глаголски компаративни фразеологизам у српском и два у немачком језику који означавају ‚особу која својим понашањем одаје умну ограниченост‘. То је у српском *гледати као теле у шарена врата* одн. *dastehen wie eine Kuh vorm Scheunentor//wie eine Kuh vorm Himmelstor* ‚стојати као крава испред капије амбара// као крава испред небеске капије‘ у немачком језику. Контекстуализован пример у српском језику је:

1) „Ali, onda su ga počeli analizirati prorežimski [...], koji su u to novo kapitalističko čudo zurili očarano kao tele u šarena vrata.“ (www.naslovi.net, 20.10.2011)

Контекстуализовани примери у немачком језику су:

1) „Sibylle weiß, "wo der Hase begraben ist", und wenn sie etwas nicht weiß, dann steht sie da "wie die Kuh vorm Himmelstor.“ (www.spiegel.de, 27.04.2005);

„Wer beim nächsten Computerkauf nicht wie die Kuh vorm Scheunentor stehen will, der sollte wissen, welche Neuheiten wirklich etwas taugen.“ (www.news.de, 17.01.2010)

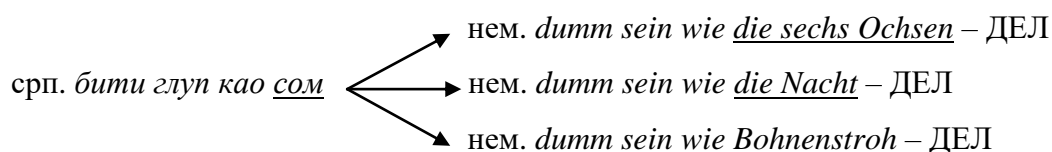
3.1.1.2.1. Тип еквиваленције

У српском језику су потврђена четири компаративна фразеологизама који припадају категорији придева у реченици, док су у немачком језику потврђена три

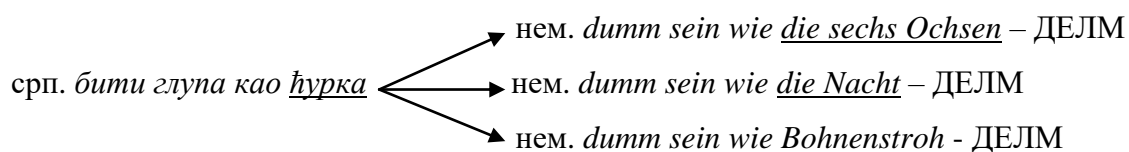
придевска КФ. Сви примери придевских компаративних фразеологизама се односе на особину *глупост*, али у значењу „који је умно ограничен“.

На почетку анализе се може констатовати да сви примери у свом саставу имају као *tertium comparationis* у српском језику придев *глуп* одн. придев *dumm* у немачком језику, док се квалификатори разликују чинећи на тај начин низ синонима у српском, као и у немачком језику.

Полазни компаративни фразеологизма је *бити глуп као сом* и у односу на први КФ у језику-циљу разликује се на лексичком нивоу, тачније у различитој именичкој компоненти: у српском *сом* одн. *die sechs Ochsen* у немачком језику. Као што се из приложеног може закључити, реч је о зоонимима, који са собом носе различите слике на основу којих су мотивисани дати фразеологизми. Узимајући у обзир да су и у друга два компаративна фразеологизма у немачком језику *comparatum*-и различити (*die Nacht* „ноћ“, *Bohnenstroh* у дословном значењу „слама од љусака грашка“), установљене су такође разлике на лексичком нивоу које неоспорно вуку са собом различитости у сликама датих фразеологизама:

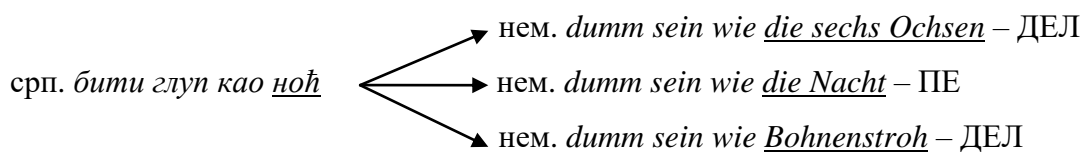

У другом случају полазни фразеологизам *бити глупа као ћурка* се односи само на особе женског рода, што можемо закључити на основу морфолошких својстава *tertium comparationis глупа*. У немачком језику придев не разликује род, кад је у предикативној функцији, стога је контрастирањем јединица компаративног фразеологизма у српском и компаративних фразеологизама у немачком језику (у српском *tertium comparationis глупа* одн. *dumm* „глуп“ у немачком језику, и *comparatum ћурка* одн. *die sechs Ochsen* „шест волова“ или *die Nacht* „ноћ“ или *Bohnenstroh* „слама од љусака“) утврђена делимична еквиваленција са разликама на морфолошком и лексичком нивоу (ДЕМЛ):

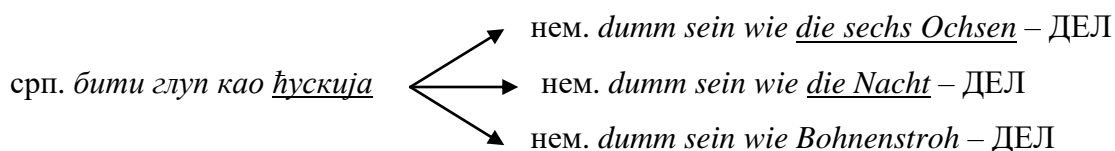

Анализа компонената полазног фразеологизма *бити глуп као ноћ* и компонената КФ у немачком језику указује на то да су у првом и трећем КФ у немачком језику

употребљене различите именичке компоненте (*die sechs Ochsen* и *Bohnenstroh*), док су у другом компаративном фразеологизму утврђена поклапања на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу, као и у слици са полазним фразеологизмом:

У четвртном примеру за сваки пар контрастираних фразеологизама утврђен је тип делимичне еквиваленције са разликом на лексичком нивоу у поредбеном делу, тј. у српском *ћускија* одн. *sechs Ochsen* „шест волова“, *die Nacht* „ноћ“, *Bohnenstroh* „слама од љусака“ у немачком језику:

У српском као и у немачком језику су забележена два компаративна фразеологизма који као *tertium comparationis* имају глагол, те спадају у глаголске компаративне фразеологизме. Као што је већ споменуто (в. 3.1.1.2), они означавају „особу која није способна за нешто“ и „особу која својим понашањем одаје умну ограниченост“.

Компаративни фразеологизам *разумети се као магарац у кантар* значи „не разумети ништа, бити незналица“, априори супротно од онога што значи управни глагол, те се може констатовати да је у основи семантичке транспозиције иронија:

срп. *разумети се у нешто као магарац у кантар* → нем. *verstehen von etwas wie eine Kuh vom Radfahren* - ДЕЛМС

У наведеном примеру реч је о делимичним еквивалентима са разликама на лексичком и морфосинтаксичком нивоу. С једне стране, разлике су установљене у предлошкој рекцији, тј. у српском језику *tertium comparationis* је повратни глагол *разумети се* који регира предлог *у* у реченици, док је у немачком језику глагол *verstehen* „разумети“ који захтева предлог *von* „од“. С друге стране, различите су поредбене јединице које чине другу компоненту фразеологизма, а то су *магарац у кантар* и *eine Kuh vom Radfahren* „крава у вожњу бициклом“.

У следећем примеру компаративни фразеологизми поред тога што означавају ‚особу која је збуњена‘ означавају и ‚особу која својим понашањем одаје умну ограниченост, глупост‘:

срп. гледати/ зурити у нешто/некога као теле у шарена врата → нем. dastehen vor etwas/jmdm. wie die Kuh vor dem Himmelstor/ vorm Scheunentor – СЕ

У контрестираном фразеолошком пару постоје лексичке разлике у односу на *tertium comparationis* у српском *гледати/зурити* одн. *dastehen* ‚стајати‘ у немачком језику и *comparatum теле у шарена врата* одн. *die Kuh vorm Scheunentor* ‚крава испред врата амбара‘, као и разлике на морфосинтаксичком нивоу, тј. разлике у различитој глаголској реакцији, у српском у *шарена врата*, која представља директивну допуну глагола *разумети се/ гледати/ зурити* одн. ситуативну допуну *vor dem Himmelstor/ vorm Scheunentor* ‚испред небеске капије или врата амбара‘ глагола *dastehen* у немачком језику.

3.1.1.2.2. Концептуална анализа

Концепт глупост садржи више фразеолошких значења: а) придевским компаративним фразеологизмима се изражава значење ‚особе која је умно ограничена‘, б) глаголски компаративни фразеологизми имају значење ‚неко није способан, подобан за нешто‘ и ‚који одаје умну ограниченост својим понашањем‘.

У речницима српског језика се поред компаративног фразеологизма *бити глуп као сом* могу наћи и *бити глуп као во//коњ//магаре*, али нису потврђени у језику писаног медија. Као што се може приметити, многобројни су КФ са зоонимом као саставном компонентом којима се изражава особина глупост, будући да су животиње одувек важиле за симбол кроткости, благости и стечених навика и да их је човек у потпуности подредио себи и својим захтевима живота. То сазнање је део колективне емпирије. Дакле, немогућност свесног размишљања и разума је управо асоцијативно-конотативни потенцијал на основу којег су настали дати компаративни фразеологизми, тако да је појмовна метафора којом су они концептуализовани глупост је немогућност свесног размишљања/разума.

Компаративни фразеологизми у оквиру датог концепта су, поред свега, веома продуктивни, те граде оказионализме који су посебно заступљени на блогovima и другим

друштвеним страницама, као нпр.: *бити глуп као вран венар (<http://blog.b92.rs>, 17.04.2016).

Даље, човекова глупост се пореди са лексемом *ноћ* (*бити глуп као ноћ* – *dumm sein wie die Nacht*). Ограниченост било какве активности и свесног размишљања човека током ноћи јесте мотивациона база датог фразеолошког значења, што представља део колективне емпирије. Појмовна метафора којом је изражена особина *глупост* је немогућност активног деловања и свесног размишљања/разума.

У следећем скупу фразеологизама концепта *глупост* укључени су као поредбене компоненте артефакти као *ћускија*, *секира*, *топ*, *тоцило*, *точак*, *цепаница*, те се у српском језику јавља низ синонимних фразеологизама (*бити глуп као ћускија//секира//топ//тоцило//точак//цепаница*).¹³

С обзиром на то да предмет *ћускија* представља врсту гвозденог алата која се користи за прављење рупа у земљи, за подизање терета (РСЈ, 2007: 1358), представља ентитет који је ограничен својом површином, док је *ein Bohnenstroh* у немачком језику ентитет, ограничен својом површином, обликом и функцијом, те је глупост концептуализована метафором *глупост* је ограниченост. Низ оказионалних компаративних фразеологизама је забележен са значењем ‚бити умно ограничен‘ **бити глуп као опанак*, **бити ограничен као тераса//фиока*, **бити глуп као вран венар*, **бити шупаљ као црквено звоно*. На пример, фразеологизам **бити глуп као опанак* представља оказионални компаративни фразеологизам који је потврђен на форуму:

„Vucic jeste hrabar, ali je glup ko opanak - ko je ogoljele prevarante ikada preveo zedne preko vode? Srbija je faktor [...]“ (www.forum.vidovdan.org., 03.07.2016)

С друге стране у немачком језику веома велику употребну вредност има оказионални компаративни фразеологизам **dumm sein wie Brot* у дословном значењу „бити глуп као хлеб“ и потврђен је у примеру :

"Ich mag ihn nicht. Er denkt, er sei der Größte. Das Problem ist, dass wir anderen ihn glauben lassen, dass er intelligent sei. Aber er ist dumm wie Brot", sagte der 62-Jährige der französischen Sportzeitung "L'Equipe". (www.morgenpost.de, 28.04.2015)

¹³ Осим фразеологизма *бити глуп као ћускија*, КФ нису потврђени и у језику писаног медија, иако постоје у говорном језику и регистровани су у речницима српског језика.

У значењу ,неко није подобан, способан за нешто' потврђени су компаративни фразеологизми нашли су се компаративни фразеологизми, у српском *разумети се у нешто као магарац у кантар*, у немачком језику *verstehen wie eine Kuh vom Radfahren*.

Глупост је у овим КФ исказана метафором глупост је незнање. У центру семантичких транспозиција лежи иронија. Фразеологизми значе управо супротно глаголу који је *tertium comparationis*. У српском језику зооним магарац означава умно ограниченог човека (РСЈ, 2007: 665), у немачком језику је то зооним *eine Kuh* „крава”, што представља културолошку специфичност. У немачком језику постоји и синониман компаративни фразеологизам *verstehen von etwas wie ein Hahn vom Eierlegen* (Флајшер 1997: 106) који није потврђен у језику штампе.

Кад је реч о значењу ,некога ко одаје умну ограниченост својим понашањем', говоримо о глаголским компаративним фразеологизмима у српском *гледати/ зурити као теле у шарена врата* одн. *dastehen wie eine Kuh vom Scheunentor* „као крива испред врата амбара“ у немачком језику. Уколико се пође од претпоставке да се лексема *шарено* можда односи на површину на којој је нешто написано, а лексема *теле* на човека одн. *eine Kuh* у немачком језику, долази се до закључка да је у подлози наведених фразеологизама слика необразованог, неписменог човека, те је појмовна метафора која концептуализује глупост глупост је незнање.

3.1.1.3. Верност

У оквиру наведеног концепта забележен је један компаративни фразеологизам са значењем ,који је постојан, одан и привржен у пријатељству као и у љубави' (РСЈ, 2007: 139), у српском то је *бити веран као пас* одн. *treu sein wie Gold* „бити веран као злато“ у немачком језику:

1) „On smatra da je njegov naslednik na mestu ministra unutrašnjih poslova Zoran Sokolović "uradio svakakve prljave poslove" za Miloševića, kao i da je bio velika kukavica, a pri tom veran kao pas.“ (www.blic.rs, 18.003.2010)

1) „Treu wie Gold - das versprechen Eheringe, manchmal vergeblich.“ (www.welt.de, 25.11.2003)

3.1.1.3.1. *Тип еквиваленције*

Компаративни фразеологизми у својој структури имају *tertium comparationis* који указује на слагања између њих на семантичком и лексичком нивоу (у српском придев *веран* одн. *treu* „веран“ у немачком језику), док су разлике установљене у различитој употреби *comparatum*-а (у српском зооним *пас* одн. артефакт *Gold* „злато“ у немачком језику). На основу утврђене разлике на лексичком нивоу констатована је делимична еквиваленција за дати фразеолошки пар:

срп. *бити веран као пас* → нем. *treu sein wie Gold* – ДЕЈ

3.1.1.3.2. *Концептуална анализа*

Приврженост пса свом газди и слика пса који одано чува кућу је ментална слика која евоцира фразеолошко значење, те је фразеологизам *бити веран као пас* у српском језику мотивисан тзв. фрејм-метафором *верност је бескрајна и безусловна приврженост*. С друге стране, *верност* је у немачком језику изражена фразеологизмом *treu sein wie Gold*, у којем се заправо поредбена компонента *Gold* „злато“ односи на симбол златног прстена којим се чин венчања крунише, стога је у основи фразеолошког значења симболичка мотивација.

3.1.1.4. *Доброта*

Карактерна особина *доброта* се односи на особу која је племенита и узорна, благе нарави, човечна (2.а), особу која је морално исправна у понашању и поступцима (2.б), која предано и пожртвовано испуњава дужности према некоме (2.в), која је фина, љубазна, предусретљива, благонаклона у понашању (2.г) (РСЈ, 2007: 290). Узимајући у обзир наведене семантичке релације које има лексема *доброта*, издвојили смо следеће КФ из речничког корпуса у српском језику који су потврђени у контролном корпусу *бити добар као хлеб, бити питом као јагње, бити добар као анђео, изгледа као да ни мрава не би могао згазити*:

1) „Bio је dobar kao hleb, porodičan čovek, honorarno је radio kao konobar da bi prehranio porodicu.“ (www.blic.rs, 11.01.2016)

2) „Videli smo se u društvu njegove trudne Balerine i bio је pitom kao jagnje.“ (www.blic.rs, 07.12.2015)

3) „Kada za neko dete kažu da je dobar kao anđeo, pomislite... ..“kakva sreća, sigurno je prava dobrica“.“ (www.novosti.rs, 17.10.2011)

4) „Na izložbi njenih radova u galeriji "Sači" mogu se videti još i mladi Mao Ce Tung, Sadam Husein, Staljin, Čaušesku i drugi tirani, koji ovoga puta izgledaju kao da ni mrava ne bi zgazili.“ (www.blic.rs, 29.06.2013)

У фразеолошком речнику немачког језика регистровани су следећи КФ *weich sein wie Butter* „бити мек као путер“, *sanft/still sein wie ein Lamm* „бити благ, миран као јагње“ и *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun* „изгледа, као да не би могао да науди ни муви“:

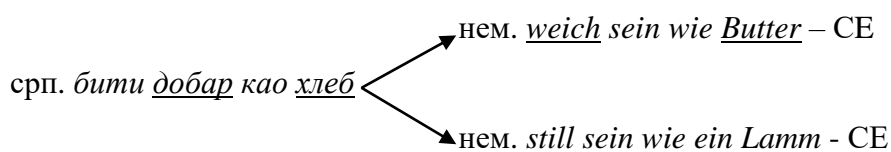
1) „Janker, schon öfter durch markige Sprüche aufgefallen, warf in seiner Rede Eltern, Pfarrern, Politikern, Lehrern und "bisweilen schon Offizieren" vor, auf Autorität und Führung zu verzichten und "weich wie Butter zu sein".“ (www.spiegel.de, 02.08.1982)

2) Das Konfirmandenmädchen stand still wie ein Lamm, sein Mund war halb offen, wehrlos und voll angst. (Lederer, Liebe, S. 16, Мразовић, Приморац 1991: 515)

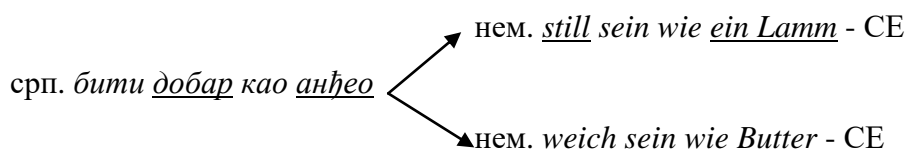
3) „Haye sieht aus [...] und guckt, als könne er keiner Fliege etwas antun.“ (www.spiegel.de, 27.06.2011) „Der junge Mann sieht aus, als ob er keiner Fliege etwas antun könnte.“ (www.fupa.de, 11.10.2016)

3.1.1.4.1. Типови еквиваленције

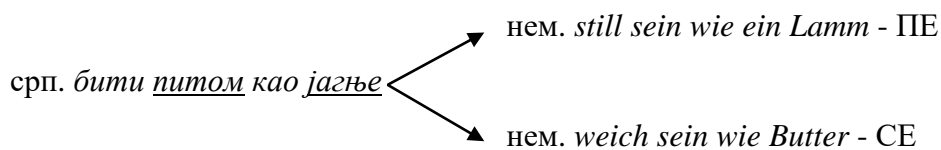
Придевски компаративни фразеологизам *бити добар као хлеб* има значење „који предано и пожртвовано испуњава дужности према некоме“ (РСЈ, 2007: 2.в, 290), те се на семантичком нивоу потпуно поклапа са фразеологизмом у немачком језику *weich sein wie Butter*, иако су разлике утврђене на осталим нивоима. За разлику од претходног примера, други придевски компаративни фразеологизам у немачком језику указује на одређене разлике на семантичком нивоу, будући да означава „који је племенит и узоран, благе нарави, човечан“ али се такође односи на карактерну особину доброта, стога фунгира као семантички еквивалент:

У следећем случају полазни компаративни фразеологизам остварује у својој структури *tertium comparationis* *добар* и *comparatum* *анђео* и означава ‚који је морално исправан у понашању и поступцима‘ (РСЈ, 2007: 2.6, 290), те је према делимичним разликама у значењу као и различитом лексичком окружењу фразеологизама у немачком језику утврђен тип семантичке еквиваленције:

Контрастирани фразеолошки пар са компонентама: *tertium comparationis* у српском *питом* одн. *still* у немачком језику, *comparatum* *јагње* одн. *ein Lamm*, показује истоветности на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу и у слици која је базирана на садржају из Библије, те је између њих утврђена потпуна еквиваленција, док је у односу на други придевски КФ у немачком језику (*weich sein wie Butter*) утврђен тип семантичке еквиваленције, с обзиром на то да се значења делимично поклапају, али постоје разлике у слици и лексици (*tertium comparationis* *питом* одн. *weich*; *comparatum* *јагње* одн. *Butter*):

За разлику од придевских компаративних фразеологизама који су забележени у виду троделне структуре, глаголски КФ је дат у виду реченичне структуре. Основа поређења је у српском глагол *изгледати* одн. *aussehen* ‚изгледати‘ у немачком језику, док су поредбени делови у оба језика реализовани као компаративне реченице у којима су установљене разлике са становишта лексике, као на пример: *мрав* одн. *eine Fliege* ‚мува‘, *згазити* одн. *antun* ‚наудити‘. Различита глаголска компонента у компаративним реченицама је утицала на различите реченичне планове, те су разлике утврђене и на морфосинтаксичком нивоу:

срп. *изгледа као да ни мрава не би згазио* → нем. *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun* - ДЕЈМС

3.1.1.4.2. Концептуална анализа

Доброта је изражена у следећим фразеологизмима српског језика, иако нису сви потврђени у језику писаног медија: *бити добар као душа*, *бити добар као хлеб*, *бити добар као анђео*, *бити питом као јагње*, *бити мекан као памук*¹⁴, *изгледа као да ни мрава не би згазио*. У фразеологизмима чије су поредбене компоненте *хлеб*, *јагње*, *анђео*, *душа*, које носе семе: ‚чистота‘ и ‚благородно дејство које имају на друге људе и ствари‘, интерагују различити типови мотивације: најпре, будући да поредбена компонента *хлеб* у српском фразеологизму представља симболично тело Христово, *анђео* симболизује доброту у хришћанству, *јагње* сина Божијег, а *душа* најсветији део човека установљена је симболичка мотивација, а потом, на основу дате слике која потиче из Библије да Бог и његови анђели живе на небу, коју фразеологизам садржи у мотивационој бази, доброта је концептуализована оријентационом метафором *доброта је горе*.

У српском језику је још забележен и КФ *бити добар као добар дан*, али у значењу ‚повољан, срећан, оно што чини човека срећним‘, тј. означава релације човека према стварима и дешавањима, који међутим није потврђен у писаном језику.

Као што је већ наведено, у оба језика се у улози *comparatum*-а јављају лексеме које припадају семантичком пољу ‚хране или кухиње‘, као у фразеологизмима у српском *бити добар као хлеб* одн. *weich sein wie Butter* у немачком језику, те су у значењском смислу јако блиски, иако је слика донекле измењена, *хлеб* одн. *Butter* ‚путер‘. У српском КФ присутна је, дакле, библијска симболика, док је у немачком КФ доброта концептуализована као *мекоћа*, будући да се структура изворног домена пресликава на циљни домен, тачније *мекоћа* путера се пореди са *мекоћом* човековог срца. Део немачких компаративних фразеологизама има такође извор у Библији, те се доброта изражава фразеологизмима *still sein wie ein Lamm* и *gütig sein wie ein Engel* (Duden 11: 463)¹⁵. С обзиром на то да се добар човек пореди са лексемама *ein Lamm* и *ein Engel* које представљају симболе доброте и благости као и у српском језику, у основи фразеологизама је интеракција симболичке мотивације и концептуалне метафоре *доброта је горе*.

¹⁴ Компаративни фразеологизам *бити мекан као памук* у значењу ‚доброћудног човека, благог у опхођењу и понашању‘ (РСЈ, 2007: 909) се може односити и на *мекоћу* предмета и у том значењу је једино потврђен у контролном корпусу (в. 3.2.11.2).

¹⁵ Компаративни фразеологизам није осведочен одговарајућом писаном потврдом у језику.

Глаголски компаративни фразеологизми у српском *изгледа као да ни мрава не би згазио* одн. *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun* у немачком језику имају значење ‚који ниједном живом бићу не чини зло, не жели наудити‘, те је концептуална метафора која мотивише настанак датих фразеологизама **доброта је не чинити зло**.

Компоненте са којима се пореди добар човек у српском и немачком језику су делимично исте, што значи да фразеолошки системи оба језика оперишу на приближно идентичним лексичким пољима, њихова сликовитост је слична.

3.1.1.5. Дрскост

У српском језику су ексцерпирани следећи компаративни фразеологизми са значењем ‚који се понаша грубо, неуљудно и безобразно‘ (PCJ, 2007: 324), а који су потврђени у језику публицистичког стила *бити безобразан као пseto, псовати као кочијаш*:

1) „[...] on je samo jako jako nekulturan i bezobrazan kao bijesno pseto.“ (www.vijesti.ba, 16.05.2016)

2) „MILOŠEVIĆ PSUJE KAO KOČIJAŠ I VREĐA ALIJU IZETBEGOVIĆA!“ (www.telegraf.rs, 15.01..2016)

Анализом контролног корпуса у немачком језику забележено је седам компаративних фразеологизама: *frech sein wie Oskar* ‚бити дрзак као Оскар‘, *frech sein wie ein Rohrspatz* ‚бити дрзак као трстењак‘, *fluchen wie ein Fuhrmann* ‚клети/псовати као кочијаш‘, *fluchen wie ein Bierkutscher* ‚клети/псовати као кочијаш једне пиваре‘, *fluchen wie ein Droschkenkutscher* ‚клети/псовати као возач дрошке или фијакера‘, *schimpfen wie ein Fischweib* ‚псовати као жена која продаје рибу‘, *schimpfen wie ein Rohrspatz* ‚псовати као трстењак‘:

1) „Die SPD hatte nur mehr mit sich selbst zu tun - bis einer, frech wie Oskar, die Lage veränderte.“ (www.spiegel.de, 01.01.1996)

2) „Die Fränz, frech wie ein Rohrspatz, ruft mir noch nach: »Suchst gewiß jemand, der mit Erdschollen wirft. Ha ha ha, dir fallen noch die Sterne vom Himmel.«“ (Roland Betsch: Die Verzauberten - Kapitel 20, www.gutenberg.spiegel.de, 09.01.2017)

3) „Als ich in die Garage kam, fluchte Vater wie ein Landsknecht. Ein Hinterrad war kaputt. Haß, Abscheu vor dem Weib ließen ihn fluchen wie ein Fuhrmann.“ (Emile Zola: Die Sünde des Abbé Mouret - Kapitel 5, www.gutenberg.spiegel.de, 09.01.2017)

4) „Selbständiger Unternehmer bin ich und bleibe es, knurrt er, der ständig umhertigert und fluchen kann wie ein Bierkutscher und gefährlich mit dem Augen rollt, wenn er erzählt, stets eine Zigarette im Mundwinkel.“ (www.landbote.ch, 07.04.2017)

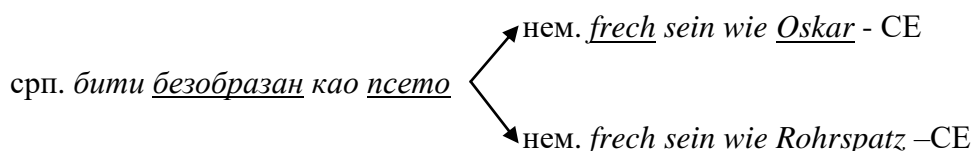
5) „So wie es ja auch zu Berlin gehört, hin und wieder zu fluchen wie ein Droschkenkutscher.“ (www.sueddeutsche.de, 03.05.2016)

6) „Derselbe Mann, der wie ein Fischweib schimpfen konnte, er konnte auch weich sein, wie eine zarte Jungfrau.“ (www.jungewelt.de, 27.10.2017)

7) „Im Training kann er dagegen schimpfen wie ein Rohrspatz, seine Spieler werden dann klein mit Hut.“ (www.eurosport.de, 24.03.2016)

3.1.1.5.1. *Typ еквиваленције*

За разлику од придевског компаративног фразеологизма, забележеног у српском *бити безобразан као псето* (Мразовић, Приморац 1991: 295), у немачком језику су у идентичном значењу ‚веома дрске и лоше особе‘ регистрована два придевска компаративна фразеологизма. Контрастирањем придевских компонената, у српском придева *безобразан* одн. придева *frech* ‚дрзак‘ у немачком језику, утврђено је да придев *безобразан* поред сема ‚дрзак, неотесан‘ поседује и сему ‚некултивисан, невоспитан‘, док контрастивна анализа именичких компоненти, у српском *псето* одн. *Oskar* и зооним *ein Rohrspatz* ‚велики трстењак‘ у немачком језику показују одређене разлике на лексичком нивоу, које имплицирају различитости у слици:

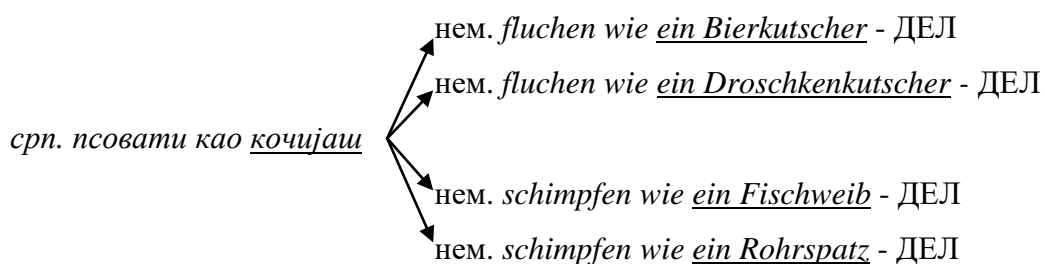

У српском језику је забележен један контекстуализован пример глаголског компаративног фразеологизма, док је у немачком језику потврђено пет глаголских КФ у значењу ‚много и ружно, простачки псовати, вређати‘. За први контрастирани фразеолошки пар утврђена је потпуна еквиваленција, будући да је *tertium comparationis* у

српском глагол *псовати* одн. *fluchen* „клети, псовати“ у немачком језику, док је comparatum полазног фразеологизма *кочијаш* одн. *ein Fuhrmann* „кочијаш“ у циљном КФ:

срп. *псовати* као *кочијаш* —————> нем. *fluchen wie ein Fuhrmann* – ПЕ

У наредним КФ у немачком језику употребљени су глаголи *schimpfen* и *fluchen*, а у улози comparatum-а су именичке компоненте *ein Bierkutscher* „кочијаш једне пиваре“, *ein Droschkenkutscher* „возач дрошке или фијакера“, *ein Fischweib* „жена која се бави продајом рибе на пијаци“ и *ein Rohrspatz* „велики трстењак“, стога контрастивна анализа указује на следеће типове еквиваленције:

3.1.1.5.2. Концептуална анализа

У српском језику се дрзак човек пореди са зоонимом *псето*. У нашем народу се за зоонимом *пас* везују веома различита схватања, што се и одражава у његовим многобројним употребама у улози comparatum-а у различитим примерима компаративних фразеологизама. У српском паганизму пас је био презрена животиња, нечист, одвратан, у свакој прилици: „откини псу реп, пас те пас“ (Чајкановић 1994: 247). Наспурот оваком схватању постоје и докази о извесном поштовању према њему. Чајкановић тврди да је ствар „ веома проста: оваква супротна схватања о једној животињи, по којима је она час света час погана баш најбоље и доказују њену демонску природу, упор. нпр. случај са свињом, која је код Јевреја и у Исламу важила за погану животињу, али која је, у исти мах, могла бити и света животиња, в. нпр. S.Reinach, Cultes, mythes et religions, 2, 34, i Theodor Wächter, Reinheitsvorschriften im griechischen Kult, Giessen, 1910, 85.“ (1994: 249).

Речници немачког језика бележе компаративни фразеологизам *grob sein wie Bohnenstroh* „бити груб као љуске од грашка“ који је, једино, потврђен у примеру: „Aber um Gottes willen ihn nur nichts hiervon merken lassen! Da zehntausendmal lieber doch alles Rauhe nach außen kehren und im Nothfall so grob wie Bohnenstroh sein!“ (Wilhelm Raabe: Der Lar - Kapitel 9, www.gutenberg.spiegel.de, 09.01.2017). Наведени пример потиче из 19. века, што се види и по начину писања (нпр. Nothfall), те дати КФ треба сматрати архаичним.

Могуће објашњење зашто се дрзак човек поредио са лексемом *Bohnenstroh* је у чињеници да су некада сиромашни људи правили лежај од сламе, а касније је по тој аналогiji настао компаративни фразеологизам *dumm sein wie Bohnenstroh*. Осим тога, у немачком језику се дрзак човек пореди са лексемом *Oskar*, чије је значење нејасно и не зна се да ли је то име неке одређене особе или је то у народу настало од јеврејског „ossoker“ што значи дрска особа (Дуден 11, 2008: 240).

У немачком језику је приказан низ синонимних глаголских КФ *fluchen wie ein Fuhrmann*, *fluchen wie ein Bierkutscher*, *fluchen wie ein Droschkenkutscher*, *schimpfen wie ein Fischweib* и *schimpfen wie ein Rohrspatz*, док се у српском језику употребљава фразеологизам *псовати као кочијаш*. Лексема *кочијаш* у српском, одн. лексеме *ein Fuhrmann*, *ein Bierkutscher*, *ein Droschkenkutscher*, *ein Fischweib* у немачком језику су постале синоним за човека који много и страшно псује, а мотивисаност је нејасна, док је мотивисаност циљног КФ са поредбеном компонентом *ein Rohrspatz* прозирна, с обзиром на то да постоји врста птица сличних нашем врапцу које се називају велики трстењаци (*Acrocephalus arundinaceus*), одн. *Rohrspatzen* у немачком језику које посебно кад се осећају угроженим испуштају звукове који сличе псовању или свађи (Станојевић-Веселиновић, 2016: 37).

У говорном језику се може чути и оказионални компаративни фразеологизам **бити груб као опанак* који је забележен и у писаним формама дискусија (блог, форуми, ...). У овом случају у основи фразеолошког значења је метонимија, с обзиром на то да се *опанак* односи на сељака у значењу *неваспитаног, некултивисаног, примитивног човека* (РСЈ, 2007: 1212).¹⁶

3.1.1.6. Живахност

Живахност карактерише људе који су пуни живота, активни, динамични и чили. У српском, као и у немачком језику, потврђена су два компаративна фразеологизма, док су у

¹⁶ У српском језику постоји израз *необрађена сировина* који се односи на примитивног човека, што иде у прилог томе, да се полазни КФ *бити груб као опанак*, одн. КФ *grob sein wie Bohnenstroh* у немачком језику потпуно поклапају на семантичком нивоу, а и сликовитост наведених КФ је блиска, стога граде тип делимичне еквиваленције са разликом на лексичком нивоу.

оквиру наведеног концепта *живахност*. Компаративни фразеологизми у српском језику су *бити окретан као чигра*, *вртети се као чигра*:

1) „Osamnaestogodišnji Roberto Piles, naizgled nejak, ali okretan kao čigra, posvetio je jednu borbu publici i bacio kapu.“ (www.novosti.rs, 26.11.2015)

2) „Hajde, majmune, igraј, igraј, vrti se kao čigra! Hajde, skači, daću ti pet banki, hajde, patuljče ćelavi, ofarbani! - vikao je Firči i nastavio sa teškim uvredama.“ (www.blic.rs, 26.05.2010)

Анализом корпуса у немачком језику потврђен је КФ *munter sein wie ein Fisch im Wasser* „бити ведар, живахан као риба у води“:

1) „Dem wollte die DLRG nicht nachstehen: „Munter wie ein Fisch im Wasser“ nahmen sie am Umzug teil, gefolgt vom DRK-Kindergarten und dem großen Wagen des Preußen-Fanclubs „Gerties Adler“.“ (www.wn.de, 27.02.2017)

3.1.1.6.1. Тип еквиваленције

У српском језику је потврђен придевски компаративни фразеологизам *бити окретан као чигра* који најпре изражава значење ‚који је брз‘ (в. 3.1.2.5), а потом квалификује и ‚који је жив, чио‘ (Матешкић, 1982: 64). Циљни фразеологизам означава ‚gesund und munter, vergnügt sein‘ (Дуден 11, 2008: 533) у дословном значењу ‚бити здрав, ведар и задовољан‘. У улози tertium comparationis употребљен је придев *munter* у значењу ‚heiter, gut gelaunt, aufgeweckt und lebhaft‘ (Дуден, 2001: 1107) у дословном значењу ‚бити ведар, добро расположен, пробуђен и живахан‘, док се као comparatum у функцији интензификатора и квалификатора појављује именичка фраза *ein Fisch im Wasser*. Контрастивном анализом утврђено је делимично поклапање на семантичком нивоу, што се огледа у сем-структурама контарстираних фразеологизама. Притом забележене су разлике на лексичком нивоу, као и у менталним сликама које су евоциране различитим лексичким окружењем, те су остварени следећи типови еквиваленције:

срп. *бити окретан као чигра* – нем. *munter sein wie ein Fisch im Wasser* - СЕ

Будући да за глаголски КФ у језику-изворнику *вртети се као чигра* са значењем ‚брз, вредан, бити окретан‘ не постоји одговарајући глаголски компаративни фразеологизам у језику-циљу, говоримо о нултој еквиваленцији, а оптимални лексички

или функцијско-комуникативни еквивалент у немачком језику је фраза *schnell und flink sein* „бити брз и окретан“.

3.1.1.6.2. Концептуална анализа

Живахност је изражена и српским фразеологизмом *бити жив као чиков*, где је *чиков* врста слатководне рибе.¹⁷ Символика рибе је често коришћена да изрази људске особине. „Притом морамо додати да човек раније није имао прилику да види болесне рибе за разлику од данас, тако да се утисак живости и животне снаге урезао у наше главе о риби.“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 38).

У српском и у немачком језику појављују се компаративни фразеологизми *бити здрав као риба* одн. *gesund sein wie ein Fisch im Wasser* који су полисемни и поред свог основног значења ‚бити одличног здравља‘ означавају и ‚бити чио‘ (РСЈ, 2007: 1166), те се односе и на карактерну особину *живахност*, али дати фразеологизми у контролном корпусу нису потврђени у значењу ‚бити чио‘, тако да ће више речи о њима бити у поглављу 3.1.2.9.

Даље, поредбена компонента фразеологизма у српском језику *бити окретан као чигра* представља артефакт, *чигру* (дечију играчку која се врти), чије се објективно својство „врти се веома брзо“ налази у подлози датог фразеологизма. С друге стране, у немачком КФ *munter sein wie ein Fisch im Wasser* је као *comparatum* употребљена именичка фраза чији је нуклеус зооним *ein Fisch*, будући да је риба у води симбол здравља и будности и живости. Стога је појмовна метафора којом су концептуализовани дати компаративни фразеологизми *живахност* је покретљивост.

3.1.1.7. Злонамерност

У оквиру датог концепта постоје следећа фразеолошка значења: ‚који је зао и жели да учини, нанесе некоме зло‘, и ‚који је подмукао, има рђаве намере‘ (РСЈ, 2007: 437). Фразеологизми који се односе на прво значење су *бити отрован као змија*, док је у другом значењу забележен један придевски КФ у српском језику *бити покварен као мућак*:

1) „Da su zlo Balkana, nomadske vucibatine, malobrojni narod, ali otrovan kao mala zmiја, s neukrotivim razbojničkim i pljačkaškim nagonom u sebi.“ (www.novosti.rs, 06.08.2016)

¹⁷ КФ није потврђен у контролном корпусу, иако се у говорном језику често може чути.

2) „Истовремено се у "Седмом небу" појављује француски ђак из програма размене који је, разуме се, покварен ко мућак, а уз то и пушач.“ (www.politika.rs, 16.06.2007)

У немачком језику ексцерпиран је и потврђен у контролном корпусу један придевски компаративни фразеологизам *falsch sein wie ein Galgenholz* „покварен као вешала, који се остварује у значењу ,који је подмукао, злобан“ (www.deacademic.com, 12.12.2017)“:

1) „Ich will ihr sonst nichts nachsagen, aber falsch ist sie, falsch wie Galgenholz.“ (Th. Fontane, Irrungen, Wirrungen, Мразовић, Приморац 1991: 262)

3.1.1.7.1. Тип еквиваленције

У полазном компаративном фразеологизму употребљен је придев *отрован* са значењем ,опак, зао, пакостан, заједљив, пун горчине“ (РСЈ, 2007: 901), који је изведен од глагола *отровати*, одн. придев *falsch* у значењу ,лажан, покварен“ (Дуден, 2001: 517) у немачком језику, док као поредбена компонента у српском фунгира зооним *змија* одн. *ein Galgenholz* „вешала“ у немачком језику, стога је утврђено потпуно различито лексичко окружење и делимично подударане када је реч о сем-структурама наведених КФ:

срп. *бити отрован као змија* → нем. *falsch sein wie ein Galgenholz* – СЕ

Наредни контрастирани пар компаративних фразеологизама поред семе ,бити злобан“ садржи сему ,бити подмукао“, те се дати пар потпуно слаже на семантичком нивоу. Основу поређења у српском језику чини придев *покварен* са значењем ,лош, неморалан“ (РСЈ, 2007: 960), који је изведен од глагола *покварити*, док је у немачком компаративном фразеологизму употребљен придев *falsch*, притом се и сопрататум-и разликују са становишта лексике, у српском *мућак* одн. *ein Galgenholz* „вешала“ у немачком језику, што указује на то да су дати придевски компаративни фразеологизми семантички еквиваленти:

срп. *бити покварен као мућак* → нем. *falsch sein wie ein Galgenholz* – СЕ

3.1.1.7.2. Концептуална анализа

У српском језику се зао човек пореди са лексемом *мућак* (поквареним јајетом) у фразеологизму *бити покварен као мућак*, стога је зло концептуализовано као зло је

прикривено. Још се у српском језику употребљава неретко и okazjiналizam *бити кваран као шупаљ зуб.

Узимајући у обзир да је фразеологизам *бити отрован као змија* библијског порекла, а змија обележава ђавола, владара подземног света, злонамерност је коцептуализована оријентационом метафором злонамерност је доле.

За подмуклог, злог човека се у немачком језику употребљавају фразеологизми *falsch sein wie Katze* „лажан као мачка“, *falsch sein wie Bohnenstroh* „лажан као сено од љусака“ (настао по аналогiji са фразеологизмом *dumm sein wie Bohnenstroh*, *grob sein wie Bohnenstroh*) и *falsch sein wie ein Galgenholz* „лажан као вешала“¹⁸. Могуће објашњење за употребу зоонима *мачка* у фразеологизму није дато ни у једном речнику, те претпостављамо да у подлози датог фразеологизма можда лежи специфично, притворно понашање, тачније агресија која може ескалирати без икаквог упозорења (у виду гребања). За разлику од претходног случаја, кад је реч о именичкој компоненти *ein Galgenholz* „вешала“, веза са мотивационом базом је очувана и мотивисаност је прозирна, с обзиром на то да је наведена компонента раније имала погрдно значење, што је и забележено у хроници града Хесена 1414.године:

„Den Hessen auch das bracht ein Freud,
Daß sie fingen in selbem Streit
Fritz Galgenholz, ein reisigen Knecht,
Der ein geborner Hesse recht
Und des Grafen Kundschafter war
Von dem das Land leidt groß gefahr.“ (www.idiome.deacademic.com)

За глаголски КФ *увијати се као змија* није пронађена одговарајућа писана потврда, али може се чути у говорном српском језику и кад је реч о датом глаголском компаративном фразеологизму, у мотивационој бази је слика змије која напада тако што се увија око свог плена пре него га убије, што спада у ванјезичко знање и представља тзв. фрејм-метафору.

Напоследку, забележен у речнику, али не и потврђен у контролном корпусу, је немачки фразеологизам *durchtrieben sein wie Erbsensuppe* у дословном значењу „бити покварен бити као супа од грашка“ који се односи на неморалног, препреденог, лошег

¹⁸ Само је потоњи КФ осведочен писаном потврдом у језику.

човека. Мотивисаност није јасна, а могуће објашњење лежи у чињеници да је то била свакодневна храна за сиромашне и за војску (Дуден 7, 1989: 160) што је могао бити разлог неиспуњених очекивања и разочарења, те би то могао бити асоцијативно-конотативни потенцијал на којем је базирано фразеолошко значење.

3.1.1.8. Лажљивост

У погледу наведене особине *лажљивост* издвојени су компаративни фразеологизми који означавају ‚који је неискрен, говори неистине, обично свесно, са одређеним циљем‘ (РСЈ, 2007: 623). Анализом контролног корпуса у српском језику потврђена су два компаративна фразеологизма *лагати као пас/ кер*, *лагати као Минхаузен*:

1) „Miličić: Poštujem Dudu, iako laže kao pas.“ (www.novosti.rs, 14.11.2011)

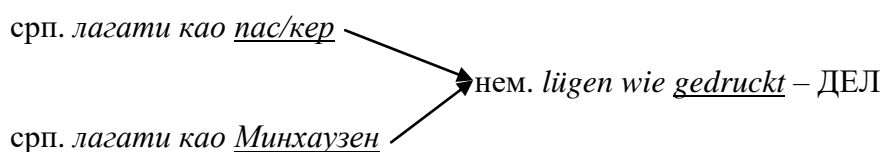
2) „Многи су говорили, па ништа. Окривљени пред судом може да се брани како му падне на памет, да конструише, измишља, показује своје илузије као стварност. Да лаже као барон Минхаузен.“ (www.politika.rs. 19.05.2014)

У немачком језику је у оквиру наведеног концепта потврђен компаративни фразеологизам *lügen wie gedruckt* у дословном преводу, „лагати као штампа“:

1) „Ihr Roman beschreibt ein Panoptikum der Tricks und des Wahnsinns der Antragsteller, die lügen wie gedruckt, um, von gesinnungsethisch getriebenen Sozialarbeitern flankiert, am Ende durchzukommen.“ (www.welt.de, 23.06.2016)

3.1.1.8.1. *Тип еквиваленције*

Tertium comparationis полазних фразеологизама је глагол *лагати* одн. *lügen* „лагати“ у немачком језику, док се као comparatum-и у српском појављују лично име *Минхаузен* или зооним *пас/ кер* одн. *gedruckt* (партицип перфекта глагола *drucken* „штампати“) у немачком језику. На основу утврђених разлика на лексичком нивоу, контрастирани фразеолошки парови представљају делимичне еквиваленте:

3.1.1.8.2. Концептуална анализа

Човек који говори неистине се упоређује са животињом *нас/кер* у српском фразеологизму *лагати као нас/кер*, који је у српској митологији важио за погану али и за свету животињу, што је већ поменуто раније у раду (в. 3.1.1.5.2). Стога се може рећи да се двојачко схватање одразило у српској компаративној фразеологији.

За разлику од претходног фразеологизма, мотивисаност фразеологизма *лагати као Минхаузен* је јасна. Минхаузен је стварна личност, рођен у Немачкој у 18.веку, познат по томе што је измишљао разне приче и преувеличавао дешавања из рата (www.sr.wikipedia.org, 15.06.2017). У немачком језику је такође лексикализован компаративни фразеологизам *lügen wie Münchhausen*, али није и потврђен у контролном корпусу.

С друге стране, компаративни фразеологизам *lügen wie gedruckt* има велику употребну вредност у немачком језику. Уколико претпоставимо да је фразеологизам настао у време настанка првих новина, могуће је да су људи гледали на писану реч са великим неповерењем будући да су до тада знали само за усмену реч, што можда представља мотивациону базу фразеологизма.

3.1.1.9. Лењост

У језику-изворнику и језику-циљу забележени су придевски компаративни фразеологизми са значењем ‚који не воли да ради, који је нерадан, тром‘ (РСЈ, 2007: 635). У српском језику је издвојен компаративни фразеологизам *бити лењ као трут*:

1) „Postoji narodna izreka : "Lenj kao trut". Šta nas navodi na zaključak da trutovi u košnici ne rade ništa. Ali da li je to zaista tako?“ (www.zdravasrbija.com, 23.09.2013)

Компаративни фразеологизам у немачком језику је *faul sein wie die Sünde* у дословном значењу ‚бити лењ као грех‘:

1) „ In der Schule noch "faul wie die Sünde" (O-Ton Gustav Kräussl) wurde hier schnell klar, dass die Touristikbranche sein Metier werden sollte. (www.lokalkompass.de, 28.10.2016)

3.1.1.9.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis у полазном је придев *лењ* одн. *faul* ‚лењ‘ у циљном КФ и означава ‚особу која не воли да ради‘. За разлику од поклапања у употреби придевске

компоненте и поклапања у значењу, *comparatum* у српском зооним *трут* одн. *die Sünde* „грех“ у немачком језику указују на лексичке разлике, те су у овом случају установљени делимични еквиваленти са разликом на лексичком нивоу:

срп. *бити лењ као као трут* → нем. *faul sein wie die Sünde* – ДЕЛ

3.1.1.9.2. Концептуална анализа

У српском су експерцирани, али не и потврђени у контролном корпусу, придевски компаративни фразеологизми *бити лењ као буба*, *бити лењ као смрдибуба*, а у немачком језику *faul sein wie ein Dachs* у дословном значењу „бити лењ као јазавац“, *faul sein wie eine Drohne* „бити лењ као трут“.

У оба језика лењ се човек упоређује са зоонимима у српском *буба*, *смрдибуба*, *трут*, одн. *ein Dachs* „јазавац“, *eine Drohne* „трут“ у немачком језику. „У немачкој култури концепт лењости приписује се животињама које већи део времена проводе непокретне, мирујући, лежећи, спавајући. Зато и зооним *ein Dachs* - *јазавац* алтернира са лексемом *eine Drohne* – *трут*.“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 40,41). Стога је лењост у немачком језику концептуализована као *нерад*. С друге стране, поређење са трутом у српском језику упућује на човека који је лењивац и нерадник, будући да трутови служе да оплоде матицу, али нису способни сами да се хране и воде бригу о себи, док фразеологизам, у којем је поредбена компонента *смрдибуба*, карактерише човека који је лењ, нерадан и рђав. За разлику од пчела које су посебно значајне за живот људи, *бубе*, *смрдибубе* и *трутови* немају тако значајну сврху, те је лењост у датим фразеологизмима концептуализована као *бескорисност*, с обзиром и на то да је рад „свесна људска активност чији је циљ постизање корисног учинка“ (РСЈ, 2007: 1102).

Напоследку, у немачком фразеологизму *faul sein wie die Sünde*, као што видимо, концепт лењости се везује и за лексему *die Sünde* „грех“ који је у функцији интензификатора. Према Библији Бог је одредио човека да ради, априори лењост је грех, што је асоцијативно-конотативни потенцијал на којем је базиран дати фразеологизам.

3.1.1.10. Лукавост

Компаративни фразеологизми, који су експерцирани из речничког корпуса и чија је употребна вредност у језику потврђена контекстуализованим примером, односе се својим

значањем на човека ,који вешто прикрива своје мисли и осећања с намером да надмудри, кога није лако преварити, досетљив и препреден, довитљив' (РСЈ, 2007: 657). То су два придевска КФ у српском језику *бити лукав као лисица*, *бити лукав као змија*:

1) „Basnu o Vučiću, lavu i lisici napisao je Makijaveli. Naime, ovaj renesansni filozof politike poznat je po ideji da vladar mora biti lukav kao lisica i hrabar kao lav, te da mora držati zadatau reč samo onda kada mu se to isplati.“ (www.naslovi.net, 26.12.2012); „Tako je omiljeni junak starog ruskog folklora, glupi Ivanuška, koga braća smatraju slaboumnim tupavcem, u stvari lukav kao lisica i potpuno pokvaren u svim svojim postupcima, jedna nepesnička i neprijatna figura, oličenje potuljene lukavosti koja trijumfuje nad velikim i jakim.“ (www.e-novine.com, 26.03.2015); „Ne kaže se tek tako da svuda pa i u sportu čovek ponekad mora da bude lukav kao lisica.“ (www.naslovi.net, 20.09.2013)

2) „Među njima nema razlike [...] Oni su samo Jevreji [...] Jevreji su predstavnici bezboštva. Dakle, neprijatelj je lukav kao zmiја [...]“ (www.dnevno.hr, 27.11.2016)

У немачком језику издвојени су следећи КФ *schlau sein wie ein Fuchs* „бити лукав као лисица“ и *listig sein wie eine Schlange* „бити лукав као змија“:

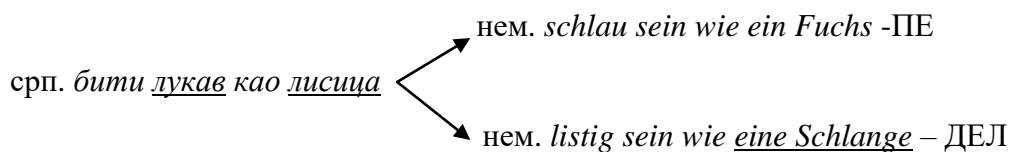
1) „Schlau wie ein Fuchs und vorausschauend wie ein Adler, entmachtete Erdogan das einst so mächtige türkische Militär und ging dabei alles andere als zimperlich vor.“ (www.huffingtonpost.de,17.07.2016)

2) „Als vermeintlich abgeschossene Piloten führt eine 16-Jährige die SS-Männer am 25 ... Seid tapfer wie die Löwen und listig wie die Schlangen.“ (www.faz.net, 30.04.2015); „Bist du stark und mutig wie ein Löwe? Klug und besonnen wie ein Adler? Listig und flink wie eine Schlange? Oder fleißig und bodenständig wie ein Dachs?“ (www.radiohamburg.de, 24.09.2016)

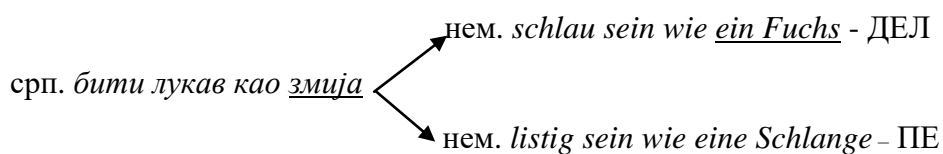
3.1.1.10.1. Тип еквиваленције

С обзиром на то да је основа поређења фразеологизма у српском придев *лукав* одн. *schlau* „лукав“ у немачком језику, док су у поредбеном делу употребљени зооними *лисица* одн. *ein Fuchs* „лисица“, контрастивном анализом датих фразеологизама је утврђено потпуно поклапање на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу. За разлику од претходног случаја, анализом наредног КФ у немачком језику је установљена разлика у употреби именичке компоненте *Schlange* „змија“ која са собом носи негативну конотацију,

будући да она у библијском смислу симболизује ђавола, стога су поред лексичких установљене и делимичне разлике са становишта семантике:

Контрастирањем компонената компаративног фразеологизма *бити лукав као змија*, са компонентама КФ у немачком језику, утврђене су разлике на лексичком нивоу у погледу именичке компоненте *ein Fuchs* у првом циљном КФ, док је у другом случају установљена потпуна еквиваленција:

3.1.1.10.2. Концептуална анализа

Кад је реч о лукавом човеку у оба језика, он се, у првом реду, може упоредити са зоонимом *лисица* одн. *ein Fuchs* као у фразеологизмима *бити лукав као лисица* одн. *schlau sein wie ein Fuchs*, будући да лисица важи за симбол лукавства, и то знање је првенствено засновано на баснама и спада у колективну емпирију, док се, у другом реду, лукав човек пореди са зоонимом *змија* одн. *eine Schlange* као у фразеологизмима *бити лукав као змија* одн. *listig sein wie eine Schlange*, с обзиром на то да змија симболизује злу лукавост, а фразеологизми су библијског порекла, где је змија отеловљење ђавола. У том случају је лукавост концептуализована оријентационом метафором лукавост је доле.

3.1.1.11. Марљивост

У оквиру датог концепта приказани су фразеологизми који се односе на човека „који ради с вољом и из љубави, који је вредан и ревностан“ (РСЈ, 2007: 680). Анализом српског контролног корпуса потврђена су три компаративна фразеологизма која се односе на карактерну особину марљивост *бити вредан као мрав*, *бити вредан као пчела*, *радити као мрав*:

- 1) „Razbarušen, veseo, neuhvatljiv, vredan kao mrav.“ (www.blic.rs, 31.03.2009);

2) „Krajnji proizvod je med, prirodni antibiotik, koji ubija bakterije. Eto otkud narodna izreka- vredan kao pčela!“ (www.rtvplus.com, 20.10.2013)

3) „Pražina je sudbina da radi kao mrav, a zapravo prođe kao cvrčak iz basne.“ (www.blic.rs, 27.05.2008)

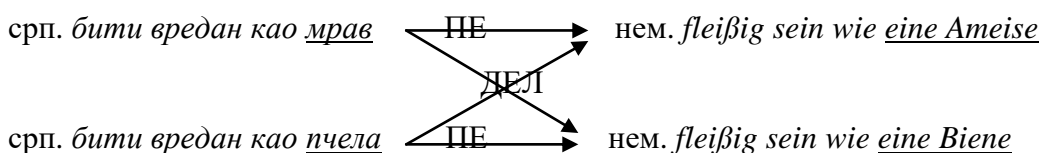
У немачком језику су потврђена два компаративна фразеологизма са идентичним значењем *fleißig sein wie eine Ameise* „бити вредан као мрав“, *fleißig sein wie eine Biene* „бити вредан као пчела“:

1) „50 Jahre fleißig wie eine Biene“ (www.nordkurier.de, 31.08.2016)

2) „Wie in einem Ameisenhaufen sah es an jenem Sonnabend auf dem Geländer der Johanniter-Kita in Güsen aus, und fleißig wie die Ameisen wurde auch gearbeitet und entsprechend viel geschafft.“ (www.volksstimme.de, 07.05.2015)

3.1.1.11.1. Тип еквиваленције

У полазном КФ употребљен је придев *vredan* одн. придев *fleißig* „вредан“ у циљном фразеологизму. У погледу на наведене придеве алтернирају у српском зооними *мрав* и *пчела* одн. *die Ameise* и *die Biene* у немачком језику, те међусобно граде и однос потпуне и однос делимичне еквиваленције:

За глаголски компаративни фразеологизам *радити као мрав* који се односи на човека „који је марљив и неуморно ради“ не постоји одговарајући еквивалент у језику-циљу, те је понуђена глаголска фраза *fleißig und unermüdlich arbeiten* „вредно и неуморно радити“.

3.1.1.11.2. Концептуална анализа

Марљивост је изражена фразеологизмима у српском *бити вредан као мрав// пчела* одн. *fleißig sein wie eine Ameise// eine Biene* у немачком језику. Марљив човек се пореди са зоонимима који представљају еталоне вредноће и ревносног рада, што спада у колективну

емпирију, те је у мотивационој бази наведених фразеологизама фрејм-метафора марљивост је рад/сврсисходност.

Глаголски компаративни фразеологизам *радити као мрав* поред тога што означава марљивост, изражава и начин рада, у овом случају истрајност у раду. У српском језику су поред наведеног глаголског компаративног фразеологизма из речника ексцерпирани још *радити као кртица* и *радити као црв* који нису и потврђени у језику писаног медија, док је у немачком језику забележен пример *wählen wie ein Maulwurf* „копати као кртица“ са значењем ‚вредно, неуморно радити‘, који није забележен у контролном корпусу.

3.1.1.12. Махнитост

У оквиру концепта *махнитост* разликују се компаративни фразеологизми који се односе на особу која је 1. умно поремећена, луда, 2. која је занета, опседнута љубављу, 3. која се понаша као да је изгубила присебност, разум (PCJ, 2007: 686) и то су *бити луд као струја*, *бити заљубљен као тетреб*, *смејати се као луд на брашно*:

1) „Mirko је lud kao struja.“ (www.blic.rs, 03.12.2007)

2) „U Servisu za radoznale proveramo zašto se каже zaljubljen kao tetreb?“ (www.rts.rs, 10.03.2011)

3) „URNEBESNO – Ovo se zove "Smeje se k'o lud na brašno".“ (www.alo.rs, 08.02.2016)

У језику-циљу су забележени компаративни фразеологизми *verrückt sein wie ein Märzhase* „бити луд као зец у марту“ и *verliebt sein wie ein Kater* у дословном преводу „бити заљубљен као мачак“:

1) „Denn offenherzig erschien zweifellos, was Wilhelm II. jenem Diplomaten in den Block diktierte: Mit ihrem ewigen Misstrauen gegen ihn und seine Flottenpolitik seien die Engländer ganz verrückt geworden - so verrückt wie Märzhasen.“ (www.welt.de, 28.10.2008)

2) „Möglicherweise ist das aber auch so: „Zu Ende des 18. Jahrhunderts wurde nämlich die Redensart „besoffen wie ein Kater“ verwendet, - eine Anlehnung an verliebt wie ein Kater.“

Außerdem sprach der angeheiterte Student zu Zeiten Goethes gerne auch vom „Kotzen-Jammer“. (www.kurier.at, 30.12.2016)

3.1.1.12.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis у полазном КФ је придев *луд* одн. *verrückt* „луд“ у циљном фразеологизму, док су comparatum-и *струја* одн. *ein Märzhase* „зец у марту“, што указује на то да су разлике присутне у лексици, самим тим и у слици, при чему фразеологизми могу имати идентична значења ,који је умно поремећен, луд´ и ,који се понаша као да је изгубио присебност, разум´:

срп. *бити луд као струја* → нем. *verrückt sein wie ein Märzhase* – ДЕЈ

Наредни фразеолошки пар означава ,који је јако заљубљен, занесен, изгубио разум због заљубљености´. У фразеологизму српског језика употребљен је придев *заљубљен* одн. *verliebt* у немачком језику, те су утврђене истоветности у погледу на tertiuma comparationis контрастираних фразеологизама, док различите именичке компоненте у поредбеном делу, у српском *темеб* одн. *ein Kater* у немачком језику, указују на лексичке разлике:

срп. *бити заљубљен као темеб* → нем. *verliebt sein wie ein Kater* – ДЕЈ

Глаголски компаративни фразеологизам у српском језику *смејати се као луд на брашно* који означава ,који се понаша као да је изгубио присебност, разум´ нема одговарајући еквивалент у немачком језику, стога је понуђен описни еквивалент *grundlos lachen* „смејати се без разлога“.

3.1.1.12.2. Концептуална анализа

Кад је реч о карактерној особини *махнитост*, може се најпре говорити о умоболности неке особе, а потом о њеном понашању, при чему та особа изгледа као да је изгубила прибраност. Узимајући у обзир различите семантичке релације које реч *махнит* има поделили смо и ексцерпирани фразеологизме.

У придевским компаративним фразеологизмима са значењем ,који је умоболан´ махнит човек се пореди у српском са лексемом *струја* одн. *ein Märzhase* у немачком језику. Слика особе која је претрпела струјни удар, а можда пак чињеница да су почетком двадесетог века умоболни људи лечени електрошоковима је асоцијативно-конотативни потенцијал који мотивише фразеолошко значење. У српском језику умоболан човек се још

пореди и са *февруарским мачком* у компаративном фразеологизму *бити луд као февруарски мачак* (Матешаћ 1988: 272), али компаративни фразеологизам није потврђен у језику писаног медија, док је компаративни фразеологизам *verrückt sein wie ein Märzhase* са идентичним значењем као претходно наведени КФ у српском језику потврђен у језику немачког писаног медија, а забележен је први пут у дипломатској депеши енглеској власти од стране цара Немачке Вилхелма Другог (www.welt.de, 28.10.2008). Мотивисаност наведених фразеологизама је базирана на знању да се мачке у фебруару, а зечеви у марту специфично понашају, будући да је тада њихов циклус парења.

Глаголски компаративни фразеологизам *смејати се као луд на брашно* се својим значењем односи на особу која се претерано смеје, без повода и разлога, те другима делује као да није присебна и нормална. Драгана Мршевић-Радовић (2008: 54) сматра да овај фразеологизам има корене у веровању народа античке Грчке да божанства морају умрети сваке године да би се у пролеће поново родила, те су на карневалима људи били маскирани у разне ликове, а како су се „лакрдјаши“ посипали брашном да би били бели као мртваци, тако се у фразеологији фосилизовао тај део обичаја и пренео и на наш језик. Насупрот оваквом објашњењу Љубинко Раденковић (1996: 127) указује на то да је израз могао настати на основу македонског обреда, у којем се читала молитва тешко болеснима и душевним болесницима над брашном од ког се након тога правио хлеб и делио рођацима и суседима.

Даље, у значењу ,особе која је опседнута љубављу, која је занета‘ забележени су КФ у српском *бити заљубљен као тетреб* одн. *verliebt sein wie ein Kater* у немачком језику. Махнит човек се пореди у полазном КФ са лексемом *тетреб*, будући да тетреб спада у ред кока које се специфично понашају током периода парења¹⁹. У немачком КФ такав човек се пореди са лексемом *ein Kater*, која квалификује *tertium comparationis* такође у смислу специфичности које се дешавају током циклуса парења, те је у датим фразеологизмима МАХНИТОСТ концептуализована као губитак разума.

3.1.1.13. Наметљивост

У раду су приказана четири српска компаративна фразеологизма са значењем ,који узнемирава и наноси непријатности, неугодна и несносна особа‘ (РСЈ, 2007: 777). То су

¹⁹ Тетреб већ у зору почиње своју свадбену песму, а сматра се да , док пева, долази до анатомских промена, као што су затварање ушних дупљи и очних капака, тј. не види и не чује (www.artnit.net 12.03.2015).

бити досадан као стеница, залепити се/закачити се као чичак, лепити се као фластер, пратити као сена:

1) „Lagan kao leptir, protivničkim odbranama dosadan kao stenica, smrt za golmane, iz utakmice u utakmicu koristi šansu i sve više umesto džokera postaje adut trenera Vladimira Vermezovića.“ (www.blic.rs, 24.09.2004)

2) „Baš kao što se svi u komadu čude, čak i zgražavaju od tog nezvanog gosta, ljubavi, koji im se ušunjaо u kuću i zalepio za njih kao čičak, pa se ne da otresti.“ (www.blic.rs, 05.11.2008)

3) „Postala je opsednuta strahom da će nekoga napasti, a u vreme dok je još sisao govorila mu da je “agresivan” i da se “lepi kao flaster”.“ (www.blic.rs, 26.05.2015)

4) „Тај човек ме прати као сена, а не знам због чега. Свашта ми пада на памет, али и даље не могу да повежем због чега ме уходи.“ (www.novosti.rs, 22.03.2015)

Анализом немачког контролног корпуса потврђени су следећи компаративни фразеологизми *lästig sein wie eine Scheißhausfliege* „бити напоран као клозетска мува“, *lästig sein wie die Wanzen* „бити напоран као стенице“, *sich wie eine Klette an j-n hängen/kleben* „закачити се/залепити се као чичак“, *folgen wie ein Schatten* „пратити као сенка“:

1) „Ich war lästig wie eine Scheißhausfliege. Da haben sie manchmal hinter vorgehaltener Hand gesagt: Jetzt kommt der lästige Drachenflieger.‘ Ich habe so getan, als ob ich nichts höre, war ja auch egal.“ (www.mdr.de, 21.04.2016)

2) „Ins gleiche Horn stieß das Duo Matthias Braun und Manfred Reistle , das ihre Eigenkomposition zum Abend -Thema in einer Welturaufführung vorstellten : „Am liebsten ist mir die Verwandtschaft, wenn ich sie von hinten seh´ , weil sie mir so lästig ist, wie’d Wanzen hinter’m Kanapee.“ (www.augsburger-allgemeine.de, 26.02.2017)

3) „Er ist ihr Eigentum, sie gibt ihn nimmer frei. Sie hängt sich an ihn wie eine Klette!“ Rudolf Lindau: Der Gast - Kapitel 13, www.gutenberg.spiegel.de, 08.01.2017)

4) „Das ist jemand, den man während eines Erholungsaufenthaltes, einer Kur, kennenlernt. Man versteht sich, unternimmt mehr und mehr gemeinsam. Jetzt kommt der Knackpunkt: entweder es wird immer angenehmer oder eben unangenehm. Schnell kann dann

aus dem treuen Schatten jemand werden, der einem wie sein Schatten folgt, aufdringlich, immer in der Nähe ist.“ (www.dw.com, 18.09.2013)

3.1.1.13.1. *Typ еквиваленције*

Tertium comparationis полазног КФ је придев *dosadan* одн. *lästig* „напоран, неугодан“ циљног фразеологизма, док су comparatum-и у српском зооним *стеница* одн. *eine Scheißhausfliege* „клозетска мува“, тако да су, у датом случају, са становишта контрастивне анализе у погледу на различиту употребу именичке компоненте, утврђени делимични еквиваленти на лексичком нивоу:

срп. *бити досадан као стеница* → нем. *lästig sein wie eine Scheißhausfliege* - ДЕЛ

Анализа речничког корпуса указује на прилошки компаративни фразеологизам *wie die Wanzen sein* „бити као стеница“²⁰, који као такав није осведочен у контролном корпусу, већ као придевски компаративни фразеологизам *lästig sein wie die Wanzen*, што представља случај контаминације, настале услед међусобног утицаја прилошког фразеологизма и КФ *lästig sein wie eine Scheißhausfliege* који је посебно велики, с обзиром на то да је структура фразеологизама иста. Контрастирањем полазног придевског компаративног фразеологизма са фразеологизмом који је настао контаминацијом у немачком језику, утврђена је разлика на морфолошком нивоу (одступање у броју именичких компонената које су у улози comparatum-а – у српском *стеница* (једнина), одн. *die Wanzen* (множина) у немачком језику), док су на лексичком, семантичком и синтаксичком нивоу, те и у слици која је у подлози датих фразеологизама потпуно подударни:

срп. *бити досадан као стеница* → нем. *lästig sein wie die Wanzen* - ДЕМ

Глаголски компаративни фразеологизми у оба језика означавају „који се понаша наметљиво, досадно“. У полазном КФ употребљен је глагол *закачити се* одн. *sich hängen* „закачити се“ у немачком КФ, а у поредбеном делу су у српском именичка компонента *чичак* одн. *eine Klette* „чичак“ у немачком језику, те је установљен тип потпуне еквиваленције за дати пар, будући да се анализом компонената фразеологизама у српском као и у немачком језику утврдило да се ради о поклапањима на свим нивоима:

²⁰ Прилошки компаративни фразеологизам *wie die Wanzen sein* ексцерпиран је из речника идиома (www.idiome.deacademic.com).

срп. *закачити се као чичак за некога* → нем. *sich wie eine Klette an j-n hängen/kleben*
- ПЕ

Следећи пар глаголских КФ представља пар делимичних еквивалената, с обзиром на то да је *tertium comparationis* у српском глагол *pratити* одн. *folgen* у немачком језику, који имају делимично различит реченични план, тачније у реченичном плану глагола *pratити* налази се субјекатска допуна и допуна у акузативу насупрот глаголу *folgen* који регира поред субјекатске допуне и допуну у дативу, те су разлике утврђене на морфосинтаксичком нивоу. Лексика и значење су идентични:

срп. (*неко*) *pratити* (*некога*) *као сена* → нем. (*jd.*) *folgen* (*jmdm*) *wie ein Schatten* -
ДЕМС

3.1.1.13.2. Концептуална анализа

Наметљивост је изражена фразеологизмима *бити досадан као стеница* одн. *lästig sein wie die Wanzen// eine Scheißhausfliege* „клозетска мува“. Досадан човек се, како видимо, пореди у српском са лексемом *стеница* одн. *die Wanzen* или *eine Scheißhausfliege* у немачком језику. У основи семантичке транспозиције датих фразеологизама лежи знање да је стеница или клозетска мува ситан паразит, штеточина, и оно спада у знање целе језичке заједнице.

Глаголски компаративни фразеологизми *закачити се као чичак за некога* одн. *sich wie eine Klette an j-n hängen/kleben* имају значење ‚бити досадан, наметљив‘ (РСЈ, 2007: 1519), у којима се досадан човек пореди са лексемом *чичак* одн. *eine Klette* „чичак“, при чему је његово референтно значење сведено на значење његове доминантне особине. Дати КФ представљају потпуне еквиваленте јер се односе на ствари из непосредног окружења човека које се одражавају на сличан начин у српском и у немачком језику.

У последње контрастираном фразеолошком пару *pratити као сена* одн. *folgen wie ein Schatten* осликан је један принцип природе који спада у законитост физике, а то је да се сенка или сена појављује увек иза предмета или људи који су осветљени.

3.1.1.14. Невиност

У оба језика ексцерпирани су компаративни фразеологизми који се односе на особу ‚која је неискварена, чедна, наивна, безазлена, безопасна‘ (РСЈ, 2007: 808). То су *бити безазлен као голуб* и *ићи као јагње на клање*:

1) „Eto, ja vas šaljem kao ovce među vukove: budite dakle mudri kao zmiје i bezazleni kao golubovi.“ (Исаија 53.7, bibliја on-line, www.yu.com)

2) „Мућен би и злостављен, али не отвори уста својих; као јагње на заклање вођен би и као овца нема пред оним који је стриже не отвори уста својих.“ (Матеј 10., bibliја on-line, www.yu.com)

Компаративни фразеологизми у немачком језику су *arglos sein wie die Tauben* „бити безазлен као голубови“ и *wie ein Lamm zur Schlachtbank gehen* „ићи као јагње у кланицу“:

1) „Seht, ich sende euch wie Schafe mitten unter die Wölfe; seid daher klug wie die Schlangen und arglos wie die Tauben!“ (www.die-bibel.de)

2) „Da er gestraft und gemartert ward, tat er seinen Mund nicht auf wie ein Lamm, das zur Schlachtbank geführt wird, und wie ein Schaf, das verstummt vor seinem Scherer und seinen Mund nicht auftut.“ (www.die-bibel.de)

3.1.1.14.1. Тип еквиваленције

Будући да су фразеологизми пореклом из Библије, контексти где се они могу потврдити су (приближно) идентични. Кад је реч о граматичкој категорији броја, могући су облици и једнине и множине у оба језика. У полазном КФ се као основа поређења појављује придев *безазлен/безазлени* одн. *arglos* у циљном КФ, док као *comparatum*-и функционирају у српском *голуб/ голубови* одн. *die Taube/ die Tauben*:

срп. *бити безазлен/ безазлени као голуб/ голубови* → нем. *arglos sein wie die Taube/ die Tauben* – ПЕ

Глаголски компаративни фразеологизам у свом саставу садржи у језику-изворнику глагол *ићи* одн. *gehen* „ићи“ у језику-циљу, док се као *comparatum*-и појављују у српском *јагње на клање* одн. *ein Lamm zur Schlachtbank* „јагње у кланицу“ у немачком језику, који указују на разлике на лексичком нивоу (*клање* одн. *Schlachtbank*):

срп. *ићи као јагње на клање* → нем. *gehen wie ein Lamm zur Schlachtbank* - ДЕЛ

3.1.1.14.2. Концептуална анализа

У оба језика се невин човек пореди са зоонимима *голуб* одн. *die Taube*, *јагње* одн. *ein Lamm*, будући да је јагње света животиња у Хришћанству, која симболизује самог Христа, сина Божијег, док голуб симболизује анђела. Компаративни фразеологизми *бити*

безазлени као голуби одн. *arglos sein wie die Tauben* и ићи као јагње на клање одн. *gehen wie ein Lamm zur Schlachtbank* имају корене у Библији. Уколико пођемо од представе да је рај на небу, онда је невиност концептуализована оријентационом метафором НЕВИНОСТ је горе.

У немачком језику се невиност везује и за љиљан, у фразеологизму *keusch sein wie eine Lilie* „бити невин као љиљан“, али КФ није осведочен у језику писаном потврдом.

3.1.1.15. Нестрпљивост

Кад је реч о особи „која није способна да чека и то подноси као нешто мучно и непријатно“ (PCJ, 2007: 830), инвентарисани су следећи компаративни фразеологизми у српском језику *седети као на иглама*, *седети као на трњу*:

1) „Sedeo sam na ivici stolice kao na iglama, jedva čekajući da baka odreši novčanik koji je držala u rukama i izbroji mi nešto sitnine.“ (www.b92.net, 19.09.2007)

2) Прође у iščekivanju и тih неколико дана. Ја – kao na trnju. (Кад су цветале тикве, 41)

Анализом немачког контролног корпуса издвојени су КФ *sitzen wie auf Nadeln* „седети као на иглама“, *sitzen wie auf Kohlen* „седети као на жеравици, угљу“:

1) „Mittlerweile sitzt man sowohl im Autobaugebiet von Ontario als auch in Regierungskreisen in Ottawa wie auf Nadeln, derweil klare Umrissе einer allenfalls gegen Nafta bzw. Kanada gerichteten Politik des neuen US-Präsident vorderhand nicht erkenntlich sind.“ (www.nzz.ch, 11.01.2017)

2) „Dennoch sitzt bereits so mancher Fans wie auf Kohlen und zählt ungeduldig die Tage.“ (www.sumikai.com, 08.01.2017)

3.1.1.15.1. Тип еквиваленције

Установљене су писане потврде компаративних фразеологизама у српском са управним глаголом *седети* одн. *sitzen* „седети“ у немачком језику. У оба језика у датим фразеологизмима алтернирају comparatum-и *на иглама* и *на трњу* одн. *auf Nadeln* „на иглама“ и *auf Kohlen* „на угљу, жеравици“. Контрастирањем полазног КФ са првим циљним фразеологизмом утврђена су поклапања на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу:

срп. *седети као на иглама* → нем. *sitzen wie auf Nadeln* – ПЕ

За разлику од претходног случаја, у поредбеним деловима следећих КФ су употребљене различите компоненте (*на иглама* одн. *auf Kohlen*), те говоримо о делимичним еквивалентима са разликом на лексичком нивоу:

срп. *седети као на иглама* → нем. *sitzen wie auf Kohlen* – ДЕЛ

У следећем случају, анализом компонената фразеологизама, установљени су различито употребљени comparatum-и, у српском *на трњу* одн. *auf Nadeln* и *auf Kohlen* у немачком језику, тако да је реч о делимичним еквивалентима са лексичким разликама у језику-циљу:

срп. *седети као на трњу* нем. *sitzen wie auf Nadeln* - ДЕЛ
нем. *sitzen wie auf Kohlen* - ДЕЛ

3.1.1.15.2. Концептуална анализа

У фразеологизмима је употребљен глагол у српском *седети* одн. *sitzen* у немачком језику у значењу ‚трошити време бескорисно, не радећи, дангубити‘ (РСЈ, 2007: 2.а. 1209), док су у поредбеном делу забележене ситуативне допуне *на иглама*, *на трњу* одн. *auf Nadeln* ‚на иглама‘ и *auf Kohlen* ‚на угљу, жеравици‘, које квалификују управни глагол у смислу ‚мучних и непријатних ситуација за човека‘, те је појмовна метафора у основи фразеолошког значења *нестрпљивост* је тешко подношење непријатности/боли. У српском језику се још може рећи *седети као на жеравици*, а у немачком језику *sitzen wie auf Nesseln* ‚седети као на копривама‘, али ови примери нису потврђени у контролном корпусу.

3.1.1.16. (Не)умереност

У концепту *(Не)умереност* разликују се компаративни фразеологизми који означавају ‚који неумерено пије‘ (РСЈ, 2007: 1248), фразеологизми са значењем ‚који много пуши‘ (РСЈ, 2007: 1353), фразеологизми који се односе на ‚који једе претерано‘ (РСЈ, 2007: 705) и фразеологизми са значењем ‚који претерано мало једе‘ (РСЈ, 2007: 509). У српском језику су забележени следећи компаративни фразеологизми *пити као смук*, *пити/напити се као земља*, *пити/напити се као свиња*, *пушити као смук*, *пушити као*

локомотива, пушити као Турчин, јести као ала, јести као свиња, јести као мећава, јести као проваљен, јести као врабац:

1) „Аутентични говор Ниша из 19. века забележио је Стеван Сремац у својим књижевним делима, а Рики сматра да отуда потичу и садашње фразе 'пије као Смук' и 'гладан као Курјак', алудирајући на Сремчев приказ Калчињих пажташа из 'Ивкове славе'.“ (www.blic.rs, 09.02.2006)

2) „И за њена боловања ни капи пића не окуси, али чим се она придиже, оде и напи се као земља.“ (Борисав Станковић, *У ноћи*: 17)

3) „Те ноћи Inge и Arnea склоних на спаванје, па остдох сам у кухинји и напић се као свиња.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 115)

4) „Dženifer Aniston počela je da пуши ко локомотива како би се izborila са стресом након raskida са Bredom Pitom. Dženifer је, navodно, počela да 'jede' cigarete када је otkrila да се Bred забавља са Андџелином Џоли. Један пријатељ познате глумице је рекао: 'Dženifer је раније обично пушила једну до две cigarete дневно. Сада пуши као Турчин, grize nokte и показује све симптоме особе која се бори са унутрашњим нemiром.'“ (www.blic.rs, 07.05.2005)

5) „Njegov život је pun kontradiktornosti, а највећа од њих је да глумач води здрав начин живота, pazi на своју ishranu, vredно trenira, провео је три године и као саветник за физичку кондицију и sport, али ипак највећу радост pronalazi у tome да пуши као смук.“ (www.blic.rs, 27.06.2015)

6) „Ne izgleda tako al' jede k'o ala!“ (www.telegraf.rs, 14.11.2014)

7) „Manolo, sin познате глумице Sofije Vergare, чију фигуру sanjaju милиони жена на свету, napravio је snimak у коме otkrива tajnu njenog dobrog izgleda, tvrdeći да његова majka zapravo jede као права свиња.“ (www.blic.rs, 03.05.2012)

8) „Tom Staniford ima 23 године, jede као мећава, а не може да се ugoји!“ (www.naslovi.net, 18.06.2013)

9) „Naime, ovaj omaleni fudbaler (u odnosu на većину својих reprezentativних saigračа) од 1.70 metara и само 56 kilograma, jede 'као provaljen'!“ (www.sportske.net, 10.02.2014)

10) „Andelina Džoli jede kao vrabac. Oduvek je volela zdravu hranu, ali sada je možda malo preterala. Slavna glumica živi samo na semenkama i vodi.“ (www.naslovi.net. 11.02.2014)

У немачком језику КФ су издвојени у нешто мањем броју *saufen wie ein Loch* „локати као рупа“, *saufen wie ein Igel* „локати као јеж“, *saufen wie ein Bürstenbinder* „локати као четкар“, *rauchen wie ein Schlot* „пушити као димњак“, *fressen wie ein Scheunendrescher* „ждерати као земљорадник“, *essen/fressen wie ein Schwein* „јести/ждерати као свиња“, *essen wie ein Spatz* „јести као врабац“:

1) „Wenn Sie nach Amerika reisen, dann rate ich Ihnen: Essen Sie Schweinefleisch und saufen Sie wie ein Loch. Es minimiert die Gefahr, als ein Taliban angesehen zu werden.“ (www.spiegel.de, 02.09.2014)

2) „[...] und auch sonst ein übler Geselle, da er bekanntlich wie ein Igel säuft.“ (Hans Ostwald: Vergnügte Tiere - Kapitel 10, www.gutenberg.spiegel.de, 21.04.2016)

3) Daraus entstand die Redensart «Saufen wie ein Bürstenbinder». Bis heute ist sie gebräuchlich. (www.tagblatt.ch, 22.03.2013)

4) „Winona Ryder, Uma Thurman, Julia Roberts oder Cameron Diaz rauchen auf der Leinwand wie die Schlote, jedenfalls bedeutend mehr als die Durchschnittsamerikanerin.“ (www.spiegel.de, 13.03.2000)

5) „Er stellte richtigerweise schon zu einem frühen Zeitpunkt in meinem Leben fest, ich würde "fressen wie ein Scheunendrescher".“ (www.abendblatt.de, 14.05.2016)

6) „Mit 15 aß sie mehr, dann hieß es seitens ihres strengen Vaters: „Du isst wie ein Schwein.“ (www.tt.com, 22.12.2016)

7) „Ein Stück weit ist es eine Frage des Typs: Das eine Kind isst gerne, viel und alles – das andere ist wählerisch und isst wie ein Spatz“, erklärt Gerth.“ (www.welt.de, 02.11.2011)

3.1.1.16.1. Тип еквиваленције

У следећем примеру анализирани су глаголски компаративни фразеологизми са значењем ‚који неумерено много пије‘ (PCJ, 2007: 1248). Као tertium comparationis употребљен је у српском *пити/напити се* одн. *saufen* у немачком језику који дословно значи „обилно пити, локати“, док се у улози comparatum-а појављују лексеме *смук*, *свиња*, *земља* одн. *ein Loch* „рупа“, *ein Igel* „јеж“, *ein Bürstenbinder* „четкар“. Контрастивна анализа показује разлике у различитој употреби именичке компоненте у поредбеном делу

фразеологизама, као и разлике у конотацији (наиме, глагол *пуми* спада у стилски немаркирану, а глагол *saufen* у стилски маркирану лексичку јединицу која, када се односи на човека, припада нижем стилском слоју), стога је реч о делимичним еквивалентима у језику-циљу:

срп. *пуми* као смук// свиња// земља → нем. *saufen wie ein Loch*// *ein Igel*// *ein Bürstenbinder* - ДЕЛ

У другом случају анализирани су фразеологизми са управним глаголом *пушити* одн. *rauchen*, који се односе на неумерену конзумацију дувана. У српском се особа која је неумерена у конзумирању дувана може поредити са артефактом *локомотива*, зоонимом *смук* и са именом припадника једног народа, тј. етнонимом *Турчин*, док је у немачком језику забележен само један компаративни фразеологизам са *comparatum*-ом *Schlot* „димањак“²¹. Контрастивна анализа полазних фразеологизама и циљног фразеологизма указује на то да је фразеологизам у језику-циљу делимични еквивалент са лексичким разликама у односу на синонимне КФ у српском језику:

срп. *пушити* као локомотива
срп. *пушити* као смук
срп. *пушити* као Турчин

→ нем. *rauchen wie ein Schlot* -ДЕЛ

Кад је реч о неумерености у јелу, забележени су фразеологизми који у свом саставу као *tertium comparationis* имају у српском глагол у свом основном значењу *јести* одн. *fressen* у немачком језику са значењем „ждерати (односи се на животиње, док у односу на човека има негативну конотацију, као и глагол *saufen* (в. горе))“, те су утврђене делимичне семантичке разлике у погледу на основу поређења наведених фразеологизама. С друге стране се као *comparatum*-и у српском појављују именичке компоненте *ала*, *мењава*, *свиња* и трпни глаголски придев *проваљен* одн. *ein Scheunendrescher* „земљорадник“ и *ein Schwein* „свиња“ у немачком језику, што указује на делимично различито лексичко окружење фразеологизма, те је установљен тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу у језику циљу, као и за фразеолошки пар који у поредбеном делу садржи именичке компоненте, у српском *свиња*, одн. *ein Schwein* „свиња“ у немачком језику, у којем су утврђене лексичке разлике у употреби глаголске компоненте, с обзиром да постоје незнатна семантичка одступања између контрастираних глагола:

²¹ Артефакт *Schlot* представља колоквијализам у односу на лексему *Schornstein* „димњак“.

срп. *јести као ала//свиња// мећава// проваљен* → нем. *fressen wie ein Scheunendrescher* - ДЕЛ
 нем. *fressen wie ein Schwein* - ДЕЛ

Глаголски компаративни фразеологизми су фреквентнији у оквиру наведеног концепта. Анализом корпуса забележен је један компаративни фразеологизам са значењем ‚човек који мало једе‘ и утврђено је да се у оба језика човек који слабо једе пореди са зоонимима, у српском *врабац* одн. *ein Spatz* ‚врабац‘ у немачком језику. Поређењем компонената датих компаративних фразеологизама могу се констатовати потпуни еквиваленти за наведени фразеолошки пар:

срп. *јести као врабац* → нем. *essen wie ein Spatz* – ПЕ

3.1.1.16.2. Концептуална анализа

Део компаративних фразеологизама (*пити као смук, пити/ напиту се као земља// свиња* одн. *saufen wie ein Loch// ein Igel// ein Bürstenbinder*) који се односи на неумереност као карактерну особину човека означава ‚неумерено пити‘. Човек, неумерен у пићу, се у српском језику пореди са зоонимом *смук*, змијом која није отровница, будући да у народу постоји веровање да она може допрети до вимена краве и пити млеко у великим количинама (Финк-Арсовски 2002: 50), док је у подлози фразеологизма *пити/напиту се као земља* објективно својство земље да може упити доста течности. Кад је реч о фразеологизму у српском језику *пити/напиту се као свиња*, понашање пијаног човека мотивише настанак датог КФ. Стање пијанства се у српском језику може изразити и фразеологизмом *пити као дуга* за које се нису могле издвојити потврде из контролног корпуса. О фразеологизмима *пити као смук* и *пити као дуга* подробније говори Мршевић-Радовић (2008: 159) објашњавајући да се паралелизам у њиховој мотивацији може образложити на основу запажања Н. Толстоја да у појединим дијалектима украјинског и белоруског лексема „цмик“ и „смик“ (смук) служи као назив за дугу (2008: 159).

У немачком језику се, са друге стране, неумерен човек пореди ‚најпре, са лексемом *ein Loch* ‚рупа‘, с обзиром на то да рупа увек пропушта течност, квалификује значење управног глагола на начин ‚незасито пити‘, потом са лексемама *ein Bürstenbinder* ‚четкар‘, и *ein Igel* ‚јеж‘. Кад је реч о поредбеној компоненти *ein Bürstenbinder* ‚четкар‘, веза фразеолошког значења са мотивационом базом је затамњена, али на основу дубље анализе

се на фонолошком нивоу могу уочити сличности првог дела дате сложенице (*Bürsten + binder*) са глаголом *bürsten* који значи и ‚бекријати, пијанчити‘, те је у подлози датог компаративног фразеологизма, заправо, посебна врста метафоричке мотивације, тзв. игра речи, док је компаративни фразеологизам *saufen wie ein Igel* ‚пити као јеж‘ настао као последица погрешног разумевања компаративног фразеологизма *saufen wie ein (Blut-) Egel* ‚пити као пијавица‘, будући да су речи *ein Igel* одн. *ein Egel* фонолошки јако сличне (www.idiome.deacademic.com, 14.01.2017)

У другој групи су компаративни фразеологизми који се односе на неумереност у козумирању дувана. Када поменемо дуван прва асоцијација нам је Турчин са наргилом у облацима дима. Насупрот таквој слици историјске прилике указују на другачији ток приче о дувану. Дуван је, наиме, увезен из Америке у Европу крајем 16. и почетком 17. века и одмах је изазвао велико противљење у Турској, конзумирање истог је строго кажњавано (www.istorijskabiblioteka.com, 14.01.2017). У српском језику се човек који је неумерен у конзумирању дувана пореди још са лексемама *локомотива* и *смук*. У фразеологизму са артефактом *локомотива* слика парне локомотиве мотивише фразеолошко значење, док је компаративни фразеологизам *пушити као смук* настао, највероватније, по аналогiji са компаративним фразеологизмом *пити као смук*.

У значењу ‚слабо, мало јести‘ забележен је у српском фразеологизам *јести као врабац* одн. *essen wie ein Spatz* у немачком језику. Човек који слабо једе се пореди са зоонимом *врабац* првенствено због његове величине, а потом и због малог уноса хране.

За разлику од значења ‚који мало једе‘, компаративни фразеологизми у српском *јести као ала// мећава// свиња// проваљен* одн. *fressen/essen wie ein Schwein, fressen wie ein Scheunendrescher* у немачком језику означавају ‚који много једе‘. У првом примеру српски фразеологизам почива на народском веровању да „Ала упропашћује, гута летину („ала несила“)“ (Булат, Чајкановић 2007: 19), те зооним *ала* квалификује значење глагола *јести* у смислу ‚много и халапљиво‘. Даље, у погледу на неумереност у јелу у фразеологизму српског *јести као свиња* и немачког језика *fressen wie ein Schwein* се као *comparatum* употребљава зооним, чије је објективно својство да халапљиво, брзо и много једе. Глагол *fressen* у свом значењу има сему ‚прождрљиво‘, ‚много‘, тако да је *comparatum ein Schwein* у функцији квалификатора. Кад је реч о фразеологизму *јести као мећава*, *comparatum мећава* мотивише настанак датог фразеологизма сликом снежне олује и јаке вејавице која носи све пред собом. За разлику од претходних КФ који у свом поредбеном делу имају именице, у фразеологизму *јести као проваљен* је поименачени придев који је изведен од

глагола *провалити* са значењем ‚начинити, створити отвор, рупу у чему‘ (РСЈ, 2007: 1056), што је асоцијативно-конотативни потенцијал у подлози компаративног фразеологизма.

У немачком језику се као *comparatum* употребљава и лексема *ein Scheunendrescher* ‚земљорадник, радник на фарми‘, те је наведени компаративни фразеологизам настао на основу вањјезичког искуства, а то је да је земљораднички рад јако тежак (посебно без машина за рад) тако да је човеку потребно више хране.

С обзиром на наведене слике у основама приказаних компаративних фразеологизма у језику-изворнику и језику-циљу, неумереност је концептуализована као неумереност је порок.

3.1.1.17. Обазривост

У оба језика забележен је по један глаголски компаративни фразеологизам у значењу ‚који све узима у обзир и опрезан је, који води рачуна да предупреди могуће опасности‘ (РСЈ, 2007: 844). Српски контролни корпус региструје КФ *ићи као по јајима*:

- 1) ‚Vaši saradnici oko vas hodaju kao po jajima.‘ (www.blic.rs, 01.03.2010)

Анализом контролног корпуса у немачком језику потврђен је следећи КФ *gehen wie auf Eiern* ‚ићи као по јајима‘:

- 1) ‚Wir scheinen alle wie auf Eiern zu gehen, um ja niemanden zu beleidigen.‘ (www.wienerzeitung.at, 21.06.2016)

3.1.1.17.1. *Тип еквиваленције*

Tertium comparationis у српском је глагол *ићи* одн. глагол *gehen* ‚ићи‘ у немачком фразеологизму, док су *comparatum*-и предлошке фразе *по јајима* одн. *auf Eiern*, те је са становишта лексике, морфосинтаксе и семантике установљен тип потпуне еквиваленције:

срп. *ићи као по јајима* → нем. *gehen wie auf Eiern* – ПЕ

3.1.1.17.2. *Концептуална анализа*

Обазривост се у оба језика изражава компаративним фразеологизмима *ходати као по јајима* одн. *gehen wie auf Eiern* који су потпуни еквиваленти. У датим компаративним фразеологизмима лексичко окружење евоцира слику јако обазривог човека, који се труди

на све замисливе начине да избегне могућу несрећу или непријатност^с, те је обазривост концептуализована као избегавање.

3.1.1.18. Оштроумност

У контролном корпусу српског, као и немачког језика потврђена су два компаративна фразеологизма чији је *tertium comparationis* придев и два компаративна фразеологизма који у својој троделној структури имају као *tertium comparationis* глагол. Придевски компаративни фразеологизми означавају „који је јако интелигентан и мудар^с, док се глаголски КФ односе на „некога ко брзо и лако схвата^с и „особу која поседује књишко знање^с (РСЈ, 2007: 905, 909). У српском језику то су *бити паметан као пчела/пчелица, бити мудри као змије, иде као од шале, говорити као из књиге*:

1) „Svilanovic je zaista pametan kao pcela.“ (www.b92.rs., 04.01.2017);

2) „Besede Patrijarha Pavla nešto je što nam može pomoći i u najtežim životnim trenucima. Dobro zapamtite ove reči! A to je: da budemo mudri kao zmiје i bezazleni kao golubovi. Mudrost će nas sačuvati da ne postanemo plen, da nas vuci ne raskinu, odnosno da nas neprijatelji ne onemoguće. A bezazlenost i dobrota će nas sačuvati da mi ne postanemo vuci.“ (www.kurir.rs, 14.09.2016)

3) „Ovu zagonetku deca rešavaju ko od šale!“ (www.blic.rs, 29.04.2016)

4) „Он је и сам говорио као да из књиге чита слободно, и кретао се без хвалисања у том свету славних имена и великих идеја, док сам ја дрхтао од узбуђења, од сујете, стидећи се великана међу које улазим и страхујући од света који сам напољу оставио и у који ми се ваља вратити.“ (Живот и страдање Томе Глауса, Иво Андрић: 15)

У немачком језику издвојени су следећи фразеологизми *klug sein wie Salomon* „бити паметан као Соломон“, *klug sein wie die Schlangen* „бити паметан као змија, *es geht wie Mus* „иде као каша“, *reden wie ein Buch* „говорити као књига“:

1) „Und im stillen Kreise, bin ich doch so weise, klug wie Salomon.“ (Goethe: West-östlicher Divan, Wenn ich dein gedenke, www.gutenberg.spiegel.de, 04.01.2017)

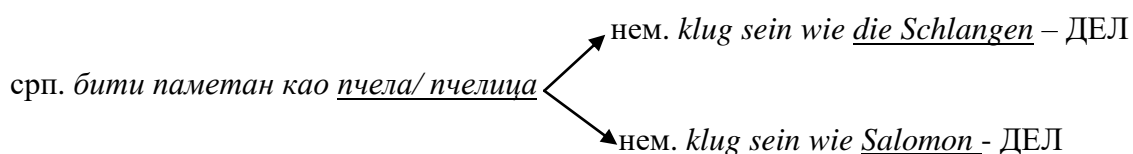
2) „Christen müssten Jesu Aufforderung „Seid klug wie die Schlangen und arglos wie die Tauben“ beherzigen, forderte Franziskus in seiner Predigt.“ (www.welt.de., 06.01.2014)

3) „Aber alle sogenannten natürlichen Dinge gehen uns ja ein wie Mus.“ (Kolb, Daphine Herbst, S. 95)

4) „Ich will reden wie ein Buch, wenn ich mich vorbereitet habe, und wie ein Tor, wenn ich bei guter Laune bin. (Johann Wolfgang von Goethe: Wilhelm Meisters Lehrjahre - Kapitel 71, www.gutenberg.spiegel.de, 21.01.2017)

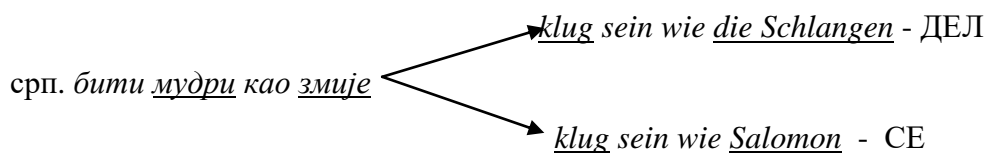
3.1.1.18.1. *Тип еквиваленције*

Будући да је српски језик-изворник полазимо од компаративног фразеологизма који је прво наведен у корпусу. Кад је реч о структури и придевској компоненти која је употребљена у основи поређења датих фразеологизмама, у српском *паметан*, одн. *klug* у немачком језику, фразеологизми се потпуно поклапају, док се именичке компоненте у поредбеним деловима потпуно разликују, у полазном фразеологизму зооним *пчела/пчелица* одн. *die Schlangen* „змије“ у првом и *Salomon* „Соломон“ у другом примеру у немачком језику. Фразеологизам *klug sein wie die Schlangen* је библијског порекла и у свом значењу поред сема ‚интелигентан‘, ‚мудар‘ поседује и сему ‚опасно‘, те су у првом случају поред лексичких забележене и делимичне семантичке разлике и разлике у стилу, будући да се контрастирани фразеологизми остварују у различитим контекстима, тј. КФ немачког језика је типичан за текстове религиозног садржаја. Утврђене разлике указују на то да су циљни КФ делимични еквиваленти на лексичком нивоу у односу на полазни компаративни фразеологизам:

Контрастивном анализом наредног полазног компаративног фразеологизма са фразеологизмима у језику-циљу, утврђене су делимичне лексичке разлике у погледу на придевску компоненту, у српском *мудри* одн. *klug* у немачким КФ, док су у поредбеном делу у првом случају употребљене потпуно идентичне именичке компоненте, у српском *змије* одн. *die Schlangen* у немачком језику, будући да оба фразеологизма²² потичу из Библије, док у другом случају различите именичке компоненте, *змије* одн. *Salomon* у немачком језику евоцирају и различите слике у основама фразеолошких значење, те говоримо о семантичким еквивалентима:

²² Могући су облици и једине и множине у којима се могу наћи дати фразеологизми.

У контекстуализованом примеру у српском језику приказана је варијанта фразеологизма *иде као од шале*, у којој је употребљен глагол *решавати*. На лексичком нивоу постоје следећа неслагања између компонената компаративних фразеологизама у српском и у немачком језику: реализовани *tertium comparationis* је глагол *решавати*. одн. *es geht* у немачком језику, док је *comparatum* у српском *од шале* одн. *Mus* „каша“ у циљном фразеологизму, стога су установљени семантички еквиваленти:

срп. *решавати* као *од шале* → нем. *es geht wie Mus* – СЕ

За разлику од варијантног КФ, фразеологизам *иде као од шале*, осим утврђених дистинкација на лексичком нивоу, подудара се на семантичком и морфосинтаксичком нивоу са КФ у језику-циљу, те је за следећи фразеолошки пар утврђен тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу:

срп. *иде као од шале* → нем. *es geht wie Mus* -ДЕЛ

У контекстуализованом примеру потврђена је варијанта следећег фразеологизма *говорити као из књиге*, која уједно сведочи о настанку датог КФ (редукцијом сложенијих реченичних структура: „говори као да из књиге чита“ => *говорити као из књиге*). Са аспекта лексике, у примеру је утврђено слагање у погледу на глаголску компоненту која је у основи поређења контрастираних фразеологизама *говорити* одн. *reden* „говорити, причати“, док *comparatum*-и указују на разлике, будући да је различита граматичка категорија поредбених компонената, у српском предлошка фраза *из књиге* одн. именичка фраза *ein Buch* „књига“ у језику-циљу:

срп. *говорити као из књиге* – нем. *reden wie ein Buch* – ДЕМС

3.1.1.18.2. Концептуална анализа

У концептуално поље *оштроумност* укључени су фразеологизми који из различитих аспеката карактеришу оштроумље: од Библије до значења доминантних особина животиња.

Особа која је оштроумна у српском језику пореди се са зоонимом *пчела/пчелица* у фразеологизму *бити паметан као пчела/пчелица*, с обзиром на то да је пчела симбол организованости, вредноће и мудрости. На основу свог понашања тј. покрета она је у стању да пренесе другим пчелама тачно место где се налази цвет, што представља знање утемељено на ванјезичкој емирији света. Сужавањем њеног предметног значења на значење једне од њених доминантних особина настаје фразеолошко значење. У српском језику паметан човек се још може поредити са историјском личношћу *Соломон* (јеврејски краљ познат у светској историји по својој мудрости) у фразеологизму *бити mudar као Соломон*, који није потврђен у српском контролном корпусу, док је, с друге стране, потврђен идентичан КФ у немачком језику *klug sein wie Salomon*.

Фразеологизми *бити мудри као змије* одн. *klug sein wie die Schlangen* имају заједнички извор, Библију, на основу чега се могу објаснити велике сличности између њих. Змије су познате по својој мудрости, али оне уносе и једну негативну ноту у значење, будући да је познато да је змија у Библији имала заводничку улогу у случају греха, тако да је поистовећена са злим и са ђаволом (Шевалије, Гербран 2003: 803). Као што је Патријарх Павле рекао у беседама:

„Mudrost će nas sačuvati da ne postanemo plen, da nas vuci ne raskinu, odnosno da nas neprijatelji ne onemoguće. A bezazlenost i dobrota će nas sačuvati da mi ne postanemo vuci.“
(www.kurir.rs, 14.09.2016)

Даље, оштроумност се изражава немачким компаративним фразеологизмом *klug sein wie eine Eule* „бити паметан као сова“, који није потврђен у контролном корпусу. Сова је иначе код многих народа симбол мудрости, а извор мотивације за настанак овог фразеологизма је у знању да сове виде ноћу, те се сматрају за посебно мудре.

Фразеологизми *ићи као од шале* одн. *es geht wie Mus* значе „нешто урадити и схватити лако и брзо“. Comparatum у српском *од шале* носи са собом семе „без притиска“, „забавно“, док је у немачком језику употребљен comparatum *Mus* „каша“, будући да каша представља житко јело од изгњеченог куваног воћа или кромпира, те за овако припремљена јела није потребно уопште жвакати, што је слика у позадини датог фразеологизма.

Оштроумност се може изразити и у фразеологизмима у српском *говорити као из књиге* одн. *reden wie ein Buch* у немачком језику, који означавају „пуно и паметно, учено

говорити⁶, при чему је у основи семантичке транспозиције симболика *књиге*, тј. *књига* је одувек важила за симбол знања и памети, те је памет концептуализована као ПАМЕТ је СПОСОБНОСТ/знање.

У српском језику забележен је оказионални глаголски компаративни фразеологизам **упијати као сунђер* у значењу ‚брзо и добро разумети, бити оштроуман⁷. С обзиром на то да је објективно својство предмета сунђер да добро и брзо упија течност, говоримо о онтолошким метафорама: човек је сунђер, сунђер је посуда, знање је течност, а оштроумност је способност сазнавања.

„Као "sunder" tada упија nova saznanja i roditelje opседа мноштом питања.“ (www.naslovi.net, 17.02.2014).

3.1.1.19. Плашљивост

Анализом контролног корпуса у српском језику потврђена су два придевска компаративна фразеологизма са значењем ‚који се свега плаше, боје, који се снебивају и веома су несигурни⁸ (РСЈ, 2007: 933), а то су *бити плашљив као зец* и *бити плах као срна*:

1) „Капитал је плашљив као зец. Опрезан је, тежи да минимизира ризике и максимизира добитке.“ (www.politika.rs, 12.04.2016)

2) „[...] за njega bi, u opштој tugomori, i 'veština' mržnje bila dovoljan razlog za nadu ('Vojnik plah kao srna'). Dok trpe ili čine zlo, junaci samo liče na [...]“ (www.blic.rs, 24.10.2006)

Немачки речници региструју следеће компаративне фразеологизме, али њихова употребна вредност у језику није доказана *furchtsam sein wie ein Hase* ‚бити плашљив као зец“ и *scheu sein wie ein Reh* ‚бити плах као срна“.

3.1.1.19.1. Тип еквиваленције

С обзиром на то да компаративни фразеологизми у немачком језику немају исту употребну вредност као и компаративни фразеологизми у српском језику, у овом случају не постоји одговарајући компаративни фразеологизам у језику-циљу, те је утврђена нулта еквиваленција. Као оптимални лексички еквиваленти утврђени су следећи фразеологизми

који су потврђени у контролном корпусу *ein Hasenherz haben* „имати зечије срце“ и *ein scheues Reh sein* „бити срна“:

1) „Das Hasenherz passt nicht zu einem Fußballprofi?“ (www.spiegel.de, 28.06.2006)

2) „Kapital ist ein scheues Reh und flüchtig wie eine Gazelle: So lautete in den neoliberalen Nullerjahren eine beliebte steuerpolitische Phrase, [...]“ (www.spiegel.de, 06.09.2016)

3.1.1.19.2. Концептуална анализа

Плашљивост се изражава у фразеологизмима *бити плашљив као зец*, *бити плах као срна* одн. *ein Hasenherz haben*, *ein scheues Reh sein*. Као што се види из наведеног, плашљив човек се пореди у српском са зоонимом *зец* и зоонимом *срна* одн. *ein Hase* и *ein Reh* у немачком језику, будући да они представљају еталоне или меру за брзину, али у исто време важе и за веома плашљиве животиње (Мршевић-Радовић 2008: 189). „Ово је део униварзалног знања или колективне емпирије, тј. нешто што се зна и што је објективна особина *зеца* и *срне*.“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 45) Стога је Плашљивост концептуализована као брзо удаљавање/избегавање нечега.

3.1.1.20. Превртљивост

У оквиру датог концепта инвентарисани су следећи компаративни фразеологизми у српском језику *бити љигав као јегуља*, *превијати се као црв*, *мењати као кошуље*:

1) „Ha ha „znam da ti je tesko „, ali ti si ljigav kao jegulja „, preziveces ti to.“ (www.vesti-online.com, 05.07.2015)

2) „Gospodine, nisam dostojan – stenje Cekinar i klanja se do zemlje pred tetkom Juvaninom i previja se kao crv u blatu.“ (Ranko Marinković, Proze, Vainberger 2012: 104)

3) „Kako političari u Srbiji menjaju afere kao košulje, pitanje je da li je afera "Neda" poslala aferu "Janjušević-Kolesar" u zaborav?“ (www.b92.net, 23.09.2003)

Анализом контролног корпуса издвојени су следећи компаративни фразеологизми у немачком језику *glatt sein wie ein Aal* „гладак/љигав као јегуља“, *sich winden wie ein Aal* „превијати се као јегуља“, *wechseln wie ein Hemd/ Hemden* „мењати као кошуљу/ кошуље“:

1) „Jedes Memory-Pärchen spielt freilich auf eine angebliche negative Eigenschaft von Faymann an („Kronen Zeitung“, EU-Flagge oder ein Aal – weil Faymann „glatt wie ein Aal“ sein soll).“ (www.diepresse.co, 20.09.2008)

2) „Blöd nur, wenn man sich schon beim Aussprechen des Problems winden muß wie ein Aal, weil man bisher gewohnt war, die Tatsachen und jeden, der sie beim Namen genannt hat, als „rassistisch“ zu denunzieren.“ (www.jungefreiheit.de, 10.10.2016)

3) „Wenn man saubere Ideen haben will, soll man sie so oft wechseln wie ein Hemd“, hat er 1921 sein Reinheitsgebot formuliert.“ (www.welt.de, 20.06.2016)

3.1.1.20.1. Тип еквиваленције

Фразеолошки пар који следи се својим значењем односи на човека који је покварен, нема чврст карактер, која лако мења своја убеђења, бескарактерна, препредена особа, способна да се извуче из безизлазне ситуације. Tertium comparationis је у српском придев *љигав* одн. *glatt* „глатко, слузаво“ или *schlüpfrig* „љигаво“ у немачком језику, док су comparatum-и зооними *јегуља* одн. *ein Aal* „јегуља“. Варијантни фразеологизам са придевом *glatt* представља делимични еквивалент на лексичком нивоу у језику-циљу, док је фразеологизам са придевом *schlüpfrig* потпуни еквивалент, што је утврђено на основу подударности на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу:

срп. *бити љигав као јегуља* → нем. *glatt sein wie ein Aal* – ДЕЛ

У оба језика се јавља по један глаголски фразеологизам који је компаративно структуриран, где је основа поређења глагол и фразеолошко значење се односи на човека који је покварен и лицемеран. Основа поређења је глагол у српском *превијати се* одн. *sich winden* „превијати се“ у немачком језику, док се у поредбеном делу у српском употребљава зооним *црв* одн. *ein Aal* „јегуља“ у језику-циљу, те су у питању делимични еквиваленти са разликом на лексичком нивоу:

срп. *превијати се као црв* → нем. *sich winden wie ein Aal* - ДЕЛ

Компаративни фразеологизми са значењем „који је непоуздан, превртљив“ употребљавају глаголе у српском *мењати* одн. *wechseln* „мењати“ у немачком језику, док је comparatum артефакт *кошуље* одн. *das Hemd/die Hemden* „кошуља/кошуље“. Контрастивном анализом компонената датих фразеологизама утврђена је разлика у

граматичкој категорији броја именичке компоненте у немачком језику, будући да су оба броја дозвољена (једнина и множина). На основу утврђене разлике у броју у контекстуализованом примеру компаративни фразеологизми остварују тип делимичне еквиваленције са разликом на морфолошком нивоу:

срп. *мењати као кошуље* → нем. *wechseln wie das Hemd* –ДЕМ

3.1.1.20.2. Концептуална анализа

Будући да су у фразеологизмима *бити љигав као јегуља* одн. *glatt sein wie ein Aal* употребљени придеви у српском *љигав* одн. *glatt* у немачком језику који квалификују ,особу која нема чврст карактер, која лако мења своја убеђења, назоре, погледе и ставове, препредена, бескарактерна, недостојанствена особа, способна да се извуче из безизазне ситуације, покварена и дволичана²³ (РСЈ, 2007: 660), *comparatum*-и *јегуља* одн. *ein Aal* су у функцији интензификатора због своје јако слузаве коже.

Превртљивост је још изражена фразеологизмом у српском *превијати се као црв* одн. *sich winden wie ein Aal* у немачком језику. Поредбена компонента *црв* се јавља у фразеологизму, с обзиром на то да симболише живот који настаје из трулежи и мртвог, увија се брзо, јако и лако се измигољи, што представља конотативни потенцијал на којем је базирано фразеолошко значење, а може се односити на особу која је понизна, улизица и полтрон (Шевалије, Гербран 2003:79).

За бескарактерног човека се вежу компаративни фразеологизми који имају глагол у срп. *мењати*, одн. у нем. *wechseln* са значењем ,одступати од ранијег, напуштати, замењујући нечим другим²³. *Comparatum* у српском *кошуље* одн. *das Hemd/die Hemden* у немачком језику квалификује значење глагола у том смислу да такав човек ,лако, брзо, стално, без много размишљања и муке мења мишљења, ставове, партнере²³.

И у српском и у немачком језику се дати компаративни фразеологизми односе и на ствари и на особе, што је потврђено у контекстуализованим примерима²³. Кад је реч о значењу ,стално мењати партнере²³, у српском језику се издваја окационални компаративни фразеологизам **мењати као чарапе* са значењем који има велику употребну вредност и у говорном језику, а и потврђен је у језику писаног медија:

„NEMA S KIM NISU BILE: Menjaju frajere ko čarape!“ (www.kurir.rs, 17.11.2016)

²³ Бремер (уп. 2009: 15) тврди да се наведени КФ у српском језику односи једино на значење ,стално мењати партнере²³.

3.1.1.21. Приципијелност

У оквиру датог концепта су потврђени следећи компаративни фразеологизми који се односе на особу ‚која је доследна себи и својим принципима, не колеба се, која је стална у својим навикама и особинама‘ (РСЈ, 2007: 1045), дакле, у српском језику то су *бити тврд као камен* и *бити чврст као стена*:

1) ‚Као аманет, речи ујака Толе упамтио сам за цео живот. [...] Тврд као камен, постојан и снажан у својој вери и оданости саборцу и другу, [...]‘ (www.politika.rs, 01.10.2016)

2) ‚[...] ljubav među ljudima pobedi zlo i među njima, u svima nama, fizički krhak borac za dobro, ali u toj borbi protiv zla - moralno čvrst kao stena.‘ (www.novosti.rs, 11.09.2013)

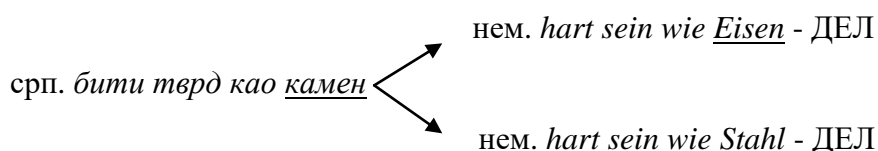
Компаративни фразеологизми који су потврђени у немачком контролном корпусу су *hart sein wie Eisen* ‚бити тврд као гвожђе‘, *hart sein wie Stahl* ‚бити тврд као челик‘ :

1) Ich weine nie. Ich bin hart wie Eisen“. Ein Oscar für Brad Pitt? Die Chancen für den 45-Jährigen stehen nicht schlecht. (www.nachrichten .at. 16.01.1017)

2) „Zäh wie Gabaliers Lederne und hart wie Stahl nach dem Linz-Donawitz-Verfahren habe er sich eigentlich gefühlt, aber bei so einem Gott in [...]“ (www.derstandard.at, 10.09.2016)

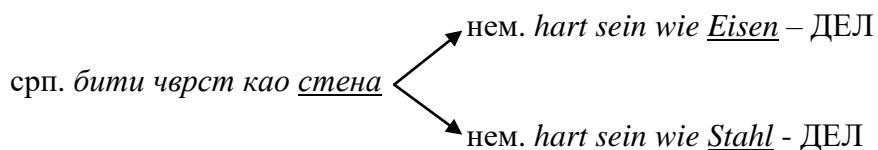
3.1.1.21.1. *Тип еквиваленције*

Tertium comparationis датих фразеологизама је придев, у српском *тврд* одн. *hart* у немачком језику, који се потпуно поклапају и имају значење, који се не колеба у мишљењу, ставу, непоколебљив, постојан, док су comparatum-и у полазном КФ *камен* одн. *Eisen* ‚гвожђе‘ и *Stahl* ‚челик‘ у циљним фразеологизмима, те су разлике установљене са становишта лексике:

Полазећи од другог компаративног фразеологизма у српском језику, утврђује се различита придевска компонента, иако су разлике незнатне, будући да су придеви у односу синонимије, *чврст* одн. *hart* у немачком и различита именичка компонента у

поредбеним деловима, у српском *стена* одн. *Eisen* и *Stahl* у немачком језику, те су утврђени делимични еквиваленти на лексичком нивоу:

3.1.1.21.2. Концептуална анализа

Духовно јак, чврстог карактера и постојан човек се у српском пореди са лексемом *камен* и *стена* одн. *Eisen* „гвожђе“ и *Stahl* „челик“ у немачком језику, с обзиром на њихово заједничко својство тврдоћу, издржљивост, те је принципијелност концептуализована као тврдоћа. Компаративни фразеологизми, поред принципијелности, могу означавати јачину и тврдоћу и притом се односе на предмете (в. 3.2.10).

3.1.1.22. Равнодушност

Компаративни фразеологизми који су потврђени у оквиру датог концепта односе се на човека „који је хладан, незаинтересован, који нема одређени став и емоције према некоме или нечему, који се не узбуђује у некој ситуацији“ (РСЈ, 2007: 1101). У српском језику забележени су *бити хладан као стена*, *бити хладан као лед*, *бити хладан као шприцер*:

- 1) „Za mnoge ste hladni kao stena.“ (www.kurir.rs, 03.06.2015)
- 2) „Nešto kasnije Obama i Putin su ipak nazdravili, ali kako se može videti na fotografijama, američki predsednik je bio "hladan kao led".“ (www.blic.rs, 28.09.2015)
- 3) „Međutim, jedan košarkaš Zvezde je ipak bio hladan kao špricer. Boriša Simanić, koji nije bio u konkurenciji za tim. I on se našao na parketu, [...]“ (www.telegraf.rs, 14.01.2017)

У немачком контролном корпусу приказани су *kalt sein wie ein Fisch* „бити хладан као риба“, *kalt sein wie eine Hundeschнауze* „бити хладан као псећа њушка“, *hart sein wie ein Stein* „бити тврд као камен“, *kalt sein wie Eis* „бити хладан као лед“:

- 1) „Maria Herings (28): Herz ist nicht mehr kalt wie ein Fisch.“ (www.bild.de, 22.11.2016)

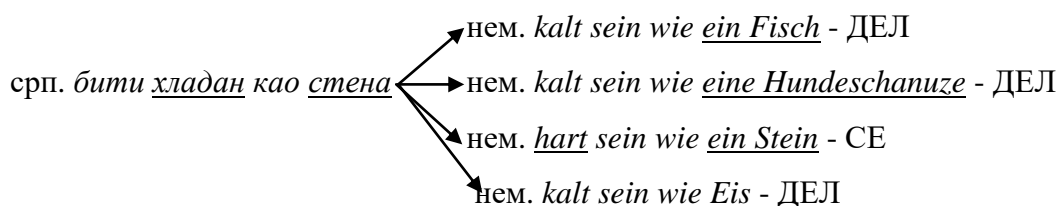
2) „Sean Erten ist ohne Zweifel ein sehr guter Fußballer, ein brillanter Techiker und meistens auch vor dem Tor kalt wie eine Hundeschнауze.“ (www.fupa.net, 24.12.2016); „Sie haben wirklich keine Angst vor „Freitag, den 13“. Da ist die Senatoren-gemeinschaft „Die Bernhardiner“ eben kalt wie eine Hundeschнауze.“ (www.wp.de, 18.01.2017)

3) „Hart wie Stein ist sein Herz, das spüren die Kinder im Storystage-Theater schnell. Nun ist Torsten Kleemann ein erfahrener Schauspieler, [...]“ (www.mein-echo.de, 23.12.2016)

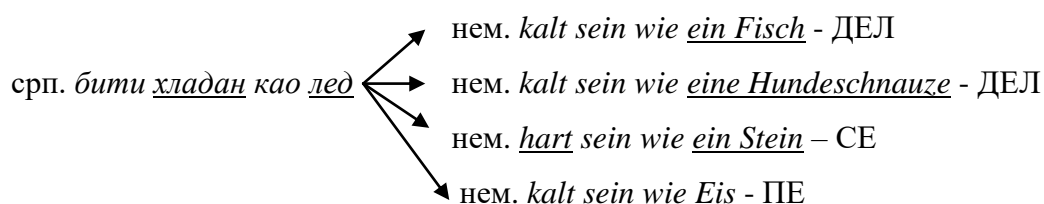
4) „Kalt wie Eis bestraft Rosberg den Fehler von Hamilton und startet das WM-Duell ganz neu.“ (www.spiegel.de, 05.09.2016)

3.1.1.22.1. Тип еквиваленције

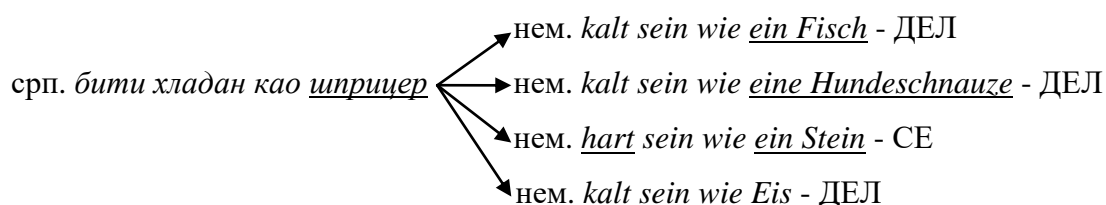
Кад је реч о равнодушности, у компаративним фразеологизмима како српског тако и немачког језика се као основа поређења јавља придев, те говоримо о придевским компаративним фразеологизмима. Tertium comparationis у српском језику је придев *хладан* у значењу 3.б. ‚равнодушан, неосетљив‘ (РСЈ, 2007: 1466), а у немачком придеви *kalt* 2.б) ‚ohne jedes Mitgefühl‘ ‚без икаквог саосећања‘ (Дуден, 2001: 2.б), 868) и *hart* ‚тврд‘ у значењу: 3) ‚ohne Mitgefühl; unbarmherzig, streng‘ (Дуден, 2001: 717) у дословном преводу ‚без саосећања, немилосрдан, строг‘. Именичке компоненте које алтернирају у улози comparatum-а у српском су лексеме *лед*, *стена*, *иприцар* одн. *ein Fisch* ‚риба‘, *eine Hundeschнауze* ‚псећа њушка‘, *ein Stein* ‚камен‘, *ein Eis* ‚лед‘ у немачком језику. Наведени КФ који у основи поређења садрже придев, у српском *хладан*, одн. *kalt* у немачком језику, могу се остваривати и у значењу ‚који има ниску температуру тела, који је хладан‘ (в. 3.2.11), док се циљни КФ са придевом *hart* може појавити и у значењу ‚који је тврд‘ (в. 3.2.10.1), стога је реч о полисменим КФ. У односу на први полазни КФ *бити хладан као стена* утврђене су разлике у употреби именичке компоненте поредећи га са већином циљних фразеологизмима, док је у КФ *hart sein wie ein Stein* фразеолошко значење реализовано потпуно различитим лексичким саставом, те је и ментална слика у подлози датих фразеологизама различита. Према томе, остварени су следећи типови еквиваленције:

Контрастирањем компонената наредног српског КФ са компонентама циљних фразеологизама, утврђене су у првом и другом случају лексичке разлике у поредбеним деловима, у српском *лед* одн. *ein Fisch* и *eine Hundeschнауze* у немачком језику, док су у претпоследњем циљном компаративном фразеологизму установљене потпуне разлике на лексичком нивоу (у придевској компоненти: *хладан* одн. *hart*; у именичкој компоненти: *лед* одн. *ein Stein*) и у сликовитости контрастираних фразеологизама, те је реч о семантичким еквивалентима. За разлику од претходних контрастираних фразеолошких парова, у последњем примеру реч је о потпуним еквивалентима, будући да се поред слагања на лексичком нивоу (*tertium comparationis*: *хладан* одн. *kalt*; *comparatum*: *лед* одн. *Eis*) дати компаративни фразеологизми слажу на морфосинтаксичком и семантичком нивоу у потпуности. Стога су утврђени следећи типови еквиваленције:

Полазећи од последње наведеног КФ у српском језику, установљене су разлике са становишта лексике у различито употребљеној именичкој компоненти у поредбеним деловима: у српском *шприцер* одн. *ein Fisch*, *eine Hundeschнауze* и *Eis* у немачком језику, док је фразеологизам *hart sein wie ein Stein* његов семантички еквивалент, с обзиром на то да поседује потпуно другачији лексички садржај и слику у основи фразеолошког значења:

3.1.1.22.2. Концептуална анализа

Равнодушност се изражава у српским компаративним фразеологизмима *бити хладан као стена// лед// шприцер*. Хладнокрван човек се, дакле, пореди са лексемом *стена*, *лед* и *шприцер*. Стена и лед су артефакти, нежива природа, коју карактерише одсуство емоција, што је конотативно-асоцијативни потенцијал у основи фразеолошких значења. Осим тога, кад је реч о фразеологизмима *бити хладан као лед* одн. *kalt sein wie Eis*, говоримо о специфичној врсти метафоричке мотивације, игри речи, будући да придевска компонента *хладан* одн. *kalt* означава, у првом реду, 'ниску температуру тела', а

у другом се односи на човека ,који нема емоције, који је равнодушан´ која интерагује са концептуалном метафором равнодушност је хладноћа.²⁴ За разлику од претходних случајева, где је веза фразеолошких значења са мотивационом базом јасна, у фразеологизму са саставницом *шприцер* веза је затамњена. Није јасно да ли се поредбена јединица шприцер односи на коктел од белог вина и сода-воде, популарног пића пореклом из Немачке ([www.sr.wikipedia.rs.](http://www.sr.wikipedia.rs), 11.08.2017) или је реч о изведеници од немачког глагола *spritzen* који значи ,прскати, избијати у тањим млазевима´, будући да хладна сода-вода мора да избија у тањем млазу под великим притиском да би разбила вино и направила ново пиће. У српском се за хладнокрвног човека још може рећи *бити хладан као змија*, али пример није потврђен у језику писаног медија. Појмовне метафоре којима су концептуализовани полазни КФ су равнодушност је хладноћа/одсуство емоција.

Равнодушност се у немачком језику изражава у компаративним фразеологизмима *kalt sein wie ein Fisch* „бити хладан као риба“, *kalt sein wie eine Hundeschнауze* „бити хладан као псећа њушка“, *hart sein wie ein Stein* „бити тврд као камен“. Лексема *ein Fisch* је неретко у поредбеном делу компаративних фразеологизама због своје немости, живости, а у овом случају због своје хладнокрвности (ниске температуре тела), као и лексема *eine Hundeschнауze*, будући да је позната чињеница да је псећа њушка увек хладна, што представља асоцијативно-конотативни потенцијали на ком су базирани фразеологизми. Отуда је појмовна метафора којом су концептуализовани наведени КФ равнодушност је хладноћа.

За разлику од пређашњег објашњења, у КФ *hart sein wie ein Stein* изворни домен који је конкретан и односи се на тврдоћу камена пресликан је на циљни домен који је апстрактан и односи се на тврдоћу људског срца. Према датој анализи, може се констатовати да је равнодушност концептуализована као тврдоћа/одсуство емоција. Притом, како је већ наведено у раду, наведени КФ потврђен је у два значења: ,који је тврд´ и ,који је равнодушан´, те је у основи фразеологизма интеракција симболичке мотивације, игре речима („Wortspiel“) и концептуалне метафоре. Треба напоменути и да наведени КФ стоји у односу антонимије са КФ *weich sein wie Butter*, што потврђује и концептуална анализа, равнодушност је тврдоћа, насупротив доброта је мекоћа (в. 3.1.1.4.2).

²⁴ Фразеологизми са саставницом *лед* одн. *ein Eis* у немачком језику потврђени су у контролном корпусу и за предмете (в. 3.2.11).

Напоследку, напоменућемо да су забележени још немачки КФ *kalt sein wie eine Made* „бити хладан као црв“, *kalt sein wie ein Frosch* „бити хладан као жаба“, али нису и потврђени контролном корпусу.

3.1.1.23. Стрпљивост

Премда је анализом речничког корпуса инвентарисано више компаративних фразеологизама, у контролном корпусу је потврђен једино глаголски КФ *радити као мрав* који поред свог основног значења „који је способан да ради дуго и упорно“ означава и „који истрајава у нечему“:

1) „То значи да је читав свој политички живот радио као мрав и био важан за политику, али, он сам никада није био битан. Елем, и њему је дозлогрдило да буде мрав, а цврнци добијају функције, па се побунио.“ (www.nasenovine.net, 14.11.2017)

Док је у немачком језику забележен фразеологизам *geduldig sein wie ein Lamm* „бити стрпљив као јагње“:

1) „Wenn Du kommst, will ich mit Dir, geduldig wie ein Lamm heimreisen, sofern sich nicht inzwischen der Schrimbs oder Peppel noch findet, wozu freilich wenig [...]“ (Karl (Leberecht) Immermann: Münchhausen - Kapitel 43, www.gutenberg.spiegel.de, 19.01.2017)

3.1.1.23.1. Тип еквиваленције

Глаголски компаративни фразеологизам *радити као мрав* поред тога што означава „марљивост“ означава и „начин рад“ и само из тог аспекта се може говорити о особини стрпљивост „неко стрпљиво, тј. истрајно и упорно ради“. Немачки речници не региструју глаголске фразеологизме у оквиру наведеног концепта, те као оптимални лексички еквивалент наводимо глаголску фразу:

срп. *радити као мрав* → нем. *standhaft und unermüdlich arbeiten* „истрајно и неуморно радити“ - НЕ

У језику-циљу потврђен је придевски компаративни фразеологизам *geduldig sein wie ein Lamm*, док фразеолошки речник српског језика региструје идентичан КФ *бити стрпљив као јагње*, за који не постоји потврда употребне вредности у језику, што повлачи са собом сумњу да је он тек пуки превод из другог страног језика.

3.1.1.23.2. Концептуална анализа

Компаративни фразеологизам *радити као мрав* има значење ,упорно и вредно радити', те се делимично односи и на концепт стрпљивост. За разлику од српског у немачком фразеологизму *geduldig sein wie ein Lamm* стрпљив човек се пореди са лексемом *ein Lamm* „јагње“ у смислу ,безграничне стрпљивости Божијег сина према људима', будући да је компаративни фразеологизам библијског порекла. Према томе СТРПЉИВОСТ је концептуализована као ИЗДРЖЉИВОСТ.

Напоменућемо да су забележени именички компаративни фразеологизми у српском *имати живце као конопце* одн. *Nerven wie Drahtseile haben* у немачком језику, који представљају делимичне еквиваленте и јако су фреквентни у језику, као нпр.:

„S druge strane, imate i strpljenja i upornosti, živce kao konopce u nekim iritirajućim [...]“ (www.b92.net, 08.02.2016);

„Erzieher müssen Nerven wie Drahtseile haben.“ (www.adlershof.de, 02.01.2017)

3.1.1.24. Тачност

На овом пољу оперишу компаративни фразеологизми са значењем ,који испуњава своје обавезе на време, који никада не касни' (PCJ, 2007: 1304). У српском језику забележен је придевски компаративни фразеологизми *бити тачан као швајцарски сат*:

1) „Za mene važi pravilo da umem da rasporedim vreme i da sam tačan kao švajcarski sat i to je bilo presudno da postignem i obaveze na poslu i obavezne izlaske.“ (www.blic.rs, 07.10.2007)

У немачком контролном корпусу издвојен је контекстуализован пример за компаративни фразеологизам *pünktlich sein wie ein Maurer* „бити тачан као зидар“:

1) „Trotzdem traf mich bei jeder kleinsten Verfehlung der Zorn der Chefin. Wenn ich „pünktlich wie die Maurer“ – also ganz normal um 17 Uhr – nach Hause ging, reichte das schon für sie, um von der netten Volksvertreterin zur wilden Furie zu werden und mich als „unsolidarisch“ zu bezeichnen.“ (www.derwesten.de, 19.08.2016)

3.1.1.24.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis у датим фразеологизмима је придев, у српском *тачан* одн. *pünktlich* „тачан“ у немачком језику, док су у поредбеном делу употребљене различите именичке компоненте: *швајцарски сат* одн. *ein Maurer* „зидар“, те су утврђене разлике на лексичком нивоу, стога можемо рећи да се ради о делимичним еквивалентима:

срп. *бити тачан као швајцарски сат* → нем. *pünktlich sein wie ein Maurer* – ДЕЛ

3.1.1.24.2. Концептуална анализа

Тачност је изражена придевским компаративним фразеологизмима *бити тачан као швајцарски сат* одн. *pünktlich sein wie ein Maurer* „тачан као зидар“ у немачком језику. У подлози српског компаративног фразеологизма је чињеница да *сат* служи за мерење тачног времена, док атрибут *швајцарски* интензификује значење фразеологизма, будући да је у српском народу уврежено позитивно мишљење о швајцарској технологији. У немачком језику се тачан човек пореди са лексемом *ein Maurer* „зидар“. Разлог том поређењу је несумњиво предрасуда која влада у народу да зидари не раде ни секунд дуже, већ тачно на време престају са радом (Дуден 11, 2008: 599). Разлике у поредбеним деловима фразеологизама у језику-изворнику и језику-циљу представљају културолошке специфичности.

3.1.1.25. Тврдоглавост

Компаративни фразеологизми у оквиру наведеног концепта означавају ,човека који упорно остаје при своје мишљењу, не мења став и јако је задрт‘ (РСЈ, 2007: 1306). У српском контролном корпусу потврђени су следећи компаративни фразеологизми *бити тврдоглав као магарац/мазга*, *бити тежак као Трепча*, *бити тежак као туч*, *држати се као пијан плота*:

1) „Rekla mu je da zaboravi na mene pošto sam bila tvrdoglava kao mazga.“ (www.b92.net, 30.08.2013); „Епитети „глуп“ и „tvrdoglav“ као magarac употребљавају се за опис карактерних особина људи. У част овој животињи на Засавици се одржава манифестација „Dan magarica“.“

2) „Od nje zavise život, egzistencija i opstanak više od 3.000 srpskih porodica. Trepča. Svi znamo za narodni izraz težak kao Trepča.“ (www.telegraf.rs, 10.10.2016)

3) „TEŠKI SU KAO TUČ: Holivudske zvezde s kojima niko neće da saraduje!“ (www.kurir.rs, 29.03.2015)

4) „Neki bi mogli da je razumeju kao “napad na grad je napad na mene” ili “nećemo se držati zakona ko pijan plota”. (www.blic.rs, 18.01.2012)

Компаративни фразеологизми у немачком језику, који су потврђени у контролном корпусу, су *störrisch sein wie ein Esel* „бити тврдоглав као магарац“ и *stur sein wie ein Panzer* „бити крут као панцир“:

1) „Ein schwäbisches Wirtspaar ist so störrisch wie ihre Esel – und sitzt deshalb jetzt auf der Anklagebank des Stuttgarter Landgerichts.“ (www.bild.de, 10.01.2017)

2) „Es gibt schon sowas wie einen Merkel-Malus, der die CDU belastet“, so Lindner. [...] Stur wie ein Panzer hält sie an ihrer unsäglichen Flüchtlingspolitik fest.“ (www.focus.de, 18.01.2017)

3.1.1.25.1. Тип еквиваленције

У основи поређења полазног КФ употребљен је придев *тврдоглав* одн. *störrisch* у првом циљном фразеологизму, док у поредбеном делу у српском алтернирају именичке компоненте *магарац* и *мазга* одн. *ein Esel* „магарац“ у немачком језику. У случају варијанте фразеологизма са лексемом *мазга* утврђен је делимични еквивалент у језику-циљу, с обзиром на то да *мазга* представља товарну животињу насталу укрштањем коња и магарца, те је у односу на поредбену једницу *ein Esel* „магарац“ у немачком језику слика незнатно измењена:

срп. *бити тврдоглав као мазга* → нем. *störrisch sein wie ein Esel* – ДЕЛ

С друге стране, за фразеологизам који у улози *comparatum*-а употребљава лексему *магарац* постоји потпуни еквивалент у језику-циљу:

срп. *бити тврдоглав као магарац* → нем. *störrisch sein wie ein Esel* - ПЕ

Насупрот претходном случају, следећи контрастирани фразеолошки пар представља семантичке еквиваленте, при чему је утврђено потпуно различито лексичко окружење (као *tertium comparationis* у српском *тврдоглав* одн. *stur* у немачком језику; као *comparatum* у српском *мазга/магарац* одн. *ein Panzer* у немачком КФ), као и делимичне

семантичке разлике, с обзиром на то да се немачки КФ својим значењем односи на „крутог, нееластичног, укалупљеног човека који се круто држи прописа, који упорно остаје при своме“:

срп. бити тврдоглав као мазга/магарац → нем. stur sein wie ein Panzer - СЕ

Као tertium comparationis у наредним случајевима појављује се придев *тежак* који означава „који је по својим негативним особинама изнад просечног, код којег су негативне особине изражене“ (РСЈ, 2007: 1307) одн. *störrisch* и *stur* у циљним фразеологизмима, док су у језику-изворнику у улози comparatum-а употребљене именичке компоненте *Трепча* и *туч* одн. *ein Esel* и *ein Panzer* у језику-циљу. На основу наведених разлика на лексичком, семантичком нивоу и у сликовитости контрастираних фразеологизама установљени су следећи семантички еквиваленти:

срп. бити <u>тежак</u> као <u>Трепча</u>	→	нем. <u>störrisch sein wie ein Esel</u> - СЕ
срп. бити <u>тежак</u> као <u>туч</u>	→	нем. <u>stur sein wie ein Panzer</u> - СЕ

У оквиру датог концепта нису регистровани глаголски компаративни фразеологизми у немачком језику, док је у српском језику један пример забележен и потврђен *држати се као пијан плота*. С обзиром на то да није утврђен одговарајући компаративни фразеологизам у овом случају је констатован тип нулте еквиваленције, а оптимални лексички еквивалент је глаголска фраза *sich stur an jemanden, etwas halten* „круто се држати некога или нечега“ (Вајнбергер 2012: 224).

3.1.1.25.2. Концептуална анализа

Хајнрих Хајне је написао „Бог је створио магараца да би човек имао с ким да се пореди.“ (Најлепше песме, 2014: 39). Тврдоглав човек се у фразеологизмима *бити тврдоглав као мазга/магарац* и *störrisch sein wie ein Esel* пореди са зоонимима *мазга* и *магарац* одн. *ein Esel* у немачком језику. Компаративни фразеологизми почивају на објективном ванјезичком искуству, да се ове животиње тешко могу покренути.

Још се у српским фразеологизмима *бити тежак као Трепча// туч* неприлагодљив и човек са тешким карактером може поредити са лексемом *Трепча*, што асоцира на рудник Трепчу из ког се ваде тешки метали, цинк и олово, док је у другом компаративном

фразеологизму у поредбеном делу *туч*, који се односи на тешку легуру од метала, што је слика у основи мотивационе базе датог фразеологизма.²⁵

Тврдоглавост се у немачком језику може изразити и компаративним фразеологизмом *stur sein wie ein Panzer*. Лексема *ein Panzer* „панцир“ је грудни оклоп од челика и гвожђа који је јако тежак, што представља мотивациону базу са настанак наведеног фразеологизма.

Глаголски компаративни фразеологизам *држати се (нечега) као пијан плота* на шаљив начин приказује човека „који остаје упорно при свом мишљењу или ставу“ поредећи га са пијанцем који се упорно држи плота, врсте ограде од прућа и дасака, претече тарабама (РСЈ, 2007: 936).

3.1.1.26. Ћутљивост

Инвентарисана су три компаративна фразеологизма у српском језику са значењем „који се уздржава од говора, прећуткује нешто“ (РСЈ, 2007: 1358) *бити нем као риба*, *ћутати као риба*, *ћутати као заливен*:

1) „O ulogama Glogovca novinari mogu da ispituju do mile volje, ali kada se povede reč o njegovom privatnom životu, glumac postaje nem kao riba.“ (www.vesti-online.com, 17.08.2016)

2) „Pozivajući se na policijski izvor, list piše da Milenković od hapšenja "ćuti kao riba o slučaju Djindić", a da je u vezi sa svojim boravkom u Grčkoj [...]“ (www.b92.net, 13.08.2004)

3) “I dok se slikama sa venčanja hvalila na sva zvona, Dara Bubamara o navodnom razvodu od supruga Milana Kesića ćuti kao zalivena.“ (www.vesti-online.com, 17.08.2016); „Ćuti kao zaliven“ Kremlj ćuti kao zaliven.“ (www.blic.rs, 17.06.2016)

Следећи примери у немачком писаном медију потврђују употребну вредност компаративних фразеологизама *stumm sein wie ein Fisch* „бити нем као риба“, *verschwiegen sein wie ein Grab* „бити ћутљив као гроб“, *schweigen wie ein Grab* „ћутати као гроб“:

²⁵ Оба фразеологизма се у дословном значењу могу односити на човека који има велику тежину тела као и на предмет велике тежине.

1) „Normalerweise wären solche Ermittlungen ein gefundenes Fressen für Grillo, um traditionelle Parteien anzugreifen – diesmal ist der Genueser Ex-Komiker stumm wie ein Fisch.“ (www.tagesspiegel.de, 19.12.2016)

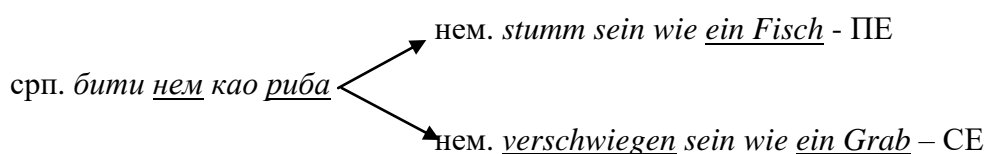
2) „Er ist tiefgründig, rätselhaft und verschwiegen wie ein Grab.“ (www.frauenzimmer.de, 20.12.2016)

3) „Jedoch ist zu bezweifeln, dass der 36-Jährige Auskunft geben würde. Kushner kann schweigen wie ein Grab.“ (www.wp.de, 11.01.2017)

3.1.1.26.1. Тип еквиваленције

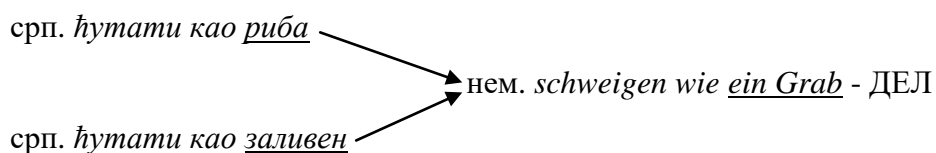
У српском језику потврђен је један придевски компаративни фразеологизам који се односи на човека који је ћутљив, док су у немачком језику забележена и потврђена два КФ.

Tertium comparationis полазног фразеологизма је придев *нем* одн. *stumm* „нем“ и *verschwiegen* „ћутљив“ у немачким фразеологизмима, док су као *comparatum*-и употребљене именичке компоненте у српском *риба* одн. *ein Fisch* „риба“ и *ein Grab* „гроб“ у немачком језику, те је у првом случају остварен тип потпуне еквиваленције, док је у другом случају значење благо модификовано због различитог квалификатора, те су утврђене и различите слике због различитог лексичког окружења контрастираних фразеологизама, стога је реч о семантичким еквивалентима:

У српском су потврђена два компаративна фразеологизма са глаголом као *tertium comparationis*-ом, док је у немачком језику потврђен само један.

Управни глагол у полазним фразеологизмима је *ћутати* одн. *schweigen* „ћутати“ у циљном фразеологизму. Као *comparatum*-и појављују се у српском зооним *риба* и трпни глаголски придев *заливен* одн. *ein Grab* „гроб“ у немачком језику. У оба случаја полазни компаративни фразеологизми у односу на циљни компаративни фразеологизам остварује тип делимичне еквиваленције са разликама на лексичком нивоу:

3.1.1.26.2. Концептуална анализа

Многобројни су фразеологизми којима се изражава ћутљивост. У српском КФ *бити нем као риба* ћутљив се човек пореди са зоонимом *риба*, будући да је она симбол ћутљивости, који почива на њеној неспособности да чује и говори под водом. „Људи чују звук звучним вибрацијама ваздуха, а рибе осећају осцилације воде. Зооним је концептуализован појмовном метафором - РИБА ЈЕ ЧОВЕК, а ЋУТЉИВОСТ ЈЕ ОДСУСТВО ГОВОРА.“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 44). Даље, у поредбеном делу глаголских компаративних фразеологизама *ћутати као гроб// пањ// заливен* се у српском језику могу наћи лексеме *гроб*, *пањ* и *заливен*, али је једино фразеологизам са трпним глаголски придевом *заливен* осведочен писаном потврдом у језику. Поименачени придев *заливен* изведен је од глагола *залити* са значењем ‚причврстити лемљењем, затворити чим растопљеним (оловом)‘ (РСЈ, 2007: 5.а., 400), што је у мотивационој бази фразеолошког значења ‚који ћути као да су му уста заливена оловом‘.

Ћутљивост се у немачком језику изражава компаративним фразеологизмима *stumm wie ein Fisch, verschwiegen wie ein Grab, schweigen wie ein Grab// eine Maus// ein Stein*, од којих фразеологизми са саставницама *eine Maus* и *ein Stein* нису потврђени у контролном корпусу. Неспособност говорења повезује дате фразеологизме и налази се у њиховој подлози. Осим тога, поредбена компонента *гроб* односи се, заправо, на мртвака, те је присутна метонимијска веза у мотивационој бази.

3.1.1.27. Храброст

Забележена су два компаративна фразеологизма у српском језику са значењем ‚који је неустрашив и прибран пред опасношћу, смео, одважан‘ (РСЈ, 2007: 1471) *бити храбар као лав*, *борити се као лав*:

1) „Basnu o Vučiću, lavu i lisici napisao je Makijaveli. Naime, ovaj renesansni filozof politike poznat je po ideji da vladar mora biti lukav kao lisica i hrabar kao lav, te da mora držati zadatau reč samo onda kada mu se to isplati.“ (www.naslovi.net, 26.12.2012)

2) „Ipak, znam da Ljajić može mnogo bolje. Moram da pohvalim i Belotija koji se borio kao lav i pokazao da veliki igrači odlučuju ovakve utakmice - poručio je trener Torina.“ (www.novosti.rs, 23.12.2016)

У немачком језику регистровани су следећи компаративни фразеологизми *tapfer sein wie ein Löwe* „бити храбар као лав“ и *kämpfen wie ein Löwe* „борити се као лав“:

1) „Als vermeintlich abgeschossene Piloten führt eine 16-Jährige die SS-Männer am 25 [...] Seid tapfer wie die Löwen und listig wie die Schlangen.“ (www.faz.net, 30.04.2015);

2) „Brad Pitt hat wie ein Löwe um seine Ehe mit Angelina Jolie gekämpft.“ (www.bunte.de 27.09.2016); „Mit einem Geburtsgewicht von gerade mal 370 Gramm ist Léonard auf die Welt gekommen und kämpfte sich tapfer und stark wie ein Löwe ins Leben. Dramatische Momente für die Familie waren im steten Wechsel mit glücklichen Augenblicken.“ (www.spitexkinder.ch, 03.05.2016); „So ist unser Etat immer weiter gestiegen, wir haben keine Schulden und stehen auch nicht vor der Insolvenz“, betont Dittrich, aber er sagt auch: „Wir haben unsere Hausaufgaben weiter zu erledigen, um das Etatloch zu schließen.“ Der DSC müsse kämpfen wie ein Löwe.“ (www.sz-online.de, 13.01.2017)

3.1.1.27.1. Тип еквиваленције

Придевски фразеологизми са значењем ‚који је храбар‘ као *tertium comparationis* имају у српском придев *храбар* одн. *tapfer* „храбар“ у немачком језику, док се у поредбеним деловима употребљавају зооним *лав* одн. *ein Löwe* „лав“. На основу анализе компонената утврђен је тип потпуне еквиваленције:

срп. *бити храбар као лав* → нем. *tapfer sein wie ein Löwe* – ПЕ

Један глаголски компаративни фразеологизам је забележен у српском језику као и у немачком језику. У полазном фразеологизму употребљен је повратни глагол *борити се* одн. *kämpfen* „борити се“ у немачком језику, док су именичке компоненте у улози *comparatum*-а идентичне, у српском *лав* одн. *ein Löwe* у немачком језику. Будући да рефлексивност глагола спада у морфолошка својства глагола, разлика је утврђена на морфолошком нивоу:

срп. *борити се као лав* → нем. *kämpfen wie ein Löwe* – ДЕМ

3.1.1.27.2. Концептуална анализа

Храброст је изражена и придевским и глаголским компаративним фразеологизмима у оба језика, *бити храбар као лав* одн. *tapfer sein wie ein Löwe* и *борити се као лав* одн. *kämpfen wie ein Löwe*. Храбар човек се пореди са зоонимом *лав* одн. *ein Löwe*, с обзиром на то да је он владар џунгле, и да је најснажнији, што је знање базирано на колективној емпирији, стога је тип потпуне и делимичне еквиваленције са незнатним разликама могућ, а храброст је концептуализована као одсуство страха.

3.1.1.28. Честитост

Компаративни фразеологизми у оквиру датог концепта се односе на човека „који истинито изражава своје мисли и осећања и који је морално исправан“ (РСЈ, 2007: 510). Анализом српског контролног корпуса потврђена су два придевска компаративна *бити чист као суза*, *бити чист као сунце*:

1) „Bilo kako bilo, Armstrongu nikada nije dokazana krivica i on je otišao u legendu čist kao suza.“ (www.b92.net, 07.09.2007)

2) „Мој образ је čist kao sunce, за разлику од неких других! Nenam čega da se stidim. Моје казне су sitnice.“ (www.alo.rs, 11.03.2017)

У немачком језику издвојен је компаративни фразеологизам *echt sein wie Gold* у дословном преводу „бити прави као злато“:

1) „Der Hans ist echt wie Gold, ein solider Mensch, das spürt sie genau.“ (Wolf, Grenze, S. 215, I., Мразовић, Приморац 1991: 222)

3.1.1.28.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis полазног фразеологизма је придев *чист* одн. *echt* „прави“ у циљном фразеологизму, који стоје у односу синонимије, будући да се придев *чист* односи на особу „која је морално беспрекорна која у себи не садржи никакве лажи, преваре, поштен, частан човек“ (РСЈ, 2007: 2.б., 994), док се придев *echt* „прави“ односи на човека „који је поштен, честит“ (Дуден, 2001: 417). У односу на хипероним *честит* они граде однос кохипонимије. У улози comparatum-а употребљене су различите именичке компоненте у српском *суза* одн. *Gold* „злато“ у немачком језику, што такође указује на

разлике на лексичком нивоу. У погледу различите лексике фразеологизама, различите су и слике евоциране том лексиком, стога је у питању тип семантичких еквивалената:

срп. *бити чист као суза* → нем. *echt sein wie Gold* – СЕ

У другом случају такође је реч о потпуно различитом лексичком окружењу фразеологизама који следе, различитој придевској, у српском *чист* одн. *echt* у немачком језику и различитој именичкој компоненти *сунце* одн. *Gold*, те фразеологизми почивају на другачијим менталним сликама:

срп. *бити чист као сунце* → нем. *echt sein wie Gold* – СЕ

3.1.1.28.2. Концептуална анализа

У фразеологизмима *бити чист као суза*// *сунце честитост* је концептуализована као чистота. Лексема *суза* је употребљена у поредбеном делу првог фразеологизма, с обзиром на то да је често упоређивана са бисерима и ћилибаром, јер је бисер редак, драгоцен и чист, и због мишљења да он нема недостатака, док се ћилибар према Псеудо-Дионисију Ареопагити тумачи као део небеских есенција јер спаја у себи одлике злата и сребра, симболизује истовремено непокварљиву, неисцрпну, непролазну и недохватљиву чистоћу злата и светлосни, блистав и небески сјај сребра (Шевалије, Гербран 2004: 66; 135; 908), зато се и човекова карактерна особина честитост пореди са лексемом *суза*. У другом случају честит човек се пореди са лексемом *сунце*, будући да сунце представља извор светлости, на којој је све видљиво и јасно, што је конотативно-асоцијативни потенцијал који мотивише настанак датог фразеологизма.

Честитост се у немачком језику изражава компаративним фразеологизмом *echt sein wie Gold*. У првом реду, говоримо о лексеми *Gold* „злато” као скупоценом металу који се користи као мерило вредности, док је у другом, реч о племенитом металу који симболизује, пре свега, унутрашње вредности човека. Сам процес топљења злата и процес проверавања степена чистоте злата наводи, дакле, на представу, мисао о чистоти и чувању.

3.1.2. *Компаративни фразеологизми који квалификују физичке способности, стања човека и спољашност у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику*

У следећем поглављу биће речи о компаративним фразеологизмима који се односе на човекове физичке способности, стања и спољашност. Под физичким способностима подразумевамо, у ширем смислу те речи, способности које се односе на тело, брзину, спорост, физичку издржљивост, глас, на физичка стања човека попут здравља, болести, смрти, те односа према јелу и пићу као и према раду који се врши снагом мишића, потом на спољашност човека у погледу на његову лепоту, ружноћу, држање, кретање, пливање, дебљину, мршавост, тежину, боју коже и косе, косматост, старост. У оквиру датог концепта забележено је 83 придевска компаративна фразеологизма од којих је у српском контролном корпусу потврђено 67 КФ, док је у речницима српског језика ексцерпирано 39 глаголских КФ, а писане потврде забележене за њих 35. Речници немачког језика региструју 54 придевска и 38 глаголских компаративних фразеологизама, где су анализом немачког контролног корпуса једино осам придевских и осам глаголских КФ непотврђени.

3.1.2.1. *Боја коже*

Боја коже може зависити од различитих фактора, од природе човека преко изложености спољним утицајима (сунцу, радним условима), до страха или болести. У наведеном концепту, најпре, биће речи о фразеологизмима са значењем „који је упадљиво блед, има нездраву боју лица“ (РСЈ, 2007: 93), а потом, о фразеологизмима који се односе на „који има црну боју коже“ (РСЈ, 2007: 1497) и напослетку о фразеологизмима са значењем „који има црвену боју коже“ (РСЈ, 2007: 1495). Српски контролни корпус броји следеће контекстуализоване примере: *бити блед као крпа*, *бити блед као креч*, *бити блед као мртвац*, *посивети као земља*, *пребледети као мртвац*, *пребледети као смрт*, *бити црн као угаљ*, *бити црн као Циганин*, *бити црвен као рак*, *бити црвен као крв*:

1) „До касарне, регрут је био трезан, блед као крпа и слуђен јер је знао да га чека сусрет са суровим десетарима, амбициозним поручницима и креветима које неће намештати мама, у доба када поштен свет хрче.“ (www.politika.rs, 25.9.2016)

2) „Sevale je u finišu ispred gola Crvene zvezde, toliko da je tadašnji predsednik Stojković izašao pred novinare bled kao kreč.“ (www.mozzartsport.com, 12.07.2016)

3) „Нису ми биле пуне четири године кад сам уснио да ми је са иконе сишао један светац, блијед и окружен цвећем као мртац, и предао распело које је њему дотежало.“ (Андрић, *Немири*: 47)

4) „Била би сувише румена, као што само могу бити Енглези и нико више, затим би без икаква разлога пребледела, посивела би као земља, те је изгледало да ће се сад онесвестити.“ (Ги де Мопасан, *Најлепше приче*: 52)

5) „Шумар пребледе као мртац и викну: „Нађушио га је! И он је био са мном кад сам га убио.“ (Ги де Мопасан, *Најлепше приче*: 23)

6) „Он preblede kao smrt.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 45)

7) „Он pobele kao kreč i kleče na kolena. I tako, s otvorenim ustima, brekće kao kuće na vrućini.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 72)

8) „Старица то учини, али колико се само уплашила кад је из воде извукла шаку црну као угаљ.“ (Гете, *Бајке*: 14)

9) „Čovek to beše ogorio od sunca, crn kao Ciganin. Mi se počnemo смејати гледајући га, i razgovarati: šta da činimo s njim? Najbolje je, rekosmo [...]“ (www.vesti.rs, 29.05.2008)

10) „Bio sam crven kao rak od kopaoničkog julskog sunca [...]“ (www.blic.rs.31.07.2010)

11) „Kraljičina ćerka imala je lice belo kao sneg, usne crvene kao krv i kosu crnu kao drvo abonosa. (Снежана и седам патуљака, Лагуна 2012: 9)

У немачком језику потврђени су компаративни фразеологизми *weiß sein wie Schnee* „бити бео као снег“, *bleich sein wie der Tod* „бити блед као смрт“, *bleich sein wie die Wand* „бити блед као зид“, *schwarz sein wie Kohle* „бити црн као угаљ“, *schwarz sein wie die Nacht* „бити црн као ноћ“, *rot sein wie Krebs* „бити црвен као рак“, *rot sein wie Blut* „бити црвен као крв“:

1) „[...] frisiert die Haare, die Haut so weiß wie Schnee – allerdings aus Marmor, [...] Sie demonstrieren, wie sich die Damen der Elite im alten Rom [...]“ (www.aachener-zeitung.de, 14.01.2017)

2) „Korallenbleiche: Korallen, so bleich wie der Tod. Steinkorallen sind bunt. Zerbricht aber die Symbiose von Korallen und Algen, bleibt nur ihr [...] (www.zeit.de, 01.06.2016); „Seit der Eröffnung der Elbphilharmonie sieht man auf Münchens Straßen viele Menschen, die gesenkten Hauptes und bleich wie der Tod [...]“ (www.sueddeutsche.de, 13.01.2017)

3) „Aber die Pferde waren inzwischen an den Fuß der Wand gelangt, worauf die [...] Da lag er bleich wie die Wand und sah ihr zum erstenmal wieder in die Augen.“ (Robert Musil: Die Portugiesin - Kapitel 1, www.gutenberg.spiegel.de, 28.1.2017)

4) „Schwarz wie Kohle bis zur Sohle ist der Neger Jim.“ (www.volksliederarchiv.de, 03.02.1942).

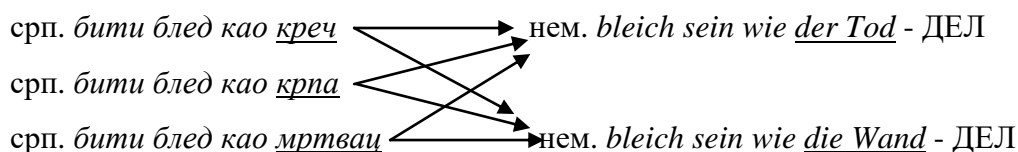
5) „Schornsteinfeger bringen Glück. Daran glauben die Menschen in hiesigen Breiten seit dem Mittelalter (siehe Extra). Das kann auch heute noch zu kuriosen Situationen führen. Schornsteinfegerin Anja Düren erzählt lachend: "Ich war schwarz wie die Nacht, und trotzdem kam eine Mutter mit kleinem Kind auf mich zu und sagte: ‚Halten Sie doch mal das Kind fest, damit das Glück überspringt.‘“ (www.volksfreund.de, 28.11.2016)

6) „Die reichen "Datschniki" haben solche Probleme nicht. Sie heizen, schlagen sich mit Birkenzweigen, bis sie rot sind wie ein Krebs, und stürzen sich dann in den Schnee am Seeufer, um anschließend mit Schampanskoje nachzuspülen.“ (www.programm.ard.de, 27.01.2017)

7) „Die Stafikids sind intensiv am Proben für ihr neues Stück. Die ... «Ihre Haut so weiss wie Schnee, ihre Lippen so rot wie Blut, ihr Haar so [...]“ (www.nfz.ch, 15.11.2016)

3.1.2.1.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis полазних фразеологизама је придев *блед*, уз који у поредбеном делу алтернирају лексеме *крпа*, *креч* и *мртвац*, док је у циљним фразеологизмима употребљен придев *bleich* „блед“, а у поредбеном делу појављују се лексеме *der Tod* „смрт“ и *die Wand* „зид“. Лексичке разлике, установљене у поредбеном делу датих компаративних фразеологизама, указују на то да је реч о делимичним еквивалентима:

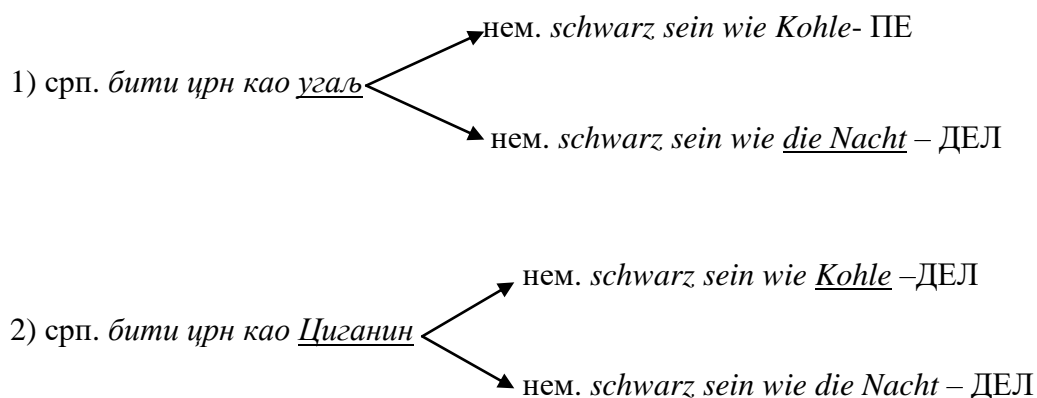

Порцелански тен је изражен компаративним фразеологизмима који следе, а идентичан лексички састав (*tertium comparationis* *бело* одн. *weiß*, *comparatum* *снег* одн. *Schnee*), морфосинтаксичка структура и семантика указују на то да су у питању потпуни еквиваленти:

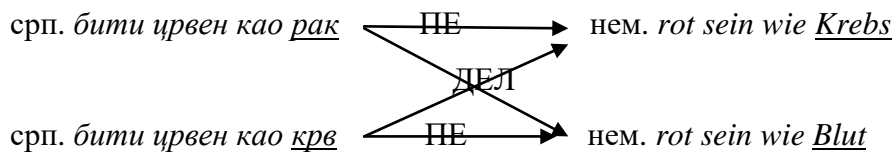
срп. *бити бео као снег* → нем. *weiß sein wie Schnee* – ПЕ

У српском језику појављују се и глаголски компаративни фразеологизми *посивети као земља*, *пребледети као мртац*, *пребледети као смрт* са значењем ‚постати упадљиво блед‘, док одговарајући фразеолошки материјал није утврђен у језику циљу, стога је установљен тип нулте еквиваленције. Као оптимални лексички еквивалент фунгира глаголска фраза у немачком језику *blass werden* ‚постати блед‘.

Човек који има црну пребојеност коже или чија је боја коже природно црна у српском се језику пореди са лексемом *угаљ* и са лексемом *Циганин*, док је у основи поређења употребљен придев *црн* одн. придев *schwarz* у немачком језику са именичким компонентама у поредбеном делу: лексемама *die Kohle* ‚угаљ‘ и *die Nacht* ‚ноћ‘. За разлику од првог случаја, где је контрастивном анализом установљен тип потпуне и делимичне еквиваленције, у другом случају су утврђени једино делимични еквиваленти у језику-циљу са разликом на лексичком нивоу:

Црвена боја коже, настала под утицајем спољних фактора, или природно црвена боја коже изражена је фразеологизмима који у основи поређења имају у српском придев *црвен* одн. *rot* у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују у језику-изворнику зооним *рак* или лексема *крв* одн. *der Krebs* ‚рак‘ или *das Blut* ‚крв‘ у језику-циљу, стога су контрастивном анализом утврђени следећи типови еквиваленције:

3.1.2.1.2. Концептуална анализа

Бројни су компаративни фразеологизми који се односе на боју коже. Бео и аристократски тен човека се пореди са сјајем и белином снега у фразеологизмима *бити бео као снег* одн. *weiß sein wie Schnee*. Упадљиво бледа и нездрава боја коже код људи се изражава компаративним фразеологизмима у српском *бити бео као креч// крпа// мртвац* одн. *bleich sein wie der Tod// die Wand* у немачком језику. Именичке компоненте у поредбеним деловима фразеологизама у оба језика повезује карактеристична бела боја (будући да се зид некад увек кречио у бело, да је крпа обично бела и испрана, да је креч бео, а мртвак има бело-сиву боју коже), што представља конотативно-асоцијативни потенцијал који се налази у основи наведених фразеологизама.

Блед човек се пореди са лексемом *смрт*, *мртвац* и *земља* у фразеологизмима *посивети као земља*, *прбледети као мртвац// смрт*. Фразеологизам са саставницом *мртвац* представља семантички провидно поређење, док је у основи семантичке транспозиције именичких компонената *смрт* и *земља* метонимија, с обзиром на то да *смрт* има епитет бледа, где блед значи да човек нема природног руменила „који је без животне боје, мртвац“, те се зато употребљава колокација „самртно бледило“ (Мршевић-Радовић 2008: 205), а лексема *земља* се, такође, односи на мртваца, будући да се мртви у њу покопавају, што је слика која се налази у мотивационој бази настанка датих фразеологизама.

Човек који има црну боју коже се квалификује фразеологизмима у српском *бити црн као угаљ// Циганин* одн. *schwarz sein wie Kohle// die Nacht* у немачком језику. Поред етнонима *Циганин*, који се, првенствено, односи на расу људи који имају природно тамнију боју коже, предметно значење и других поредбених компонената је сужено на њихову доминантну особину, црну боју. Још се у српском језику црна боја коже изражава компаративним фразеологизмом *бити црн као ноћ*, а у немачком језику фразеологизмима *schwarz sein wie nasse Erde* „бити црн као влажна земља“, *schwarz sein wie ein Schornstein* „бити црн као димњак“, који нису потврђени у контролном корпусу.

Даље, у фразеологизмима *бити црвен као рак// крв* одн. *rot sein wie Krebs// Blut* који означавају црвену боју коже човека, насталу под утицајем сунца или уопштено спољашних утицаја, употребљен је у поредбеном делу зооним *рак* одн. у нем. *Krebs* или лексема *крв* одн. *Blut*. Објективно својство поредбених јединица је њихова црвена боја што је у подлози датих фразеологизама. Будући да фразеологизми *бити црвен као крв* и *rot sein wie Blut* воде порекло из бајки, утврђен је однос потпуне еквиваленције за наведени фразеолошки пар.²⁶

3.1.2.2. Боја косе и браде

У ексцерпираним фразеологизмима изражене су једино црна и бела боја косе или браде. Анализом српског контролног корпуса потврђено је пет придевских компаративних фразеологизама који се односе на боју косе и само један који се односи на боју браде и то су (*коса*) *бити црна као катран*, *бити црна као угљен*, *бити црна као дрво абоноса*, *бити бео као овца*, *бити бела попут снега*, (*брада*) *бити црна као катран*:

1) „Ljudi iz tog plemena su imali bronaznu put od vreline sunca, koje je tu zarilo cele godine, као катран црну косу од црnilа земље по којој су [...]“ (www.b92.net, 08.04.2013)

2) „[...] коса му црна као угљен [...]“ (www.vesti-online.com, 16.07.2012)

3) „Kraljičina ćerka imala je lice belo kao sneg, usne crvene kao krv i kosu црну као дрво абоноса. (*Snežana i sedam patuljaka*, Laguna: Beograd 2012: 9)

4) „Обрастао у кратку густу и као катран црну браду, имао је румено лице и женски бијеле и пуне руке, што је чудно одударало од његова дубоког гласа и увијек зажарених строгих очију.“ (Андрић, *Мара Милосница*: 19)

5) „I ranije je bio sed, a sad, čini mi se, бео као овца. I lice mu nekako belo, као okrečeno, i podnadulo.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 43)

6) „Kosa pod Seokovim perom dobija sivu nijajsu, a bore su sve uočljivije. Žena na kraju prerasta u staricu, sa kosom belom poput снега i [...]“ (www.vesti-online.com, 19.09.2014)

²⁶ Кад је реч о боји, поменути компаративни фразеологизми се могу односити на човека, али и на предмете, што је потврђено у контролном корпусу и представљено у поглављу које се односи на предмете (в. 3.2.2.3).

У немачком језику забележена су два придевска компаративна фразеологизма која означавају боју косе и то су *schwarz sein wie Ebenholz* „црна као дрво абоноса“, *weiß sein wie Schnee* „бела као снег“:

1) „Wie die Amerikanerin Taryn Simon die Welt sieht, zeigt sie in ihren ... mit Haaren, so schwarz wie Ebenholz, kann erklären, wie die Welt der [...]“ (www.sz-online.de, 09.11.2016)

2) „Haare so weiß wie Schnee“ (www.infranken.de, 14.01.2014)

3.1.2.2.1. Тип еквиваленције

У основи поређења полазних КФ употребљен је придев *црн* одн. *schwarz* у циљном фразеологизму, док у поредбеном делу алтернирају у српском лексеми *катран*, *угљен* и *дрво абоноса* одн. *Ebenholz* у немачком језику. Поредбене компоненте су у служби интензификатора. Лексичке разлике у овим примерима изражене су различитом употребом поредбених јединица, те је установљена делимична еквиваленција за први и други контрастирани фразеолошки пар, док је у последњем пару утврђена разлика у морфосинтакси (у српском именичка фраза *дрво абоноса* одн. детерминативна сложеница *Ebenholz* у немачком језику):

срп. бити црна као катран ДЕЛ → нем. *schwarz sein wie Ebenholz*
срп. бити црна као угљен ДЕЛ →
срп. бити црна као дрво абоноса ДЕМС

За компаративни фразеологизам који се односи на црну боју браде *бити црна као катран* у немачком језику не постоји одговарајућа потврда у писаном језику, стога је установљена нулта еквиваленција.

Човек који има белу косу пореди се са зоонимом *овца* у српском фразеологизму, те се у односу на немачки КФ уочава разлика у именичкој компоненти која је у улози *comparandum*-а, у српском *човек* одн. *Haare* у немачком језику, што је потврђено у контекстуализованим примерима. Са становишта лексике, установљене су и различите именичке компоненте у функцији *comparatum*-а, у српском зооним *овца* одн. артефакт *der Schnee* „снег“ у немачком језику, тако да установљене разлике указују на тип делимичне еквиваленције:

срп. бити (човек) бео као овца → нем. (Haare) *weiß sein wie Schnee* – ДЕЛ

Следећи контрастирани пар компаративних фразеологизама указује на идентично лексичко окружење, будући да је *tertium comparationis* придев *бела* одн. *weiß* у немачком језику и као *comparatum*-и се појављују лексеме *снег* одн. *Schnee*. За разлику од слагања на лексичком нивоу, утврђене су разлике на морфосинтаксичком нивоу, с обзиром на то да *comparator* *попут* регира именичку компоненту у генитиву:

срп. *бити бела попут снега* → нем. *weiß sein wie Schnee* – ДЕМС

3.1.2.2.2. Концептуална анализа

Црна боја косе или браде се у српском језику изражава фразеологизмима *бити црн као катран// угљен*. Објективно својство поредбених компонената *катран* и *угљен* је њихова црна боја, што лежи у мотивационој бази датих фразеологизама. Фразеологизми *бити црна као дрво абоноса* одн. *schwarz sein wie Ebenholz* потичу из бајки, те је могуће објаснити сличности између њих. Човек беле косе се може поредити са зоонимом *овца*, као у фразеологизму *бити бео као овца*, док је КФ у српском *бити бео као снег/попут снега* одн. *weiß sein wie Schnee* у немачком језику интернационалног карактера, семантички „провидно поређење с устаљеним и препознатљивим стереотипима у основи“ (Мршевић-Радовић 2008: 194). У подлози фразеологизама је слика снега који се бели и сјаји.

3.1.2.3. Боја очију

Писане потврде налазимо за следеће компаративне фразеологизме *бити црне попут угљена*, *бити плаве као небо*:

1) „[...] *krhki svećenik, krupnih, izrazito crnih* očiју i *kose poput ugljena*.“ (www.jutarnji.hr, 30.01.2017)

2) „Ja volim tvoje oči kako su *plave kao nebo*“, glasi samo deo ove poruke u kojoj je mala Monika opisala koliko je mama čini srećnom.“ (www.story.rs, 18.05.2016)

Компаративни фразеологизми који се односе на црну и плаву боју очију у немачком језику су *schwarz sein wie Kohle* „бити црне као угаљ“ и *blau sein wie das Meer* „бити плаве као море“:

1) „Meine Augen sind groß und *schwarz wie Kohle* [...]“ (www.schwaebische.de, 02.12.2016)

2) Und nicht nur sie erfuhр dann auch, dass „Lubuschka“ lange schwarze Zöpfe und Augen so blau wie das Meer hat. (www.kreiszeitung.de, 21.03.2017)

3.1.2.3.1. *Тип еквиваленције*

Контрастивна анализа фразеологизама показује разлике на морфосинтаксичком нивоу будући да у српском фразеологизму *comparator nonum* реџира именицу у генитиву. Дати компаративни фразеологизми су лексички идентични и слика која је у основи фразеологизама је иста:

срп. *бити црна попут угљена* → нем. *schwarz sein wie Kohle* – ДЕМС

Лексичке разлике, установљене за следећи фразеолошки пар, изражене су у различитој употреби именичке компоненте, у српском *небо* одн. *das Meer* „море“ у немачком језику, те се може констатовати тип делимичних еквивалената:

срп. *бити плаве као небо* → нем. *blau sein wie das Meer* – ДЕЛ

3.1.2.3.2. *Концептуална анализа*

Црна боја очију се изражава фразеологизмима *бити црн као угљен* одн. *schwarz sein wie Kohle*. Компаративни фразеологизам (*очи*) *црне попут угљена* потврђен је у писаном медију хрватског дијалекта, за који је карактеристичнија употреба *comparator-a nonum*.

Заједничко својство контрастираних лексема *небо* и *das Meer* „море“ је њихова плава боја што је асоцијативно-конотативни потенцијал у основи фразеолошког значења. Различита употреба поредбених јединица представља културолошку специфичност.

3.1.2.4. *Боја зуба*

У српском језику потврђен је један придевски компаративни фразеологизам који се односе на белину зуба *бити бели као снег*:

1), „Ako hoćete da imate zaista blistav osmeh, jedite ove namirnice i zubi će vam biti бели као снег.“ (www.vesti-online.com, 26.12.2015)

Као и у немачком језику *weiß sein wie Schnee* „бити бели као снег“:

1), „Weiß wie Schnee sollen die Zähne sein und sich wie Perlen lückenlos aneinanderreihen.“ (www.welt.de, 05.04.2015)

3.1.2.4.1. Тип еквиваленције

Компаративни фразеологизми који следе поклапају се на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу, те представљају потпуне еквиваленте:

срп. *бити бели као снег* → нем. *weiß sein wie Schnee* – ПЕ

3.1.2.4.2. Концептуална анализа

Белина зуба се упоређује са белином снега у српском *бити бели као снег* одн. *weiß sein wie Schnee* у немачком фразеологизму (уп. 3.1.2.2.2).

3.1.2.5. Брзина

Јако велики број компаративних фразеологизама са значењем 1.а.: ‚који одређени пут прелази за краће време‘ и један КФ у значењу 1.б. ‚који обавља неки посао за краће време, хитар‘ (РСЈ, 2007: 110) инвентарисани су из речника и потврђену у језику писаног медија. У српском језику потврђено је пет придевских компаративних фразеологизама у првом наведеном значењу *бити брз као око*, *бити брз као зец*, *бити брз као ветар*, *бити брз као метак*, *бити брз као муња*, *бити брз као стрела* и КФ *бити окретан као чигра* који је остварен у значењу 1.б.:

1) „Pele je igrao u vreme kada nije bilo žutog kartona kao kazne, kada se mogao [...]. Bio je brz kao oko, čvrst kao stena, trčao je 100 metara za 11,2 [...].“ (www.novosti.rs, 30.11.2016)

2) „Tako se danas "na tapetu" našao desni bek crno-belih Ivan Bandalovski, kome je trener Filipović skrenuo pažnju da bi trebalo da bude "brz kao zec." (www.sportske.net, 27.01.2016)

3) „Kristijano Ronaldo bio je čovek odluke na poslednjem madridskom derbiju ali je pokazao i da je 'brz kao vetar'." (www.b92.net, 03.12.2012)

4) „Brz kao metak - Rišairo Živković zadivio nestvarnim trkom i golom!“ (www.sportske.net, 22.09. 2016.)

5) „Знало се да је нападач из Габона Пјер Емерик Обемејанг (24), који је рођен у Француској, брз као муња, што се каже, а ономад се сазнало да је бржи од атлетичара с Јамајке Јусеина Болта (26), светског рекордера и у дисциплини која је краљица „краљице спорта“ – 100 м. Како то?“ (www.politika.rs, 23.07.2013)

6) „Johan je uvek bio ispred svog vremena, fenomenalan igrač, jedan od najboljih. Brz kao strela, prodoran, prgav, teško ga je bilo zaustaviti - priča o holandskoj zvezdi Dragan Džajić.“ (www.novosti.rs, 24.03.2016)

7) „Osamnaestogodišnji Roberto Piles, naizgled nejak, ali okretan kao čigra, posvetio je jednu borbu publici i bacio kapu.“ (www.novosti.rs, 26.11.2015)

Контролни корпус немачког језика региструје следеће компаративне фразеологизме у значењу 1.a) ‚mit hoher, großer Geschwindigkeit; nicht langsam‘ у дословном значењу „кретати се великом брзином, не полако“: *schnell sein wie ein Pfeil* „бити брз као стрела“, *schnell sein wie der Blitz* „бити брз као муња“, *schnell sein wie der Wind* „бити брз као ветар“, док се последња два КФ јављају у значењу 1. б) ‚(in Bezug auf eine Tätigkeit) innerhalb kurzer Zeit, nur wenig Zeit in Anspruch nehmend‘ (Дуден, 2001: 1395) у дословном значењу „(у односу на неку делатност) за кратко време обавити нешто“: *flink sein wie ein Eichhörnchen* „бити хитар као веверица“, *fink sein wie ein Wiesel* „бити хитар као ласица“:

1) „Schnell wie ein Pfeil - Valentin Pfeil ist schon wieder gut drauf. Bei seinem Marathon-Debüt in Wien vor zwei Wochen verfehlte der 27-jährige Steyrer mit 2:16:37 Stunden zwar die angepeilte Zeit von 2:14.“ (www.kurier.at, 24.04.2016)

2) „Usain Bolt - schnell wie der Blitz. Er will das Triple Triple bei den Spielen. Schritt eins ist getan, die 100 Meter hat Usain Bolt in Rio gewonnen.“ (www.dw.com, 15.08.2016)

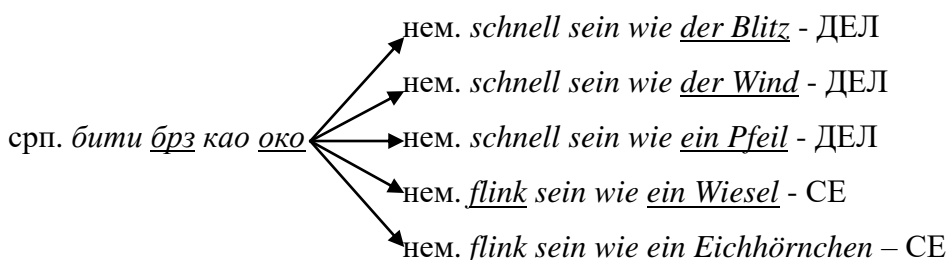
3) „Einige Snowkiter tummelten sich vergangene Woche beim Gubel. Sie nutzen die guten Bedingungen aus. Denn so schnell wie der Wind gekommen ist, so schnell verschwindet er auch wieder.“ (www.luzernerzeitung.ch, 19.01.2017)

4) „Währenddessen wird auf einem Gerüst eine Leiter aufgestellt, flink wie Eichhörnchen steigen die Männer mit Schläuchen bewaffnet empor.“ (www.badische-zeitung.de, 13.07.2015)

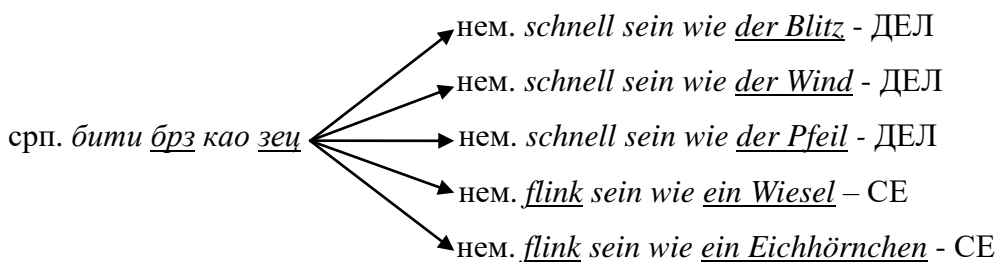
5) „Doch das Bild des Jammers bekam bald Sprünge: Mielke bestand auf einem Rollstuhl, war in unbeobachteten Momenten jedoch "flink wie ein Wiesel" (so erinnert sich seine Krankengymnastin).“ (www.spiegel.de, 22.12.1997.); „Uschi ist leicht und flink, wie ein Wiesel. Es besitzt ein Elektro-Gehirn, sieht mit seinen Ultraschallsensoren und läuft auf drei Rädern.“ (www.spiegel.de, 5.10.2013)

3.1.2.5.1. Тип еквиваленције

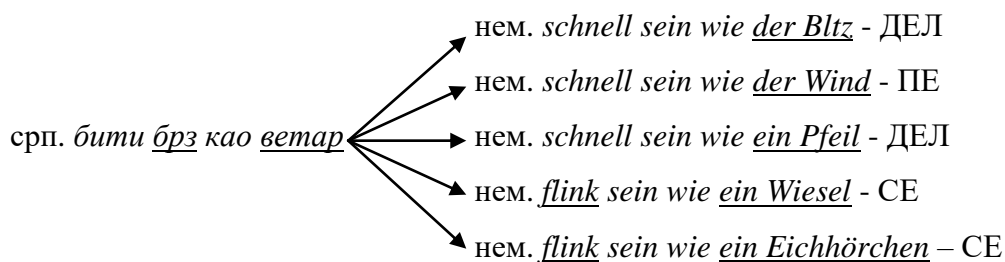
Сви наведени фразеологизми имају троделну структуру у чијој основи поређења лежи придев, у српском као и у немачком језику. Полазећи од првог наведеног компаративног фразеологизма у српском језику уочавамо у поредбеном делу соматизам *око*, те у односу на компаративне фразеологизме у немачком језику са поредбеним јединицама *der Blitz* „муња“, *der Wind* „ветар“, *der Pfeil* „стрела“ гради тип делимичне еквиваленције са разликама на лексичком нивоу. За разлику од претходних случајева, циљни фразеологизми са придевом *flink* као основом поређења и именичким компонентама у поредбеном делу *ein Wiesel* или *ein Eichhörnchen* изражавају значење ‚који је брзо и хитро обавља неку радњу‘, те су поред лексичких утврђене и семантичке разлике. Tertium comparationis у српском *брз* одн. *flink* „хитар“ у немачком језику стоје у односу хипероним-хипоним и *comparatum*-и нису у директној семантичкој вези, те се у овом случају ради о парцијалним семантичким еквивалентима:

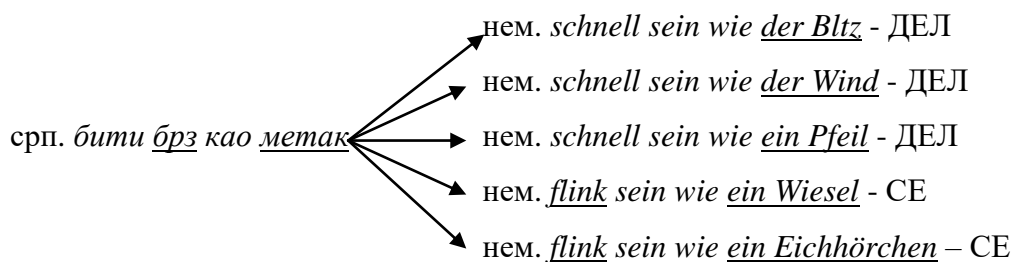
У поредбеном делу следећег компаративног фразеологизма у српском језику употребљен је зооним *зец* одн. *der Blitz*, *der Wind*, *der Pfeil*, *ein Wiesel* и *ein Eichhörnchen* у немачким фразеологизмима, те је установљена разлика на лексичком нивоу, која је уједно и индикатор за различиту сликовитост компаративних фразеологизама. Иако је сликовитост полазног фразеологизма приближна са сликом последња два компаративна фразеологизма у немачком језику, будући да су у поредбеним деловима зооними *ein Wiesel* „ласица“ и *ein Eichhörnchen* „веверица“ ипак је, с једне стране, реч о различитим зоонимима, а с друге стране, с обзиром на то да циљни КФ садрже и сему ‚брз у раду‘ изражене су и делимичне семантичке разлике, тако да су у питању парцијални семантички еквиваленти:

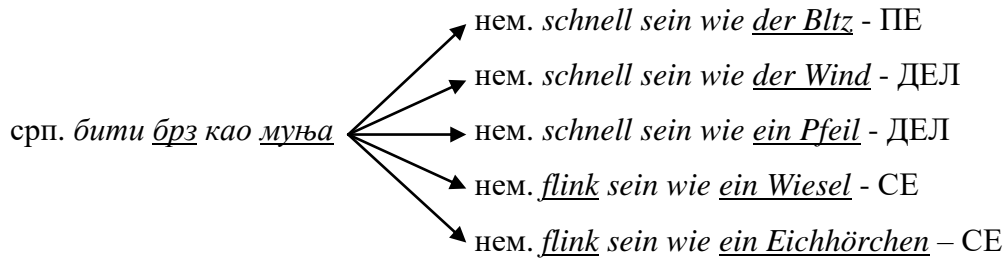
За компаративни фразеологизам *бити брз као ветар* постоји еквивалент у језику-циљу *schnell sein wie der Wind*, са којим се потпуно подудара на лексичком, морфосинтаксичком, семантичком нивоу, као и у слици. Са становишта лексике, утврђени су делимични еквиваленти у случају циљних фразеологизама са именичким компонентама које су у улози *comparatum*-а *der Blitz* и *der Pfeil* и у погледу лексичких и семантичких разлика, које су већ у претходним пасусима поменуте, установљени су парцијални семантички еквиваленти у случају фразеологизама са зоонимима *ein Wiesel*, *ein Eichhörnchen*:

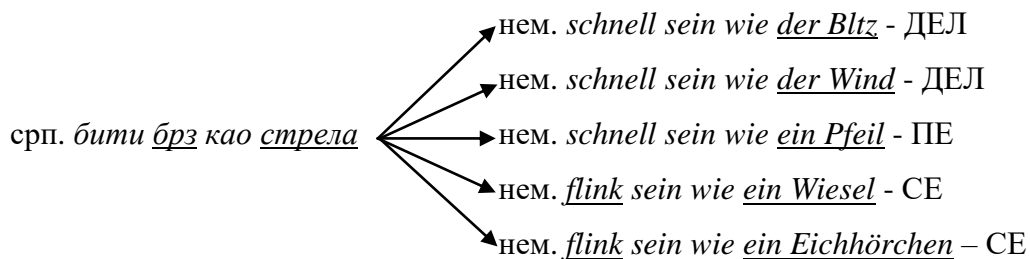
Као *comparatum* полазног КФ, у наредном случају, појављује се артефакт *метак* одн. *der Blitz*, *der Wind*, *der Pfeil* у фразеологизмима у језику-циљу, при чему је сликовитост полазног фразеологизма донекле очувана у односу на фразеологизам са саставницом *der Pfeil*, будући да је реч о артефакту такође, тачније врсти муниције за оружје. Последња два компаративна фразеологизма у немачком језику, с обзиром на то да поред различитог лексичког окружења показују и делимичне семантичке разлике, представљају парцијалне семантичке еквиваленте:

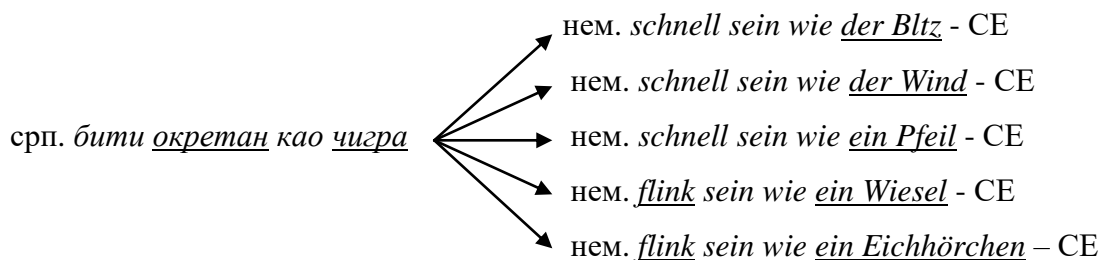
Компаративни фразеологизам у српском *бити брз као муња* на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу се потпуно подудара са фразеологизмом *schnell sein wie der Blitz* у немачком језику. У односу на друге компаративне фразеологизме у немачком језику остварује однос делимичне еквиваленције и парцијалне семантичке еквиваленције на основу различитог лексичког састава и менталне слике која је у подлози датих КФ, као у примерима:

У следећем примеру уз tertium comparationis *брз* у поредбеном делу употребљен је артефакт *стрела*, те је у немачком језику установљен потпуни еквивалент *schnell sein wie der Pfeil*. У осталим случајевима утврђена је разлика на лексичком нивоу јер су употребљени различити comparatum-и *der Blitz*, *der Wind*, *der Pfeil*, док је потпуна диференција у лексички и сликовитости, као и делимичне разлике у сем-структурама установљена у односу на фразеологизме чији су comparatum - и *ein Wiesel* и *ein Eichhörnchen*:

Када је реч о брзини, може се употребити и фразеологизам у српском *бити окретан као чигра* који је полисеман, будући да је потврђен у оквиру концепта *Живахност* (3.1.1.6) и датог концепта *Брзина*. Придеви, у српском *окретан* који има значење ‚који је брз и вешт у покретима, у раду, спретан, живахан‘ (РСЈ, 2007: 871) одн. *flink* са значењем ‚sich rasch und geschickt bewegend od. arbeitend‘ (Дуден, 2001: 555) у дословном значењу ‚брзо и спретно се кретати или радити‘ у немачком језику граде однос кохипонимије, док контрастирани пар придева *окретан* одн. *schnell* ‚брз‘, који се јавља у свом основном значењу, успостављају однос хипоним-хипероним. Будући да придев *окретан* поседује семе ‚брз‘ ‚живахан‘, ‚спретан у покретима и раду‘, утврђена је разлика у сем-структурама контрастираних придевских компонената, те се контрастирани КФ делимично поклапају на семантичком нивоу. Разлике су установљене и на лексичком нивоу у употреби лексема у поредбеном делу. Сходно томе, реч је о различитим сликама које су у позадини датих фразеологизама:

3.1.2.5.2. Концептуална анализа

Поред зоонима *зец* који је еталон за брзину у српском језику, као поредбене компоненте се појављују лексема *око*, *муња*, *метак*, *стрела*, *ветар*, *чигра*. Сваку од наведених лексема карактерише брзина кретања, на основу које су мотивисани дати фразеологизми *бити брз као зец*// *око*// *муња*// *метак*// *стрела*// *ветар*// *окретан као чигра*. У немачком језику брз се човек пореди са лексемама *der Blitz* „муња“, *der Wind* „ветар“, *der Pfeil* „стрела“ у фразеологизмима *schnell sein wie der Blitz*// *der Wind*// *der Pfeil*, као и са зоонимима *ein Wiesel* „видра“, *ein Eichhörnchen* „веверица“, за које важи да су веома брзе и окретне, у *flink sein wie ein Wiesel*// *ein Eichhörnchen*. Поред њих у речнику је регистрован и глаголски компаративни фразеологизам који није потврђен у контролном корпусу: *laufen wie ein Bürstenbinder* „трчати као четкар“, настао највероватније по аналогији са *trinken wie Bürstenbinder* „пити као четкар“.²⁷

С когнитивне тачке гледишта и у српском и у немачком језику брзина је коцептуализована појмовном метафором: брзина је прелажење одређеног пута или обављање одређеног посла за краће време.

3.1.2.6. Глас

Када се говори о лепом гласу, из српског контролног корпуса издвојен је један глаголски компаративни фразеологизам са значењем ‚који лепо пева‘ *певати као славуј*:

1) „Kažemo "ponovo" jer je poznato da Radulovićeva peva kao slavuj, ali i da se baš tokom jednog nastupa upoznala sa Lečićem.“ (www.blic.rs, 20.12.2016)

У немачком језику забележен је компаративни фразеологизам *singen wie eine Heidelerche*:

1) „Der singt wie eine Heidelerche.“ (www.wissen.de, 09.06.2013)

²⁷ Поједини компаративни фразеологизми могу квалификовати и предмете, што ће бити касније у раду детаљно представљено.

3.1.2.6.1. Тип еквиваленције

Контрастирањем јединица датих фразеологизама утврђен је однос делимичних еквивалената. Лексичке разлике су установљене различитом употребом поредбене компоненте, у српском *славуј* одн. *eine Heiderleche* = *die Heide* + *die Lerche* „горска шева“ у немачком језику. С обзиром на то да се ради о другачијим врстама птица, разлике у слици су незнатне:

срп. *певати као славуј* → нем. *singen wie eine Heiderleche*- ДЕЛ

3.1.2.6.2. Концептуална анализа

Као што се из наведених примера може приметити, у српском језику се човек који лепо пева пореди са зоонимом *славуј* одн. *eine Heiderleche* у немачком језику, што представља специфичности које спадају у обрасце знања који су везани за одређену културу и изванјезичко знање.

3.1.2.7. Дебљина

Дебљина представља физичко стање човека који је гојазан и чији се вишак килограма види на спољашности, и изражена је следећим компаративним фразеологизмима у српском језику *бити дебео као свиња*, *угојити се/нагојити се као прасе*, *расти као квасац*, *надути се као жаба*:

1) „Mogao bih da pobedim Vladimira i da sam teži i debeo kao svinja. Ne moram da budem u formi", rekao je Fjuri.“ (www.b92.net, 27.04.2016)

2) „KIM SE NAGOJIO KAO PRASE: Severnokorejski lider se udebljao 40 kilograma i ne prestaje da jede!“ (www.kurir.rs, 03.07.2016)

3) „Ukoliko je vaš dečko počeo da raste ko kvasac, vreme je da zaustavite neželjen proces i da ga naterate da se reši viška kilograma.“ (www.telegraf.rs, 17.11.2013)

4) „Kad god sam pio samo vodu uvek sam malaksao i naduo se kao žaba.“ (www.blic.rs, 07.08.2015)

За разлику од српског контролног корпуса, немачки бележи компаративне фразеологизме у нешто мањем броју *dick sein wie ein Fass* „бити дебео као бачва“, *aufgehen wie eine Dampfnudel* у дословном преводу „надути се као кувано тесто“:

1) „Das Mädchen ging davon aus, dass Erwachsene ihre ganze Erscheinung wählten wie Kleider. Wieso sonst wären sie erwachsen? Ob dick wie ein Fass, ob Knollennase mit Warze – sie hatten sich dafür entschieden.“ (www.derbund.ch, 14.08.2016)

2) „Mein Bruder ist seit seiner Heirat aufgegangen wie eine Dampfnudel.“ (Мразовић/Приморац 1991: 70)

3.1.2.7.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа показује разлике на лексичком нивоу у различитој употреби поредбених јединица придевских компаративних фразеологизама, у српском *свиња* одн. *ein Fass* „бачва“ у немачком језику. Слика у позадини фразеологизама није у потпуности иста, али је значење идентично:

срп. *бити дебео као свиња* → нем. *dick sein wie ein Fass* – ДЕЛ

Кад је реч о концепту дебљине, глаголски компаративни фразеологизми су учесталији у српском језику. У контекстуализованом примеру је забележена варијанта са управним глаголом *нагојити се* „добро се хранећи постати дебео“ (РСЈ, 2007: 1369), а као *comparatum* је употребљен зооним *прасе*. Контрастивном анализом утврђене су лексичке разлике, тачније различити глаголи *угојити се* одн. у нем. *aufgehen* „расти, нарасти“, различити *comparatum*-и, у српском *прасе* одн. *eine Dampfnudel* „кувано тесто“ у немачком језику, самим тим је различита слика у основи датих фразеологизама, али се фразеологизми поклапају на семантичком нивоу:

срп. *нагојити се/угојити се као прасе* → нем. *aufgehen wie eine Dampfnudel* – СЕ

У следећем случају глаголске компоненте наведених фразеологизама лексички се поклапају *расти* одн. *aufgehen* „расти, нарасти“, док су у поредбеном делу употребљене лексеме које се односе на идентичну тематску област, јако блиску човеку, тј. „кухињу“, у српском *квасац* одн. *eine Dampfnudel* у немачком језику, те су дати компаративни фразеологизми семантички јако блиски, а треба напоменути још и то да полазни КФ квалификује и карактерну особину човека *Надменост*.²⁸ Са незнатним разликама на лексичком нивоу установљен је тип делимичне еквиваленције:

срп. *расти као квасац* → нем. *aufgehen wie eine Dampfnudel* – ДЕЛ

²⁸ Ова појава је означена у литератури као диверзификација, где се обим значења контрастираних лексичких јединица неретко разликује (Петронијевић 2002: 19).

Компаративни фразеологизам *надути се као жаба* у српском језику има два значења: 1) бити надмен, уобразити се; 2) угојити се. У немачком језику појављује се компаративни фразеологизам *sich aufblasen wie ein Frosch* који је идентичан на лексичком нивоу са полазним КФ, али само у значењу ‚који је надмен‘, те говоримо о асиметричној полисемији Добровољског и Пираинен, о чему је у раду већ било речи (в. 77–78). У језику-циљу је потврђен семантички еквивалент, као и у претходним примерима, фразеологизам *aufgehen wie eine Dampfnudel*, са различитим лексичким саставом и незнатним семантичким разликама:

срп. *надути се као жаба* → нем. *aufgehen wie eine Dampfnudel* – СЕ

3.1.2.7.2. Концептуална анализа

Дебео човек се у српском језику пореди са зоонимом *свиња, прасе* у фразеологизмима *бити дебео као свиња* и *нагојити се/угојити се као прасе*. С обзиром на то да је свињогојство веома значајна грана месне индустрије, свиње се тове да би достигле велику масу, што је у основи датих фразеологизама. У речнику српског језика регистрован је и компаративни фразеологизам *бити дебео као бачва* који има потпуни еквивалент у језику-циљу *dick sein wie ein Fass*, али није и потврђен у контролном корпусу, те се доводи у питање његова употребна вредност у језику.

Процес гојења означен је у фразеологизмима *расти као квасац, надути се као жаба* одн. *aufgehen wie eine Dampfnudel* ‚нарасти као тесто‘, при чему је дебео човек концептуализован у српском језику као квасац, будући да квасац служи као средство за подизање теста одн. дебео човек је тесто које надолази у немачком језику.

3.1.2.8. Држање

Држање човека може много рећи о понашању и односу према другим људима, али првенствено се односи на положај тела човека. У српском језику потврђени су следећи компаративни фразеологизми *бити прав као стрела, бити погрбљен као кифла, бити искривљен као параграф, бити стиснути као сардине, стојати као дрвена Марија, седети/стајати као кип, стојати као прикован*:

1) „Elegantan, prav kao strela i sa potpuno sedom kosom deluje kao penzionisani profesor ili upravnik pošte, napisao je na osnovu jakih utisaka Endrju Hosken, novinar Bi-Bi-Sija.“ (www.rts.rs, 19.05.2016)

2) „U većini slučajeva, dete je pogrbnjeno kao kifla (kifoza).“ (www.kurir.rs, 15.10.2015);

3) „Samo jaki mišići mogu da zadrže kičmu u pravilnom položaju, a danas se živi tako da ćemo uskoro svi hodati iskrivljeni kao paragrafi.“ (www.b92.net, 15.11. 2010)

4) „Putnici koji su u subotu putovali iz Zagreba prema Vinkovcima, tri i pol sata vozili su se u dva vagona, kažu, stisnuti kao sardine.“ (www.24sata.hr, 29.10.2016)

5) „„DEJAN ANĐUS: BASTA JE KONJIĆ GRBONJIĆ, SELEKTOR ĆURČIĆ LIČI NA LEGIJU, A STOJI K’O DRVENA MARIJA!“ (www.vesti.rs, 01.04.2015)

6) „Ja sam brzo схватила да је тамо хаос у производњи, а да према раднику немају ни трунку поштовања. У њиховој радној филозофији само је важно да радник, на радном месту седи као кип [...]“ (www.vranjske.co.rs, 13.07. 2016)

7) „Али одједном стаје као прикован, јер га нешто зауставља и вуче натраг.“ (Андрић, *Немирна година*: 43)

Анализом контролног корпуса у немачком језику забележени су следећи компаративни фразеологизми *gerade sein wie eine Kerze* „бити прав као свећа“, *krumm sein wie ein Fiedelbogen* „бити крив као гудало“, *dichtgedrängt sein wie die Heringe* „бити стиснути као сардине“, *stehen wie ein Ölgötze* „стојати као светац“, *stehen wie eine Säule* „стојати као стуб“, *stehen wie angenagelt* „стојати као прикован“:

1) „Für ihren großen Auftritt beim Eröffnungsabend am Dienstag erhielt sie viel Lob. „Gerade wie eine Kerze“ sei die CDU-Politikerin die schwierige Formation geritten, schwärmt Axel Brockmann, Chef des niedersächsischen Landgestüts in Celle.“ (www.focus.de, 14.08.2015)

2) „[...] eines Abends also begann dieses Mädchen, statt ein Buch zur Hand zu nehmen, ehe sie einschlieft, krumm wie ein Fiedelbogen auf der linken Seite liegend, die Geschichte zu schreiben, die sie versprochen hatte.“ (www.zeit.de, 14.11.1969)

3) „Dichtgedrängt wie die Heringe: Ist der Bus wirklich überfüllt oder hätten mehr Kinder Platz, wenn sie sich nur richtig verteilten?“ (www.muehlacker-tagblatt.de, 19.07.2007)

4) „Die Gischt spritzt bis in die Kabine, doch Díaz steht da wie ein Ölgötze mit Hornbrille. "Passiert nichts", lächelt er mit seemännischer Ruhe.“ (www.salzburg.com, 21.01.2013)

5) Ich stehe wie eine Säule da und zehn Schritte vor mir das Tier und sieht mich an. (Rosegger, Bd, I, S. 64., Мразовић, Приморац 1991: 191)

6) „Die sechs Männer und zwei Frauen stehen auf der Bühne wie angenagelt, nur die Köpfe bewegen sich zuweilen im Takt.“ (www.swp.de, 18.12.2016); „Zuerst stand ich wie angenagelt auf der Bühne und konzentrierte mich mit geschlossenen Augen aufs Singen.“ (www.presse.de, 30.09.2016)

3.1.2.8.1. Тип еквиваленције

Усправан положај човека изражава се придевским компаративним фразеологизмима, у којима је као *tertium comparationis* у српском употребљен придев *прав* одн. придев *gerade* „прав“ у немачком језику, док *comparatum*-и указују на лексичку разлику, *стрела* одн. *eine Kerze* „свећа“, те се у овом случају ради о делимичним еквивалентима:

срп. *бити прав као стрела* → нем. *gerade sein wie eine Kerze* – ДЕЛ

У српском као и у немачком језику придевским компаративним фразеологизмима се изражава и искривљен положај тела. Као основе поређења полазних фразеологизама функционирају трпни глаголски придеви, у првом случају *погрбљен*, који представља дериват глагола *погрбити се*, док је у другом придев *искривљен*, дериват глагола *искривити се* одн. придев *krumm* „крив“ у немачком фразеологизму. Поменути придеви стоје у односу синонимије. С обзиром на то да се у првом КФ у поредбеном делу појављује именичка компонента *кифла*, док је у другом употребљена именица *параграф* одн. *ein Fiedelbogen* „гудало“ у немачком језику, могу се уочити делимичне разлике на лесичком нивоу, као и у слици:

срп. *бити погрбљен као кифла* – ДЕЛ
нем. *krumm sein wie ein Fiedelbogen*
срп. *бити искривљен као параграф* – ДЕЛ

Следећи пар придевских компаративних фразеологизма има значење „који је у неугодном положају, у нечему тесном“ (РСЈ, 2007: 1271). Са становишта лексике,

утврђене су разлике у поредбеном делу фразеологизама, у српском *sardine* одн. *die Heringe* „харинге“ у немачком језику, те су у питању делимични еквиваленти:

срп. *бити стиснути као сардине* → нем. *dichtgedrängt sein wie die Heringe* – ДЕЛ

Компаративни фразеологизми, приказани у следећем случају, који се поред значења ‚који је укочен, збуњен‘ односе и на усправан положај тела, спадају у глаголске компаративне фразеологизме са глаголом у српском *стојати* одн. *stehen* „стојати“ у немачком језику, док су у њиховом поредбеном делу уочене лексичке разлике у употреби именичких компонената, *дрвена Марија* одн. *Ölgötze*, те је установљен делимичан еквивалент у језику-циљу:

срп. *стојати као дрвена Марија* → нем. *stehen wie ein Ölgötze* – ДЕЛ

Следећи фразеологизми не морају се искључиво односити на усправан положај тела, већ и на укочено држање. Контрастивном анализом утврђен је однос делимичне еквиваленције на лексичком нивоу, будући да су у улози *comparatum*-а различите именичке компоненте, у српском *кун* одн. *eine Säule* „стуб“ у немачком језику:

срп. *стојати/ седети као кун* → нем. *stehen wie eine Säule* – ДЕЛ

У наредном примеру контрастирани фразеологизми означавају ‚који је укочен‘, и потпуно се слажу на семантичком нивоу. Поред тога, установљене су истоветности у погледу глаголске компоненте у основи поређења, у српском *стојати* одн. *stehen* „стојати“ у немачком, као и поредбених делова наведених фразеологизама, у српском трпни глаголски придев *прикован*, изведен од глагола *приковати* одн. партицип перфекта *angenagelt* „прикован“ од глагола *annageln* „приковати“. Контрастивном анализом фразеологизама на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу можемо констатовати тип потпуне еквиваленције:

срп. *стојати као прикован* → нем. *stehen wie angenagelt* – ПЕ

3.1.2.8.2. Концептуална анализа

Усправно држање човека се изражава у фразеологизмима, у српском *бити прав као стрела// свећа// јаблан// прут*²⁹ одн. *gerade sein wie eine Kerze* у немачком језику. Праволинијски облик именичких компонената, које су употребљене у поредбеним деловима фразеологизама у оба језика, мотивише фразеолошко значење. За разлику од претходних фразеологизама, у наредном фразеолошком пару *бити стиснути као сардине* одн. *durchgedrängt sein wie die Heringe* говори се о фразеологизмима који означавају „који је притиснут са свих страна, у неугодном положају“ (PCJ, 2007: 1271). С обзиром на то да се ради о различитим врстама риба у поредбеним деловима фразеологизама у питању су занемарљиве разлике у сликовитости фразеологизама.

Право, укочено држање човека изражено је у глаголским фразеологизмима, у српском *стојати као дрвена Марија* одн. *stehen wie ein Ölgötze* у немачком језику. Као што се може приметити, у поредбеном делу у српском употребљена је именичка фраза *дрвена Марија*, која представља дрвену фигуру свете Марије одн. сложеница *Ölgötze* (*das Öl* „уље“ + *der Götze* „идол или светац“) која се односи на дрвену фигурицу свеца која је премазана уљаном бојом (www.redensarten-index.de, 17.07.2017). Очигледна је семантичка блискост поредбених јединица датих компаративних фразеологизама и веза између мотивационе базе и фразеолошког значења, будући да је реч о дрвеним фигурицама чија је објективна особина непомичност или немогућност кретања.

Фразеологизмима, у српском *стојати као прикован* одн. *stehen wie angenagelt* у немачком језику, могу се исказати значења „који је укочен“ и „који је уплашен“. У оквиру датог концепта наведени фразеологизми потврђени су у контролном корпусу и односе се на положај тела као такав. Поредбене компоненте *прикован* одн. *angenagelt* означавају „који је учвршћен ексерима, да не може да се помера“ (PCJ, 2007: 1041), што је у подлози датих фразеологизама. С друге стране, *кип* одн. *eine Säule* „стуб“ су предмети направљени од бетона, велике тежине, и непомични су као такви.

Кад је реч о укоченом положају човека, издвојени су и фразеологизми *стојати/ седети као кип* одн. *stehen wie eine Säule*, с тим што је фразеологизам у немачком језику потврђен у књижевном делу с почетка 20. века, те се може рећи да је у питању застарели облик, архаизам, с обзиром на то што су потврде у језику писаног медија изостале, док је српски КФ *стојати/ седети као кип* забележен у српском писаном медију данашњице.

²⁹ Осим компаративног фразеологизма са саставницом *стрела*, ниједан није осведочен писаном потврдом у језику.

Објективно својство поредбених јединица датих фразеологизама *kup* одн. *eine Säule* „стуб“ је да су направљене од бетона, те непомичне, што је конотативни потенцијал за настанак фразеолошког значења.

3.1.2.9. Здравље

У оквиру датог концепта забележени су компаративни фразеологизми који се односе на физичко стање човека чије се животне функције нормално обављају. Компаративни фразеологизми у српском језику су *бити здрав као дрен*, *бити здрав као риба*, *бити румен као јабука*:

1) „I pod teretom teškog života ovaj prekaljeni borac,ostao je čvrst kao stena i zdrav kao dren. Mnoge poslove u svom domaćinstvu još uvek [...]“ (www.b92.net, 22.04.2015)

2) „Plava riba: štit za kardiovaskularni sistem – Zdrav kao riba! Ova narodna mudrost danas ima i čvrstu naučnu podlogu.“ (www.b92.co.rs, 10.02.2010)

3) „Neki simboličan poklončić, u vidu jabuke, oraha, medenjaka, to sve da bi bili rumeni kao jabuka, tvrdi kao orah, [...]“ (www.b92.net, 25.12.2016)

У немачком језику то је *gesund sein wie ein Fisch im Wasser* „бити здрав као риба у води“:

1) „Doch der fühlt sich noch gesund wie ein Fisch im Wasser und will 90 Jahre alt werden.“ (www.nwzonline.de, 19.01.2017)

3.1.2.9.1. Тип еквиваленције

Анализом српског контролног корпуса издвојени су једино придевски компаративни фразеологизми за наведени концепт. Као *tertium comparationis* полазних фразеологизама појављује се придев *здрав* одн. *gesund* „здрав“ у немачком језику, док су у поредбеном делу употребљене именичке компоненте у српском *дрен* и *риба* одн. *ein Fisch im Wasser* „риба у води“ у немачком језику. С једне стране, контрастивна анализа показује, полазећи од првог КФ у српском језику, лексичке разлике у поредбеним деловима, у српском *дрен* одн. *ein Fisch im Wasser* у немачком језику, док је код другог контрастираног фразеолошког пара утврђена лексичка разлика, настала услед експанзије (*im Wasser*) у немачком компаративном фразеологизму, а која је имплицирана у значењу фразеологизма у српском језику:

срп. *бити здрав као дрен* → нем. *gesund sein wie ein Fisch im Wasser* - ДЕЈ
срп. *бити здрав као риба* →

За разлику од претходне анализе, у наредном случају утврђене су потпуне разлике у лексичком окружењу које условљавају другачију сликовитост фразеологизма. Као *tertium comparationis* у српском се јавља придев *румен* одн. *gesund* у немачком фразеологизму, док су у поредбеним деловима фразеологизама установљене различите именичке компоненте, *јабука* одн. *ein Fisch im Wasser*. Поред наведених разлика, незнатна су одступања и у семантици контрастираних фразеологизама, будући да српски компаративни фразеологизам означава ‚који је леп, свеж, здрав‘ (Матешкић, 1982: 208) и потврђен је и у оквиру концепта *Лепота* (3.1.2.12), док немачки КФ има значење ‚völlig gesund sein‘ (Дуден 11, 2008: 282) у дословном преводу ‚бити потпуно здрав‘, стога је установљен тип парцијалне семантичке еквиваленције:

срп. *бити румен као јабука* → нем. *gesund sein wie ein Fisch im Wasser* - СЕ

3.1.2.9.2. Концептуална анализа

Здравље се изражава компаративним фразеологизмом *бити румен као јабука*. Здрав се човек, дакле, пореди са лексемом *јабука*, будући да је јабука плод који одржава младост и симбол је обнове и трајне свежине. С тим у вези, постоји прича да је Александар Велики тражио воду живота и нашао ‚јабуке које су продужавале живот свештеника до 400 година‘ (Шевалије, Гербран 2004: 301).

У оба језика забележени су фразеологизми *бити здрав као риба* одн. *gesund sein wie ein Fisch im Wasser*, који се уопштено односе на добар осећај који човек има у свом телу, благостање. Риба је симбол плодности и живота, али и симбол који се може пренети и на духовни план, као симбол хришћанства (Шевалије, Гербран 2004:781) Такође, према веровању српског народа, риба може да прими са човека болест и однесе је другоме (Булат, Чајкановић 2007: 131). У речницима немачког језика забележен је и придевски компаративни фразеологизам *gesund sein wie eine Eichel* ‚бити здрав као храст‘, за који не постоји потврда у контролном корпусу.

Здрав човек се може поредити и са лексемом *дрен* у српском фразеологизму *бити здрав као дрен*. У фразеологизму је употребљена поредбена компоненте *дрен*, а један од разлога зашто је она саставна компонента датог КФ је несаломивост и јачина дрена, те се

он раније користио за израду копља, док је, с друге стране, на Блиском истоку дрен представљао снагу крви и благотворне утицаје (Шевалије Гербран 2004: 302).

За разлику од српског, у немачком језику у оквиру датог поља оперишу и глаголски компаративни фразеологизми *aussehen wie das blühende Leben* у дословном значењу „изгледати као у цвету живота“ и *aussehen wie Milch und Blut* „изгледати као млеко и крв“.

3.1.2.10. Косматост

Потврђени компаративни фразеологизми се односе на човека који је длакав по целом телу. У српском језику то је компаративни фразеологизам *бити длакав као мајмун*:

- 1) „DLAKAV KAO MAJMUN! Nije čovek kriv, ali pogled na njegovo dlakavo telo ni malo nije ugodan prizor.“ (www.vesti.rs, 09.07.2011)

У немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *behaart sein wie ein Affe* „бити длакав као мајмун“:

- 1) „Behaart wie ein Affe. „Er war überall behaart, vorne und hinten, wie ein Affe.“ (www.focus.de, 14.09.2015)

3.1.2.10.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis полазног фразеологизма је придев *длакав* одн. *behaart* у циљном фразеологизму, који представља партицип перфекта у функцији придева и изведен је од глагола *sich behaaren*, док су у улози comparatum-а зооними *мајмун* одн. *ein Affe* „мајмун“. Контрастирајући јединице датих фразеологизама утврђено је да су фразеологизми лексички идентични, морфосинтакса је иста као и семантика, те је у питању тип потпуне еквиваленције:

срп. *бити длакав као мајмун* → нем. *behaart sein wie ein Affe* – ПЕ

3.1.2.10.2. Концептуална анализа

Као што се из контрастивне анализе може приметити, објективно својство *длакавост* поредбених компонената *мајмун* одн. *ein Affe* је у основи семантичке транспозиције фразеологизама.

3.1.2.11. Кретање

Кад је реч о кретању човека потврђени су глаголски компаративни фразеологизми који се, с једне стране, односе на брзо и хаотично кретање човека, с друге стране, на укочено, опрезно кретање. У српском језику се у првом значењу јавља КФ *трчати као мува без главе*, а у другом *ходати као по трњу*, *ходати као по јајима*:

1) „Trči ko muva bez glave u sobu da bi videlo da sa detetom je sve u redu [...] i prebriše sve okolo, jer posle kupanja posebnog deteta, kupatilo više [...]“ (www.dnevno.rs, 03.01.2017); „Ovako izgledaju žene za kojima muškarci trče ko muve bez glave [...] Svakom muškarcu barem jednom je zapela za oko opasna devojka čije [...]“ (www.zdravljeipriroda.net, 18.02.2016)

2) „Pesaci su kao po trnju hodali trotoarima koji su bili skoro potpuno prekriveni ledom.“ (www.blic.rs, 19.05.2008).

3) „[...] po dvorištima su hodali sa strahom i doslovce kao po jajima.“ (www.lokalni.vecernji.hr, 27.10.2016)

Из немачког контролног корпуса издвојени су следећи глаголски компаративни фразеологизми, који такође обухватају оба значења: брзо и хаотично кретање човека с једне, и укочено, опрезно кретање с друге стране. У првом значењу јавља се КФ *rennen wie eine gesengte Sau* „трчати као опрљена свиња“, док су у другом значењу забележени *gehen wie ein Storch im Salat* „ходати као рода у салати“, *gehen/ sich bewegen wie auf Eiern* „ходати као по јајима“:

1) „Faul seien die Sauen ebenfalls nicht, „sie können unglaublich schnell rennen.“ Wer einmal versucht habe, eine Sau einzufangen, weiß, wovon ich spreche, meint Frau Hepfer. – „Der rennt wie eine gesengte Sau“, ist dann wohl endlich mal ein richtiges Sprichwort. Nach dem Rundgang im Museumsdorf, bei dem die Borstentiere gerne mitgehen, legen sie sich allerdings am liebsten gemütlich nieder, um auszuruhen.“ (www.stuttgarter-zeitung.de, 02.06.2016)

2) „Um ein Gefühl für die Höhe zu gewinnen, fangen die Stelzenschülerinnen mit 45 Zentimeter an, wenn sie sicher sind, kommen die Stelzen mit 90 Zentimeter an die Beine. "Wie ein Storch im Salat" sollen sie gehen, dann ist es richtig.“ (www.stimmt.de, 29.08.2014)

3) „Passanten bewegen sich sprichwörtlich wie auf Eiern. Die Beispiele stehen stellvertretend für viele Gehwege in der Stadt, besonders vor [...]“ (www.sz-online.de, 24.01.2017)

3.1.2.11.1. Тип еквиваленције

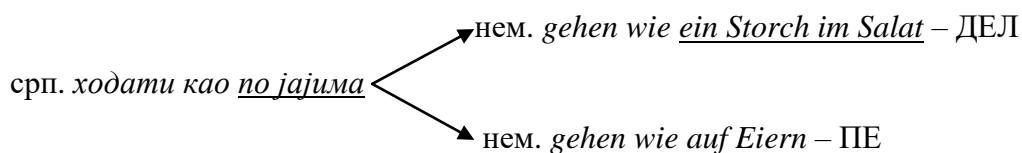
У првом пару компаративних фразеологизама као *tertium comparationis* појављује се глагол *трчати* одн. *rennen* „трчати“, док се као *comparatum* у српском употребљава именичка фраза *мува без главе* одн. *eine gesengte Sau* „опрљена свиња“ у немачком језику. Полазни КФ означава „у великој брзини, безглавој журби, сметено ићи, трчати“ (РСЈ, 2007: 740), а КФ у језику-циљу има значење „веома брзо, у великој брзини и лудо се кретати“ (www.redensarten-index.de, 25.11.2017), тако да се наведени фразеологизми потпуно поклапају на семантичком нивоу, једино су утврђене разлике на лексичком нивоу кад је реч о поредбеним компонентама:

срп. *трчати* као *мува без главе* → нем. *rennen wie eine gesengte Sau* – ДЕЛ

Следећи пар компаративних фразеологизама означава „ићи врло опрезно“ (Матешкић, 1982: 703). Као *tertium comparationis* фунгира у српском глагол *ходати* одн. *gehen* „ходати, ићи“ или *sich bewegen* „кретати се“ у немачком језику, док су у поредбеном делу употребљене у полазном компаративном фразеологизму *по трњу* одн. *ein Storch im Salat* „рода кроз салату“ у првом случају и *auf Eiern* „по јајима“ у другом циљном фразеологизму, што указује на то да је слика различита као и лексички састав, те се говори о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу:

срп. *ходати* као *по трњу* → нем. *gehen wie ein Storch im Salat* – ДЕЛ
→ нем. *gehen/ sich bewegen wie auf Eiern* – ДЕЛ

Последњи контекстуализовани пример у српском језику потврђује употребну вредност глаголског компаративног фразеологизма у значењу „пажљиво ходати“ (Матешкић, 1982: 209), који у односу на први фразеологизам у језику-циљу остварује однос делимичне еквиваленције, с обзиром на лексичке разлике у поредбеним деловима фразеологизама, у српском *по јајима* одн. *ein Storch im Salat* у немачком језику, при чему је утврђена различитост у менталној слици, али се на семантичком нивоу они потпуно поклапају. Насупрот претходној анализи и утврђеним разликама, у наредном фразеолошкоком пару су у погледу лексичког састава, значења и морфосинтаксичке структуре установљени потпуни еквиваленти, као у датој шеми:

3.1.2.11.2. Концептуална анализа

Брзо и хаотично кретање човека се у српском изражава фразеологизмом *трчати као мува без главе* одн. *rennen wie eine gesengte Sau* у немачком језику. У датом случају реч је о семантички провидним поређењима на основу слике која је у подлози датих фразеологизама. Тако се нпр. у немачком језику хаотично и брзо кретање пореди са опрљеном свињом будући да скидање длака прљењем спада у процедуру клања свиња.

Опрезно кретање се у српском језику изражава и компаративним фразеологизмима *ходати као бос по трњу// по јајима*, док се у немачком језику употребљавају фразеологизми *gehen wie ein Storch im Salat// auf Eiern*.³⁰ Компоненте које су употребљене у поредбеним деловима фразеологизама квалификују управни глагол у смислу ‚опрезно‘.

Напослетку, физичка неспретност се може изразити још и фразеологизмима *понашати се као слон у стакларској радњи* одн. *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen*, за које нису утврђене потврде у оквиру датог концепта у контролном корпусу.

3.1.2.12. Лепота

Лепо је оно што је очима човека пријатно, оно што очима годи. С тим у вези, у оквиру датог концепта су у српском језику издвојени следећи компаративни фразеологизми *бити леп као сан, бити леп као анђео, бити леп као Аполон, бити леп као слика, бити леп као уписан, бити леп као лутка, бити румен као јабука, изгледати као вила*:

1) „Ошасујем ја тamo јedну ribu лепу као сан – visoka, duga plava kosa, lepa glava, šiljate siskice, noga kao salivena.“ (Михаиловић, Кад су цветале тикве : 33)

2) „Nina је лепа као андео. Има дуге руке, дуге ноге [...] Sve је прошло savršeno - bila је kratka i jasna, dok је prvi put u životu umor prihvatila као nešto lepo i dozvoljeno. (www.story.rs, 12.02.2012)

³⁰ Потоњи пример *ходати као по јајима* одн. *gehen wie auf Eiern* се односи и на карактерну особину *Обазривост*, чије је постојање осведочено у оба језика (в. 3.1.1.17).

3) „Lep kao Apolon [...], govorio je za njega Radomir Stević Ras, u čijem je pozorištu Đurić napravio prve glumačke korake, dodajući da mu je bilo tesno u svakoj košulji i svakoj ulozi.“(www.novosti.rs, 18.12.2016)

4) „Bio je lep kao slika, prepаметan, trenirao je boks. Neko mi je kazao da je i otac bio u kući kad se tragedija dogodila.“ (www.blic.rs, 09.01.2017)

5) „Iz bolje kuće, lep kao upisan, školovan, načitan, uredan, ne pije, ne puši, brkove i bradu brije, lepo se nosi - milina jedna!“ (www.danas.rs, 09.02.2008); „Lep kao upisan, ne samo zgodan poput recimo holivudske zvezda Klunija već u svakom smislu, po mišljenju za to zadužene mu okoline, više i [...]“ (www.b92.net, 20.09.2013)

6) „Bio je lep kao lutka, poslušan, vredan, vaspitan - u neverici su jutros dečaka žalili Zlatiborci i o njemu pričali sve najbolje.“ (www.blic.rs, 23.10.2016)

7) „Neki simboličan poklončić, u vidu jabuke, oraha, medenjaka, to sve da bi bili rumeni kao jabuka, tvrdi kao orah, [...]“ (www.b92.net, 25.12.2016)

8) „Lepa glumica zaista izgleda kao prava aristokratkinja. U osnovi njenog stila [...] U romantičnoj Armani haljini izgleda kao prava vila.“ (www.lepotaizdravlje.rs, 09.01.2017)

Немачки компаративни фразеологизми којима се изражава лепота су *schön sein wie ein Engel* „бити леп као анђео“, *schön sein wie die Sünde* „бити леп као грех“, *schön sein wie Adonis* „бити леп као Адонис“, *aussehen wie eine Pfingstrose* „изгледати као божур“, *aussehen wie das blühende Leben* „изгледати као у цвету живота:

1) „Schön wie ein Engel: Mika wird für die Ukraine ins Rennen geschickt.“ (www.t-online.de, 20.09.2016)

2) „Wie, Marie, du bist schön wie die Sünde – kann die Totsünde so schön sein?“ (Georg Büchner: Woyzeck - Kapitel 3 , www.gutenberg.spiegel.de, 03.02.2017)

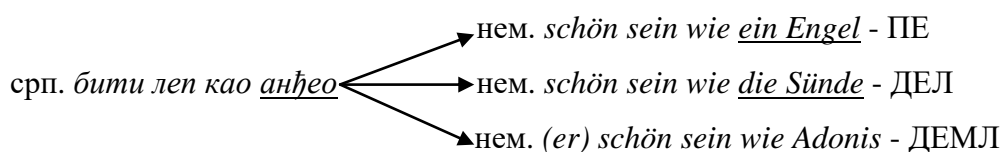
3) „Schön wie Adonis [...]: Viele unserer Begriffe und geflügelten Worte entstammen der griechischen Mythologie. (www.wienerzeitung.at, 11.07.2015)

4) „Aber sie sei doch so blaß im Gesicht? »Muß auch mit eine jede aussehen wie eine Pfingstrose.«“ (August Sperl: Der Archivar - Kapitel 10 , www.gutenberg.spiegel.de, 28.01.2017)

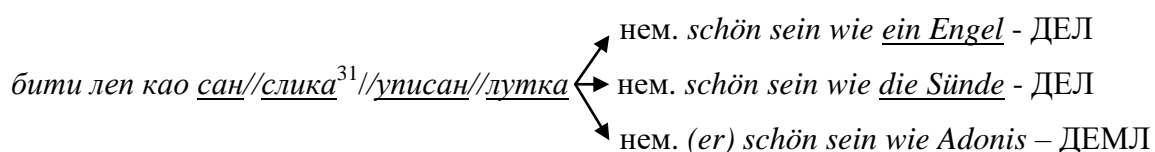
5) „Sie sieht aus wie das blühende Leben. Und Lebensfreude versprühte Maria Fleißner mit einer natürlichen Herzlichkeit auch am 80. Geburtstag. Im Haus in der Waldstraße ging es am Mittwoch zu wie in einem Taubenschlag.“ (www.onetz.de, 15.06.2007)

3.1.2.12.1. Тип еквиваленције

Анализа корпуса указује на то да се придевски компаративни фразеологизми којима се изражава лепота човека учесталије користе у српском језику од глаголских компаративних фразеологизама. Tertium comparationis полазних фразеологизама је придев *леп*, а као comparatum-и употребљене су лексеме *сан*, *анђео*, *слика*, *уписан* и *лутка*. Фразеологизми се односе на особе и женског и мушког пола, осим фразеологизма са поредбеном јединицом *Аполон* који се односи једино на мушки пол. Из немачког контролног корпуса издвојен је нешто мањи број придевских компаративних фразеологизама који се односе на лепоту човека, у којима је употребљен придев *schön* „леп“, док у поредбеном делу алтернирају лексеме *ein Engel* „анђео“, *die Sünde* „грех“ и могу се односити на оба пола, за разлику од фразеологизма са поредбеном јединицом *Adonis* „Адонис“ који означава само лепоту мушкарца. Према утврђеним (не)подударацима, за први полазни КФ постоји потпуни еквивалент у језику-циљу, док су у осталим случајевима лексичке разлике изражене у различитој употреби поредбених јединица, с тим што је у циљном фразеологизму са поредбеном компонентом *Adonis* утврђена и морфолошка разлика, с обзиром на то да се дати фразеологизам односи једино на граматичку категорију мушког рода:

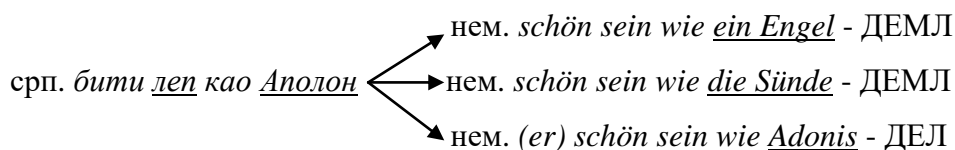
Наредни фразеолошки парови се лексички разликују у употреби comparatum-а, а у последњем пару и на морфолошком нивоу, као што је у претходном случају споменуто:

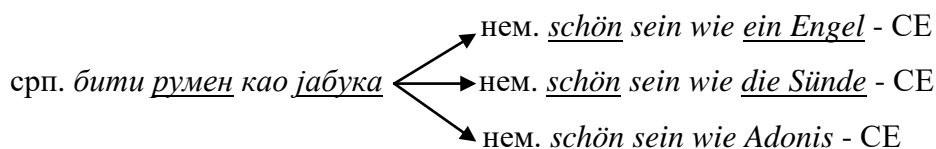
Напоследку, полазни фразеологизам са именичком компонентом *Аполон* разликује се од прва два фразеологизма у језику-циљу у лексици, као и у граматичкој категорији

³¹ У немачком језику се чешће употребљавају придевске сложенице, настале од придевских компаративних фразеологизама, као нпр. придев *bildschön* = das Bild „слика“ + schön „леп“ са значењем „бити леп као слика“ који је осведочен у језику писаног медија: „Sie ist bildschön, sie weiß, was sie will, sie ist aus Straubing: Jennifer Rottmeier ist die amtierende Miss Bayern.“ (www.idowa.de, 27.1.2017).

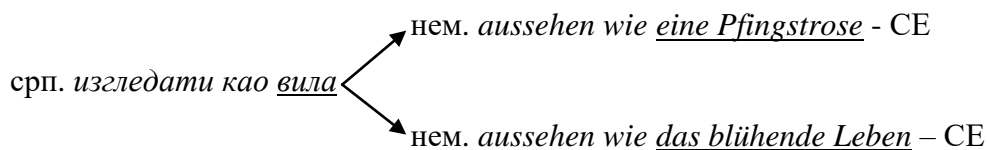
рода, док су у односу на последњи циљни КФ утврђене незнатне лексичке разлике, као у примерима:

У српском језику леп и здрав изглед се може изразити придевским фразеологизмом који у свом саставу има придевску компоненту *румен* и именичку компоненту *јабука*. Полазни КФ има значење ‚који је леп, свеж, здрав‘ (Матешкић, 1982: 208), о чему је раније у раду било речи (в. 3.1.2.9), док се немачки КФ односе на човека који је изузетно леп. Сходно томе, поред лексичких разлика, утврђене су делимичне разлике на семантичком нивоу, будући да је у сем-структури полазног КФ присутна и сема ‚здрав‘. Слика у подлози контрастираних КФ је потпуно другачија, те је остварен тип парцијалне семантичке еквиваленције:

У основи поређења последњег фразеологизма у српском језику употребљен је глагол *изгледати*, док је у поредбеном делу лексема *вила*. Фразеологизам означава натпросечно лепу особу. С друге стране, у немачком језику лепота као и здравље човека изражене су глаголским компаративним фразеологизмима, са управним глаголом *aussehen* ‚изгледати‘, док се у поредбеном делу употребљавају лексеме *die Pfingstrose* ‚божур‘ и *das blühende Leben*, у дословном значењу ‚у цвету живота‘, који имају функцију квалификатора и означавају ‚лепог, младог, здравог човека‘. Контрастирањем наведених глаголских компаративних фразеологизама утврђено је делимично поклапање на семантичком нивоу, будући да циљни фразеологизми у свом значењу имају и додатну сему ‚здрав‘, а утврђене су и разлике на лексичком нивоу, те су у питању парцијални семантички еквиваленти:

3.1.2.12.2. Концептуална анализа

Лепота човека се изражава, углавном, придевским компаративним фразеологизмима *бити леп као сан// слика// уписан// анђео// лутка// Аполон* и *бити румен као јабука*. Поред њих забележен је и један глаголски КФ *изгледати као вила*. Поредбене компоненте датих фразеологизама важе као еталони лепоте у српском језику и све су повезане лепим и угодним осећајем које изазивају код човека. Лексема *сан* у свом значењу садржи сему ‚делотворно дејство на човека, обнавља му и даје енергију‘ (РСЈ, 2007: 1191), уз то он представља и улешану стварност, те се осећај угодности који је изазван сном пореди са осећајем који човек има када гледа нешто лепо.

Кад је реч о употреби лексеме *слика* или лексеме *уписан* у поредбеном делу, мотивисаност је јасна, с обзиром на то да се трпни глаголски придев *уписан*, изведен од глагола *уписати се*, односи, заправо, на особу која је насликана или фотографисана (Карацић, Српски рјечник: 810), а будући да фотографисати или сликати означава верно, детаљно описивање нечега (прослава) или некога (вољених особа) и да тај опис остаје у слици дуготрајно, наша је претпоставка да оне изазивају угодна и лепа осећања код човека који их гледа, што је могућа мотивациона база фразеолошких значења.

Леп се човека може још поредити са лексемом *анђео* који представља божанско биће и односи се на лепоту која није овоземаљска, као и на особу која зрачи лепотом изнутра. Фразеологизам има корене у хришћанској представи о анђелима, што објашњава постојање потпуне еквиваленције у односу на немачки КФ *schön sein wie ein Engel*.

За разлику од претходног случаја, фразеологизам са лексемом *лутка* се односи на спољашњу лепоту човека, и она квалификује значење придева у смислу ‚савршено лепог‘.

Даље, у српском језику леп мушкарац се може поредити са *Аполоном*, Богом лепоте, вечне младости и племенитости у грчкој митологији (Петровић 2000:80), док се у немачком језику употребљава *Адонис* у фразеологизму *schön sein wie Adonis*, Бог вегетације, плодности, који је у грчкој митологији приказан као прелеп младић и љубавник богиње Афродите (www.de.wikipedia.org, 03.02.2017). Српски речници региструју и фразеологизме попут *бити лепа као Венера* и *бити лепа као звезда Даница*, који се односе само на особе женског пола, али њихова употребна вредност није потврђена у контролном корпусу. Као што је у раду већ споменуто (в. 3.1.2.9.2), лексема *јабука* је симбол свежине, живота и односи се, најпре, на здравог, а потом и на лепог човека.

Као што је раније споменуто, у српском језику ексцерпиран је један глаголски фразеологизам у којем се појављује поредбена компонента *вила*, која је носилац семантичке транспозиције у смислу ‚натпросечно лепо изгледати‘. У корист тог објашњења сведоче и белешке Вука Караџића: „Виле живе по великим планинама и по камењацима око вода. Вила је свака млада, лијепа, у бијелу хаљину обучена, и дугачке, низ леђа и прси распуштене косе. Виле ником неће зла учинити докле их ко не увриједи [...], а кад их ко увриједи, онда га различно наказе: устријеле га у ногу или руку, у обје ноге или у обје руке, или у срце, те одмах умре.“ (Вук Караџић, Петровић 2000: 346). За разлику од глаголског фразеологизма у српском језику, фразеологизми у језику-циљу *aussehen wie eine Pfingstrose// das blühende Leben* означавају ‚који је здрав и леп‘, а поредбене компоненте *eine Pfingstrose* ‚божур‘ и *das blühende Leben* ‚живот који цвета‘ симболизују лепоту, раскош и развој човека, те у том смислу и квалификују управни глагол.

Даље, у немачком језику се лепота изражава још у фразеологизму *schön sein wie die Sünde* ‚бити леп као грех‘, али у заводничком смислу, будући да нешто што је забрањено буди радозналост код људи и односи се, управо, на заводљивост греха.

3.1.2.13. Мршавост

У оквиру датог концепта забележени су компаративни фразеологизми са значењем ‚који нема довољно мишићног ткива, нема облина, који изгледа као неухрањен‘ (РСЈ, 2007: 740) и у српском језику то су *бити мршав као сарага*, *бити дугачак као притка*, *бити равна као даска*:

1) „Prelepa je i izgleda zdravo i jedro i nije sasusena i mrsava ko saraga.“ (www.rts.rs, 17.04.2016); „Kao da je nešto sramotno uradio pa uniformu treba sakriti. Mršav ko saraga. Štrči adamova jabučica, štrče kosti jagodične, tu su i dve nove, [...]“ (www.soinfo.org, 22.06.2014)

2) „[...] drzak, bogati Velobor, drzak, a nema ga šaka jada, dugačak ko pritka.“ (www.nspm.rs, 28.6.2012)

3) „MALE, ALI PALE: 28 razloga zašto je super biti ravna ko daska!“ (www.telegraf.rs, 09.06.2015.); „Imam mnogo pametnije stvari na šta bih potrošila pare, pa makar me i sto puta više prozivali da sam ravna kao daska, rekla je bivša učesnica [...]“ (www.kurir.rs, 02.05.2016)

Компаративни фразеологизми у језику-циљу су *dünn sein wie ein Hering* „бити мршав као харинга“, *platt sein wie ein Bügelbrett* „бити равна као даска за пеглање“, *lang sein wie eine Bohnenstange* „бити дугачак као претка за грашак“:

1) „Meine Laufbahn ist etwas exotisch. Am Anfang stand mein eigener Körper. Ich war ein kränkliches, schwächliches Kind. Dünn wie ein Hering.“ (www.bazonline.ch, 30.06.2016)

2) „Trotz allem, was sie durchgemacht hat, gibt sich diese betrogene Mutter ... Ich bin platt wie ein Bügelbrett, oben rum ein Wrack.“ (www.boulevard-buende.de, 28.01.2017)

3) „Peter ist lang wie eine Bohnenstange geworden – größer als sein Vater. Eine photographische Linse, die entsprechend geformt ist, kann das gleiche ausrichten wie ein Spiegel. Sie wird einen kurzen, fetten Mann vertikal strecken und ihn horizontal zusammendrücken, so daß er lang und dünn wie eine Bohnenstange aussieht. Eine andere Linse wird diese Verzerrung wieder korrigieren.“ (www.spiegel.de, 25.02.1953)

3.1.2.13.1. Тип еквиваленције

У основи поређења контрастираних фразеологизама употребљен је придев *мршав* одн. *dünn* „мршав“, док су у поредбеном делу изражене незнатне лексичке разлике, с обзиром на то да је реч о различитим врстама риба, у српском *saraga* одн. *ein Hering* у немачком језику:

срп. *бити мршав као saraga* → нем. *dünn sein wie ein Hering* – ДЕЛ

Други пар компаративних фразеологизама односи се на женску особу „која је мршава и која нема изражене груди, која је без облина“ (РСЈ, 2007: 245). *Tertium comparationis* у српском је придев *равна* одн. *platt* „равна“ у немачком језику, док именичке компоненте у улози *comparatum*-а указују на лексичку разлику, тј. у српском се користи реч општијег значења (хипероним), а то је симплекс *даска*, док је у немачком језику употребљена сложеница *ein Bügelbrett* (= *bügeln* „пеглати“ + *das Brett* „даска“):

срп. *бити равна као даска* → нем. *platt sein wie ein Bügelbrett* – ДЕЛ

У последњем примеру приказани су фразеологизми који се односе на мршаваг и високог човека, где је употребљен у српском придев *дугачак* одн. *lang* „дугачак“ у немачком језику, док су у поредбеним деловима лексема *претка* одн. *eine Bohnenstange* „претка за грашак“, између којих је такође установљена разлика на нивоу хипероним – хипоним, те се ради о делимичним еквивалентима:

срп. *бити дугачак као претка* → нем. *lang sein wie eine Bohnenstange* - ДЕЛ

3.1.2.13.2. Концептуална анализа

Када се говори о мршавости човека, издвојени су компаративни фразеологизми у српском *бити мршав као сарага*, *бити дугачак као претка*, *бити равна као даска* одн. *dünn sein wie ein Hering*, *lang sein wie eine Bohnenstange*, *platt sein wie ein Bügelbrett* у немачком језику. Мршав човек се у српском језику пореди са лексемом *сарага*, врстом ситне слатководне рибе, док је у немачком језику употребљена лексема *ein Hering*, која представља врсту ситне морске рибе. Зооним *Hering* важи као симбол нечег што слабо вреди, нечег малог, што нам потврђује пословица *Er brät den Häring um den Rogen* - мучи се за мало, низашта, која потиче из језика риболоваца (www.idiome.deacademic.com 27.02.2015), а употребљава се и за јако мршаваг човека. Поредбене јединице представљају само другачије врсте риба, те се слика може сматрати готово истоветном, будући да је семантичко-асоцијативни потенцијал зоонима идентичан.

Мршав и висок човек се може поредити још у српском са лексемом *претка* одн. *eine Bohnenstange* у немачком језику, које означавају мотку, тј. подупирач за раст биљака, с тим што је у немачком језику спецификовано о којој врсти претке је реч. За разлику од претходних фразеологизама који се могу односити на мушки и на женски род, фразеологизмима са саставницама *даска* одн. *Bügelbrett* изражава се мршавост жене која нема изражене груди или „стражњицу“.³²

У српском речничком корпусу издвојени су фразеологизми *мршав/ сув као бакалар// штука// глиста// рага*, који нису потврђени у контролном корпусу, док су то у немачком језику *dünn sein wie ein Faden* „бити мршав као конач“, *dürr sein wie ein Span* „бити сув као ивер“, *dürr sein wie eine Hopfenstange* „бити сув као претка за хмељ“. Поређења која се односе на мршавост доводе се у везу с тим да је неко јако смршао, пропао, те значење фразеологизама у значењу ‚пропадати (падати- кретати се брзо на доле)‘ указује на то да је физичка особина човека мршавост концептуализована оријентационом појмовном метафором мршавост је доле.

3.1.2.14. Начин одевања

Кад је реч о начину одевања, у првом реду, говоримо о компаративним фразеологизмима са значењем ‚који је неукусно одевен, претерано дотеран‘ (РСЈ, 2007:

³² Детаљније о концептуалној анализи компаративног фразеологизма *бити равна као даска* в. Жељка Финк-Арсовски (2002: 38).

771), а у другом, о фразеологизмима који означавају „који је одмерено и лепо обучен“ (РСЈ, 2007: 1186). У српском језику то су *бити шарен као папагај*, *бити шарен/ накићурен као крискиндла*, *бити накинђурен као божићна јелка*, *обући се као јелка* и *стојати као саливено*:

1) „Idemo na teren bez uniforme, šareni kao papagaji, ali ni to nam nije problem. U Hitnoj pomoći rade ljudi iz ljubavi, pravi profesionalci, spremni [...]“ (www.blic.rs, 01.04.2015)

2) „Ja sam svojevremeno imala dvojicu profesora-daltonista. Jedan je uvek bio šaren ko kriskindla, a drugi je nosio isključivo crna odela i bele košulje.“ (www.blic.rs, 15.12.2012)

3) „Накинђурене као божићне јелке! Нова година се полако приближава и, поред одабира савршеног места за прославу, једнако је важно пронаћи и идеалну одевну комбинацију. Модни стручњаци су на примерима дама из светског шоу-бизниса, попут Мадоне, Ријане, Лејди Гаге, указали на могуће странпутице које воде ка кичу.“ (www.rts.rs, 24.12.2012).

4) „Folkerka se obukla kao jelka! Ivana Selakov zapanjila prisutne kada se na snimanju prazničnog izdanja Granda pojavila u haljini [...]“ (www.vesti.rs, 31.12.2015)

5) „Vidi kao soko: Vid me, hvala Bogu, besprekorno služi, još bez naočara mogu da udenem konac u iglu i prepoznam svaki moj štep, čim pogledam mušteriju odmah znam šta mu treba i šta mu stoji kao saliveno, ne volim mnogo da merim i crtam, niti da kopiram modele iz modnih propekata i novina, sve odmah okom snimim i najčešće odmah počinjem posao, ne pamtim da sam nekada omašio, rezultat je to velikog iskustva i šezdesetogodišnjeg druženja sa makazama, singericom i peglom - naglašava ovaj krojač.“ (www.vesti-online.rs, 08.12.2016)

Анализом немачког контролног корпуса потврђени су следећи компаративни фразеологизми *bunt sein wie ein Papagei* „бити шарен као папагај“, *geschmückt sein wie ein Pfingstochse* „бити окићен, украшен као во за празник Духови“, *aussehen wie ein Christbaum* „изгледати као божићна јелка“, *aussehen wie ein Pfingstochse* „изгледати као во за празник Духови“, *passen wie angegossen* „одговарати као саливено“:

1) „Ein so auffällig drapierter Pilot - hieß das Gegenargument - habe nach Absprung oder Notlandung in Feindgebiet keine Hoffnung, "bunt wie ein Papagei" sich nach Hause durchschlagen zu können: "Wir würden eine Gefahr gegen die andere einkaufen.“, (www.spiegel.de, 17.04.2016)

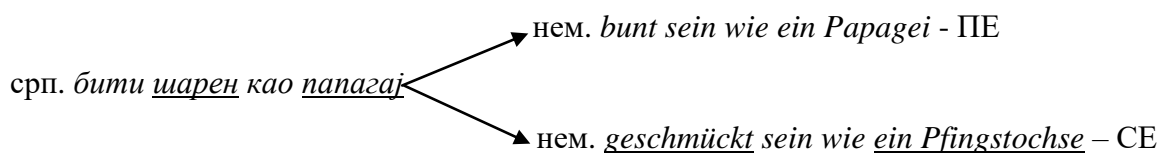
2) „Himmel und Volk beim Almatrieb in Jerzens. Zunächst passierte eine Schafherde den Ort. Es folgten Haflinger Pferde, flankiert von hübschen Madeln. Dann die Peitschenknaller. Schon der Nachwuchs übte sich. Schließlich näherte sich das Tiroler Grauvieh. Ob sich die Kühe über ihren wuchtigen Kopfschmuck und der Glocke am Hals auch freuten? Tradition soll aber nicht sterben. Auf Menschen bezogen: „Geschmückt wie ein Pflingstochse“ (www.nnz-online.de, 15.09.2016); „Sie war geschmückt wie ein Pflingstochse“, sagt er. (www.thueringer-allgemeine.de, 24.07.2015); „Seit 2006 hat sich viel geändert, die Zuschauer sind geschmückt wie die Pflingstochsen und ohne Sachverstand, das ist nicht meine Welt.“ (www.giessener-anzeiger.de, 21.02.2015)

3) „Man kann frech als Stilelement einen Reißverschluss einbauen. Die Linien sind klarer, alles ist reduzierter, nicht mehr so überverziert. Und man muss sich fragen: Was will ich rausarbeiten? Taille, Busen, Beine, Dekolleté? Das kann man dann mit Verzierung betonen, anderes dann etwas zurücknehmen. Also wenn man Rüschen macht oder der Rock schön bestickt ist, sollte der Rest dann schlichter sein, sonst sieht man aus wie ein Christbaum oder Pflingstochse. (www.abendzeitung-muenchen.de, 28.09.2015); „Ich hab' nen neuen Anzug an . Sehe darin wahrscheinlich wie Pflingstochse aus.“ (Loest, Sportgeschichten, S. 99. Мразовић, Приморац 1991: 89)

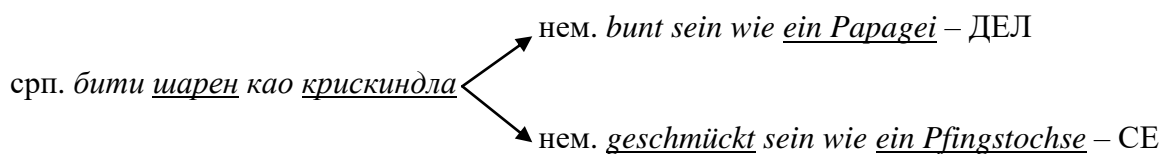
4) Doch so schlank wie heute war der 38-Jährige früher nicht. [...] Seine Anzüge passen ihm wie angegossen und lassen eine schlanke und gut trainierte Figur darunter erahnen. (www.promipool.de, 28.01.2017)

3.1.2.14.1. *Тип еквиваленције*

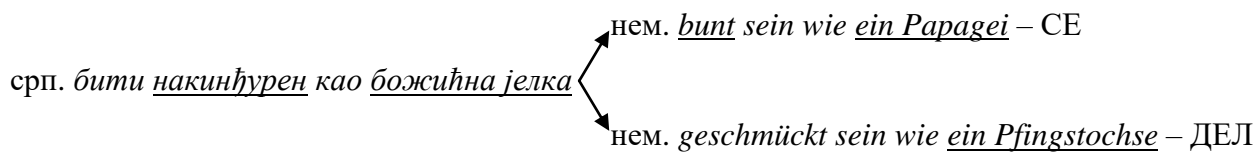
Компаративни фразеологизми са значењем ‚који је обукао одевне делове различитих, шарених боја, неукусно обучен‘ (РСЈ, 2007: 1531) у основи поређења имају у српском придев *шарен* одн. *bunt* ‚шарен‘ у немачком језику, док се у функцији comparatum-a јављају зооними *panagaј* одн. *ein Papagei*, те су у првом случају са становишта контрастивне анализе установљени потпуни еквиваленти. С друге стране, анализом компонената другог циљног фразеологизма утврђене су разлике у придевској *geschmückt* ‚накинђурен‘ и именичкој компоненти *Pflingstochse* ‚во за време празника Духови‘ у поређењу са полазним фразеологизмом, те је због различитог лексичког окружења и сликовитости датих фразеологизама установљен тип семантичке еквиваленције:

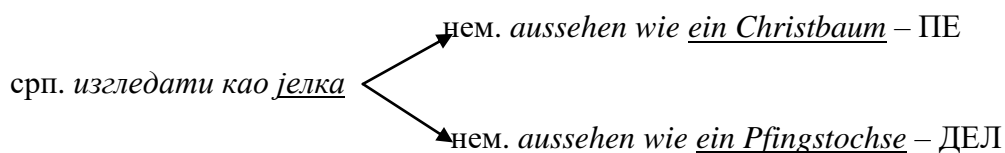
У следећем примеру се као tertium comparationis појављује придев *шарен*, у поредбеном делу је лексема *крискиндла* која представља позајмљеницу пореклом из немачког језика *das Christkindlein* „Исус као дете“. Са лексичког становишта, утврђене су разлике у првом контрастираном фразеолошком пару у погледу именичке компоненте *крискиндла* одн. *ein Papagei*, те је реч о делимичним еквивалентима, док су у другом случају разлике установљене у придевској компоненти *шарен* одн. *geschmückt* као и именичкој компоненти *крискиндла* одн. *ein Pfingstochse*. С обзиром на то да је поред потпуно различитог лексичког састава присутна и разлика у сликовитости фразеологизама, у другом случају реч је о семантичким еквивалентима:

У наредном примеру, лексичке разлике у односу на први наведени компаративни фразеологизам у немачком језику су изражене у различитој употреби придевске компоненте *накинђурен* одн. *bunt* у немачком језику, као и именичке компоненте *божићна јелка* одн. *ein Papagei*. Слика у подлози датих фразеологизама је потпуно различита, али је семантика блиска, те су у питању семантички еквиваленти, док је у односу на други фразеологизам лексичка разлика утврђена у поредбеном делу *божићна јелка* одн. *ein Pfingstochse*, али обе лексеме спадају у семантичко поље ‚обичаји за време празника‘, те је значење идентично:

Као tertium comparationis у наредном примеру појављује се у српском глагол *изгледати* одн. *aussehen* „изгледати“ у немачком језику, док су у улози comparatum-a: у полазном КФ именичка фраза (*божићна јелка* одн., *ein Christbaum* „божићно дрво“ и *ein Pfingstochse* у језику-циљу, те је у односу на први контрастирани фразеолошки пар установљена потпуна еквиваленција, док је у другом случају реч о делимичним еквивалентима са разликом на лексичком нивоу:

Кад је реч о одмереном и добром стилу облачења, говоримо о компаративним фразеологизмима који у основи поређења употребљавају глаголе у српском *пристајати/стајати* одн. *passen* „пристајати“ у немачком језику, док је у поредбеном делу трпни глаголски придев *саливен* одн. *angegossen* „саливено“ који представља партицип перфекта у функцији придева. Контрастивна анализа показује да су у питању потпуни еквиваленти:

срп. *пристајати/стајати као саливено* → нем. *passen wie angegossen* - ПЕ

3.1.2.14.2. Концептуална анализа

У оба језика се неукусно облачење изражава компаративним фразеологизмима попут *бити шарен као папагај// крискиндла*, *бити накинђурен као божићна јелка*, *обући се као јелка* одн. *bunt sein wie ein Papagei*, *geschmückt sein wie ein Pfingstochse*, *aussehen wie ein Christbaum// ein Pfingstochse*. Подударности контрастираних фразеологизама се могу извести јер су у питању семантички прозирна поређења и интернационалног су карактера. Као што је речено, претерано дотеран човек се у српском језику може поредити и са лексемом *крискиндла*, која означава Исуса у обличју детета. Фразеолошко значење почива на католичком обичају да се неко преруши као дете-Исус и доноси поклоне деци за Божић (Дуден 7, 1989: 337). Употребна вредност фразеологизма везује се за део Војводине, која је раније била део велике Аустро-Угарске, те отуда и објашњење за специфичан лексички састав датог фразеологизма. У односу на компаративне фразеологизме у немачком језику није утврђен потпуни еквивалент, иако фразеологизам са *comparatum*-ом *eine Pfingstochse* указује на паралелизам у мотивисаности за настанак датих фразеологизам, будући да је обичај Јужне Немачке, који потиче из паганског периода, био да се на црквени празник *Духови* изводе окићена говеда на пашу (Дуден 11, 2008: 677). Осим тога, у мотивационој бази фразеологизама са поредбеним компонентама *јелка* одн. *ein Christbaum* се такође налази обичај украшавања јелке или божићног дрвета.

У немачком језику претерана дотераност се може изразити и фразеологизмом *aussehen wie ein Palmesel*, у дословном преводу „изгледати као магарац од палминог

дрвета“, који је потекао из Беча, где се на Цветну недељу у литији носи велики дрвени магарац окићен цвећем и палмовим гранчицама (Мразовић, Приморац 1991: 638).³³

Даље, у оквиру концепта *Начин одевања* забележени су КФ који се односе на лепо и одмерено обученог човека. То су у српском *пристајати као саливен* одн. *passen wie angegossen* у немачком језику. Поредбене компоненте представљају изведенице од глагола *саливати*, одн. *angießen* „саливати“, које Вук Стефановић Караџић у Српском рјечнику II (1852: 905) објашњава као: „саљевати звона, топове, свјеће, gießen“, што указује на то да је човечије тело концептуализовано као калуп у који се салива одело, а то је, заправо, онтолошка метафора тело је посуда, одело је супстанца.

3.1.2.15. *Неспособност*

Људска особина *неспособност* означава човека ,који није способан или не уме да уради неку физичку радњу‘ (РСЈ, 2007: 829), с тим што се у овом случају фразеологизми односе искључиво на (не)способност пливања. У српском језику то је *пливати као секира*, као у примеру:

1) „Bauljam po tavanu i zaptivam pukotine u krovu kesama, krpama, iznošenim majicama, napuštenim golubijim gnezdima... nema se para za tonu hidroizolacionog materijala katran, silikon, smole i purpene a kamoli za novu éramidu. Ni kredit mi se nešto ne diže. Dinar pliva ko sekira pa ne bih da natovaren ratama oko vrata i sam postanem davljenik.“ (www.politika.rs, 22.05.2010)

„Остаје анегдота да је Блажа својевремено тренирао ватерполо један једини дан. Тренер на Ташмајданском базену је наводно изјавио: „Па овај плива као секира!“ (Вајнбергер 2012: 137)

У немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *schwimmen wie eine bleierne Ente* „пливати као оловна патка“, као у примеру:

1) „Sie fühlen sich beim Schwimmen wie eine bleierne Ente? Vielleicht, weil Sie nach längerer Pause wieder einsteigen? Hier kommen drei Tipps, ...“ (www.welt.de, 08.07.2017)

3.1.2.15.1. *Тип еквиваленције*

Компаративни фразеологизам у српском језику *пливати као секира* означава ,особу која не уме да плива‘, супротно од онога што означава управни глагол. Tertium

³³ Реално постојање компаративног фразеологизма није осведочено писаном потврдом у језику.

comparationis је глагол *пливати*, а comparatum артефакт *секира*. У језику-циљу је утврђен делимични еквивалент *schwimmen wie eine bleierne Ente* у дословном значењу „пливати као оловна патка“. Comparatum-и у српском *секира* одн. *eine bleierne Ente* „оловна патка“ у немачком језику су у функцији квалификатора и представљају разлику на лексичком нивоу:

срп. *пливати као секира* → нем. *schwimmen wie eine bleierne Ente* – ДЕЛ

3.1.2.15.2. Концептуална анализа

У мотивационој бази датих фразеологизама лежи иронија. У српском се језику човек који не може да плива пореди са артефактом секира, предметом који се састоји од метала и дрвета, док се у немачком пореди са оловном патком. Може се приметити да је атрибут *bleierne* „оловна“ обавезан у фразеолошкој структури јер мотивише фразеолошко значење и није садржан у значењу именице уз коју стоји, што значи да је атрибут носилац семантичке транспозиције.

3.1.2.16. Однос према јелу

За концепт *Однос према јелу* потврђени су компаративни фразеологизми који означавају „који је јако гладан“ (PCJ, 2007: 197). У српском језику то су *бити гладан као вук* и *бити гладан као пас*:

1) „Kad je gladan kao vuk, Nenad Marinković Gastoz ne bira šta jede, ali ni iz čije ruke. Tako je dopustio da ga nahrani Natalija iz grupe Trik FX dok je pored njega sedela njegova devojka Zorica Dukić.“ (www.kurir.rs. 15.10.2016)

2) „Ko iskreno i strasno ljubi Istinu, Slobodu i Otadžbinu, slobodan je i neustrašiv kao Bog, a prezren i gladan kao pas, riječi su Petra Kočića iz socijalno-političke satire "Jazavac pred sudom", isklesane na spomeniku velikog pisca u centru Banjaluke.“ (www.nezavisne.com, 17.04.2015)

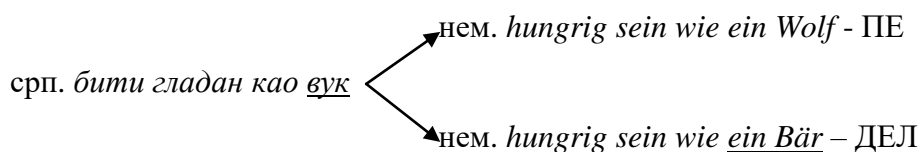
Анализа контролног корпуса у немачком језику указује на следеће компаративне фразеологизме *hungrig sein wie ein Wolf* „бити гладан као вук“ и *hungrig sein wie ein Bär* „бити гладан као медвед“:

1) „Kardinal Andreas von Hohenzollern-Sigmaringen, Sondergesandter des Papstes zur Aufklärung pädophiler Umtriebe in der katholischen Kirche und Erzbischof von São Paulo, ist hungrig wie ein Wolf.“ (www.spiegel.de, 21.03.2015)

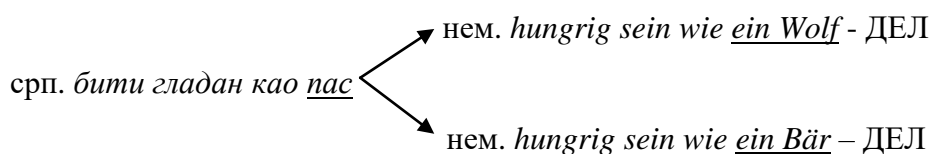
2) „Erdinc wirkt hungrig wie ein Bär, der mit Kraft nach Beute jagt. Aber er bekommt sein Futter nicht.“ (www.neuepresse.de, 22.07.2015)

3.1.2.16.1. Тип еквиваленције

Контрастивном анализом утврђени су једино придевски компаративни фразеологизми са значењем ‚јакo гладан‘ у српском и у немачком језику у оквиру наведеног концепта. Као *tertium comparationis* употребљени су придеви: у српском *гладан* одн. *hungrig* у немачком језику који представљају потпуне еквиваленте, док је као друга поредбена компонента утврђен зооним *вук* одн. *ein Wolf* ‚вук‘, који, уједно, интензивирају и квалификују значење придева. Са зоонимом *вук* у српском језику алтернира зооним *пас*, док је немачком језику то зооним *ein Bär* ‚медвед‘, који у истој мери интензивирају значење придева *гладан*, иако је сликовитост фразеологизама различитошћу поредбених јединица донекле измењена у овим случајевима.³⁴ Након контрастирања компонената фразеологизама можемо закључити да се у првом контрастираном фразеолошком пару ради о потпуним еквивалентима, док су у другом приказани делимични еквиваленти са разликом на лексичком нивоу:

За компаративни фразеологизам са поредбеном јединицом *пас* утврђени су делимични еквиваленти у језику-циљу, као у примерима:

³⁴ Компаративни фразеологизам *hungrig sein wie ein Bär* тежи синтаксичкој транспозицији у сложеницу *bärenhungrig*, као што се у контекстуализованом примеру може видети: „Der durch eine Glaswand abgetrennte Bereich ist keine Raucherlounge, sondern die eigentliche „Lachbar“; dort gibt es Gesellschaftsspiele und Bücher zu leihen – das kann auch helfen, Wartezeit zu überbrücken, wenn das Zweierteam wie heute alle Hände voll zu tun hat. Mein mittlerweile bärenhungrig gewordener Begleiter wirkt zunächst enttäuscht, als seine „Rote-Bete-Ravioli in Orangen-Meerrettich-Soße mit Pistazien“ (9,50 Euro) kommen.“ (www.haz.de, 02.11.2011)

У контекстуализованим примерима се може приметити да је компаративни фразеологизам употребљен адвербијално, док је сложеница *bärenhungrig* употребљена атрибутивно, што потврђује Флајшеру (1997: 169, 167) констатацију да су компаративни фразеологизми чешће у адвербијалној функцији, а сложенице у атрибутивној функцији

3.1.2.16.2. Концептуална анализа

Гладан човек се у српском језику пореди са зоонимом *нас* или *вук* у компаративним фразеологизмима *бити гладан као нас// вук*, док се у немачком језику поред зоонима *ein Wolf* „вук” употребљава и зооним *ein Bär* „медвед” као у *hungrig sein wie ein Wolf// ein Bär*. Асоцијативно-конотативни потенцијал који је у основи фразеолошког значења заснован је на уверењима и представама целе језичке заједнице и представља семе колективне експресије.

3.1.2.17. Однос према пићу

У концепт *Однос према пићу* укључени су компаративни фразеологизми са значењем ‚бити веома пијан’. У српском језику потврђена су три придевска компаративна фразеологизма *бити пијан као мајка*, *бити пијан као свиња*, *бити пијан као чеп*:

1) „Pijani "kao majke" igrali fudbal.“(www.mondo.rs, 22.11.2016)

2) „[...] kad sam u novinama pročitao da si bio pijan kao svinja. - U kojim novinama? - zadržta Milan Zrak celim bićem svojim.“ (www.vesti-online.com, 15.06.2014)

3) „Policajci su je međutim, ubrzo sustigli i kada su je zamolili da je testiraju na alhohol, isprostavilo se da je pijana kao čep.“ (www.novosti.rs, 08.08.2015)

Из контролног корпуса у немачком језику идвојена су два придевска компаративна фразеологизма *blau sein wie ein Veilchen* у дословном значењу „бити плав као љубичица“, *besoffen sein wie ein Schwein* „бити пијан као свиња“:

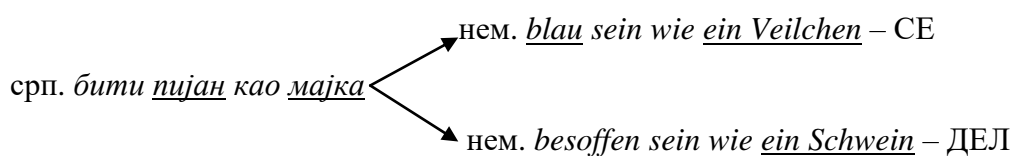
1) „Die Stimmung war schon gut bevor die Räuber auf die Bühne kamen. Der erste Song „Die Rose“ wurde direkt vom zahlreichen Publikum mitgesungen und als Zugabe sang das Publikum A-cappella: „Ich war blau wie ein Veilchen, da hat Rosi mich verführt und aus Dank mir die Rose auf den Hintern tätowiert.“ (www.wk-kurier.de, 16.4.2016)

2) „Er war besoffen wie ein Schwein und hatte gekiff“ (www.watson.ch, 18.04.2016)

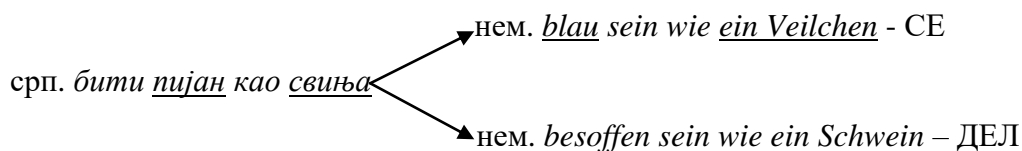
3.1.2.17.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа придевских компаративних фразеологизама је проведена полазећи од првог наведеног компаративног фразеологизма у српском језику, при чему морамо напоменути да је у контекстуализованом примеру реч о редукованој варијанти фразеологизма *пијан бити као мајка земља*. Основа поређења је придев *пијан* одн. *blau*

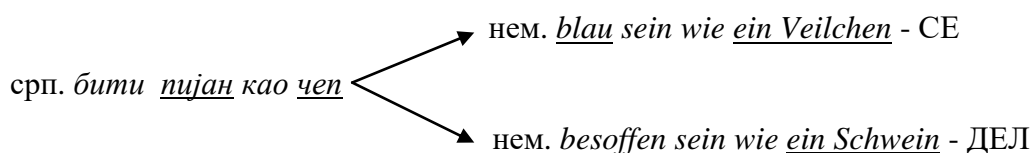
„плав“ у немачком језику, док су у поредбеним деловима употребљене именичке компоненте *мајка земља* одн. *ein Veilchen* „љубичица“. Контрастирањем јединица датих фразеологизама може се закључити да се ради о семантичким еквивалентима на основу различитих слика које су у позадини фразеологизама и различитог лексичког састава. У другом циљном фразеологизму је поред придева *besoffen* „пијан“ употребљен у поредбеном делу зооним *ein Schwein* „свиња“, те су са становишта лексике установљене различите поредбене компоненте, као и разлика у конотацији ТК, с обзиром на то да је лексема *пијан* стилски немаркирана, док лексема *besoffen* са значењем ‚(salopp): [völlig] betrunken‘ у дословном значењу „бити скроз пијан“ (уп. Дуден, 2001: 271) припада нижем стилском слоју:

У другом придевском компаративном фразеологизму као *tertium comparationis* појављује се, такође, придев *пијан*, док је као *comparatum* употребљен зооним *свиња*. Поредећи га са циљним фразеологизмима, у првом случају је утврђено потпуно различито лексичко окружење, које мотивише потпуно различиту слику у подлози фразеологизама, док се у другом примеру фразеологизми не поклапају једино на конотативном нивоу контрастираних ТК, као што је објашњено у пређашњем примеру, те је реч о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу:

Са становишта контрастивне анализе, будући да је у полазном фразеологизму употребљен придев *пијан* и квалификатор *чен*, утврђене су потпуне разлике на лексичком нивоу као и у сликовитости у првом циљном фразеологизму, док је у односу на други придевски компаративни фразеологизам поред конотативне разлике контрастираних ТК (*пијан*, одн. *besoffen*) утврђена лексичка разлика у погледу именичке компоненте у улози *comparatum*-а, у српском *чен*. одн. *ein Schwein* „свиња“ у немачком језику:

Глаголски компаративни фразеологизми се односе на човека ,који неумерено много пије алкохолна пића' (в. 3.1.1.16). Као *tertium comparationis* употребљен је у српском *пити/напити се* одн. *saufen* у немачком језику који дословно значи „обилно пити, локати“, док се у улози *comparatum*-а појављују лексеме *смук, свиња, земља* одн. *ein Loch* „рупа“, *ein Igel* „јеж“, *ein Bürstenbinder* „четкар“. Контрастивна анализа показује лексичке разлике, које се огледају у различитој употреби именичке компоненте у поредбеном делу фразеологизама, стога је реч о делимичним еквивалентима у језику-циљу:

срп. *пити као смук// свиња// земља* → нем. *saufen wie ein Loch//ein Igel//ein Bürstenbinder* – ДЕЛ

3.1.2.17.2. Концептуална анализа

Стање пијанства се у српском језику може изразити фразеологизмима *бити пијан као мајка земља// чеп*. У основи мотивисаности за настанак датих фразеологизама је чињеница да *земља* као и *чеп* могу упити доста течности и бити натопљени њоме, тачније „значење је мотивисано засићеношћу“ (Мршевић-Радовић 2008: 160), што представља примарну мотивациону базу, са којом је у првом случају изгубљен однос, услед чега је фразеологизам ремотивисан народским веровањем да су због јаких болова породиљама некада давали алкохол да би им умирили мало болове. За разлику од фразеологизама у српском језику где су поредбене компоненте носиоци семантичке транспозиције датих фразеолошких значења, у немачком фразеологизму *blau sein wie ein Veilchen* то је придев *плав*. Компаративни фразеологизам је шаљивог карактера, значење ,који је пијан' почива на осећају вртоглавице коју човек има кад је припит, тачније осећају да је плави вео пред очима, будући да се раније говорило *es wird mir blau vor den Augen*, у дословном преводу „постаје ми плаво пред очима“ (Дуден 11, 2008: 126). У основи фразеолошког значења је специфична метафоричка мотивација, тј. игра речи („Wortspiel“), с обзиром на то да придев означава боју као и пијаног човека, где именица у функцији *comparatum*-а *ein Veilchen* „љубичица“ интензификује боју, тј. у садејству је са првим значењем придева.

Кад је реч о фразеологизмима у српском *бити пијан као свиња* и *besoffen sein wie ein Schwein* у немачком језику, мотивисани су сличношћу у понашању пијаног човека и свиње у смислу ,падати и ваљати се по земљи'. Фразеологизам је у немачком језику потврђен још у 16. веку (www.idiome.deacademic.de, 16.11.2016).

3.1.2.18. Однос према раду

Када је реч о односу према раду, ексцерпирани компаративни фразеологизми означавају начин на који се обавља неки физички рад. Фразеологизми у српском језику су *радити као коњ*, *радити као црнац*, *радити као роб*, *ринтати као стока*:

1) „Hrvatska predsednica Kolinda Grabar-Kitarović rekla je u sredu u Vatikanu u govoru o položaju žena u današnjem društvu i politici, da se žena danas mora "ponašati kao dama, izgledati kao devojčica, a raditi kao konj".“ (www.blic.rs, 28.05.2015)

2) „Rada besna na Grand: Neću više da radim kao crnac.“ (www.svet.rs, 31.10.2014); „Imamo decu, karijere, radimo ko crnci, pa majku mu, šta treba?!“ (www.svet.rs, 27.08.2016)

3) „Raditi kao rob je danas uobičajena situacija“, rekao je papa i ponovio osudu koju je letos izneo na italijanskom ostrvu Lampeduza.“ (www.nspm.rs, 24.09.2013)

4) „Na kraju mi ne bi ostalo ni 500 eura. Pitala sam se, isplati li se za to raditi sada u Njemačkoj i rintati kao stoka po cijele dane?“ (www.dnevno.hr, 22.08.2015)

У немачком језику то су *arbeiten wie ein Pferd* „радити као коњ“, *arbeiten wie ein Kümmeltürke* „радити као Турчин“, *arbeiten wie ein Vieh* „радити као стока“, *arbeiten wie ein Knecht* „радити као слуга“:

1) „Aufhören? Barbara Müller schaut ihr Gegenüber etwas verwundert an, dann lacht sie. „Warum denn das?“, fragt sie und schüttelt amüsiert die schwarze Mähne, „ich kann arbeiten wie ein Pferd und es macht Spaß.“ (www.stuttgarter-zeitung.de, 10.01.2017); „Arbeiten wie ein Pferd- In waldreichen und bergigen Gebieten leisten die kräftigen Zugtiere Schwerstarbeit. Aber sie sind selten geworden.“ (www.sz-online.de, 23.06.2015)

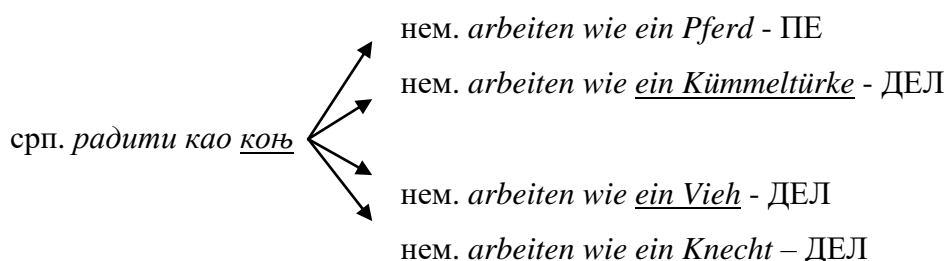
2) „Der kann aber auch nicht verhindern, daß Schur von "den Negern" spricht oder von einem, der "arbeitet wie ein Kümmeltürke".“ (www.zeit.de, 23.04.1998)

3) „[...] und ich strampele mich ab und arbeite wie ein Vieh und gönne mir nichts und komme nicht weiter und komme nicht.“ (H. Fallada, Blechnapf S. 169 II., Мразовић, Приморац 1991: 59)

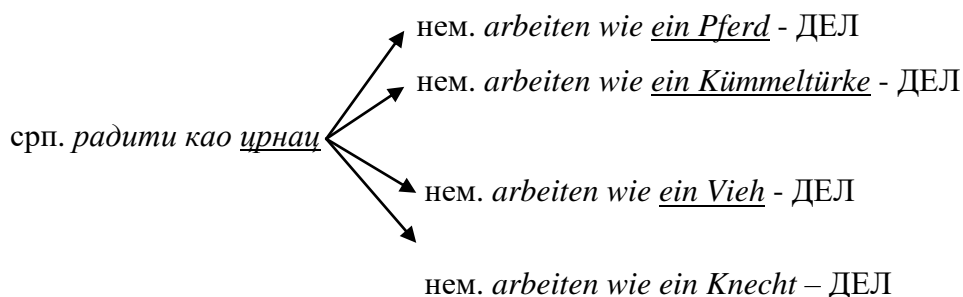
4) „Es geschehen wohl große Dinge auf Eben, während er hier gearbeitet wie ein Knecht und abends sein einziges Hemd über dem Feuer trocknet.“ (Waggerl, Brot, S. 170., Мразовић, Приморац 1991: 59)

3.1.2.18.1. Тип еквиваленције

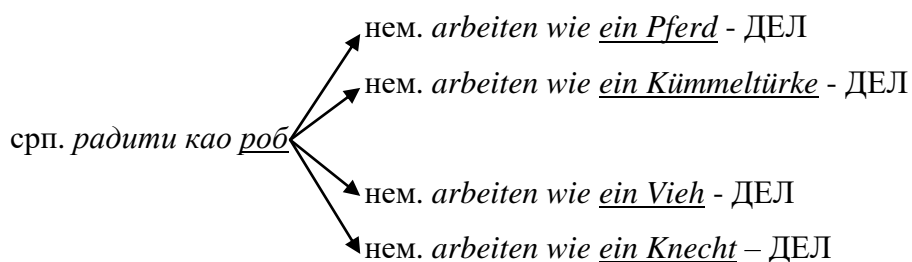
Као *tertium comparationis* полазног фразеологизма употребљен је глагол *радити* одн. *arbeiten* у циљним фразеологизмима. Значење управног глагола у српском језику модификовано је зоонимом *коњ* у смислу ‚радити упорно, много и дуго тежак физички посао‘ (РСЈ, 2007: 567; Финк-Арсовски 2002: 51), док се у поредбеним деловима циљних фразеологизама појављују именичке компоненте *ein Pferd*, *ein Kümmeltürke*, *ein Vieh*, *ein Knecht*, које указују на лексичке разлике између фразеологизама, са изузетком првог КФ, који представља потпуни еквивалент:

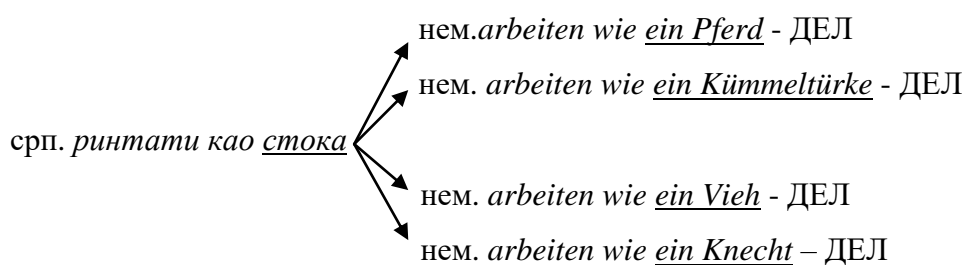
Следећи полазни КФ у поредбеном делу има лексему *црнац*, те означава ‚некога ко ради дуго, напорно и тешко, ропски посао‘ (РСЈ, 2007: 1497). У истом значењу идентификован је компаративни фразеологизам у немачком језику са квалификатором *wie ein Kümmeltürke*, с тим што је у датом случају, као и осталим случајевима, утврђена неподударност на лексичком нивоу, те реч је о делимичним еквивалентима, али са незнатним разликама у слици:

У наредном пару компаративних фразеологизама употребљена је у поредбеном делу у српском лексема *роб* одн. *ein Knecht* ‚слуга‘ у једном од фразеологизама у немачком језику, те су незнатне разлике у сликовитости датих фразеологизама који означавају ‚који ћутке обавља тежак физички посао много, напорно и дуго‘ (РСЈ, 2007: 1168). Полазни КФ остварује тип делимичне еквиваленције са разликом на лексичком нивоу са осталим компаративним фразеологизмима у немачком језику, као у примеру:

Напоследку, у фразеологизму у српском употребљен је глагол *ринтати* са значењем ‚радити тежак посао запињући из све снаге‘ (РСЈ, 2007: 1168) одн. глагол *arbeiten* ‚радити‘ у немачком језику, који стоје у односу хипоним → хипероним што указује на делимичне разлике на семантичком и лексичком нивоу, као и у конотацији, будући да је глагол *ринтати* у изворном КФ стилски маркиран у односу на стилски неутралан (немаркиран) глагол *arbeiten* из циљног КФ. У немачком језику постоје КФ са управним глаголом *schuften* који је потпуни еквивалент глаголу *ринтати*, будући да се поклапају и конотативне семе, а КФ су *schuften wie ein Tier* ‚ринтати као животиња‘, *schuften wie ein Pferd* ‚ринтати као коњ‘, који су непотврђени у језику писаног медија. Управни глагол у српском језику је квалификован зоонимом *стока*, те је према сликовитости коју евоцира лексичко окружење, најближи циљном фразеологизму са поредбеном компонентом *ein Vieh* ‚стока‘. Полазни КФ у односу на друге компаративне фразеологизме у немачком језику гради тип делимичне еквиваленције са разликом на лексичком нивоу, у којима је сликовитост фразеологизма у већој или мањој мери различита:

3.1.2.18.2. Концептуална анализа

Српски речници региструју следеће компаративне фразеологизме којима се изражава начин рада: *радити као коњ*// *црнац*// *роб*, *ринтати као стока*³⁵, *теглити као во* и *радити као сивоња*, али за последња два случаја, иако су јако фреквенти у говорном језику, нису забележене потврде у контролном корпусу. Човек који обавља тежак физички

³⁵ Напоменућемо да је КФ *ринтати као стока* јако присутан у говорном српском језику, али у језику штампе нема потврда. Контекстуализовани пример је преузет из писаног медија хрватског дијалекта, те можемо рећи да се ради о регионалној употребној вредности компаративног фразеологизма.

посао, много и напорно, пореди се са лексемама које све повезује служење другом човеку у циљу обављања тешких физичких послова.

Однос према раду је исказан у немачким фразеологизмима *arbeiten wie ein Vieh// ein Pferd// ein Knecht// ein Kümmeltürke*. Фразеологизми са поредбеним јединицама *ein Vieh* „стока“ и *ein Knecht* „слуга“ су застарели, будући да су потврђени само у књижевним делима написаним у првој половини двадесетог века. За разлику од претходних фразеологизама, фразеологизам са саставницом *ein Kümmeltürke* је веома често у употреби, при чему семантичка транспозиција почива на значењу наведене именичке компоненте, будући да је она изведена од речи настале пошалицом *Kümmeltürkei*, која се односи на област где се узгаја ким (*der Kümmel*), врста зачина пореклом са истока од ког је прављено одређено алкохолно пиће *кимовача*, те је временом, тачније у 18. веку, настао глагол *kümmeln* са значењем „пити кимовачу“ (www.dwds.de, 25.01.2017).

У немачким речницима регистровани су такође компаративни фразеологизми *arbeiten wie ein Dachs* „радити као јазавац“, *schufteln wie ein Tier// Esel* „ринтати као животиња// магарак“ који нису осведочени писаном потврдом у контролном корпусу.³⁶

3.1.2.19. Ружноћа

У оквиру датог концепта издвојени су компаративни фразеологизми који означавају „који оставља непријатан утисак код других на основу своје спољашности“ (РСЈ, 2007: 1175) и то су у српском *бити ружан као гроб*, *бити ружан као лопов*, *бити ружан као мајмун*, *бити ружан као ђаво*, *изгледати као леш*, *изгледати као страшило*, *изгледати као очерупана кокошка*:

1) „RUŽNE SU KO GROB: Filip pre ulaska vređao Atinu i Mimi, a kada su one to čule [...]“ (www.kurir.rs, 08.05.2015)

2) „RUŽAN K'O LOPOV: Drakula - najgroznija njuška američkog ... i koji svojim fizičkim izgledom potpuno opravdava izreku ružan kao lopov.“ (www.telegraf.de, 30.09.2012)

3) „Rodio se 2. februara 1939. godine, "mali, crn, dlakav i ružan kao majmun i drao se kao majmun.“ (www.novosti.rs, 03.11.2012)

4) „Jednorozzi su bili stvarni i ružni kao đavo.“ (www.novostidana.rs, 28.1.2017)

³⁶ Побројани компаративни фразеологизми у језику-изворнику и језику-циљу квалификују и врсту посла којим се човек бави, самим тим обележавају социоекономски положај човека, о чему ће бити речи касније у раду (в. 3.1.4.2.6)

5) „Njene reklame su izazivale sudare, a sada izgleda kao leš.“ (www.zena.blic.rs, 15.04.2016)

6) „Dejvid ujutru izgleda kao strašilo.“ (www.blic.rs, 17.04.2016)

7) „U trenucima dok nemilosrdno pegla kartice po trgovinama, Britni je zaboravila koji dolar da izdvoji i za frizera pa je stanje na njenoj glavi i više nego alarmantno - osim što je prilikom poslednjeg bojenja kose, sudeći po fotografijama, izblajhala samo središnji izrastak, otpao joj je i deo ekstenzija pa Brit izgleda kao očerupana kokoška.“ (www.vesti.rs, 22.7.2010)

У немачком језику су у контролном корпусу потврђени *hässlich sein wie die Nacht* „бити ружан као ноћ“, *aussehen wie eine Leiche* „изгледати као леш“, *aussehen wie eine Vogelscheuche* „изгледати као страшило“, *aussehen wie der Tod in Forchheim* „изгледати као смрт у Форхајму“, *aussehen wie ein gerupftes Huhn* „изгледати као очерупана кокошка“:

1) „Hässlich wie die Nacht, aber sehr hart im Nehmen: Nacktmulle können vieles aushalten und spüren kaum Schmerzen. Forscher wollen diese [...]“ (www.t-online.de, 11.10.2016); „Ein kurzer Blick in den Spiegel: Wie würden sie ihr eigenes ... die sind nun einmal hässlich wie die Nacht, da gibts nichts zu beschönigen.“ (www.focus.de, 09.04.2015)

2) „Sie setzt sich neben ihn auf die graue Holzbank, intuitiv legt er seine Hand in ihre. [...] Ich sah wohl aus wie eine Leiche“, erinnert sich Iserhot.“ (www.waz.de, 10.01.2017)

3) „Mutter und Sohn finden am Berliner Flughafen ihre Koffer nicht mehr – oder nehmen sie sogar absichtlich die Koffer von Fremden? Im Hotelzimmer begutachten sie ihre Fundstücke und legen sich Stück um Stück die fremde Kleidung an, bis sie wie Vogelscheuchen aussehen.“ (www.zeit.de, 03.07.2016)

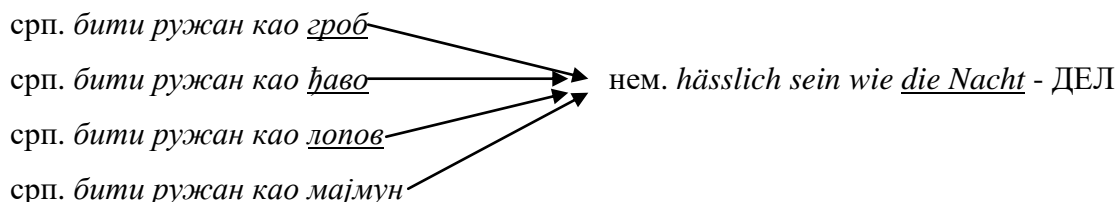
4) Ich wollte sie eigentlich nur ein bisschen aufmuntern, weil ich wusste, dass die genauso leiden wie ich. Und dann habe ich ihnen per Internet-Videoclip halt mal erklärt, wie super ich drauf bin. Dabei habe ich ausgesehen wie der Tod von Forchheim. (www.abendzeitung-muenchen.de, 20.04.2011)

5) „Eigentlich hätten wir nie gedacht, dass Beyoncé wie ein gerupftes Huhn aussehen kann.“ (www.vip.de, 15.12.2016)

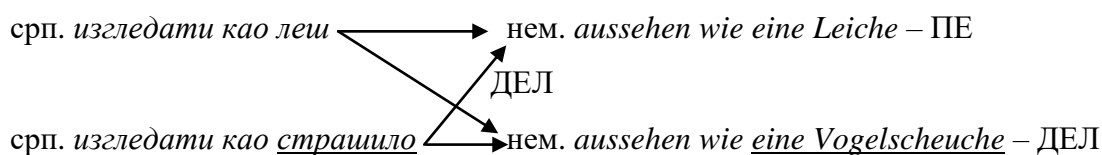
3.1.2.19.1. Тип еквиваленције

У српском језику потврђена су четири придевска компаративна фразеологизма у којима је употребљен придев *ружан*, а у поредбеном делу се појављују лексеме *гроб*, *ђаво*,

лопов и мајмун, док је немачком језику зебележен само један придевски компаративни фразеологизам који има велику употребну вредност у језику немачког писаног медија, у којем је као основа поређења утврђен придев *hässlich*, у дословном преводу „ружан“, али је у поредбеном делу употребљена различита именичка компонента *die Nacht* „ноћ“, те контрастивна анализа показује да је реч о делимичним еквивалентима са разликама на лексичком нивоу:

Глаголски компаративни фразеологизми којима се изражава ружан изглед човека нису у толикој мери фреквентни као придевски компаративни фразеологизми. Основа поређења је у српском глагол *изгледати* одн. *aussehen* „изгледати“ у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују лексема *леш* и *страшило* одн. *eine Leiche* „леш“, *eine Vogelscheuche* „страшило за птице“ у немачком језику. У српском језику није реализована лексема *Vogel*, тј. „за птице“, али је пресупонирана у значењу „страшило“, док у немачком језику постоји и варијанта са лексемом *die Scheuche* „страшило“ која подразумева лексему *Vogel*, тако да се на основу контрастирања јединица следећих компаративних фразеологизама може закључити да су у питању потпуни еквиваленти у првом случају, док је у другом случају и међусобно остварен однос делимичних еквивалената, као што је приказано у шеми:

Уз глагол *aussehen* може се употребити такође квалификатор *der Tod in Forchheim* „смрт у Форхајму“, при чему се са полазним фразеологизмима може установити однос делимичне еквиваленције на лексичком нивоу, будући да су лексичке разлике изражене различитом употребом поредбених јединица:

Значење следећег контрастираног фразеолошког пара у односу на претходне глаголске КФ садржи додатну сему ‚запуштеност‘. Као *tertium comparationis* употребљен је глагол *изгледати* одн. глагол *aussehen*, док су у улози *comparatum*-а именичке компоненте *очерупана кокошка* одн. *ein gerupftes Huhn* „очерупана кокошка“. Фразеологизми се, дакле, поклапају на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу, те је у овом случају остварена потпуна еквиваленција:

срп. *изгледати као очерупана кокошка* → нем. *aussehen wie ein gerupftes Huhn* – ПЕ

3.1.2.19.2. Концептуална анализа

Ружан човек се у придевским компаративним фразеологизмима у српском језику пореди са лексемама *гроб*, *ђаво*, *лопов* и *мајмун*. У основи фразеолошких значења установљена је метонимија, с обзиром на то да се наведене поредбене компоненте односе, заправо, на смрт. Представа смрти има антропоморфни облик човечијег костура као и облик гроб, док је мајмун животиња која је вишеструко блиска са ђаволом, чији елемент је смрт, која долази ненадано као да се прикрада, као лопов (Мршевић-Радовић 2008: 204, 205).

За разлику од српског, у немачком језику ружан човек се може поредити са лексемом *die Nacht* „ноћ“. Будући да је боја ноћи црна и представља карактеристичну боју ђавола и уобичајени епитет уз смрт (Мршевић-Радовић 2008: 205), такође је у мотивационој бази метонимија.

На овом пољу оперишу такође глаголски компаративни фразеологизми *изгледати као леш*// *страшило* одн. *aussehen wie eine Leiche*// *eine Vogelscheuche*// *der Tod in Forchheim*. С једне стране, лексема *леш* одн. *eine Leiche* мотивише фразеолошко значење, будући да представља антропоморфни облик смрти, док с друге стране, у фразеологизму са значењем ‚који је толико ружан да се људи плаше од њега‘ у мотивационој бази је асоцијативно-конотативним потенцијал лексеме *страшило* одн. *eine Vogelscheuche*.

У поредбеном делу циљног фразеологизма појављује се, такође, именичка фраза *der Tod in Forchheim* „смрт у Форхајму“, који почива на историјској чињеници да је за време великог тридесетогодишњег рата у Форхајму, где је поред 2000 становника живело и 2000 војника са својим породицама, харала куга и разне болести (www.mundmische.de, 20.08.2016).

Поредбене јединице *очерупана кокошка* одн. *ein gerupftes Huhn* модификују значење глагола *изгледати* одн. *aussehen* у смислу ‚који је ружан, запуштен‘. Фразеологизми представљају семантички провидно поређење и интернационалног су карактера, будући да слика у подлози фразеологизама спада у знање целе језичке заједнице.

3.1.2.20. *Смрт*

Анализом контролног корпуса издвојени су компаративни фразеологизми који се односе на ‚престанак физичког постојања човека, што је природан процес који је неминован сваком живом бићу‘ (РСЈ, 2007: 1248). У српском језику забележен је следећи компаративни фразеологизам *угасити се као свећа*:

1) „Једноставно se угасио као свећа. Nije *se* много муčio. А много је muka прошао у животу. Од проганjanja па до satanizovanja njegovih [...].“ (www.telegraf.rs, 18.09.2014);

„Обавеšten је одмах Teslin неćак Sava Kosanović: „На столу је stajala једна од mnogobrojnih металних kutija у којима је држао своје papire. Bila је otključана и otklopljena. У njoj су bila писма jako блиских личности и неке слике које су га morale узбудити и potresti. I живот му se угасио као свећа.“ (www.blic.rs, 05.06.2016)

У немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *ausgehen wie ein Licht* у дословном значењу ‚угасити се као светло‘:

1) „Eines Tages schloß auch die Dorth die Augen. Sie war nicht krank gewesen weiter – ein bißchen krächzig in den letzten Tagen, aber eigentlich ohne Klage. Sie war gestorben, ohne daß ihr was gefehlt hatte, sie war ausgegangen wie ein Licht; und wie ein Licht brennt, das sich selbst verzehrt, so hatte sie auch gelebt, sie hatte sich selbst verzehrt. Das wußte aber niemand, außer einem [...].“ (Wilhelm Holzamer: Vor Jahr und Tag - Kapitel 19, www.gutenberg.spiegel.de, 27.01.2017)

3.1.2.20.1. *Тип еквиваленције*

Као основа поређења полазног фразеологизма употребљен је рефлексивни глагол *угасити се* одн. глагол *ausgehen* у значењу: 11. а) ‚aufhören zu brennen od. zu leuchten‘ ‚престати да гори или да светли‘ (Дуден, 2001: 203) у циљном фразеологизму, док су у улози comparatum-а именичке компоненте *свећа* одн. *ein Licht* ‚светло‘ које, иако стоје у блиској семантичкој вези, указују на делимичне разлике на лексичком нивоу наведених фразеологизама. На основу утврђених разлика установљен је тип делимичне

еквиваленције на лексичком и морфолошком нивоу због рефлексивности глагола полазног КФ:

срп. *угасити се као свећа* → нем. *ausgehen wie ein Licht* - ДЕЈИМ

3.1.2.20.2. Концептуална анализа

Смрт представља крај живота каквог знамо, те је из страха од непознатог настала људска потреба да улепша или ублажи ствари које не разуме и које га плаше, тако да дати компаративни фразеологизми у српском и у немачком језику са значењем ,умрети, без болова, као да је заспао' са аспекта стилских фигура представљају еуфемизме. Узимајући у обзир теорију појмовних метафора Лејкофа и Џонсона ЖИВОТ је концептуализован као СВЕЛОСТ, док је у оба језика на основу значења глагола *угасити* одн. *ausgehen* ,учинити да нешто престане сијати, горети' СМРТ концептуализована као МРАК.

3.1.2.21. Спавање

Ексерцирани фразеологизми означавају ,физичко стање у коме се човек налази да би се физички и психички регенерисао' (РСЈ, 2007: 1191) и то су у српском језику *заспати/спавати као заклан, спавати као (мала) беба, спавати као јагње, спавати као топ, спавати као клادا*:

1) „После ручка смо полегали сви у шаторе и заспали као заклани, уморни од пута и сити пасуља.“ (www.politika.rs, 17.10.2016)

2) „Neko ko ima zaštitu i ko se oseća kao beli medved ne može da bude četiri meseca [...] Ja, hvala Bogu, спavam kao mala beba“, istakla je Ceca.“ (www.mondo.rs, 01.10.2016)

3) „Тako, izreka “спava као јагње”, detetu odraslom u gradu koji i ne zna tačno šta je то јагње, ništa ne znači.“ (www.novosti.rs, 06.12.2015)

4) „Ali uveče joj je najvažnije da sedne za kompjuter i uđe na fejsbuk, na kojem provodi sate i sate, dok ja umoran od posla, спavam као топ [...]“ (www.telegraf.rs, 27.07.2016)

5) „Papa je u intervjuu za italijanski katolički kanal TV 2000, na pitanje novinara "kako mu uspeva da izgleda kao da nikada nije pod stresom" uprkos tome što će 17. decembra napuniti 80 godina, odgovorio da mu u tome "pomaže molitva". Tada spavam dobro, hvala Bogu. Спavam као клادا šest sati dnevno, to verovatno pomaže mom zdravlju", rekao je papa.“ (www.b92.net, 21.11.2016)

За дати концепт се у немачком језику употребљавају следећи компаративни фразеологизми *schlafen wie ein Murmeltier* „спавати као мрмот“, *schlafen wie ein Baby* „спавати као беба“, *schlafen wie ein Klotz* „спавати као клада“, *schlafen wie ein Stein* „спавати као камен“, *schlafen wie ein Bär* „спавати као медвед“:

1) „SCHLAFEN WIE EIN MURMELTIER: Sich die Decke über die Ohren ziehen und binnen weniger Sekunden im Land der Träume zu versinken ist für viele Menschen leider nur eine Wunschvorstellung.“ (www.schwarz.at, 24.11.2016)

2) „Denjenigen, der das Sprichwort „Schlafen wie ein Baby“ erfunden hat, hätte ich liebend gern mal zu einem fröhlichen 24-Stunden-Aufenthalt bei der Familie Holzer eingeladen. Kurz gesagt war das Thema Schlaf bei uns das gesamte erste Jahr lang bestimmt jener Grund, dem die häufigsten Tränenattacken, Nervenzusammenbrüche und Verzweiflungsheuler geschuldet waren.“ (www.woman.at, 29.01.2017)

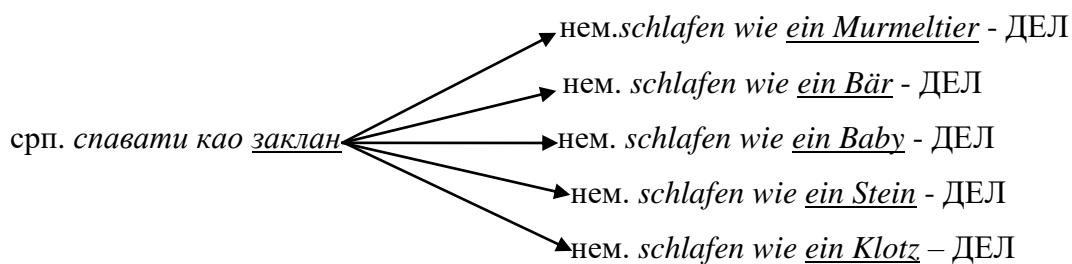
3) „Aufs Schlafen verstehst du dich!- sagte Sachar, der davon überzeugt war, daß sein Herr ihn nicht hörte. Nun seh einer, er schläft wie ein Klotz [...] (Iwan Gontscharow: Oblomow – Kapitel 12, www.gutenberg.spiegel.de, 29.01.2017)

4) „Gut möglich, dass ihr das aufreibende Tagesgeschäft bei den Skijägerinnen den Schlaf raubte. Das Problem bekam die stets perfekt geschminkte Biathletin aber in den Griff, nach ihrem Sieg im Massenstart berichtete sie: „Heute Nacht habe ich wie ein Stein geschlafen, zehn Stunden lang“ (www.tagesspiegel.de, 08.01.2017)

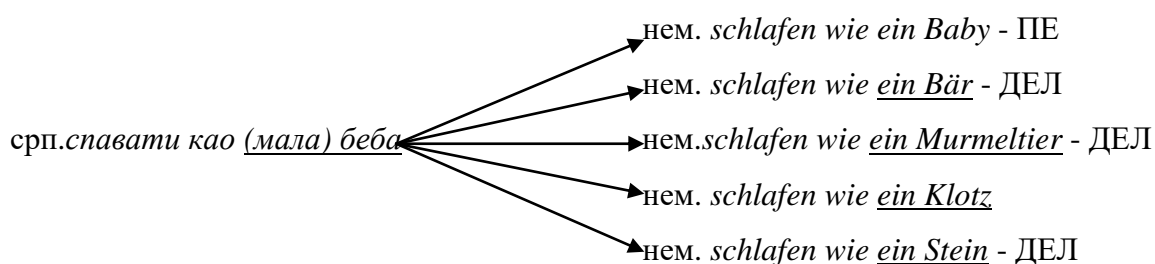
5) „Bären, die bekanntlich wie ein Bär schlafen, schlafen noch viel länger durch als der moderne Mensch.“ (www.fr-online.de, 25.11.2014)

3.1.2.21.1. Тип еквиваленције

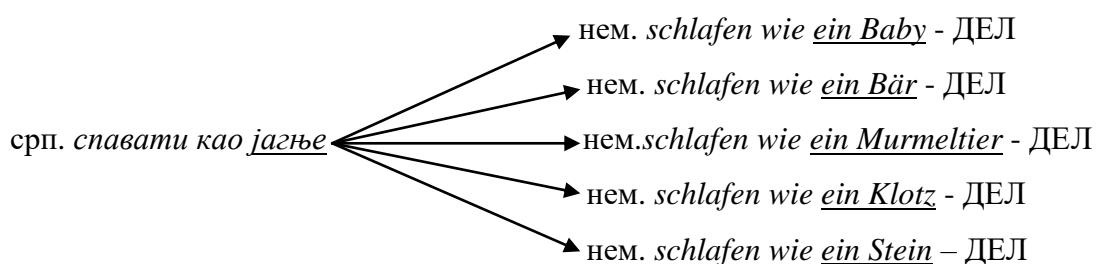
Tertium comparationis полазног фразеологизма је глагол *заспати/ спавати*, а у поредбеном делу је употребљен поименачени трпни глаголски придев *заклан*, изведен од глагола *заклати*, који је у функцији квалификатора са значењем ‚чврсто и дубоко спавати‘. У немачком језику као tertium comparationis се појављује глагол *schlafen* „спавати“, док се у улози comparatum-а смењују следеће именичке компоненте: *ein Murmeltier* „мрмот“, *ein Bär* „медвед“, *ein Baby* „беба“, *ein Stein* „камен“, *ein Klotz* „клада“. Контрастивна анализа указује на различиту употребу поредбених компонената, самим тим су слике у позадини фразеологизама различите, те су у питању делимични еквиваленти:

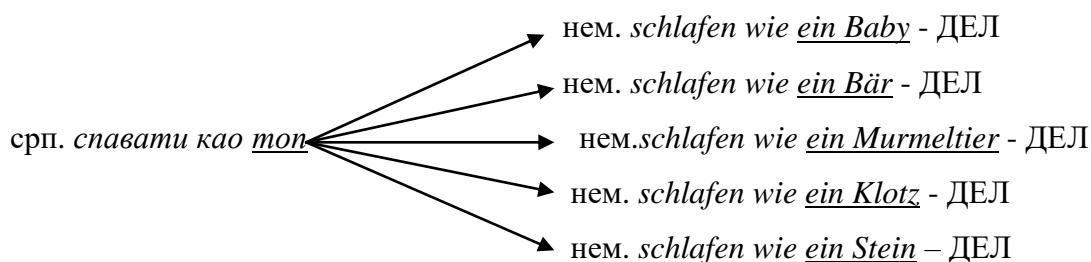
Следећи КФ у свом саставу садржи глаголску компоненту *спавати* и именичку *мала беба*, где је атрибут *мала* факултативан члан фразеологизма, будући да је садржан и експлициран већ у поредбеној компоненти *беба*, која квалификује значење управног глагола у смислу ‚који безбрижно и чврсто спава‘. Након контрастивне анализе у језику-циљу утврђен је потпуни еквивалент, фразеологизам са поредбеном компонентом *ein Baby*, док су остали компаративни фразеологизми у немачком језику делимични еквиваленти у односу на полазни фразеологизам, с обзиром на различите поредбене компоненте, као што је приказано у шеми:

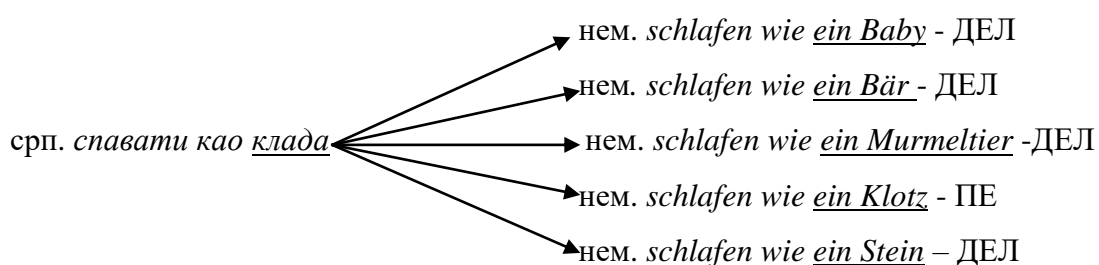
Уз глаголску компоненту *спавати* као квалификатор може се појавити зооним *јагње*, који се односи на дете, те је идентичног значења као и претходни компаративни фразеологизам у српском језику, с тим што су у језику-циљу евидентирани делимични еквиваленти због лексичких разлика изражених у поредбеном делу, које неминовно воде до већих или мањих разлика у слици:

Компаративни фразеологизам *спавати као топ* значи ‚који јако чврсто спава‘ и уколико се узме у обзир ментална слика, евоцирана различитим лексичким окружењем, не подударе се потпуно ни са једним компаративним фразеологизмом у немачком језику, те су у питању делимични еквиваленти у језику-циљу:

Напоследку, за приказани фразеологизам са значењем ‚који спава дубоким чврстим сном‘ утврђен је потпуни еквивалент у погледу морфосинтаксе, семантике и идентичног лексичког састава: управни глагол *спавати* одн. *schlafen*, квалификатор *као клада* одн. *wie ein Klotz*, док се са осталим компаративним фразеологизмима који су потврђени у немачком језику делимично подудара на лексичком нивоу:

3.1.2.21.2. Концептуална анализа

С обзиром на то да човек проведе скоро трећину свог живота спавајући, а неки и много дуже, многобројни су компаративни фразеологизми којима се изражава чврст и дуг сан човека, у српском *спавати као заклан// (мала) беба// јагње// топ// клада* одн. *schlafen wie ein Baby// ein Murmeltier// ein Bär// ein Klotz// ein Stein* у немачком језику. Први КФ у српском језику има корене у еуфемизму *спавати вечним сном* ‚бити мртав, лежати мртав у гробу‘, те из тог разлога лексема *заклан* може алтернирати са лексемом *мртав*, иако КФ са саставницом *мртав* није потврђен у контролном корпусу. Човек који спава безбрижним и дубоким сном се може поредити у српском такође са лексемама *беба* и *јагње* одн. *ein Baby* у немачком језику, чији је асоцијативно-конотативни потенцијал у подлози наведених фразеологизама, док начин на који лексема *топ* квалификује управни глагол није најјаснији, те је могуће да је настао по аналогији са компаративним фразеологизмом *бити глув као топ*, будући да се од буке коју праве топови може оглувети. С обзиром на то да су поредбене компоненте *топ* и *клада* (одсечен, неотесан комад стабла (РСЈ, 2007: 536)) одн. *ein Stein* „камен“ и *ein Klotz* „клада“ артефакти, сликовитост коју оне побуђују у фразеологизмима је јако блиска.

У немачкој култури концепт дугог спавања приписује се још животињама *ein Marmelotier* „мрмот“, *ein Bär* „медвед“ и *ein Dachs* „јазавац“ које већи део времена проводе непокретне, мирујући, лежећи, спавајући током зиме. За последњи КФ *schlafen wie ein Dachs* нису пронађене потврде у контролном корпусу.

3.1.2.22. Спорост

Из контролног корпуса издвојени су компаративни фразеологизми који означавају „којем је потребно више времена за обављање радњи или активности“ (РСЈ, 2007: 1257). У српском језику су потврђена два компаративна фразеологизма *бити спор као пуж* и *вући се као пуж*:

1) „I taj koji je spor kao puž, i on kaže: Mi hoćemo u Evropu!“ (www.blic.rs, 12.03.2011); „U nekim klubovima je očigledno ko je najbrži fudbaler, bilo je tako i u [...] A on spor ko puž.“ (www.mozzartsport.rs, 06.02.2015)

2) „Posle ispražnjenog šaržera, Jhin se kreće malo sporije nego ostali ... Dakle, heroj koji potencijalno pravi ogroman burst ali se vuče kao puž.“ (www.b92.net, 02.02.2016)

У немачком језику потврђен је један компаративни фразеологизам *langsam sein wie eine Schnecke* „спор као пуж“:

1) „Klimaschutz bewegt sich nun mal langsam wie eine Schnecke - aber es geht voran.“ (www.freiepresse.de, 29.12.2016)

3.1.2.22.1. Тип еквиваленције

С обзиром на то да је у основи поређења у српском употребљен придев *спор* одн. *langsam* „спор“ у немачком језику, контрастирани фразеолошки пар представља придевске компаративне фразеологизме. У поредбеним деловима појављује се зооним *пуж* одн. *eine Schnecke* „пуж“, те је слика у подлози фразеологизама идентична као и морфосинтакса, стога је реч о потпуним еквивалентима:

срп. *бити спор као пуж* → нем. *langsam sein wie eine Schnecke* – ПЕ

У српском језику је потврђен глаголски компаративни фразеологизам *вући се као пуж*, за који се у фразеолошком корпусу немачког језика не може наћи пандан, те је утврђен тип НЕ. Као преводни еквивалент за полазни КФ функционира глаголска фраза *im Schnecken tempo gehen* (Вајнбергер 20012: 12).

3.1.2.22.2. Концептуална анализа

Зооним *пуж* одн. *eine Schnecke* представља еталон за спорост у оба језика, чије је референтно значење у фразеологизму сужено на значење његове доминантне особине *спорост*. Поред наведеног фразеологизма у српском језику забележен је такође компаративни фразеологизам *бити спор као корњача*, који није потврђен у оквиру датог концепта.

3.1.2.23. Старост

Приказани компаративни фразеологизми означавају човека ,који је у поодмаклом животном добу, има пуно година' (РСЈ, 2007: 1267), и у српском језику то су *бити млад као роса у подне* и *бити стар као Библија*:

1) „I tako je danas velika drugarica i samonazvana miljenica nacije i lepa, mlada kao rosa u podne, uspešna devojke iz Vocina pokazala kakva je zaista.“ (www.kurir.rs, 07.02.2016)

2) „Glumica Karmen Silvera, koja je glumila Reneovu ženu Edit, u stvarnom životu bila je samo 8 godina mlađa od Rouz Hil, koja je glumila njenu majku Fani i koja u seriji izgleda da je stara kao Biblija.“ (www.blic.rs, 23.01.2016)

У немачком језику употребљава се КФ *alt sein wie Methusalem* „бити стар као Метузалем“, као нпр.:

1) „Er wies darauf hin, dass die Versicherten nicht ausbezahlt bekämen, was sie eingezahlt hätten – es sei denn, sie würden so alt wie Methusalem [...] So werde bei der „überlangen Sterbetafel“ tatsächlich eine Lebenserwartung von 100 Jahren angenommen.“ (www.berliner-zeitung.de, 29.04.2016)

3.1.2.23.1. Тип еквиваленције

Контрастиране компоненте фразеологизама су: као *tertium comparationis* употребљени придев у српском *млад* одн. *alt* „стар“ у немачком језику, док су у улози *comparatum*-а именичке компоненте *роса у подне* одн. *Methusalem*. Значење фразеологизама изражено је различитим компонентама и различита је сликовитост контрастираних КФ. Притом се контрастирани КФ делимично поклапају и на семантичком нивоу, будући да српски КФ има значење ‚не бити млад‘, а немачки КФ има значење ‚веома стар‘. Дакле, у немачком КФ је присутна сема ‚веома‘, коју српски КФ не подразумева, те говоримо о парцијалним семантичким еквивалентима:

срп. *бити млад као роса у подне* → нем. *alt sein wie Methusalem* – СЕ

За разлику од претходног случаја, у следећем контрастираном фразеолошком пару присутна је сема ‚веома‘, те је утврђен тип делимичне еквиваленције са разликом на лексичком нивоу у поредбеном делу, у српском *Библија* одн. *Methusalem* у немачком језику:

срп. *бити стар као Библија* → нем. *alt sein wie Methusalem* – ДЕЈ

3.1.2.23.2. Концептуална анализа

Старост се изражава компаративним фразеологизмима у српском *бити стар као Библија// Метузалем, бити млад као роса у подне* одн. *alt sein wie Methusalem* у немачком језику.³⁷ Човек који је веома стар се, дакле, пореди са лексемом *Библија*, будући да она представља најстарију књигу на свету, што, уједно, мотивише и настанак датог фразеологизма. Поред тога, старост се може изразити такође у поређењу са лексемом *Метузалем* као и у немачком језику, будући да је, према Библији, он доживео највећу старост, чак преко 960 година (РСЈ, 2007: 705), али КФ у српском контролном корпусу није евидентиран, и пре би се могао пронаћи у облику *бити Метузалем*.

Даље, у последњем фразеологизму у српском језику може се констатовати да фразеолошко значење почива на иронији, будући да је поредбена компонента *роса у подне* у супротном значењу од значења управног придева *млад*.

3.1.2.24. Тежина

Када се говори о тежини у физичком смислу те речи, у првом реду, издвајају се фразеологизми са значењем ‚који има малу тежину тела‘: *бити лак као перо* и његова варијанта *бити лак/лаган као перце*, а у другом фразеологизми који означавају ‚који има велику тежину тела‘ *бити тежак као туч*, који су потврђени у следећим контекстима:

1) „Колико дуго не знам, али када сам изашао, осећао сам да сам потпуно празан, лак као перо без икаквог оптерећења и спреман за нови живот. Одједном сам одрастао у човека.“ (www.politika.rs, 17.10.2016)

³⁷ Наведени компаративни фразеологизми квалификују такође предмете што је потврђено у контролном корпусу, о чему ће бити речи детаљније касније у раду (в. 3.2.8).

2) „Zaustavljamo proces debljanja i živimo život lagani kao perce. [...] Čak polovina ljudi koja izglednjivanjem nastoji da smrša vrati se na staru kilažu.” (www.b92.net, 02.11.2015)

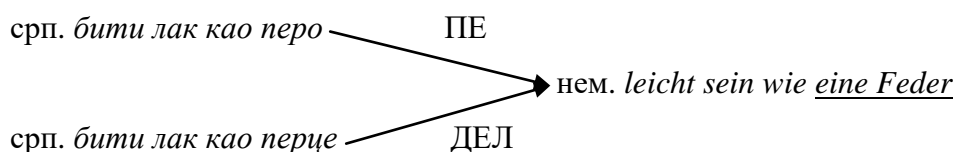
3) „Pojurio je ka davljaniku i uz velike muke ga ubacio u čamac, jer je na sebi imao vuneni skafander koji se potpuno natopio vodom. „Ne znam kako nije potonuo u tome, bio je težak kao tuč. Sreća pa imam iskustva sa vađanjem velikih somova, pa sam ga nekako prevalio u čamac. Ceo je drhtao od hladnoće.“ (www.blic.rs, 06.12.2016)

У немачком језику забележен је једино придевски компаративни фразеологизам *leicht sein wie eine Feder* „лак као перо“:

1), „Ich fühle mich leicht wie eine Feder, seit ich zehn Kilo abgenommen habe“, sagt der viermalige Olympiasieger.“ (www.maz-online.de, 10.01.2017); „Federleicht, vogelfrei sein, wengleich seit Langem frei zum Abschuss.“ Ein Gegenwartsge-dicht, als wäre er noch da. Es ist viel von Leichtigkeit [...]“ (www.spiegel.de, 25.08.2015)

3.1.2.24.1. Тип еквиваленције

Придев *лак* или *лаган* су у основи поређења полазног фразеологизма, док су у поредбеном делу утврђене лексема *перо* и њен деминутив *перце*. Будући да је у немачком језику употребљен придев *leicht* „лак“, а у поредбеном делу лексема *eine Feder* „перо“, контрастивна анализа показује слагање на свим граматичким нивоима између фразеологизма у језику-извору и језику-циљу, али у случају употребе деминутива на место поредбене компоненте утврђују се лексичке разлике, те је онда реч о делимичним еквивалентима:

У српском језику потврђени компаративни фразеологизам *бити тежак као туч* означава 1) ,особу са којом се не може сарађивати, круту и неприлагодљиву' и 2) ,особу која има велику тежину иако споља не делује тако' (РСЈ, 2007: 1307). У језику–циљу не постоји одговарајући фразеолошки еквивалент који је потврђен у контролном корпусу, те је утврђен оптимални лексички еквивалент *sehr schwer sein* „бити веома тежак“.

3.1.2.24.2. Концептуална анализа

Човек мале тежине пореди се са лексемом *перо*, *перце* одн. *eine Feder*, као у српском фразеологизму *бити лак/ лаган као перо/ перце* одн. *leicht sein wie eine Feder* у

немачком језику.³⁸ С обзиром да је мала тежина објективно својство поредбене компоненте *перо*, на основу тога је мотивисан настанак датог фразеологизма. У контекстуализованим примерима забележена је придевска сложеница *federleicht*, што је још један у низу показатеља тенденције ка грађењу детерминативних придевских сложеница у немачком језику.

У српском језику се за човека мале тежине још може употребити компаративни фразеологизам *бити лак као комарац*, али потврде нису забележене у језику писаног медија.

Супротно значење „човек или предмет који има велику тежину“ изражава се придевским компаративним фразеологизмом *бити тежак као туч*, у којем се у поредбеном делу појављује лексема *туч*, будући да означава легуру бакра и калаја, велике тежине и чврстоће (РСЈ, 2007 :1354), што је мотивациона база фразеологизма. У немачким речницима регистрован је компаративни фразеологизам *schwer sein wie ein toter Mann* „тежак као мртац“, који би са полазним КФ градио однос делимичне еквиваленције, али се доводи у питање његова употребна вредност у језику, како није потврђен ниједан пример његове употребе у контролном корпусу.

Још су у српским речницима регистровани фразеологизми *бити тежак као слон*, *бити тежак као коњ*, за које није забележена потврда у писаном језику.

3.1.2.25. Умор

Из контролног корпуса се издвајају по свом значењу „који је без енергије, стање настало психичким или физичким радом“ (РСЈ, 2007: 1397) компаративни фразеологизми у српском језику *бити уморан као пас*, *бити исцеђен као лимун*, *бити тежак као олово*, *осећати се као пребијен*:

1) „*Kući se vratim umoran kao kuće.*“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 15)

2) „*Kad ste iscedeni kao limun: Hronični umor i manjak energije mogu da budu simptomi različitih bolesti. Bar deset bolesti prati hroničan umor, iako se on „opravdava“ mnoštvom obaveza.*“ (www.novosti.rs, 31.08.2013)

³⁸ Дати фразеологизам може квалификовати и предмете мале тежине, о чему ће касније бити више речи (в.3.2.9.2).

3) „Noge teške kao olovo: Tegobe zbog proširenih vena pojačavaju se već sa prvim otopljenjem. Toplo vreme izaziva zaostajanje krvi u venama, a posledice su otoci oko članaka i potkolenica.“ (www.novosti.rs, 25.04.2012)

4) „[...] ali ako se stalno osećate kao prebijeni i na jedvite jade završavate i ono što [...]“ (www.mondo.rs, 29.04.2016)

У немачком језику забележени су компаративни фразеологизми *ausgelaugt sein wie ein Lappen* „бити исцеђен као крпа“, *müde sein wie ein Hund* „бити уморан као пас“, *schwer sein wie Blei* „бити тежак као олово“ и *schwer sein wie Steine* „бити тежак као камење“:

1) „Gerade in diesem Augenblick legte sich Grischa in sein Bett, ausgelaugt wie ein Lappen.“ (A. Zweig, Grischa, S. 404., Мразовић, Приморац 1991: 518.)

2) „Müde wie ein Hund, also [...] Deutschstunde in der Klasse 4c der 122. Grundschule „Am [...]“ (www.sz-online.de, 09.01.2017.); „Und der 49-jährige Walliser sagt, wieso er sich verändern musste. ... Mir ist manchmal noch gar nicht bewusst, wie sehr ich in der ... Doch wenn ich dann am Abend nach Hause gehe, aufs Sofa liege, bin ich hundemüde.“ (www.bernerzeitung.ch, 19.01.2017)

3) „Die Leichtigkeit geht verloren, die Beine werden auf der Schlussrunde schwer wie Blei. Der Schwester des Weltklasse-Kombinierers Fabian [...]“ (www.badische-zeitung.de, 10.01.2017.); Doch bis zur Pause schmolz der Vorsprung bereits zusammen. „Wir haben zu viele Chancen verworfen, und in der Abwehr schienen die Beine meiner Spielerinnen schwer wie Blei zu sein“, monierte Stein bereits zu diesem Zeitpunkt. (www.nwzonline.de, 20.03.2017)

4) Schwer wie Steine werden die Füße unterwegs: Eines der starken, berührenden Steinbilder von Nizar Ali Badr aus dem Buch «Ramas Flucht». (www.luzernerzeitung.ch, 05.03.2017)

3.1.2.25.1. Тип еквиваленције

Контрастивном анализом уочено је потпуно слагање између фразеолошког пара *бити уморан као пас* и *müde sein wie ein Hund*, будући да је као *tertium comparationis* употребљен у српском придев *уморан* одн. *müde* у немачком језику, док као *comparatum*-и функционирају зооними *пас* одн. *ein Hund* „пас“, тако да је остварен тип потпуне еквиваленције:

срп. *бити уморан као пас* → нем. *müde sein wie ein Hund* – ПЕ

Следећи контрастирани пар фразеологизама представља делимичне еквиваленте, будући да је у основи поређења полазног фразеологизма употребљен трпни глаголски придев *исцеђен* одн. *ausgelaugt* „исцеђен“, партицип перфекта у улози придева у немачком језику и да су утврђене разлике на лексичком нивоу у поредбеном делу, у српском *лимун* одн. *ein Lappen* „крпа“ у немачком језику, уз различиту слику у позадини фразеологизама:

срп. *бити исцеђен као лимун* → нем. *ausgelaugt sein wie ein Lappen* – ДЕЛ

У следећем фразеолошком пару са значењем „који је толико уморан да му је тешко да помери ноге“ (РСЈ, 2007: 1317) остварен је тип потпуне еквиваленције. На основу контекстуализованих примера може се приметити да је у улози *comparandum*-а именица која је у множини, у српском *ноге* одн. *die Beine* „ноге“ у немачком језику, као и да је лексички састав фразеологизама идентичан: *tertium comparationis* је у српском придев *тешке* одн. *schwer* у немачком језику, док су као *comparatum*-и употребљене именичке компоненте *олово* одн. *Blei* „олово“. Такође, сликовитост датих фразеологизама је подударна:

срп. *бити тешке као олово* → нем. *schwer sein wie Blei* - ПЕ

За разлику од потпуног еквивалента у језику-циљу, утврђеног у претходном случају, у следећем примеру установљен је делимични еквивалент због лексичких разлика изражених у различитој употреби поредбене јединице, у српском *олово* одн. *die Steine* у немачком језику:

срп. *бити тешке као олово* → нем. *schwer sein wie Steine* - ДЕЛ

За глаголски компаративни фразеологизам *осећати се као пребијен* у језику-циљу није утврђен одговарајући фразеолошки еквивалент, те је понуђен оптимални лексички еквивалент у виду глаголске фразе *sich sehr müde fühlen*.

3.1.2.25.2. Концептуална анализа

Уморан човек се може поредити са зоонимом *пас* одн. *ein Hund* као у фразеологизмима *бити уморан као пас* одн. *müde sein wie ein Hund*. Међутим, као што је приказано у контекстуализованом примеру, учесталије се у језику употребљава облик придевске сложенице *hundemüde*, настао композицијом од лексичких компонента компаративног фразеологизма. С обзиром на то да се зооним *пас* појављује у поредбеном делу многих компаративних фразеологизама, који приказују како позитиван тако и негативан аспект лексеме *пас*, може се констатовати да је пас представљао неку врсту

божанста у српској и у немачкој митологији (Чајкановић 1994: 245- 255; Дуден 7, 1989: 295).

За разлику од претходног случаја, у следећим фразеологизмима је очувана веза између изворног и циљног домена: *бити исцеђен као лимун* и *ausgelaugt sein wie ein Lappen*. У питању су семантички провидна поређења, будући да слика у подлози датих фразеологизама почива на ванјезичком искуству.

Осећај умора се изражава такође фразеологизмима *бити тежак као олово* одн. *schwer sein wie Blei// Steine*. Објективно својство поредбених компонената је велика тежина, што чини основу фразеолошког значења. У глаголском компаративном фразеологизму *осећати се као пребијен*, поредбена компонента квалификује управни глагол у смислу ‚кога све боли и који се једва помера од болова‘ (РСЈ, 2007: 1001).

Интересантно је поменути да се у немачком језику умор изражава такође фразеологизмом *matt sein wie eine Fliege*, који није осведочен писаном потврдом у језику, али је регистрован у речницима немачког језика. Фразеолошко значење почива на пренесеном значењу придева *matt* из 13.века (мхд. мат) који долази од арапске речи *mat* са значењем ‚умро, мртав‘ и појављује се у споју *шах мат* ‚краљ је умро‘, што је израз који се још и данас употребљава у шаху (Мразовић, Приморац 1991: 572).

3.1.2.26. Физичка издржљивост

Следећи компаративни фразеологизми издвајају се према свом значењу ‚који је јак и спреман да савлада напоре и тешкоће радом својих мишића‘ (РСЈ, 2007: 456, 1437). У српском језику то су *бити чврст као стена*, *бити чврст као кремен*, *бити тврд као орах*, *бити јак као коњ*, *бити јак као медвед*, *бити јак као земља*:

1) „Pele je igrao u vreme kada nije bilo žutog kartona kao kazne, kada se mogao ... Bio je brz kao oko, čvrst kao stena, trčao je 100 metara za 11,2 [...]“ (www.novosti.rs, 30.11.2016)

2) „Momčilo je bio čvrst kao kremen, živahan i veoma inteligentan, pa se stalno među decom nametao kao [...]“ (www.vesti-online.com, 29.04.2016)

3) ”Neki simboličan poklončić, u vidu jabuke, oraha, medenjaka, to sve da bi bili rumeni kao jabuka, tvrdi kao orah, da bi bili slatki kao medenjaci”, dodaje Katica. (www.b92.net, 25.12.2016)

4) „Била је то дебела осамнаестогодишња девојка, румена у лицу, свежа, јака као коњ, и чиста, што је реткост.“ (Ги де Мопасан, *Најлепше приче*: 55)

5) „Uoči Andrejevog dana, kuva se kukuruz za medvede koji se ostavlja ispred kuće preko ноћи. Kukuruz se такође ујутру даје deci i верује се да ће тако она бити здрава i јака "као медведи" преко целе године.“ (www.pressonline.rs, 13.12.2016)

6) „Јак као земља, brz kao puma, neverovatan profesionalac. Trčeći gore-dole, levo-desno, boreći se za svaku loptu знао је да промашује i оно што су сви већ видели u голу, али i да тресе мреже из свих позација.“ (www.novosti.rs, 22.1.2017)

У немачком језику се појављују *hart sein wie Stahl* „бити тврд као челик“, *hart sein wie Eisen* „бити тврд као гвожђе“, *stark sein wie ein Bär* „бити јак као медвед“, *stark sein wie ein Pferd* „бити јак као коњ“:

1) „Zäh wie Gabaliers Lederne und hart wie Stahl nach dem Linz-Donawitz-Verfahren habe er sich eigentlich gefühlt, aber bei so einem Gott in [...]“ (www.presse.com, 15.01.2017)

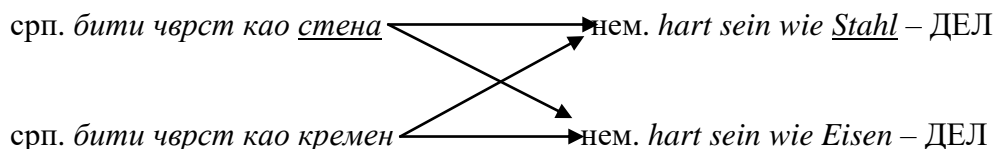
2) „Der Outside Linebacker von den Carolina Panthers Thomas Davis ist hart wie Eisen. Der 32-Jährige spielt im 50. Super Bowl für seine Panthers gegen die Denver Broncos - und das mit einem gebrochenen Arm!“ (www.blick.ch, 08.02.2016)

3) „Ich beuge mich über das auf dem Wickeltisch liegende Kind. Blitzschnell fixiere ich seine Arme und Beine mit dem Oberkörper. Der Überraschungsmoment will genutzt sein. Doch das Kind liegt längst nicht mehr. Es bäumt sich auf. Es windet sich. Tritt um sich, schreit und zürnt. Es ist keine zweie Jahre alt und stark wie ein Bär.“ (www.derstandard.at, 28.01.2017)

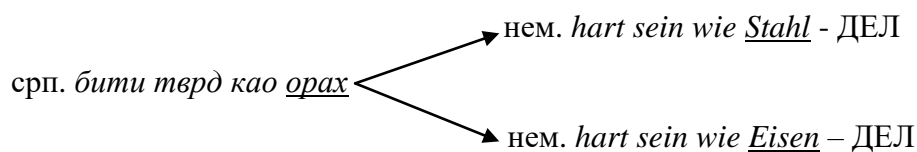
4) „Jerry ist stark wie ein Pferd und verträgt deshalb mehr Eiszeit wie andere. Abgesehen von seiner hervorragenden körperlichen Konstitution ist er ein exzellenter Skater und offensiv sehr gefährlich.“ (www.tageszeitung.it, 26.08.2015)

3.1.2.26.1. Тип еквиваленције

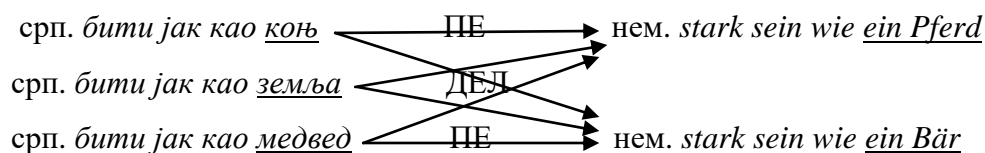
У основи поређења полазних компаративних фразеологизама је придев у српском *чврст* одн. *hart* „тврд“ у немачком језику који стоје у односу синонимије, док су у поредбеном делу употребљене лексеме *стена* и *кремен* одн. *Stahl* „челик“ и *Eisen* „гвожђе“. Анализом јединица компаративних фразеологизама могу се установити делимични еквиваленти на лексичком нивоу:

Као *tertium comparationis* се у следећем полазном компаративном фразеологизму употребљава придев *тврђ*, док је у поредбеном делу лексема *орех*, те су у односу на компаративне фразеологизме у немачком језику установљене лексичке разлике:

У оквиру датог концепта забележени су такође компаративни фразеологизми који као *tertium comparationis* у српском језику имају придев *јак*, док у поредбеном делу алтернирају лексеме *коњ*, *медвед* и *земља*, које интензивирају значење придева. Анализа циљних фразеологизама указује на то да се придевска компонента у основи поређења *stark* „јак“ потпуно поклапа са основом поређења полазних фразеологизама, и будући да су у поредбеном делу установљени зооними *ein Pferd* „коњ“ и *ein Bär* „медвед“, могу се констатовати потпуни еквиваленти за полазне фразеологизме који у свом саставу садрже зоониме. Уколико се дати фразеологизми међусобно контрастирају, остварују тип делимичне еквиваленције са лексичким разликама које су изражене различитом употребом поредбених јединица, као: *коњ* одн. *ein Bär* и *медвед* одн. *ein Pferd*. У случају фразеологизма са поредбеном компонентом *земља* у језику-циљу установљени су једино делимични еквиваленти на лексичком нивоу, као што је приказано:

3.1.2.26.2. Концептуална анализа

Изддржљивост човека се изражава придевским фразеологизмима у српском *бити чврст као стена// кремен*, *бити тврђ као орех* одн. *hart sein wie Stahl// Eisen* у немачком језику³⁹. Фразеолошко значење наведених КФ може се објаснити чињеницом да лексеме које су употребљене у поредбеном делу фразеологизма означавају материје које су јако тврде.

Поред наведених компаративних фразеологизама у оквиру датог концепта појављују се такође у српском *бити јак као коњ// медвед// земља* одн. *stark sein wie ein Pferd// ein Bär* у немачком језику. Величина и снага повезују зоониме који су у функцији *comparatum*-а, притом се зооним *коњ* јавља и као саставни део фразеологизма *радити*

³⁹ Наведени КФ квалификују и тврдоћу предмета (в. 3.2.10).

као коњ одн. *arbeiten wie ein Pferd*, будући да служи човеку при обављању тешких физичких послова. Интернационални карактер датих фразеологизама почива на семи колективне експресије. С друге стране, у последњем полазном фразеологизму асоцијативно-конотативни потенцијал лексеме *земља* лежи у мотивационој бази, будући да је из земље настао свеколики живи свет, да нас земља храни и одупире се времену, и ратовима, те као таква представља снагу и моћ.

3.1.2.27. *Физичко пропадање*

Кад се реч о физичком пропадању, говоримо о процесу који се дешава услед емотивног стреса или болести, те је према том значењу издвојен у српском језику компаративни фразеологизам *увенути као цвет*:

1) „Видевши ме, она ме позна, али ми не каза ко је. Међутим, ја је не познах. Та и како сам могао познати ону, чија велика лепота увену брзо као цвет! Очи јој беху дубоко упале; од великог и безмерног уздржавања провиђаху јој се кости и зглобови лица.“ (www.spc.rs, 29.01.2017)

Са друге стране, у немачком језику забележен је компаративни фразеологизам *eingehen wie eine Primel* „усахнути као јаглика“:

1) „Das ist mir schon bewusst. Dennoch kann ich es nicht über das Herz bringen, meine Mutter abzugeben“, so der Sohn. Im Heim würde sie eingehen wie eine Primel. „Fast 90 Jahre lebt sie schon unter diesem Dach. Da kann ich sie doch jetzt nicht mehr aus der gewohnten Umgebung holen.“ (www.noz.de, 01.11.2016)

3.1.2.27.1. *Тип еквиваленције*

Глаголска компонента у улози *tertium comparationis*-а је у српском *увенути* у свом основном значењу одн. *eingehen* „усахнути, пропасти“ (Дуден 2001: 5. а) у немачком језику, коју квалификују именичке компоненте *цвет* одн. *eine Primel*, у дословном преводу „јаглика, јагорчевина“. На основу утврђених лексичких разлика у поредбеном делу, а које подразумевају однос хипероним-хипоним, можемо констатовати однос делимичних еквивалената на лексичком нивоу:

срп. увенути као цвет → нем. eingehen wie eine Primel – ДЕЛ

3.1.2.27.2. Концептуална анализа

Цвет се у Јапану сматра сажетим видом животног циклуса и његовог пролазног значаја (Шевалије, Гербран 2004: 116). Пролазност живота посебно се може приметити у физичком изгледу човека „који стари и физички пропада“. Као што се у контрастивној анализи може запазити, у српском се такав човек пореди са општијим појмом него у немачком језику, *цвет* одн. *eine Primel* „јаглика, јагорчевина“. Именичка компонента у немачком фразеологизму је маркирана и специфична у односу на *comparatum цвет* у српској култури, и представља друштвени феномен карактеристичан за немачку културу.

3.1.2.28. Физичка сличност

Сличност у спољашњем изгледу се изражава компаративним фразеологизмима у српском језику *личити као две половине расечене јабуке* и *личити као јаје јајету*:

1) „Они су били истог стаса и узраста и уопште су личили један на другог као две половине расечене јабуке.“ (Андрић, *О старим и младим Памуковићима*: 45)

2) „Мој брат Faruk Jahić као учесник у Nikad nije kasno, napisala је певаћица испод фотографије објављене на Instagramu, где можете видети како брат и сестра лиће као јаје јајету.“ (www.stil.kurir.rs, 24.11.2016)

Из немачког контролног корпуса издваја се глаголски компаративни фразеологизам *sich gleichen wie ein Ei dem anderen* „личити као јаје јајету“:

1) „Wie ein Ei dem anderen: Auf Lothar Matthäus ist Verlass: Wann immer er sich in der Öffentlichkeit äußert, hat er die Lacher auf seiner Seite. Jüngstes Beispiel sind "Loddars" Sprüche zum Gutenberg-Comeback. Natürlich sollte der auf die politische Bühne zurückkehren. Und zwar "nicht nur, weil er so gut aussieht wie ich.“ (www.spiegel.de, 29.11.2011); „ [...] sie gleichen einander wie ein Ei dem anderen.“ (www.fr-online.de, 17.11.2016)

3.1.2.28.1. Тип еквиваленције

Глаголска компонента у српском је *личити* одн. рефлексивни глагол *sich gleichen* у немачком језику, а у поредбеном делу је у српском језику употребљена именичка фраза *две половине расечене јабуке* која квалификује глагол као „врло сличан“ и може означавати једино човека, као што наводи Матешкић (1982: 208) у објашњењу фразеологизма *као да си јабуку располовио*: „врло су слични (два брата, двије сестре, двије особе)“. У немачком језику се као *comparatum* појављује именичка фраза *ein Ei dem anderen* „јаје јајету“, те су

утврђене разлике на лексичком нивоу, што се може увидети из контекста. Стога је установљен тип делимичне еквиваленције на лексичком и морфолошком нивоу, због рефлексивности глагола:

срп. личити као две половине расечене јабуке → нем. sich gleichen wie ein Ei dem anderen – ДЕМЛ

За разлику од претходног случаја, следећи контрастирани пар представља делимичне еквиваленте са незнатним разликама на лексичком и морфолошком нивоу, с обзиром на то да је у немачком језику употребљен рефлексиван глагол *sich gleichen* и да је у улози *comparatum*-а употребљена именичка фраза у српском *jaje jajetu* одн. *ein Ei dem anderen* у немачком језику:

срп. личити као jaje jajetu → нем. sich gleichen wie ein Ei dem anderen – ДЕМЛ

3.1.2.28.2. Концептуална анализа

У оба језика се невероватна сличност у физичком смислу између људи изражава компаративним фразеологизмима у српском *личити као jaje jajetu* одн. *sich gleichen wie ein Ei dem anderen* у немачком језику. Идентичан облик који имају јаја је у мотивационој бази наведених фразеологизама. У српском језику књижевног стила потврђен је такође фразеологизам *личити као две половине расечене јабуке*.

За разлику од значења претходних фразеологизама, следећи глаголски компаративни фразеологизми означавају „који нису нимало слични“ *разликовати се као Бог и шеширџија* одн. именички компаративни фразеологизам *ein Unterschied wie Tag und Nacht* „разлика као дан и ноћ“ у немачком језику, који нису потврђени у контролном корпусу у оквиру датог концепта.

3.1.3. *Компаративни фразеологизми који квалификују осећања и расположења човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику*

Осећања се не могу описати, могу се описати само ситуације (Драгићевић 2001: 172). Она представљају духовне, психичке доживљаје и расположења. Компаративни фразеологизми се могу односити на бес и љутњу, беспомоћност, бригу, заљубљеност, зачуђеност, збуњеност, љубав, љубомору, мржњу, мрзовољу, надменост, напетост, понос, радост, слободу, срам/стид, страст, страх, тескобу, тугу, узрујаност и хладнокрвност. Треба напоменути да контролни корпус неретко садржи примере који илуструју различита значења једног компаративног фразеологизма што указује на полисемију, те су компаративни фразеологизми у овом концептуалном пољу често већ обрађивани и у оквиру неког другог концепта. У српском језику ексцерпирано је 15 придевских компаративних фразеологизама и 44 глаголска компаративна фразеологизма, док писане потврде нису регистроване једино за два глаголска компаративна фразеологизма. Немачки језик броји 15 придевских и 36 глаголских компаративних фразеологизама у оквиру датог концепта, од којих једино један придевски и три глаголска компаративна фразеологизма нису осведочена у писаном језику. Као и у претходном концептуалном пољу, и овде ћемо контрастирати оне фразеологизме који су потврђени у контролном корпусу и анализа се врши у једном смеру, при чему је језик-изворник српски језик, а језик-циљ немачки језик.

3.1.3.1. *Бес/Љутња*

На овом концептуалном пољу оперишу компаративни фразеологизми који означавају „који је незадовољан јер се нешто није догодило како је он желео, те осећа велики гнев и негативну енергију према наводно одговорној особи, предмету или према себи за нежељени догађај“ (РСЈ, 2007: 78, 663). У српском контролном корпусу потврђени су *бити бесан као бик*, *бити бесан као рис*, *рикнути као тигар*, *цичати као змија/гуја*:

1) „Blaga i prijatna sve dok je neko ne isprovocira, ali „besna kao bik“ kada joj neko stane na žulj.“ (www.b92.net, 16.03.2016)

2) „Besan kao ris bio je Marko Nikolić na svoje igrače posle utakmice protiv Spartaka i novog poraza njegovog tima.“ (www.sportske.net, 24.08.2016)

3) Samo ova sumnja ga razgnevi, on riknu kao tigar kome bi se rugala gazela. (Onore de Balzac, Devojka sa zlatnim ocima, 49)

4) „Pa ovo nije moguće!“, urličete kao da vas kolju, čitajući odredbe Ustava.“Ovo je prljava laž!”, cičite kao crna guja ljuta, rizikujući hapšenje zbog napada na Vrhovno Slovo Zakona.“ (www.e-novine.com, 20.08.2012.)

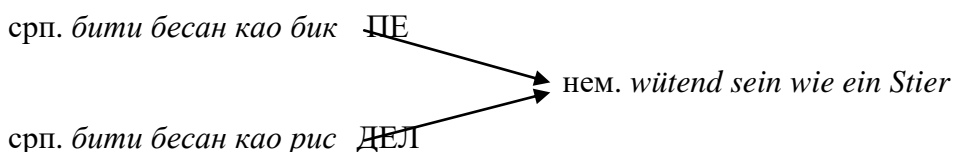
Фразеолошки материјал који је потврђен у контролном корпусу у немачком језику је *wütend sein wie ein Stier* „бити бесан као бик“, *brüllen wie ein Löwe* „рикати као лав“:

1) „Er druckste und druckste, gab schließlich zu, dass er wütend werden würde wie ein Stier, müsste er mit ansehen, wie ein anderer Mann mich nimmt.“ (www.frauenzimmer.de, 06.02.2017)

2) „Die Bayern projizieren nun ihren ganzen Ärger über ihre mangelnde [...] Es ist eine alt bewährte Taktik der CSU in Bayern wie ein Löwe brüllen und dann in Berlin wie ein [...]“ (www.nzz.ch, 02.06.2016)

3.1.3.1.1. *Тип еквиваленције*

У српском језику потврђена су два компаративна фразеологизма која у основи поређења имају придев *бесан*, док је у немачком потврђен један придевски компаративни фразеологизам са придевом *wütend* „бесан“. Као *comparatum*-и у српском језику алтернирају зооними *бик* и *рис*, док је у немачком употребљен зооним *ein Stier* „бик“. Асоцијативно-конотативни потенцијал лексеме *бик* и лексеме *рис* мотивише настанак датих фразеологизама, те је сликовитост (приближно) иста. Контрастивна анализа указује на то да је у првом случају реч о потпуним еквивалентима, док је у другом случају, с обзиром на различите именичке компоненте у функцији *comparatum*-а (*рис* одн. *ein Stier*), реч о делимичним еквивалентима са разликом на лексичком нивоу, као што је приказано:

Глаголски компаративни фразеологизми почивају на оглашавању дивљих животиња, и глаголска компонента у основи поређења је у српском *рикнути* одн. *brüllen* у немачком језику. У контекстуализованом примеру употребљен је свршени облик глагола *рикнути*. Различите поредбене компоненте *тигар* одн. *ein Löwe* „лав“ указују на карактеристичности које су везане за појединачне кулуре. Незнатне су разлике на лексичком нивоу, с обзиром на то да су тигрови и лавови из породице мачака и спадају у

грабљивце, те су и разлике у сликовитости датих фразеологизама незнатне. У овом случају је реч о делимичним еквивалентима:

срп. *рикнути као тигар* → нем. *brüllen wie ein Löwe* – ДЕЛ

Последњи пример у српском језику такође представља глаголски компаративни фразеологизам са управним глаголом *цичати* који се односи на оглашавање змија. У контекстуализованом примеру је забележена варијанта са поредбеном јединицом *црна гуја љута*. Придев *црна* одређује лексему *змија* према врсти, а придев *љута* се односи на ‚отровна‘. Лексеме *црна* и *љута* су у функцији атрибута уз именицу *гуја* и факултативне су јер су садржане и имплициране већ у значењу именице. У немачком језику нисмо пронашли одговарајући еквивалент, премда би се као семантички подударан могао посматрати фразеологизам *brüllen wie ein Löwe*.

3.1.3.1.2. Концептуална анализа

Бесан човек се у српском језику пореди са зоонимом *бик* и *рис* у компаративним фразеологизмима *бити бесан као бик// рис*. Зооним *бик* представља у многим културама симбол сирове снаге, плодности и борбе (Шевалије, Гербран 2004: 58-63), а у српском језику се, чак, доводи у везу са лексемом *пчела* на основу сродности у језику, тачније називима, јер се раније за пчелу користио назив *букела* или *бучела* који је добила по начину оглашавања букањем као и бик (Шипка 2007: 170). Бик представља неконтролисану снагу којом особа жели да овлада. „Слика разјареног бика којем из ушију излази пара, а из носа избија ватра, слика која је у рекламирању кориде и борбе с биковима обишла читав свет представља део колективне емпирије, на основу које можемо рећи да је емоција *бес* концептуализована онтолошком појмовном метафором у српском као и у немачком језику *бес* је супстанца, а зооним бик: бик је посуда“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 34).

Кад је реч о поредбеној компоненти *рис*, концептуализација *беса* је идентична као у претходном случају, *рис* је посуда, а *бес* је супстанца, будући да се према средњовековном веровању погледу риса приписивала моћ пробијања зидова и бедема, док се на многим ренесансним гравирама које приказују шест чула види рисов поглед (Шевалије, Гербран 2004: 784).

Исказивање *беса* се пореди са риком тигра и цичањем змије у српском језику у фразеологизмима *рикнути као тигар* и *цичати као змија*, док се у немачком језику *бес*

изражава у поређењу са риком лавова у фразеологизму *brüllen wie ein Löwe*. Слика дивљих животиња, животињско понашање које је без спрега и суздржавања мотивише настанак фразеологизма, те би концептуализација беса била бес је губитак разума.

С друге стране, у случају фразеологизма са саставницом *змија*, дата поредбена компонента представља демонско биће о којем, као и о псу, постоји двоструко тумачење у српској митологији. Она је заштитник куће, али може бити и зао демон, и у том случају се против ње предузимају одређене мере (Булат, Чајкановић 2007: 63). Уз то постоје забелешке Вука Карацића о једном од значења лексеме *љут* у којима наводи пример „*љута гуја*“ (1935: 351), као и то да је „*гуја*“ отровница (*Исто*: 495), те можемо констатовати да је у примеру атрибут *љута* факултативан јер има значење ‚отрован‘. „У српском језику постоји и израз *као да га је гуја ујела* у значењу ‚бити врло узбуђен, бесан‘, те долазимо до закључка да је зооним *змија/гуја* концептуализован метафором *змија је посуда*, а осећање беса и љутње метафором *бес је отров/ супстанца*.“ (Станојевић-Веселиновић 2016: 34).

3.1.3.2. Беспомоћност

Из контролног корпуса издвајају се компаративни фразеологизми са значењем ‚који је немоћан, који не може ни себи ни другима пружити помоћ‘ (РСЈ, 2007: 81). У српском језику то су *осећати се као риба на сувом*, *стојати као дрвена Марија*, *стојати као укопан*:

1) „*Raduju se kad sunce sija i vazduh treperi od vrućine, a vi se osećate kao riba na сувом* i izlazi vam energija.“ (www.wannabemagazine.com, 06.04.2016)

2) „*Dokle se ovo trajati, zavisi od društva koje je, na žalost, oguglalo na ovakve dogadjaje, i od države koja bi morala nešto da uradi, a ne da стоји као дрвена Марија*.“ (www.rts.rs, 11.03.2009). Novinar se posle osvrnuo i na vođenje ekipe Radovana Ćurčića sa klupe. Reкао je da trener likom podseća na Milorada Lukovića Legiju, a umesto autoritativno, on je utakmicu *posmatrao kao дрвена Марија*.“ (www.vesti.rs, 01.15.2015)

3) „За то време прамичци гомиле су плутали по Миљацки, сабијајући се према Недељку који је пожелео да Миљацка буде дубља како би се у њој удавио. Неуспели атентат је био изванредан, цијанид није деловао, а бомба коју је бацио према аутомобилу у којем се налазио Фердинанд и његова жена се трапаво одбила завршивши у гомили. Васо

је и даље стајао као укопан. Улица је била празна. Осећао је како та празна улица надлази.“ (www.dnevnik.rs, 25.06.2016)

Потврђени компаративни фразеологизми у немачком језику су *sich fühlen wie ein Fisch auf dem Trockenen* „осећати се као риба на сувом“, *stehen wie ein Ölgötze* „стојати као дрвени светац“:

1) „Fühlt sich wie ein Fisch auf dem Trockenen, fällt in ein schwarzes Loch und stolpert betäubt durch ihren plötzlich so leeren Alltag als zu gross gewachsene, knochige Aussenseiterin. Zum Glück gibt es da noch ihre Familie, die mit Chaos und Warmherzigkeit für etwas Ablenkung sorgt.“ (www.nzz.ch, 07.09.2016);

2) „Wie die Ölgötzen stehen Calaf, Liu, Timur und Turandot inmitten einer hochtechnisierten Bilderwelt aus Leuchtreklamen, gigantischen Eisbergen (Symbol für Turandot) und mit Menschen besetzten, in der Luft hängenden Waben - Einraumwohnungen für die (chinesischen) Menschen der Zukunft (die Bühne entwarf Roland Olbeter, die Kostüme Chu Uroza). (www.klassikinfo.de, 04.12.2011)

3.1.3.2.1. Тип еквиваленције

Осећај потпуне беспомоћности и човека који није у свом елементу је изражен фразеологизмима који следе. Као *tertium comparationis* употребљен је у српском глагол *осећати се* одн. *sich fühlen* у немачком језику, а као *comparatum*-и се појављују именичке фразе *риба на сувом* одн. у нем. *ein Fisch auf dem Trockenen* „риба на сувом“, те се у овом случају ради о потпуним еквивалентима:

срп. *осећати се као риба на сувом* → нем. *sich fühlen wie ein Fisch auf dem Trockenen* – ПЕ

Следећи парови компаративних фразеологизама почивају на гесту, невербалном понашању. Добровољски и Пираинен их називају кинеграмима (2009: 27). Компаративни фразеологизми у српском *стојати као дрвена Марија* одн. *stehen wie ein Ölgötze* у немачком језику у дословном значењу означавају ‚укочено држање људи‘ (3.1.2.8), док у пренесеном смислу имају значење ‚који је беспомоћан, зачуђен‘ као што и потврђују контекстуализовани примери. Контрастирани фразеологизми указују на тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу.⁴⁰ Када је реч о полазном КФ *стојати као укопан*

⁴⁰ Контрастивна анализа је извршена раније у раду (в.3.1.2.8).

разлика је утврђена једино са аспекта лексике у поредбеном делу: у српском трпни глаголки придев *укопан* одн. именичка фраза *ein Ölgötze* у немачком језику:

срп. *стојати као укопан* → нем. *stehen wie ein Ölgötze* - ДЕЛ

3.1.3.2.2. Концептуална анализа

Беспомоћност се у оба језика изражава компаративним фразеологизмима *осећати се као риба на сувом* одн. *sich fühlen wie ein Fisch auf dem Trockenen*. Атрибут *на сувом* одн. *auf dem Trockenen* је носилац семантичке транспозиције датих фразеологизама, будући да је опште позната чињеница да је риба у води, заправо, у свом елементу.

Још се беспомоћност може изразити фразеологизмима *стојати као дрвена Марија* одн. *stehen wie ein Ölgötze*, који су мотивисани гестом, тј. представљају кинеграме. Детаљнија концептуална анализа и објашњење дати су у поглављу 3.1.2.8.2. Поред тог објашњења, напоменућемо да је према етимолошком речнику немачког језика израз такође потврђен на почетку 16. века код Лутера и могуће претпоставке су да представља скраћеницу од именице *Ölberggötze*, немог и укрућеног војника чете у месту *Ölbergu* „Маслинова гора“ које се налази у близини Јерусалима (Дуден 7, 1989: 497).

3.1.3.3. *Брига*

Компаративни фразеологизми у оквиру датог концепта означавају „који се брине да се не деси нешто непријатно и неповољно“ (РСЈ, 2007: 111). У српском језику потврђен је компаративни фразеологизам *носити као мору*:

1) „Јер касаблице, трговци који газда – Јеврема носе већ годинама као мору на себи, и рођаци који у својим плановима често узимају у рачун могућност његове смрти, држе га стално на оку.“ (Андрић, Немирна година: 43)

У немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *lasten wie ein Alp* „притискати као мора“:

1) „Die Tradition aller toten Geschlechter lastet wie ein Alp auf dem Gehirne der Lebenden“, schrieb Karl Marx. (www.welt.de, 27.05.2015)

3.1.3.3.1. *Тип еквиваленције*

У полазном фразеологизму је као *tertium comparationis* употребљен глагол *носити* одн. *lasten* „притискати“ у циљном фразеологизму, док се у поредбеном делу у српском

појављује лексема *мора* у акузативу одн. *ein Alp* „мора“ која је у номинативу у немачком језику, те су сем лексичких установљене и морфосинтаксичке разлике:

срп. *носити као мору* → нем. *lasten wie ein Alp* – ДЕМСЛ

3.1.3.3.2. Концептуална анализа

Брига се у српском изражава компаративним фразеологизмом *носити као мору*. С једне стране, према веровању српског народа *мора* означава вештицу која се покајала и зарекла да неће више јести људе већ их ноћу гуши и зауставља дах, с друге стране то је „дјевојка која ће постати вјештица док се уда.“ (Карацић, 1935: 380).

У немачком компаративном фразеологизму *lasten wie ein Alp*, поредбена компонента означава врсту ноћне утваре која мучи људе у сну и према народском веровању спада у демоне и љуте духове који су у савезу са ђаволом (Дуден 7, 1989: 152).

С обзиром на то да су лексеме, које су употребљене у поредбеним деловима у српском и немачком језику, љути духови и припадају подземном царству, брига је концептуализована оријентационом метафором *брига је доле*.

3.1.3.4. Заљубљеност

Анализирањем контролног корпуса забележени су компаративни фразеологизам са значењем „који има осећај јаке привржености према некоме, притом верује да та особа нема мана, да је идеална“ (РСЈ, 2007: 401). У српском језику то је *бити заљубљен као тетреб*:

1) „Darka Lazića u ovoj pesmi muči to što je zaljubljen "kao tetreb".“ (www.blic.rs, 22.04.2015)

У немачком језику користи се фразеологизам *verliebt sein wie ein Kater* „бити заљубљен као мачак“:

1) „Möglicherweise ist das aber auch so: „Zu Ende des 18. Jahrhunderts wurde nämlich die Redensart „besoffen wie ein Kater“ verwendet, - eine Anlehnung an, verliebt wie ein Kater“. Außerdem sprach der angeheiterte Student zu Zeiten Goethes gerne auch vom „Kotzen-Jammer“.“ (www.kurier.at, 30.12.2016)

3.1.3.4.1. *Тип еквиваленције*

Контрастирани фразеологизми у српском *бити заљубљен као тетреб* одн. *verliebt sein wie ein Kater* у немачком језику су полисемни и имају значења а) махнитост (в. 3.1.1.12) и б) заљубљеност, тако да је већ било речи о типу еквиваленције у горе наведеном поглављу, када је утврђена делимична еквиваленција на лексичком нивоу, будући да је употребљена различита именичка компонента у поредбеном делу датих фразеологизама.

3.1.3.4.2. *Концептуална анализа*

Компаративни фразеологизам у српском *бити заљубљен као тетреб* одн. *verliebt sein wie ein Kater* у немачком језику почивају на специфичном понашању људи када су заљубљени или опијени љубављу. Човек се пореди са лексемом *тетреб* у српском одн. *ein Kater* „мачак“ у немачком језику, на основу њиховог специфичног понашања у репродуктивном периоду (в.3.1.1.12.2). Понашање и поступци заљубљеног човека се могу сматрати и неразумним, чак, лудим, те је заљубљеност концептуализована појмовном метафором заљубљеност је губитак разума/свесног размишљања.

3.1.3.5. *Зачуђеност*

Зачуђеност се изражава компаративним фразеологизмима са значењем „који осећа неверицу, који тренутно не прихвата да је нека радња истинита“ (РСЈ, 2007: 424, 461), и у српском језику потврђени су *стојати као укопан*, *стојати као громом погођен*:

1) „Морен је био у таквом стању кад је узео карту за брзи воз који полази за Ла Рошелу у осам сати и четрдесет минута увече; и он се шетао с великим жаљењем и узбуђењем по великој заједничкој чекаоници железничке станице на орлеанској прузи, кад одједном застаде као укопан пред једном младом женом која је љубила неку старицу.“ (Ги де Мопасан, Најлепше приче: 33)

2) „Stao sam kao gromom погођен ugledavši na kraju poljane toliko visoko i široko drvo (jablan, kako sam tren potom razabrao), kakvo u životu nisam video – činilo mi se da ni nekoliko ljudi ne bi moglo da ga obujmi.“ (www.boni.rs, 15.04.2016)

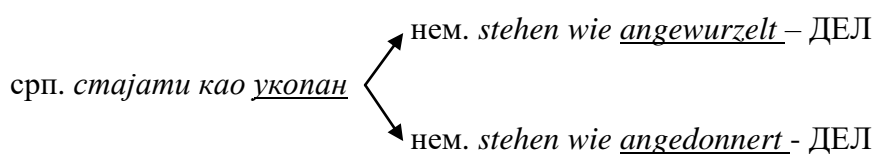
Са друге стране, у немачком језику издвојен је компаративни фразеологизам *stehen wie angewurzelt* „стојати као укоренењен“, *stehen wie angedonnert* „стојати/стајати као громом погођен“:

1), „Ich laufe durch die wie angewurzelt in den Straßen stehenden, im Schock nach oben blickenden Massen zum World Trade Center.“ (www.bild.de, 11.09.2016)

2) „Er stand wie angedonnert bei ihrem Schmerz. Viebig.“ (Das tägliche Brot, S. 392., Мразовић, Приморац 1991: 40)

3.1.3.5.1. Тип еквиваленције

Треба напоменути да је полазни КФ полисеман, будући да је у контролном корпусу потврђен у значењу а) „који је беспомоћан“ (3.1.3.2) и б) „који је зачуђен“, док су циљни КФ потврђени једино у оквиру концепта *Зачуђеност*. У датом случају реч је о кинеграмима, пошто наведени фразеологизми почивају на гесту, који представља карактеристичан положај тела који човек има када је зачуђен. Са становишта лексике, установљене су разлике у поредбеном делу, у српском је употребљен трпни глаголски придев *укопан* одн. *angewurzelt* „укорењен“ у првом циљном КФ и *angedonnert* у другом КФ у немачком језику, који су заправо партиципи прошли у улози придева. Будући да се контрастирани фразеологизми на морфосинтаксичком и семантичком нивоу потпуно поклапају, може се констатовати тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу:

У наредном контрастираном пару полазни компаративни фразеологизам представља редуковану варијанту компаративне реченице *стати као да је громом погођен*. Контрастивном анализом установљен је тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу, с обзиром на то да су у поредбеном делу употребљене различите компоненте у српском *громом погођен* одн. *angewurzelt* у немачком језику:

срп. *стајати/стојати као громом погођен* → нем. *stehen wie angewurzelt* – ДЕЛ

Други пар контрастираних фразеологизама представља делимичне еквиваленте на морфосинтаксичком нивоу, будући да је установљена следећа разлика за контрастирани фразеолошки пар: у српском придевска фраза *громом погођен* (нуклеус је глаголски придев трпни) одн. партицип прошли у придевској функцији *angedonnert* у немачком језику, при чему је лексема „гром“ пресупонирана у значењу *angedonnert*, док у српском није, те је реализована на површинској равни:

срп. *стајати/стојати као громом погођен* → нем. *stehen wie angedonnert* - ДЕМС

3.1.3.5.2. Концептуална анализа

Положај тела који је карактеристичан када се неко изненади је у основи фразеолошког значења. У компаративним фразеологизмима у српском се у поредбеном делу употребљава придев *укопан* и придевска фраза *громом погођен*, док се у немачком језику користи придев *angewurzelt* „укоурењен“ и *angedonnert* „погођен громом“. На основу слике која је у мотивационој бази можемо констатовати да је зачуђеност концептуализована као зачуђеност је одсуство кретања/снаге.

3.1.3.6. Збуњеност

Компаративни фразеологизми у оквиру датог концепта означавају „који под утицајем спољних фактора има помућене мисли или на неко време прекинут нормалан ток мисли и осећања“ (РСЈ, 2007: 427). У српском језику је потврђен глаголски компаративни фразеологизма *гледати/зурити као теле у шарена врата*:

1) „Ali, onda su ga počeli analizirati prorežimski dupeglavci, koji su u to novo kapitalističko čudo zurili očarano kao tele u šarena vrata.“ (www.naslovi.net, 20.10.2011); „Šaban Šaulić oduševio se mladom Stefanom Pavlović iz Blaca koja je pevala "Tužnu pesmu", Nevernih beba, i tokom njenog nastupa je gledao u nju kao tele u šarena vrata, bar je tako zaključio direktor Granda, a i pevač se sam složio s tim.“ (www.kurir.rs, 07.12.2014)

Анализом контролног корпуса у немачком језику забележен је један компаративни фразеологизам *stehen wie der Ochs vorm Berg* „стојати као во пред брдом“:

1) „Wir müssen einfach das richtig machen, was wir gegen Hamm falsch gemacht haben«, sagt Teammanager Matthias Geukes, »uns auf spielerische Dinge besinnen und nicht wie der Ochs vorm Berge stehen.“ (www.westfalen-blatt.de, 09.12.2016); „Er wußte mit der Frage nichts anzufangen und stand da wie der Ochs vorm Berg.“ (Мразовић, Приморац 1991: 629);

3.1.3.6.1. Тип еквиваленције

У оба језика појављују се глаголски компаративни фразеологизми који се својим значењем односе на концепт *збуњеност*, тј. особу која својим понашање одаје збуњеност.⁴¹:

⁴¹ Наведени КФ су полисемни, те поред описаног имају још и значење „који тупо/ глупо гледа“, које је анализирано у поглављу 3.1.1.2.

срп. *гледати/ бленути као теле у шарена врата* → нем. *stehen wie der Ochs vorm Berge* - CE

Kao teritum comparationis полазног фразеологизма алтернирају глагол *гледати* и глагол *бленути* ‚упадљиво гледати‘, док је у немачком језику употребљен глагол *stehen* ‚стојати‘. У поредбеном делу се појављују у српском именичка фраза *теле у шарена врата* одн. *der Ochs vorm Berge* ‚во пред планином‘ у немачком језику. У овом пару семантичких еквивалената имамо случај полисемичности компаративних фразеологизама, будући да се односе на више концепата.

3.1.3.6.2. Концептуална анализа

Концепт *збуњеност* се изражава глаголским компаративним фразеологизмима у оба језика. Будући да се човек који је збуњен пореди у српском са зоонимом *теле* одн. са зоонимом *der Ochs* ‚во‘ у немачком језику, *збуњеност* је концептуализована као тренутни губитак разума/здраворазумског расуђивања.

3.1.3.7. Љубав

Када је реч о концептуалном пољу *љубав*, забележени компаративни фразеологизми значе ‚који се опходи према некоме или нечему са пуно нежности и наклоности‘ (РСЈ, 2007: 660). У српском језику су потврђени следећи компаративни фразеологизми *чувати као мало воде на длану*, *чувати као зеницу ока*, *чувати као очи у глави*:

1) „ZADRŽITE GA ZA UVEK: Evo kako da vas muškarac čuva kao malo vode na dlanu! [...] Jednostavno uzmete nekoga ko je 4-5 godina stariji.“ (www.telegraf.rs, 24.07.2015)

2) „[...] i petak koji pada uoči nekog velikog praznika - Пиндана, Krstovdana, Nikoljdana, [...] sve svoje poslove, a sedmi dan posveti Gospodu Bogu svome! [...] od Turaka, i nošnju i običaje, i navike, ali veru su čuvali kao zenicu oka.“ (www.novosti.rs, 14.11.2016)

3) „Ali te osobe su pravi prijatelji, osobe koje će uvek biti tu i bez kojih ne želite da ostanete i koje čuvate "kao oči u glavi" i vraćate, u najmanju [...]“ (www.blic.rs, 01.02.2017)

У немачком контролном корпусу је потврђен један глаголски компаративни фразеологизам *hüten wie seinen/ihren Augapfel* ‚чувати као своју очну јабучицу‘:

1), „Die Flamme der Liebe glüht weiter: War der HalloDri den Umzug wert? Das muss sich Anita im Stillen fragen, während sie die Flamme der Liebe am Glühen hält. Das Smartphone, das er ihr vor seiner Abreise geschenkt hat, hütet sie wie ihren Augapfel, am liebsten sieht sie sich die Fotos und Botschaften abends im Bett an.“ (www.tagespiegel.de, 19.10.2016)

3.1.3.7.1. Тип еквиваленције

Први полазни компаративни фразеологизам је структурално шири од фразеологизма у немачком језику али је са идентичним значењем. У основи поређења компаративних фразеологизма у српском је глагол *чувати* одн. *hüten* „чувати“ у немачком језику, док се у првом случају у српском у поредбеном делу појављује именичка фраза *мало воде на длану* одн. *den Augapfel* „очна јабучица“ у циљном фразеологизму, те утврђене лексичке разлике указују на тип делимичних еквивалента:

срп. *чувати као мало воде на длану* → нем. *hüten wie seinen/ihren Augapfel* – ДЕЛ

У другом случају у поредбеном делу полазног фразеологизма употребљен је соматизам *зеница ока*, што у односу на соматизам у нем. *Augapfel* „очна јабучица“ представља лексичку разлику, те је реч о делимичним еквивалентима:

срп. *чувати као зеницу ока* → нем. *hüten wie seinen/ihren Augapfel* – ДЕЛ

Уз глаголску компоненту *чувати* у српском језику може се употребити такође именичка компонента у улози *comparatum*-а *очи у глави*, стога је контрастирањем датих фразеологизама установљена делимична еквиваленција на лексичком нивоу:

срп. *чувати као очи у глави* → нем. *hüten wie seinen/ihren Augapfel* – ДЕЛ

3.1.3.7.2. Концептуална анализа

Слика особе која са великом пажњом носи воду на длану и слика особе која се односи према својим очима пажљиво је асоцијативно- конотативни потенцијал којим су мотивисани дати фразеологизми. Ристић у свом раду објашњава да је „somatizam dlan konceptualizovan u metafori DLAN JE POSUDA ZA LJUBAV, a emocija ljubavi u metaforama LJUBAV JE DRAGOCENOST i LJUBAV JE GORE“ (2013: 53,54, 57).

Фразеологизми који у својој структури имају соматизам *око* воде порекло из Библије, на основу чега се може објаснити и велика сличност са контрастивне и когнитивне тачке гледишта између наведених фразеологизама.

3.1.3.8. Љубомора

Следећи концепт региструје компаративне фразеологизме који се односи на особу ,која нема довољно самопоуздања и верује да га вољена особа вара‘ (РСЈ, 2007: 661). У српском језику је забележен компаративни фразеологизам *бити љубоморан као пас*:

1) „Istina, Simeon je љубоморан као пас, ali zna da nijedan drugi muškarac, pa ni Vladimir Putin, pored njega nema šanse - kaže samouvereno loto devojka.“ (www.blic.rs. 18.10.2014)

У немачком језику издвојен је компаративни фразеологизам *eifersüchtig sein wie ein Türke* „бити љубоморан као Турчин“:

1) „Denn er war mit seinen neunundsiebzig und einem halben Jahr noch eifersüchtig wie ein Türke [...]“ (Hermann, Jettchen Gebert, S. 145, Мразовић, Приморац: 228)

3.1.3.8.1. *Tun еквиваленције*

Као *tertium comparationis* полазног фразеологизма појављује се придев *љубоморан* одн. *eifersüchtig* „љубоморан“ у циљном фразеологизму, док се у поредбеном делу употребљавају у српском зооним *пас* одн. етноним *ein Türke* „Турчин“ у немачком језику. Према установљеној лексичкој разлици могу се утврдити делимични еквиваленти:

срп. *бити љубоморан као пас* → нем. *eifersüchtig sein wie ein Türke* – ДЕЛ

3.1.3.8.2. *Концептуална анализа*

У српском језику љубомора се везује за придевски фразеологизам *бити љубоморан као пас*. Неки аутори доводе лексему *пас* у везу са придевом *писан – шарен* (руски: *нестпрблѝ*) (Шипка 2007: 180), а будући да шарен има значење 3. неискрен, дволичан, превртљив; који је сумњивог понашања, владања, који је сумњивог морала, морално искварен (обично о жени)‘ (РСЈ, 2007: 1531), могуће је да пас означава ,који вара‘, те је концептуализација љубоморе пројектовање својих мисли и дела на вољену особу.

У немачком језику љубомора се изражава компаративним фразеологизмом *eifersüchtig sein wie ein Türke*. Мотивисаност није јасна, али претпоставка је да је у мотивационој бази начин на који немачки народ види обичаје турског народа, тј. културолошке специфичности (жене носе абаје, хаљине које их покривају од главе до

пете, а вера им налаже да не раде и буду у кућама). Појмовна метафора у овом компаративном фразеологизму би онда била љубомора је ускраћивање слободе.

3.1.3.9. *Мржња*

У анализираном фразеолошком материјалу потврђен је глаголски компаративни фразеологизам са значењем ‚који показује одбојност, нетрпељивост према некоме или нечему‘ (РСЈ, 2007: 737). У српском језику то је КФ *мрзети као кугу*:

1) „Sve analize upućuju, kažu njemački analiticari, da se ubojice Zorana Djindjica moraju tražiti u strukturama „starog režima”, u Miloševicевim ljudima, koji su „mrzili Djindjica kao kugu”. Pri сemu ne треба zaboraviti da su ga mrzili i mnogi други, upravo zbog njegovog „proevropskog kursa” ili што је bio „njemački prijatelj” i што је „želio демокraciju i za Balkan”. (www.pescanik.net, 11.03.2008)

У немачком језику је забележен такође један глаголски КФ *hassen wie die Pest* ‚мрзети као кугу‘:

1) „Ein mutiges Bekenntnis, für das er viel Kritik einstecken muss: „Die meisten Deutschen hassen Trump wie die Pest. Jeder findet, er ist ein Depp [...]“ (www.bild.de, 03.11.2016); „Die Kampfflieger lassen wir uns gefallen, aber die Beobachtungsflugzeuge hassen wir wie die Pest ; denn sie holen uns das Artilleriefeuer herüber.“ (E.M. Remarque, Westen, S. 131., Мразовић, Приморац 1991: 646); „Er hat mich noch nie leiden können.“ „Wer er?“ „Herr Wanzka, er hasst mich wie die Pest.“ (H. Wellm, Pause, S. 293., Мразовић, Приморац 1991: 646)

3.1.3.9.1. *Тип еквиваленције*

Потврђени су у контролном корпусу компаративни фразеологизми који као *tertium comparationis* употребљавају глаголску компоненту *мрзети* одн. у немачком *hassen*. У поредбеном делу су забележене у српском лексеми *куга* одн. *die Pest* у немачком језику, те се са контрастивне тачке гледишта може констатовати тип потпуне еквиваленције:

срп. *мрзети као кугу* → нем. *hassen wie die Pest* – ПЕ

3.1.3.9.2. *Концептуална анализа*

Као што је наведено у контрастивној анализи раније, у поредбеном делу контрастираних фразеологизама употребљена је лексема *куга* одн. *die Pest*, која се односи на најсмртоноснију болест у 16. веку, а како је односила велики број људских живота

представљала је друго име за смрт, свет подземља, те је мржња концептуализована оријентационом метафором мржња је доле.

3.1.3.10. Мрзовоља

У оквиру датог концепта забележени су компаративни фразеологизми са значењем „који је незадовољан и невољан због неиспуњених жеља и очекивања“ (РСЈ, 2007: 738). У српском контролном корпусу потврђен је компаративни фразеологизам *изгледати као да су му све лађе потонуле*:

1) „Друга ситуација је кад неопрезно испалите да је Mirko/Nikola/Aca (a.k.a. njegov ortak) baš jako zgodan [...] I opet će nastati neprijatni tajac, on će izgledati kao da su mu sve lađe potonule, а u sledećih nekoliko dana moraćete da slušate priče iz detinjstva u kojima je dotični drugar ispaо neviđeni "smrad".“ (www.novosti.rs, 12.05.2016)

У речнику немачког језика регистровани су компаративни фразеологизми *aussehen/ dreinblicken/ ein Gesicht (machen) wie sieben/ drei Tage Regenwetter* „изгледати/ гледати/ правити гримасе као седам/три дана кише“. Потоња два варијантна облика потврђена су у контролном корпусу и имају велику употребну вредност. На пример:

1) „Werder-Bremen - BREMEN (flü) n Die Sonne strahlte gestern vom Bremer Himmel, doch Aaron Hunt blickte drein wie drei Tage Regenwetter. Spätestens seit dem DFB-Pokalspiel am Sonntag bei Union Berlin steht fest: Der 22-jährige Mittelfeldspieler hat den Konkurrenzkampf um einen Stammplatz bei Werder verloren und muss sich mit der Reservistenrolle zufrieden geben.“ (www.kreiszeitung.de, 04.08.2009); „Während Henry Cavill mit dem Reporter plaudert, zieht er ein Gesicht wie drei Tage Regenwetter. Daraus wurde ein Meme, der schnell unter [...]“ (www.prosieben.de, 29.03.2016)

3.1.3.10.1. *Тип еквиваленције*

Контрастирани фразеологизми у основи поређења имају глаголске компоненте у српском *изгледати* одн. *dreinblicken* „погледати“ и *ein Gesicht (machen)* „правити израз лица“ у немачком језику. Фразеологизам у српском има троделну реченичну структуру, будући да је у поредбеном делу утврђена компаративна реченица *као да су му све лађе потонуле*, док је у немачком језику као поредбена јединица употребљена именичка фраза *drei Tage Regenwetter*. Контрастивна анализа показује велике разлике на морфосинтаксичком нивоу, у структури, лексици, као и у сликовитости, али је значење приближно исто, те су у питању семантички еквиваленти:

срп. *изгледати као да су му све лађе потонуле* → нем. *dreinsblicken/ ein Gesicht (machen) wie drei Tage Regenwetter* – СЕ

3.1.3.10.2. Концептуална анализа

Човек који је мрзовољан пореди се са лексемом *лађа*, будући да је она, у првом реду, брод којим управља човек, кружећи око средишта земље, а у другом, симбол живота какав човек жели да води, тј. она је „слика живота где је човек сам свој кормилар, тј. човек бира средиште и одређује му смер“ (Шевалије, Гербран 2004: 476). Отуда је *лађа* концептуализована онтолошком метафором *лађа је посуда*, живот какав човек жели је супстанца, док је *мрзовоља* у датом фразеологизму концептуализована као *мрзовоља је доле*, с обзиром на то да је у центру семантичке транспозиције глагол *потонути*.

У немачком језику *мрзовоља* се изражава семантички провидним поређењем, у којем се *мрзовољан човек* пореди са именичком фразом *drei/ sieben Tage Regenwetter* „три или седам дана кишовитог времена“, с обзиром на то да је кишовито време тмурно и хладно, нема сунца, што мотивише настанак датог фразеологизма.

У контролном корпусу немачког језика је забележен такође именички компаративни фразеологизам *ein Gesicht (machen) wie drei Tage Regenwetter*, који такође представља семантички еквивалент у односу на полазни компаративни фразеологизам.

3.1.3.11. Надменост

За концептуално поље *надменост* регистровани су компаративни фразеологизми са значењем: а) „који је надувен и има прекомеран осећај самозадовољства и сигурности због нечега, обично небитног“ и б) „који се понаша према другима охоло и с висине“ (РСЈ, 2007: 762). У српском контролном корпусу потврђено је шест компаративних фразеологизама *надути се/надувати се као ћуран*, *надути се/надувати се као жаба*, *шепурити се као паун*, *расти као квасац*, *понашати се као Бог*, *понашати се као да је Богом дан*:

1) „[...]samo se naduva ko ćuran, misli da ga se neko boji [...]“, (www.paundurlic.com, 14.04.2016)

2) „Gospodin akademik sa stažom i iskustvom srednjoškolca. Naduo se k'o žaba koliko je pun sebe.“ (www.rs.n1info.com, 20.05.2015)

3) „Она се понаша као љути рис, севајући мржњом и ароганцијом или се као умишљени паун шепури сценом самоуверено се приказујући околина.“ (www.politika.rs, 10.08.2016)

4) „U читавој приči nije занемарљив ni мушки ego који raste kao kvasac zbog činjenice da je uspeo da zainteresuje i „upeca“ ženu koja ni približno nije njegovo godište.“(www.glas-javnosti.rs, 23.08.2008)

5) „Aleksandar Vučić: Tadić se ponaša kao Bog“ (www.nspm.rs, 29.04.2016)

6) „On želi da zavodi red, da se pita za sve, ponaša se kao da je bogom dan.“ (www.blic.rs, 24.03.2008)

Из немачког контролног корпуса издвојена су четири компаративна фразеологизма *sich aufblähen wie ein Truthahn* „надути се као ћурка“, *sich aufblasen wie ein Frosch* „надути се као жаба“, *sich aufblähen wie ein Pfau* „надути се као паун“, *sich benehmen wie der liebe Gott* „понашати се као драги Бог:

1) „Er bläht sich wie ein kleiner Truthahn und kommt sich sehr wichtig vor.“ (Anselma Heine: Der Zwergenring - Kapitel 2, www.gutenberg.spiegel.de, 20.01.2017)

2) „Er hat ja manchmal ganz gute Ideen, wenn er nur sich nicht so aufblasen wollte wie ein Frosch!“ (Мразовић/Приморац 1991: 298)

3) „Mein Ego faucht und bläht sich noch auf wie ein Pfau, doch die Federn werden langsam weiß, um sie neu zu bemalen.“ (www.sein.de, 12.07.2016)

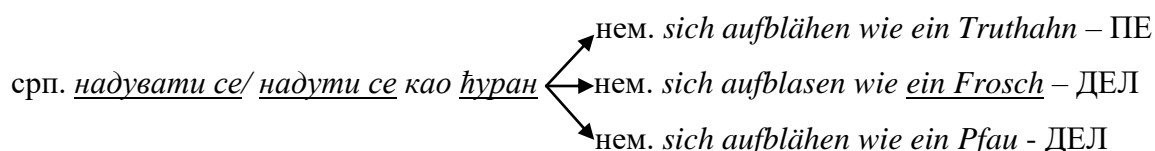
4) „Der Kerl benimmt sich wie der liebe Gott, dachte er [...]“ (Ott, Haie, S. 239., Мразовић/Приморац 1991: 352)

3.1.3.11.1. Тип еквиваленције

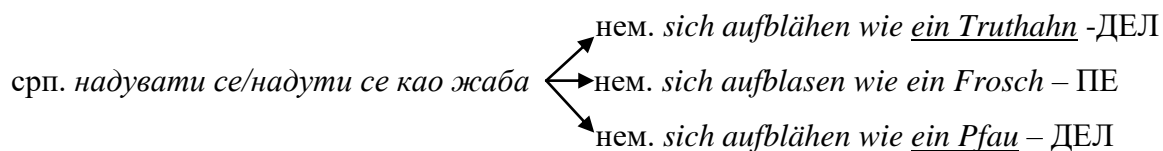
У контролном корпусу су за концепт *Надменост* потврђени само глаголски компаративни фразеологизми. Анализом корпуса потврђено је шест компаративних фразеологизама у српском, а четири у немачком језику. Може се приметити да се надменост у оба језика везује за зоониме *паун* одн. *ein Pfau*, *ћуран* одн. *ein Truthahn*, *жаба* одн. *ein Frosch*, апстрактније појмове *Бог* одн. *der Gott* или за храну *квасац*. С обзиром на то да српски и немачки глаголски фразеологизми имају исту или сличну лексику, можемо рећи да фразеолошки системи оба језика који се односе на надменост оперишу на истим

или сличним лексичким пољима, тако да су слике у позадини контрастираних фразеологизама сличне или исте.

Најпре ће у оквиру концепта Надменост бити контрастирани компаративни фразеологизми који су потврђени у значењу а): „који је надувен и има прекомеран осећај самозадовољства и сигурности због нечега, обично небитног”. У првом случају утврђен је тип потпуне еквиваленције, јер поређењем јединица наведених фразеологизама добијамо потпуно поклапање на свим нивоима. Другу поредбену компоненту и у српском и у немачком компаративном фразеологизму чине зооними *ћуран* одн. *ein Truthahn*, који квалификују значење глагола *надути се* одн. *sich aufblähen* у потцењивачком смислу. Када је реч о циљним фразеологизмима *sich aufblasen wie ein Frosch* и *sich aufblähen wie ein Pfau* утврђена је лексичка разлика у поредбеним деловима у односу на полазни КФ, у српском *ћуран* одн. *ein Frosch* и *ein Pfau* у немачком језику, тако да су установљени следећи типови еквиваленције:

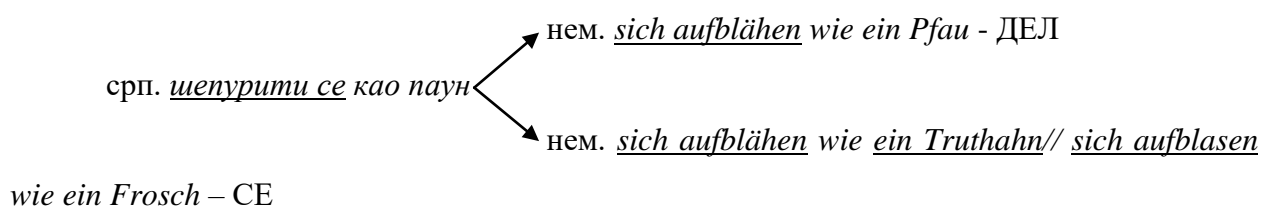

Полазни КФ *надувати се/ надути се као жаба* је такође потврђен у значењу „који је надувен и има прекомеран осећај самозадовољства и сигурности због нечега, обично небитног” и гради тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу у односу на први и последњи наведени КФ у немачком језику, с обзиром на то да је поредбена компонента у српском зооним *жаба* одн. *ein Truthahn* и *ein Pfau* у циљним фразеологизмима. Други фразеолошки пар *надувати се/ надути се као жаба* одн. *sich aufblasen wie ein Frosch* представља случај потпуног поклапања на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу као и у сликовитости, премда је српски компаративни фразеологизам потврђен и у значењу „угојити се” (3.1.2.7), те је полисеман, што нисмо могли да потврдимо и за фразеологизам у немачком језику. Стога су установљени следећи типови еквиваленције:

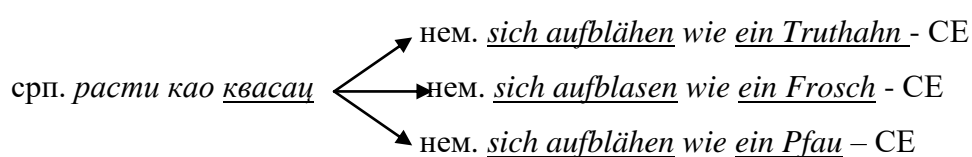

И у следећем случају наведени КФ су потврђени у значењу а), а први контрастирани фразеолошки пар гради тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу

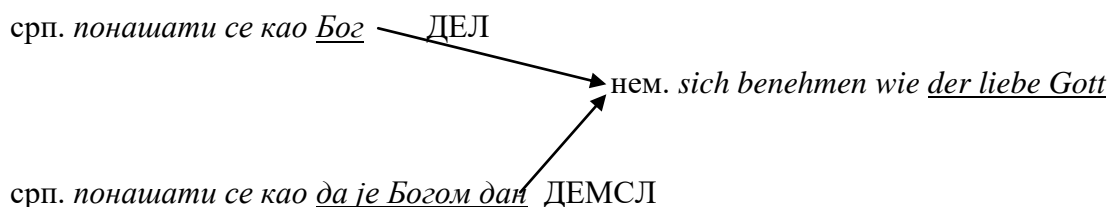
због различите глаголске компоненте у основи поређења контрастираних фразеологизама у српском *шепурити се* наспрам немачког глагола *sich aufblähen* „надути се“. У односу на поредбене делове контрастираних фразеологизама имамо потпуно поклапање (*паун* одн. *ein Pfau*), при чему се наведени зооними јављају у функцији интензификатора и квалификатора у потцењивачком смислу. С друге стране, полазни КФ остварује тип семантичке еквиваленције у односу на остале циљне КФ због утврђених разлика на лексичком нивоу и у сликовитости фразеологизама:

У последњем примеру ради се о полисемном КФ који се, с једне стране, односи на ‚особу која се прави важна када је неко хвали‘, а с друге, остварује значење ‚који се угојио или се гоји брзо‘ (в. 3.1.2.7). Његов делимични еквивалент са разликом на лексичком нивоу *aufgehen wie eine Dampfnudel*, који је утврђен у горе наведеном поглављу, није потврђен одговарајућим примером за концепт *надменост*, те је контрастирањем полазног КФ са циљним компаративним фразеологизмима који су илустровани и одговарајућим примером у оквиру наведеног концепта установљен тип семантичке еквиваленције због потпуно различитог лексичког окружења и сликовитости која је у центру фразеолошког значења:

Последњи контрастирани пар компаративних фразеологизама остварује се у значењу б): ‚који се понаша према другима охоло и с висине‘. КФ у српском језику *понашати се као Бог* одн. *sich behnemen wie der liebe Gott* у немачком језику представљају делимичне еквиваленте са разликом на лексичком нивоу, будући да је у полазном фразеологизму употребљена именица *Бог*, док немачки фразеологизам има и атрибут уз именицу *der liebe Gott*. У другом случају у српском језику се на глагол надовезује поредбена реченица *као да је Богом дан*, те су поред лексичких установљене и морфосинтаксичке разлике:

Као што се може приметити, контрастирани компаративни фразеологизми дати су у виду паралелног корпуса, у којем је приказан низ синонимних КФ у српском и синонимних КФ у немачком језику који су истог или различитог регистра, што илуструју контекстуализовани примери.

3.1.3.11.2. Концептуална анализа

Компаративни фразеологизми у српском *надувати се/надути се као ћуран* одн. *sich aufblähen wie ein Truthahn* у немачком језику припадају лексци разговорног стила, чак би се могло рећи да је пример српског фразеологизма, будући да је преузет са сајта влашког речника, карактеристичан за говорнике источне Србије где, углавном, Власи живе. Такође, пуран, тј. ћуран је симбол мушке моћи и материнске плодности у племенама североамеричких Индијанаца. „Када надме врат евоцира фаличку ерекцију.“ (Шевалије, Гербран 2003: 489). Надменост је у овом случају концептуализована онтолошком метафором надменост је течност/материја у посуди (ћуран).

Надмен човек се може поредити са зоонимом *жаба* одн. *ein Frosch* у компаративним фразеологизмима у српском *надувати се/надути се као жаба* одн. *sich aufblasen wie ein Frosch* у немачком језику. Поредбена компонента је употребљена у фразеологизму због њене најпознатије способности, а то је да се надува, на основу чега је мотивисан дати фразеологизам. Концептуализација надмености је остварена истом појмовном метафором као у претходном случају.

Бог, односно божанство, јесте име за највише натприродно биће које је створило и духовни и материјални свет и њиме управља (РСЈ, 2007: 96), стога је у фразеологизмима у српском *понашати се као Бог// да је Богом дан* одн. *sich benehmen wie der liebe Gott* у немачком језику концептуализација кренула другачијим током у односу на претходне концептуализације надмености, те је надменост концептуализована оријентационом метафором надменост је бити изнад свих.

Објективно својство квасца је да се надува, што је у подлози компаративног фразеологизма *расти као квасац*. Поредбена компонента интензификује и квалификује

значење глагола и односи се на тематску област блиску човеку, а то је кухиња, при чему је **НАДМЕНОСТ** концептуализована као **СУПСТАНЦА**.

Напоследку, у основи значења фразеологизама *шепурити се као паун* одн. *sich aufblähen wie ein Pfau* лежи чињеница да су у народној симболици пауну приписивана значења ароганције, поноса, надмености и хвалисавости, будући да хода раширенога репа, те паун представља човека, што значи да је паун посуда, а надменост је течност која препуњује посуду.

3.1.3.12. Напетост

Забележени компаративни фразеологизми означавају ,који има интензиван осећај који се јавља услед ишчекивања некога или нечега‘ (РСЈ, 2007: 782). У српском језику су потврђена три компаративна фразеологизма *бити напет као струна*, *седети као на иглама*, *седети као на трњу*:

1) „Bio sam proteklih dana napet kao struna, bio sam do utorka uz suprugu.“ (www.blic.rs. 08.01.2005); „Nisam znao koga da pitam za savet, a u pravnu terminologiju i zakone razumeo sam se kao u kvantnu fiziku. Celog narednog dana bio sam napet kao struna, a opušteniji nisam ni mogao da budem s obzirom na neprospavanu noć i litre ispijene kafe.“(www.lepotaizdravlje.rs, 06.09.2011)

2) „Sedeo sam na ivici stolice kao na iglama, jedva čekajući da baka odreši novčanik koji je držala u rukama i izbroji mi nešto sitnine.“ (www.b92.net. 19.09.2007)

3) Прође у ишчекивању и тih неколико дана. Ја – kao na trnju.(Кад су цветале тикве, 41)

У концепт *напетости* спадају три компаративна фразеологизма у немачком језику *gespannt sein wie ein Regenschirm* „бити напет/ напрегнут као кишобран“, *sitzen wie auf Nadeln* „седети као на иглама“ и *sitzen wie auf Kohlen* „седети као на угљу“:

1) „Heute gibt es Zeugnisse. Fritz ist gespannt wie ein Regenschirm, wie seine Noten ausgefallen sind.“ (Мразовић, Приморац 1991: 338); „Aber eine kleine Chance hat die Demokratin noch, am 20. [...] Da sind wir ja mal gespannt wie ein Regenschirm wie dass ausgehen wird!“ (www.focus.de, 25.11.2016)

2) „Doch nun bin ich extrem froh, dass es endlich losgehen wird. Denn die Tage vor dem Start in eine Halbsaison sind für einen Fussballer schlimm. Es kribbelt, man sitzt wie auf Nadeln und ist unruhig vor lauter Vorfreude.“ (www.bernerzeitung.ch, 01.02.2017)

3) „Dennoch sitzt bereits so mancher Fans wie auf Kohlen und zählt ungeduldig die Tage.“ (www.sumikai.com, 08.01.2017)

3.1.3.12.1. Тип еквиваленције

С контрастивне тачке гледишта, у првом случају можемо констатовати делимичне еквиваленте на лексичком нивоу, с обзиром на то да је у поредбеном делу у српском употребљен артефакт *струна* одн. *ein Regenschirm* „кишобран“ у немачком језику. Као *tertium comparationis* у српском језику је употребљен трпни глаголски придев *напет* одн. *gespannt* у немачком језику у пренесеном значењу ‚бити јако нервозан‘ што се може из контекстуализованих примера закључити.

срп. *бити напет као струна* → нем. *gespannt sein wie ein Regenschirm* - ДЕЛ

Други пар фразеологизама се може односити на човека који је нестрпљив и који је у ишчекивању нечега или некога. У основи поређења је у српском глагол *седети* одн. *sitzen* у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују предлошка фраза *на иглама* одн. *auf Nadeln* и *auf Kohlen* које су у функцији квалификатора управног глагола. С обзиром на то да се полазни КФ потпуно слаже на лексичком, морфосинтаксичком и семантичком нивоу са првим циљним фразеологизмом утврђен је тип потпуне еквиваленције, док је у односу на други компаративни фразеологизам у немачком језику утврђена лексичка разлика у поредбеном делу, те је установљена делимична еквиваленција на лексичком нивоу:

срп. *седети као на иглама* → нем. *sitzen wie auf Nadeln* - ПЕ
нем. *sitzen wie auf Kohlen* – ДЕЛ

Последњи компаративни фразеологизам у српском језику у основи поређења има глагол *седети*, док је у поредбеном делу предлошка фраза *на трњу*. С обзиром на то да су разлике установљене у поредбеном делу циљних фразеологизама, реч је о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу:

срп. *седети као на трњу* → нем. *sitzen wie auf Nadeln* - ДЕЛ
нем. *sitzen wie auf Kohlen* - ДЕЛ

3.1.3.12.2. Концептуална анализа

У компаративним фразеологизмима *бити напет као струна* одн. *gespannt sein wie ein Regenschirm* носилац семантичке транспозиције је полисемна придевска компонента. У српском језику придев *напет* је изведен од глагола *напети* који у дословном значењу означава ,раширити крајеве нечега тако да дође до потпуног затезања, разапети, растегнути‘, а у пренесеном смислу ,постати нервозан, напрегнут, напет од узбуђења, узнемирености, страха, ишчекивања‘ (РСЈ, 2007: 782), док се у немачком језику појављује партицип прошли у улози придева *gespannt*, изведен од глагола *spannen*, који се у основном значењу може односити на ,нешто раширити, развући до затегнутости‘, а у пренесеном значењу на ,затегнутост нерава до пуцања‘ (Дуден, 2001: 1475). Према томе, може се рећи да су фразеологизми мотивисани посебном врстом метафоричке мотивације, *игром речима*.

Осећај напетости се изражава такође фразеологизмима *седети као на иглама// на трњу*, док се у немачком језику употребљавају КФ *sitzen wie auf Nadeln// auf Kohlen*. Сликovitост наведених фразеологизма је (приближно) идентична, при чему је осећај напетости концептуализован као непријатност и бол.

3.1.3.13. Понос

Понос се изражава компаративним фразеологизмима са значењем ,који има осећај задовољства постигнутим‘ (РСЈ, 2007: 972). У српском језику је забележен придевски компаративни фразеологизам *бити поносан као паун*:

1) „Vijeće je odobrilo Delorsov plan tako blistavim izrazima, da je sam izjavio „da je ponosan kao paun“ (www.dnevno.hr, 20.11.2016); „Носио сам их сваки пут кући, па бих увече, кад сви полежу, навукао фудбалске ципеле и шетао по соби, окретао се на прстима и уживао [...] Био сам заиста поносан као паун [...]“ (www.politika.rs, 12.08.2016)

У немачком контролном корпусу потврђена су два придевска компаративна фразеологизма *stolz sein wie Oscar* „бити поносан као Оскар“ и *stolz sein wie ein Pfau* „бити поносан као паун“:

1) „Königlicher Nachwuchs: Schweden ist stolz wie Oskar. Kaum einen Tag alt, aber schon Herzog: Schweden feiert die Geburt des zweiten Kindes von Prinzessin Victoria und Kronprinz Daniel. (www.spiegel.de, 03.03.2016)

2) „Stolz wie ein Pfau fährt er im Schneeflug und mit ordentlich Schwung drüber, hebt die Arme, wenn er oben ist und senkt sie wieder, wenn es [...]“ (www.brigitte.de, 23.01.2017)

„Nachdem Vater Jos auf dem Circuit de Barcelona-Catalunya sichtlich bewegt war, schilderte auch Opa Frans Verstappen im "de Volkskrant", wie es ihm bei der Triumphfahrt seines Enkels ging: "Ich habe geheult wie ein kleines Kind. Ich bin stolz wie ein Pfau auf meinen Enkel." Mama Sophie Kumpen meinte: "Ich bin die glücklichste Mutter der Welt. Der Sieg von Max ist unbeschreiblich und unwirklich." (www.n-tv.de, 16.05.2016)

3.1.3.13.1. *Тип еквиваленције*

Kao *tertium comparationis* су употребљени потпуно еквивалентни придеви: у српском *поносан* одн. *stolz* у немачком језику, чије значење интензификују поредбене компоненте *паун* одн. *ein Pfau* у смислу ‚бити веома поносан‘, што се може констатовати из контекстуализованих примера. У оба језика су употребљени зооними који такође представљају потпуне еквиваленте. Након контрастирања јединица фразеологизма *поносан* одн. *stolz*, као и *паун* одн. *ein Pfau*, можемо да контрастирамо фразеологизме и закључимо да су у питању потпуни еквиваленти:

срп. *бити поносан као паун* → нем. *stolz sein wie ein Pfau* - ПЕ

Са контрастивне тачке гледишта, у другом случају је реч о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу, будући да су разлике установљене у поредбеном делу фразеологизама, у српском *паун* одн. *Oskar* у немачком језику:

срп. *бити поносан као паун* → нем. *stolz sein wie Oskar* – ДЕЈ

3.1.3.13.2. *Концептуална анализа*

Као што је наведено у контрастивној анализи, поносан човек се пореди са зоонимом *паун* у оба језика. Паун је сматран сликом охолости, али он је пре свега соларни симбол (Шевалије, Гербран 2004: 679). Компаративни фразеологизми имају значење ‚који је таштог поноса‘, а зооним *паун* у поредбеном делу интензивира значење придева *поносан*, што се може и закључити из контекстуализованих примера. Осећај поноса се у немачком језику изражава и поређењима са лексемом *Oskar*. Могуће објашњење за настанак овог фразеологизма може се наћи у аналогiji са фразеологизмом *frech sein wie Oskar* ‚бити дрзак као Оскар‘. Постоје различита тумачења (в. 3.1.1.5), те је такође могуће да се име односи на Оскара Блументала (Oskar Blumenthal, 1852-1917) који је писао оштре и дрске критике (Дуден 11, 2008: 71). Уколико пођемо од схватања о онтолошким

метафорама Лејкофа и Џонсона, паун одн. Oskar су посуде, док је понос коцептуализован као понос је супстанца/материја у посуду.

У немачком се употребљава још и фразеологизам *stolz sein wie ein Spanier* „бити поносан као Шпанац“ са значењем „који има јако изражен мушки понос“ (Дуден 11, 2008: 738), али није потврђен у немачком контролном корпусу. Интересантно је напоменути да је дати фразеологизам настао на основу интертекстуалне мотивисаности, што значи да лексичка структура фразеологизма води порекло из Шилеровог дела „Don Karlos“.

3.1.3.14. Радост

Приказани компаративни фразеологизми означавају човека „који је расположен и задовољан због пријатних ситуација или успеха“ (РСЈ, 2007: 1105) и то су у српском језику *бити срећан као дете, радовати се као дете, осећати се као препорођен, осећати се као на седмом небу, осећати се као риба у води*:

1) „SREĆAN KAO DETE: Ovako je Marej proslavio smenjivanje Noleta sa prvog mesta“ (www.sport.blic.rs, 07.11.2016)

2) „Radovao sam se kao malo dete, a izgubili smo.“ (www.rs.n1info.com, 13.12.2015)

3) „Sinan Sakić kao preporođen: Decenijama sam se trovao alkoholom.“ (www.svet.rs, 25.11.2014.); „Ostavši bez tog prtljaga, osjećao se bolje, као preporođen.“ (Вајнбергер 2012: 372)

4) „Zato je prvi solo let, међу pilotima познат као 'laširanje', doneo nikad doživljeni osećaj. Ko se jednom nađe за командана борбеног авиона, а то санја целог живота, oseća se - као на небу.“ (www.autentik.jagodina.net, 11.02.2017)

5) „Potrebno je da se okolnosti sklope tako da se на сцени осећате као риба у води.“ - објашњава Гоча и додаје: - "Deca hoće да постану певаћи да би била популарна.“ (www.svetplus.com, 10.02.2017)

У немачком контролном корпусу потврђени су следећи компаративни фразеологизми *munter sein wie ein Fisch im Wasser* „бити ведар, добро расположен као риба у води“, *sich freuen wie ein Schneekönig* „радовати се као царић“, *sich fühlen wie neugeboren* „осећати се као препорођен“, *sich fühlen wie im siebten Himmel* „осећати се као на седмом небу“, *sich wohlfühlen/sich fühlen wie ein Fisch im Wasser* „осећати се као риба у води“:

1) „Ein Verein – so munter, wie ein Fisch im Wasser: Viele Schwimmer und Erfolge beim Umkircher Verein Neptun.“ (www.badische-zeitung.de, 02.04.2016)

2) „Und getanzt wurde am Ende auch noch: Falcons-Besitzer Arthur Blank freute sich wie ein Schneekönig über den Super-Bowl-Einzug und legte erneut eine flotte Sohle aufs Parkett.“ (www.spo.com, 24.01.2017); „Als ich Anni die Karte für die Oper schenkte, freute sie sich wie ein Schneekönig.“ (Мразовић, Приморац 1991: 296)

3) „Doch ein gemeinsames Rezept für Fitness und Gesundheit haben die Beiden auch: Sie saunieren in der hauseigenen Sauna. Und es kommt nicht selten vor, dass sie sich dort gegenseitig mit Schnee einreiben. „Ein herrliches Gefühl“, schwärmt Reinhard Sotona. „Man fühlt sich hinterher wie neugeboren.“ (www.svz.de, 15.02.2017)

4) „Hier dürfen sich „Star Wars“-Fans wie im siebten Himmel fühlen: An Bord der Maschine von All Nippon Airways (ANA) werden die Passagiere von den Flugbegleitern stilecht mit Laserswert und Darth-Vader-Handtasche empfangen.“ (www.handelsblatt.com, 06.12.2015)

5) „Am Ende sollen sich alle, Sänger und Zuhörer, so wohl fühlen wie der "kleine Fisch im Wasser", von dem die Chorkinder und Singklassen erzählen.“ (www.sueddeutsche.de, 09.03.2016)

3.1.3.14.1. *Tip ekvivalenције*

У првом примеру установљени су придевски компаративни фразеологизми, будући да је у основи поређења у српском употребљен придев *sreћан* одн. *munter* „добро расположен“ у немачком језику, уз који се у улози comparatum-а појављује лексема *deme* одн. *ein Fisch im Wasser* „риба у води“. Значење КФ је блиско, али је исказано делимично различитим лексичким компонентама, тако да је и сликовитост различита, те је реч о семантичким еквивалентима:

срп. *бити sreћан као deme* → нем. *munter sein wie ein Fisch im Wasser* – СЕ

Други пар фразеолошких јединица представља делимичне еквиваленте са разликом на лексичком нивоу, која је утврђена у различитој употреби именичке компоненте у поредбеном делу, у српском *malo deme* одн. *Schneekönig* у немачком језику. Атрибут *malo* је већ садржан у значењу лексеме *deme*, те спада у факултативну јединицу датог фразеологизма, док је у немачком језику израз *Schneekönig* уобичајена ознака за врсту птица *царић*:

срп. *радовати се као (мало) дете* → нем. *sich freuen wie ein Schneekönig* – ДЕЛ

Значење ‚који је постао живахан и активан после периода мировања или назадовања‘ (РСЈ, 2007: 1021) изражено је КФ у којима се као *tertium comparationis* у српском јавља глагол *осећати се*, а у немачком језику *sich fühlen*, док је у улози *comparatum*-а употребљена лексема *препорођен* одн. *neugeboren*. Контрастивна анализа показује слагања на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком ниову, те су у питању потпуни еквиваленти:

срп. *осећати се као препорођен* → нем. *sich fühlen wie neugeboren* – ПЕ

С контрастивне тачке гледишта, следећи пар компаративних фразеологизама са значењем ‚који има осећај блаженства и среће‘ (РСЈ, 2007: 807) представља делимичне еквиваленте са незнатним лексичким разликама које се огледају у проширеном облику поредбене компоненте *siebten Himmel* ‚седмом небу‘ у циљном фразеологизму, уколико у контрастирању пођемо од редуковане варијанте фразеологизама *осећати се као на седмом небу* која је потврђена у контролном корпусу, у супротном би била реч о потпуним еквивалентима:

срп. *осећати се као на небу* ДЕЛ
нем. *sich fühlen wie im siebten Himmel*
срп. *осећати се као на седмом небу* ПЕ

Последњи контрастирани пар компаративних фразеологизама изражава значење ‚који има осећај великог задовољста и расположености, којој је удобно, сигурно‘ (РСЈ, 2007: 1166), и представља потпуне еквиваленте. С контрастивне тачке гледишта, фразеологизми се поклапају на свим нивоима:

срп. *осећати се као риба у води* → нем. *sich fühlen wie ein Fisch im Wasser* – ПЕ

3.1.3.14.2. Концептуална анализа

Радост се може изразити придевским и глаголским компаративним фразеологизмима у оба језика. У придевском фразеологизму *бити срећан као дете*, радостан човек се пореди са лексемом *дете*, која означава безбрижан и опуштен начин радовања који је својствен пре свега деци. За разлику од српског придевског фразеологизма, у немачком фразеологизму *munter sein wie ein Fisch im Wasser*, осећај човека који се радује се пореди са осећајем који има риба када је у води. У вези са тим су потврђени глаголски компаративни фразеологизми са истом поредбеном компонентом, у

српском *oseћати се као риба у води* одн. *sich fühlen wie ein Fisch im Wasser* у немачком језику.

У немачком језику постоји фразеологизам *sich freuen wie ein Schneekönig*, где је поредбена јединица *ein Schneekönig* уобичајен израз за царића, врсту птице певачице, који се за разлику од других птица певачица не сели у топлије крајеве, већ зиму проводи у свом крају, те представа да је мелодичан и гласан цвркут птица израз радости лежи у мотивационој бази датог фразеологизма. (Дуден 11, 2008: 244)

Фразеологизми са поредбеном компонентом *на небу* одн. у немачком *im siebten Himmel* „на седмом небу“ воде порекло из Библије и делимично су повезани са јеврејским веровањем да је небо састављено из више сфера. У ранохришћанским апокрифним списима *седмо небо* је означавало највишу сферу где живи Бог са анђелима (Дуден 11, 2008: 363). Стога је радост концептуализована појмовном метафором **радост је горе**.

3.1.3.15. Слобода

У оквиру датог концепта забележени су компаративни фразеологизми са значењем „који је ослобођен од обавеза или стега живота“ (РСЈ, 2007: 1240) и у српском језику то је *бити слободан као птица (на грани)*:

1) „Dodaje da je već sada praktično ostvario svoj san da je tražen kao naučnik, da je slobodan kao ptica i da može da radi po čitavom svetu, jer njegov posao nije vezan za kancelariju već za računarsku tehniku koju nosi sa sobom.“ (www.novosti.rs, 06.10.2016)

Анализом немачког контролног корпуса потврђен је КФ *frei sein wie ein Vogel (in der Luft)* „бити слободан као птица (у ваздуху)“:

1) „Wir wollten ihn nicht vereinnahmen, er wird nie uns gehören. Er wird immer frei wie ein Vogel sein. Als er den Nobelpreis entgegennahm, hielt er eine Rede, die sich mit der Phase seines Lebens auseinandersetzte, die wir im Film einfangen. Er sagte, er wisse nicht, ob er sein Leben wirklich gelebt, geträumt oder geschrieben habe. Das war wie ein Schlüssel für unseren Film.“ (www.nordbuzz.de, 10.02.2017)

3.1.3.15.1. *Тип еквиваленције*

С контрастивне тачке гледишта, утврђени су потпуни еквиваленти, с обзиром на то да су проширења у оквиру поредбеног дела, у српском *на грани* одн. *in der Luft* „у

воздуху“ у немачком језику, факултативне компоненте у фразеологизмима и нису исказане у контекстуализованим примерима:

срп. *бити слободан као птица (на грани)* → нем. *frei sein wie ein Vogel (in der Luft)*
– ПЕ

3.1.3.15.2. Концептуална анализа

Осећај слободе се пореди са лексемом *птица* у оба језика, будући да птица летењем симболизује везу између земље и неба, док у грчком језику може представљати и синоним небеског знака и поруке, као и у таоизму, где бесмртници ставом подражавају птице да би показали како су лагани и ослобођени земљине теже (Шевалије, Гербран 2004: 755). Слобода је концептуализован као слобода је ван/ одсуство стега.

3.1.3.16. Срам/ Стил

У српском контролном корпусу забележено је пет компаративних фразеологизама који се својим значењем ,који се устеже и устручава од неке радње или има осећај срама због учињене радње‘ (РСЈ, 2007: 1270) уклапају у дати концепт *бити црвен као булка*, *бити црвен као паприка*, *поцрвенети као булка*, *стојати/седети као покисла кокош*, *отићи као покисла кокош*:

1) „Kada je primetio paparace, popularni pevač, crven kao bulka u licu, počeo je da urla: 'Ne mogu da verujem! Gubite se! Ako ove slike_arhiva objavite u novinama, tužiću vas!.'“ (www.blic.rs, 24.07.2006);

2) „Данима сам спремао говор како да му то предам, а да га не увредим. Не умет ни да дам, ни да узем. На крају сам морао да се наканим. Са оном кесом, чинило ми се да ме цела болница гледа, образ црвен као паприка. Ушао сам код доктора у канцеларију, он игра шах са медицинским техничарем.“ (www.vranjske.co.rs, 17.07.2014)

3) „Seksualno pomagalo po nesreći ispada pred službena lica koja se grohotom smeju, dok moj nadobudni kolega kao bulka crveni i bradom probija vlastita prsa.“ (www.blic.rs, 10.12.2014)

4) „On je nizak, nabijen, ljutit, običan proleter. I valjda ona jadnica uzela hrenovke kad on planu: botebog više i hrenovke. Znaš li išta drugo osim hrenovki spremi. Neću sad ništa, saću saam hljeb jest. I izađe ispred da zapali. Uzela ga huja, što bi se reklo. Ona tu stoji

ko pokisla, s korpom u ruci, i hrenovkama u njoj pitajući se garant neka hamletovska pitanja.“ (Alen Alenijević Elijevsky: Tople ljudske priče, www.sic.ba, 13.02.2017)

5) „[...] prvom poluvremenu, a kada je u 40. minutu Janis Salibur doveo Gengan u vođstvo činolo se da će navijači Gengana kući da odu kao pokisli.“ (www.mozzartsport.rs, 14.01.2017)

Анализом контролног корпуса забележени су у немачком језику компаративни фразеологизми *rot sein wie eine Tomate* „бити црвен као парадајз“, *dastehen/dasitzen wie ein begossener Pudel* „стојати/ седети као покисла пудла“, *davonschleichen wie ein geprügelter Hund* „одвући се као пребијен пас“:

1) „Bei diesem Ausblick darf man schon mal rot anlaufen wie eine Tomate! Die schöne Ehefrau von Sänger John Legend (37, „All of Me“) hatte bei den „American Music Awards“ am Sonntag mit einem Schlitz im Kleid schockiert, der an die (Scham-)Grenze ging.“ (www.bild.de, 22.11.2016)

2) „An der gestrigen Medienkonferenz des Bundesrats war sie dann da, die Elite, die vom Volk gebodigt wurde. Finanzminister Ueli Maurer sass wie ein begossener Pudel da. Neben der wichtigsten Abstimmung als Verteidigungsminister, dem Nein zum Gripen, und seiner wichtigsten Abstimmung als Sportminister, dem Nein zu Olympia vor vier Jahren, verliert er jetzt auch seine entscheidende Vorlage als Finanzminister.“ (www.blick.ch, 13.02.2017); „Und jetzt stehe ich vor Ihnen » wie ein begossener Pudel« und schäme mich.“ (Мразовић, Приморац 1991: 191)

3) „Der Kellner war wie ein geprügelter Hund auf Seitenpfaden davongeschlichen [...]“ (Langgässer, Siegel, S. 226. Мразовић, Приморац 1991: 437); „Hannes Balla hatte sekundenlang nachgedacht und mit seinen Augen Jochmann angeflackert [...] Jochmann war wie ein geprügelter Hund davongeschlichen.“ (E. Neutsch, Spur und Steine, S. 149., Мразовић, Приморац 1991: 437)

3.1.3.16.1. Тип еквиваленције

Компаративни фразеологизми са придевом као основом поређења забележени су у оба језика, у српском је употребљена придевска компонента *црвен* одн. *rot* „црвен“ у немачком језику, док се као comparatum-и у српском појављују лексеме *булка* и *паприка* одн. *eine Tomate* „парадајз“ у немачком језику. На основу лексичких разлика које су

изражене различитом употребом поредбене јединице утврђује се тип делимичне еквиваленције у оба случаја:

срп. *бити црвен као булка* → нем. *rot sein wie eine Tomate* – ДЕЛ
срп. *бити црвен као наприка* →

Из контролног корпуса у српском језику издвојен је глаголски компаративни фразеологизам *поцрвенети као рак*, али одговарајући фразеолошки еквивалент није евидентиран у језику-циљу, те је утврђен оптимални лексички еквивалент, глаголска фраза:

срп. *поцрвенети као булка* → нем. *heftig, aus Scham erröten* „јачо због срама поцрвенети“ - НЕ

Наредни пар контрастираних фразеологизама са значењем „који је посрамљен, обесхрабрен“ представља делимичне еквиваленте на лексичком нивоу, с обзиром на то да је са аспекта лексике утврђена разлика у употреби именичке компоненте у улози *comparatum*-а, у српском *покисла кокош* одн. *ein begossener Pudel* „покисла пудла“ у немачком језику. У контекстуализованом примеру је забележена редукована варијанта фразеологизма *стојати као покисла кокош*.

срп. *стојати/седети као покисла кокош* → нем. *dastehen/dasitzen wie ein begossener Pudel* – ДЕЛ

Последњи контрастирани пар компаративних фразеологизама поред посрамљености означава такође покуњеност, пониженост. Као *tertium comparationis* се појављује глаголска компонента, у српском *отићи* одн. *davonschleichen* у значењу ‚*leise und langsam davongehen*‘ (Дуден, 2001: 356) „тихо и полако отићи“ у немачком језику, док је у поредбеном делу у српском употребљена редукована фраза *покисли* уместо *покисла кокош* одн. *ein geprügelter Hund* „пребијен пас“ у немачком језику. Након контрастирања јединица фразеологизама можемо упоредити наведене фразеологизме и констатовати делимичну еквиваленцију на лексичком нивоу:

срп. *отићи као покисла кокош* → нем. *davonschleichen wie ein geprügelter Hund* – ДЕЛ

3.1.3.16.2. Концептуална анализа

Придевски компаративни фразеологизми у српском и немачком језику који изражавају осећај стида *бити црвен као булка// наприка* одн. *rot sein wie eine Tomate*, у поредбеном делу употребљавају лексеме *булка* и *наприка* одн. *eine Tomate*, које због своје карактеристичне црвене боје асоцирају на црвену боју коју човек добије у лицу услед осећаја стида, што је у подлози наведених фразеологизама. Различита су тумачења црвене боје: у египатској уметности црвена боја је проклета и означава све што је штетно, док је у Африци она симбол живота, али од посебног значаја за концептуалну анализу осећаја стида је чињеница да она симболише ватру (Шевалије Гербран 2004: 78), те је срам/ стид концептуализован као ватра која избија.

У речницима су такође регистровани глаголски фразеологизми који се односе на посрамљеност *стојати као покисла кокош, отићи као покисла кокош* у српском одн. *dastehen wie ein begossener Pudel, davonschleichen wie ein geprügelter Hund* у немачком језику. Носиоци семантичке транспозиције која је у основи значења фразеологизама су атрибути *покисла* одн. *begossener* или *geprügelter* у оквирима поредбених делова датих фразеологизама. Фразеологизми који су ексцерпирани из речничког корпуса, али нису и потврђени у контролном корпусу јер немају више исту употребну вредност у језику су у српском *седети као млада* одн. *dasitzen wie ein Brautpaar* у немачком језику са значењем ‚седети непомично, стидљиво‘.

3.1.3.17. Страст

Када је реч о страственим људима у љубави или гневу у српском језику се употребљавају компаративни фразеологизми *бити запаљив као барут, запалити/палити се као шибица*:

1) Vulkan, sa svojom ružnoćom i snagom, zar nije simbol ove ružne i jake nacije, božanske po svojoj „mehaničkoj“ inteligenciji, strpljivoj u čekanju, strašnoj jednog dana u veku, zapaljivoj kao barut, spremnoj na revolucionarne požare zbog rakije, na kraju dovoljno spiritualnoj da se zapali na jednu dvosmislenu reč koja za njih uvek znači: zlato i zadovoljstvo. (Devojka sa zlatnim ocima – Onore de Balzac (Ringier Axel Springer doo Beograd; 2014)

2) „PALI SE KAO ŠIBICA: Tri ekspres načina da uzbudite muškarca“ (www.telegraf.rs, 16.08.2012); „Пре но што се запалите као шибица, наводимо и објашњење да нема доказа

да жена која машта о другом фрајеру, жели да превари свог партнера.“ (www.pravda.rs, 14.08.2016)

3.1.3.17.1. Тип еквиваленције

Придевски компаративни фразеологизам у српском језику *бити запаљив као барут* означава страст као изражену склоност за нешто, велику приврженост нечему. Фразеолошки речници немачког језика не региструју придевске компаративне фразеологизме који се односе на концепт *страст*. Стога је у овом случају установљен тип нулте еквиваленције. Оптимални лексички еквивалент у немачком језику је *sehr leidenschaftlich sein* „бити веома страствен“.

У српском контролном корпусу потврђен је глаголски компаративни фразеологизам *запалити се/ палити се као шибица* који се односи на значење „који је страствен у љубави“, али у оквиру датог концепта у немачком језику није утврђен одговарајући фразеолошки еквивалент, тако да је реч о нултој еквиваленцији. Оптимални лексички еквивалент је *für jemanden Feuer und Flamme sein* „бити за некога ватра и пламен“.

3.1.3.17.2. Концептуална анализа

У српском језику се страст изражава фразеологизмима *бити запаљив као барут* и *палити се као шибица*, док су у немачким речницима регистровани глаголски компаративни фразеологизми *brennen wie Stroh*, у дословном преводу „горети као слама“ и *brennen wie Zunder* „горети као фитиљ“, чије реално постојање у оквиру датог концепта није осведочено писаном потврдом у језику, те се и њихова употребна вредност доводи у питање. Као што се може видети, страст се пореди са лако запаљивим и горећим предметима. Различите поредбене компоненте у српском *барут* и *шибица* одн. *das Stroh* „слама“ и *der Zunder* „фитиљ“ у немачком језику указују на културолошку специфичност, тј. оно што је карактеристично за те језичке заједнице.

Страст је јак и интензиван осећај који међутим брзо прође и концептуализована је појмовном метафором *страст је ватра*.

3.1.3.18. Страх

„Strah je ubica uma.“ (Frank Herbert, www.bs.wikiquote.org, 17.11.2016). Он може бити реалан, уколико постоји реална опасност и претња, а уколико не постоји, онда се ради

о нереалном страху као што је страх од испита, од процене других људи итд. Драгићевић објашњава страх на следећи начин: „X осећа страх. = X се осећа као неко када мисли да му се нешто лоше може догодити а да он не може утицати да се то не догоди и када не жели да се то догоди.“ (2001: 173). Страх се манифестује, осим на душевном плану, и на физиолошком плану у виду сушења уста, подрхтавања тела, лупања срца, добијања нездраве боје лица, укоченог положаја тела и изражен је следећим компаративним фразеологизмима у српском језику *бити блед као крпа, пребледети као мртац, бојати се као ђавола, трести се као прут, стојати као окамењен, стојати као кип, чувати се као од живе ватре*:

1) „До касарне, регрут је био трезан, блед као крпа и слуђен јер је знао да га чека сусрет са суровим десетарима, амбициозним поручницима и креветима које неће намештати мама, у доба када поштен свет хрче.“ (www.politika.rs, 25.9.2016)

2) „Шумар пребледе као мртац и викну: „Нањушио га је! И он је био са мном кад сам га убио.“ (Ги де Мопасан, *Најлепше приче*: 23)

3) „Mноге је тако osakatio i ljudi su га se bojali kao đavola.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 57)

4) „Policajac koji је slikao mesto, odnosno unutrašnjost stabla, počeo se tresti od straha као прут, а stalno су me pitali како ће то odneti, шта ако eksplodira и sličно.“ (www.blic.rs, 04.02.2017.); „Devojčica se tresla као прут. Bila је sleđena и толико uplašena да nije mogla да reaguje iako је завршила курс samoodbrane.“ (www.blic.rs, 29.09.2016)

5) „U rano jutro 7. aprila našao се pred samom bibliotekom. I gotovo као okamenjen stao sam kad сам ugledao да ne gori Grafičko odeljenje Državne štamparije nego baš Narodna biblioteka. То су mi bili најтежи trenuci које сам преживео за време celog bombardovanja Beograda.“ (www.newesweek.rs, 02.04.2016)

6) „Ljudi moji, pa čini mi се да mi је poljubac sa Cecom draži od stana! ... Stisao buket crvenih ruža и стоји ко кип pred zgradom u ulici Braće Jerković - nadomak svog beogradskog sna. Premro od straha: Mileta чека Cecu.“ (www.alo.rs, 26.04.2015)

7) „Ja sam, на primer, ваžio за чврстог boksera, umeo сам и добро да ударим и да podnesem велике batine, и nisam imao staklenu bradu, али od aperkata сам se чувао као од живе ватре.“ (Михаиловић, *Кад су цветале тикве*: 24)

Из немачког контролног корпуса за дати концепт су издвојени компаративни фразеологизми *bleich sein wie Kreide* „бити блед као креда“, *fürchten wie der Teufel das Weihwasser* „плашити се као ђаво свете водице“, *fürchten wie die Pest* „плашити се као куге“, *zittern wie Espenlaub* „дрхати као лист јасике“, *dastehen wie eine Säule* „стојати као стуб“:

1) „[...] und Julika ist bleich wie Kreide, ob zwar wir nun wieder das grüne Licht haben [...]“ (Frisch, Stiller, S. 93. Мразовић, Приморац 1991: 140); „Arthur Guitermann, Der abergläubische Geist: Ich bin ein stiller kleiner Geist tu keinem was zuleide; die andern sagen, ich sei meist aus Angst ganz bleich wie Kreide.“ (www.wizelife.de, 30.12. 2012)

2) „Doch exakt diese PC macht ihnen, den Gefährtinnen des starken Mannes, ihre vaterlandserhaltende Rolle abspenstig, weshalb sie alternative Lebensmodelle fürchten wie der Teufel das Weihwasser. Kinder würden „per Sexualpädagogik der Vielfalt indoktriniert“, behauptet Beverfoerde wider besseren Wissens auf der erzkatholischen „Tagespost“, wobei zu hoffen bleibt, dass die Kleinen in Panik vor der Zwangs-Homosexualität nicht mit Weihrauch vergiftet werden, sollten die mal ihre eigene Sexualität kennen lernen wollen.“ (www.m-maenner.de, 27.01.2017)

3) „Wer andere kontrollieren will, um daraus einen Nutzen zu ziehen, fürchtet das wie die Pest.“ (www.breandeins.de, 28.07.2017)

4) „Wortlos tritt Margarete vor. Wortlos nimmt sie die hingehaltene Peitsche. Ihr Blick ist starr nach vorne gerichtet. Nicht länger sieht sie das fünfzehnjährige jüdische Mädchel, welches vor ihr wie Espenlaub zittert, als ein menschliches Wesen, als ein Mädchen, welches einmal einen Namen hatte, eine Familie und Eltern, die es liebten.“ (www.tips.at, 16.01.2017); „Sprach man von ihm, wurde ich kreidebleich und zitterte wie Espenlaub [...]“ (Tornius, Frauen, S. 194. Мразовић, Приморац 1991: 252)

5) „Ich stehe wie eine Säule da und zehn Schritte vor mir das Tier und sieht mich an.“ (Rosegger, Bd, I, S. 64. Мразовић, Приморац 1991: 191)

3.1.3.18.1. Тип еквиваленције

Први контрастирани фразеолошки пар представља придевске компаративне фразеологизме који означавају ‚који се јако уплашио да је добио бледу, нездраву боју коже‘ (РСЈ, 2007: 1002). У основи поређења је употребљен у српском придев *блед* одн. *bleich* у немачком језику, док је са становишта лексике утврђена различита именичка

компонента у поредбеном делу, у српском *крпа* одн. *Kreide* „креда“ у немачком језику. На морфосинтаксичком нивоу се наведени фразеологизми у потпуности поклапају, те су утврђени делимични еквиваленти са одступањем на лексичком нивоу:

срп. *бити блед као крпа* → нем. *bleich sein wie Kreide* – ДЕЛ

У српском контролном корпусу потврђен је компаративни фразеологизам у којем је употребљен глагол *пребледети* у чијој се основи налази придев *блед*, док је именичка компонента у поредбеном делу *срп.* У недостатку одговарајућег компаративног фразеологизма у језику-циљу понуђен је семантички еквивалент *kreidebleich werden* „постати блед као креда“, који је забележен у корпусу који се односи на страх (в. пример 4).

Тип делимичне еквиваленције са разликом на морфосинтаксичком и лексичком нивоу утврђен је у следећим случајевима, с обзиром на то да се глаголске компоненте које су у улози *tertium comparationis*, у српском *бојати се* одн. *fürchten* у немачком језику, лексички подударају, али постоји разлика између њих у погледу глаголске рекције и рефлексивности глагола, будући да је глагол у полазном фразеологизму рефлексиван и регира именицу у генитиву, док глагол *fürchten* није рефлексиван и захтева именицу у акузативу. Поред тога, установљене су лексичке разлике у поредбеном делу, тј. у српском језику је употребљена лексема *ђаво* одн. *der Teufel das Weihwasser* „ђаво свете водице“ у немачком језику, што представља редуковани облик реченице *der Teufel fürchtet das Weihwasser* „ђаво се плаши свете водице“. Са наведеном поредбеном јединицом у немачком језику уз глагол *fürchten* алтернира лексема *die Pest* „куга“. Сходно томе циљни фразеологизми представљају делимичне еквиваленте на лексичком нивоу и морфосинтаксичком нивоу:

бојати се (некога) као ђавола → *fürchten (jmdn.) wie der Teufel das Weihwasser* - ДЕМСЛ
→ *fürchten (jmdn.) wie die Pest* – ДЕМСЛ

Контрастивна анализа следећег фразеолошког пара са значењем ‚који се тресе од страха‘ (РСЈ, 2007: 1336) указује на то да је реч о делимичним еквивалентима, с обзиром на то да су у фразеологизмима употребљени глаголи *трести се* одн. у немачком *zittern*, а у поредбеном делу лексема *прут* одн. у нем. *Espenlaub* „лист јасике“, те су утврђене разлике на лексичком нивоу у поредбеном делу и у рефлексивности глагола, што спада у морфолошка својства:

срп. *трести се као прут* → нем. *zittern wie Espenlaub* – ДЕМЛ

Следећи пар компаративних фразеологизама који је потврђен у контролном корпусу за концепт *страх* почива на гесту, тј. уоченом положају који је карактеристичан за некога ко осећа велики страх. Тзв. кинемами имају глагол у српском *стојати* одн. *dastehen* у немачком језику, док се као *comparatum*-и у српском појављују придев *окамењен* и именица *кип* одн. именичка фраза *eine Säule* „стуб“ у немачком језику. Сликвитост је јако блиска, а у првом случају се поред лексичких разлика јављају и морфосинтаксичке разлике у поредбеном делу фразеологизама (у српском *окамењен* одн. *eine Säule* у немачком језику), те су у питању делимични еквиваленти на лексичком и морфосинтаксичком нивоу, док је за други контрастирани фразеолошки пар установљен тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу:

срп. *стојати као окамењен* ДЕМСЛ
срп. *стојати као кип* ДЕЛ

нем. *dastehen wie eine Säule*

3.1.3.18.2. Концептуална анализа

Човек који осећа страх губи здраву боју лица и бледи, а будући да је *блед* епитет смрти и да је носилац метафоризације, *страх* је у компаративним фразеологизмима *бити блед као крпа* и *пребледети као мртац* концептуализован као *умирање*. Веза поредбене компоненте *крпа* са *умирањем* је нејасна, претпостављамо да је у основи фразеолошког значења избледела боја крпе. Осећај страха се изражава такође фразеологизмом у српском језику *бојати се као ђавола*, а у немачком језику компаративним фразеологизмима *fürchten wie der Teufel das Weihwasser* и *fürchten wie die Pest*. Поредбене компоненте повезује појам смрти, јер су оне доносиоци смрти, те је у овом случају страх концептуализован као *страх је смрт*.

У фразеологизмима у српском *трести се као прут* одн. *zittern wie Espenlaub* у немачком језику поредбене компоненте представљају човека. Слика прута и листа који се под утицајем ветра и неке спољашње силе јако тресе је асоцијативно-конотативни потенцијал који мотивише дате фразеологизме. Страх је концептуализован као *губитак контроле на телом/неконтролисано дрхтање тела*.

Компаративне фразеологизме у српском *стајати као окамењен// кип* одн. *dastehen wie eine Säule* у немачком језику повезује неживост поредбених компонената, тачније

одсуство живота, те је страх концептуализован појмовном метафором **страх је одсуство ЖИВОТА**.

3.1.3.19. *Тескоба*

Тескоба се односи на ускраћивање личне слободе људи, те поред туге и беспомоћности у регистрованим компаративним фразеологизмима преовладава осећај тескобе, а у српском језику то су *осећати се као у затвору*, *осећати се као птица у кавезу*:

1) „Ljudi sa kojima sam se godinama družila više ne žele da razgovaraju sa mnom - rekla je Šeli, koja danas ima 67 godina, i dodala da ne želi da ide na lečenje jer se u bolnici oseća kao u zatvoru.“ (www.blic.rs, 19.01.2017)

2) „Pokažite voljenoj osobi da uvek postoji neki lepši put do zajedničke sreće. Možda ćete poželeti da imate malo više slobode jer vas preterana vezanost opterećuje. Ipak, ukoliko se u vezi osećate "kao ptica u kavezu", ne očekujte razumevanje partnera. (www.novosti.rs, 20.04.2015); „Iako je ispunila svoju dužnost prema kneževini, ostaće večito pitanje da li je Grejs u njoj bila srećna. Njeni prijatelji tvrdili su da se do kraja života osećala kao ptica u zlatnom kavezu. Nešto u toj bajci nije ispalo baš onako kako je zamišljala. Pritisnuta dosadom, htela je da se vrati snimanju, ali Renije nije to dopustio.“ (www.hellomagazin.rs, 18.11.2015)

У немачком контролном корпусу забележени су компаративни фразеологизми *sich fühlen wie im Gefängnis* „осећати се као у затвору“ и *sich fühlen wie ein Vogel im Käfig* „осећати се као птица у кавезу“:

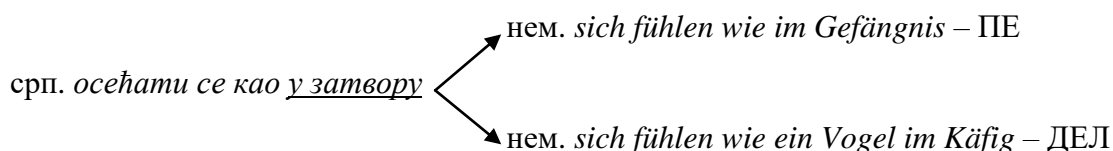
1) „Wir fühlen uns wie im Gefängnis“, sagt ein syrischer Familienvater gegenüber der MOPO. Bei jedem Betreten der Erstaufnahme werde er durchsucht, auch Kinder werden abgescannt, selbst wenn sie nur kurz vor der Tür waren.“ (www.mopo.de, 09.09.2016)

2) „Sie fühlt sich wie ein Vogel im Käfig. Sie kann sich nie frei fühlen, und ihre Unsicherheit macht es nur noch schlimmer“, so die Quelle. Denn es gibt zurzeit einiges an ihrer Situation, das die 33-Jährige gerne ändern würde.“ (www.bunte.de, 06.05.2016)

3.1.3.19.1. *Тип еквиваленције*

С контрастивне тачке гледишта, у првом контрастираном фразеолошком пару утврђен је однос потпуне еквиваленције, с обзиром на то да је у фразеологизмима употребљен у српском глагол *осећати се* одн. *sich fühlen* „осећати се“ у немачком језику,

док је у поредбеном делу установљена предлошка фраза у *затвору* одн. *im Gefängnis* „у затвору“. За разлику од претходног случаја, контрастирањем полазног КФ са другим КФ у језику-циљу издваја се са аспекта лексике разлика у употреби поредбене компоненте, у српском у *затвору* одн. *ein Vogel im Käfig* у немачком језику, те је установљен тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу за дати фразеолошки пар:

У следећем случају фразеолошки пар у српском *осећати се као птица у кавезу* одн. *sich fühlen wie im Gefängnis* у немачком језику гради тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу, будући да су утврђене лексичке разлике у поредбеним деловима наведених КФ. Наредни пар контрастираних фразеологизама представља потпуне еквиваленте. Реч је о глаголским компаративним фразеологизмима који у основи поређења имају глагол у српском *осећати се* одн. *sich fühlen* у немачком језику, а у поредбеном делу је употребљена именичка фраза у српском *птица у кавезу* одн. *ein Vogel im Käfig* у немачком језику. Поред идентичног значења „који је потиштен јер му је ускраћена слобода“, наведени фразеологизми се у потпуности слажу и са становишта лексике, те је и сликовитост иста:

срп. *осећати се као птица у кавезу* → нем. *sich fühlen wie ein Vogel im Käfig* – ПЕ

3.1.3.19.2. Концептуална анализа

Поредбене компоненте у српском у *затвору* и *птица у кавезу* одн. *im Gefängnis* и *ein Vogel im Käfig* у немачком језику квалификују управни глагол *осећати се* одн. *sich fühlen* у смислу ускраћивања слободе и оне су носиоци семантичке транспозиције, будући да представљају ентитете ограничене простором, те су концептуализоване метафором затвор/кавез је посуда, док је осећај тескобе концептуализован оријентационом метафором тескоба је унутра.

3.1.3.20. *Туга*

„X осећа тугу. = X се осећа као неко када мисли да се оно што жели не може и неће остварити“ (Драгићевић 2001: 173). У наведеном значењу регистровани су следећи компаративни фразеологизми у српском језику *изледати као да су му све лађе потонуле* и *плакати као киша*:

1) „NIJE JOJ DOBRO: Marina Perazić zbog Miće PLAČE KAO KIŠA!“ (www.srbijadanas.com, 20.04.2016).; „PLAČE KAO KIŠA: Marija Ana neutešna zbog Filipa, Goga je smiruje!” (www.telegraf.rs, 16.05.2016)

2) „Kad mi je rekao da mora nekoliko dana na službeni put, rastužila sam se. Vidjevši tog popodneva moje tužno lice, kolegice su me počele zadirkivati.- Izgledaš kao da su ti sve lađe potonule. Hajde, hajde, pa nije otišao zauvijek - rekla mi je Dinka.“ (www.jutarnji.hr, 24.06.2013)

Анализом немачког контролног корпуса издвојени су компаративни фразеологизми *heulen wie ein Schlosshund* „јаукати/ридати као пас чувар замка“, *sitzen wie bestellt und nicht abgeholt* „седети као поручен а непокупљен“, *aussehen wie das Leiden Christi* „изгледати као патња Христова“:

1) „Da heulten sie wie die Schlosshunde - die starken Männer des "Dschungelcamps": An Tag zwölf wurden den verbliebenen Bewohnern die berühmten Briefe ihrer Liebsten vorgelesen - und die persönlichen Zeilen ließen vor allem die Vertreter des starken Geschlechts einmal mehr laut aufjaulen.“ (www.t-online.de, 25.01.2017)

2) „[...] den *er* seit Tagen im Kofferraum seines Wagens durch die Gegend kutscherte. [...] 17 in Eisenach verweilte und dort saß wie bestellt und nicht abgeholt. [...] Kunst für die Ewigkeit *sieht* anders *aus*, aber für die Sprayer liegt der [...]“ (www.eisenach.tlz.de, 27.01.2017)

3) „Monsieur ist – schwierig! Aber –aber, wir wissen nichts. Er sieht aus wie das Leiden Christi.“ (St. Andres, Feinde, S. 212. Мразовић, Приморац 1991: 89) „Eugen Drewermann, selbst ein Kleriker und ein grandioser Redner. Aber auch er sieht manchmal aus wie das Leiden Christi.“ (www.kgsberlin.de, 07.12.2010)

3.1.3.20.1. Тип еквиваленције

У првом контрастираном пару фразеологизама реч је о семантичким еквивалентима са значењем ‚који јако и гласно плаче јер је тужан‘ (Матешић, 1982: 239). У основи поређења употребљен је у српском глагол *плакати* одн. *heulen* у значењу 1. ‚(von bestimmten Tieren) klagende, lang gezogene, meist durchdringende, hohe Laute ausstoßen‘ (Дуден, 2001: 764) ‚испуштање жалостивих, дугих, продорних, високих звукова (одређених животиња)‘ у немачком језику, док је у поредбеном делу реализована лексема *киша* одн. *ein Schlosshund*. Идентично значење је изражено различитим лексичким окружењем, које евоцира и различиту сликовитост фразеологизама:

срп. *плакати као киша* → нем. *heulen wie ein Schlosshund* – СЕ

Компаративни фразеологизам *изгледати као да су му све лађе потонуле* је полисеман и може се односити: а) на концепт „мрзовоља“, као што је у раду напоменуто (в. 3.1.3.10) и б) на концепт „туга“, што је предмет овог поглавља. У оквиру концепта *туга* установљен је један семантички еквивалент у језику циљу, с обзиром на то да се дати фразеологизми делимично поклапају на семантичком нивоу, док су велике разлике установљене на лексичком нивоу, као и у структури поредбених компоненета (глаголска компонента у српском *изгледати* одн. *sitzen* у циљном фразеологизму, поредбене компоненте *да су му све лађе потонуле* одн. *bestellt und nicht abgeholt*). Контрастивном анализом у другом случају утврђен је тип делимичне еквиваленције са разликама на лексичком и морфосинтаксичком нивоу, будући да је поредбена компонента у српском дата у виду зависне реченице *да су му све лађе потонуле* насупротив именичкој фрази у немачком језику *das Leiden Christi*:

срп. *изгледати као да су му све лађе потонуле* ↗ нем. *sitzen wie bestellt und nicht abgeholt*- СЕ
↘ нем. *aussehen wie das Leiden Christi*-
ДЕМСЛ

3.1.3.20.2. Концептуална анализа

Физиолошка реакција човека на осећај туге је плакање, што је изражено компаративним фразеологизмом у српском језику *плакати као киша*. Асоцијативно-конотативни потенцијал лексеме *киша* квалификује управни глагол у значењу ‚веома, много‘. Будући да је киша временска непогода која се манифестује у виду падавина на земљу, туга је концептуализована оријентационом метафором *туга је доле*. У речницима је регистрована регионална варијанта претходног фразеологизма *плакати као љута година*, која има велику употребну вредност у говору хрватског дијалекта. Караџић бележи лексему *љут* у значењу ‚жесток‘ (1935: 351), док лексема *година* има значење ‚киша‘ (*Исто*: 95).⁴²

У немачком језику се велика туга изражава компаративним фразеологизмом *heulen wie ein Schlosshund*. Пас као демонско биће у немачкој митологији подразумева веровање народа да је он веран пријатељ и пратилац човека, али да је и презрено, згажено и

⁴² За полазне компаративне фразеологизме забележен је у фразеолошком речнику такође семантички еквивалент *Rotz und Wasser heulen* ‚бале и воду ридати‘ (Вајнбергер 2012: 79).

потучено биће (Дуден 7, 1989: 295). С обзиром на то да јаукање („heulen“) производи пас, претпостављамо да је туга концептуализована као супстанца у посуди, пас је човек, а човек је посуда.

Компаративни фразеологизам *изгледа као да су му све лађе потонуле* оперише на више концептуалних поља, као што је напоменуто раније, те је у центру семантичке транспозиције финитни глаголски облик у поредбеном делу *су потонуле* и туга је концептуализована појмовном метафором туга је доле, док је у немачком језику у компаративним фразеологизмима *sitzen wie bestellt und nicht abgeholt* и *aussehen wie das Leiden Christi*, туга концептуализована као осујећење планова и жеља/ патња на основу значења њихових поредбених компонената.

3.1.3.21. Узрујаност

Кад је реч о узрујаности из љутње или неког душевног немира, код људи долази до физиолошких промена у виду прекомерног знојења, што је изражено следећим компаративним фразеологизмом у српском језику *знојити се као свиња*:

1) „Profesorica je bila izrazito ljuta i znojila se kao svinja, a svaki put kada bi pogledala prema meni imala je onaj izraz lica, kao da sam joj ja nešto skrivila.“ (Вајнбергер 2012: 46)

У немачком контролном корпусу забележен је компаративни фразеологизам *schwitzen wie ein Schwein* „знојити се као свиња“:

1) „Trump, der sich in diesen Wahlkampfreden regelmäßig rühmt, mit den ultralinken Demokraten wie Nancy Pelosi und Chuck Schumer gut auszukommen, macht seine Mitbewerber von den Republikanern zur Schnecke. Anfangs konzentrierte er sich auf Jeb Bush, seit der auf ein bis zwei Prozent abgestürzt ist, richtet Trump seine Attacken auf Cruz (ist in Kanada geboren, darf deshalb nicht kandidieren) und Rubio (schwitzt wie ein Schwein).“ (www.ef-magazin.de, 04.02.2016)

3.1.3.21.1. *Тип еквиваленције*

Контрастирани фразеолошки пар представља делимичне еквиваленте, с обзиром на то да је у основи поређења употребљен рефлексивни глагол *знојити се* одн. *schwitzen* у немачком језику, док се у поредбеном делу појављује зооним *свиња* одн. *ein Schwein*. Сликovitост и семантика је идентична, али је утврђена разлика у рефлексивности глагола, те су у питању делимични еквиваленти на морфолошком нивоу:

срп. *знојити се као свиња* → нем. *schwitzen wie ein Schwein* – ДЕМ

3.1.3.21.2. Концептуална анализа

Будући да се свиње не могу знојити, мотивисаност за настанак датих фразеологизама је нејасна. Могуће је да процедура клања свиња лежи у основи мотивације настанка датог фразеологизма. Чак се лексема *der Schweiß* „зној“ доводи у везу са значењем ‚крв која куља код животиња‘, при чему та повезаност почива на религиозности, с обзиром на то да човек није желео да говори непосредно о крви, те је настала изведеница *schweißig* (у средњевисоконемачком *sweizic* у значењу ‚*schweißnass*‘ „мокар од зноја“; *blutig* „крвав“, у старовисоконемачком *sweizig*) (Дуден 7, 1989: 658).

Према менталној слици која је у основи фразеолошког значења свиња је концептуализована као човек, човек је посуда, а узрујаност је течност која преплављује посуду.

3.1.3.22. Хладнокрвност

Компаративни фразеологизми који су потврђени у контролном корпусу су полисемни и могу се односити: а) на карактерне особине човека (в. 3.1.1.22), потом б) на осећај хладнокрвности, што је предмет овог поглавља, док се већина њих може односити и в) на хладноћу предмета (в. 3.2.11). Анализом српског контролног корпуса издвајају се *бити хладан као стена*, *бити хладан као лед*, *бити хладан као шприцер*, *марити као за лањски снег*:

„1) „А ја хладан као стена. Неумољив.“ (Андрић, Злостављање: 15-16); „За mnoge ste hladni kao stena.“ (www.kurir.rs, 03.06.2015)

2) „Nešto kasnije Obama i Putin su ipak nazdravili, ali kako se može videti na fotografijama, američki predsednik je bio "hladan kao led".“ (www.blic.rs, 28.09.2015)

3) „Međutim, jedan košarkaš Zvezde je ipak bio hladan kao špricer. Boriša Simanić, koji nije bio u konkurenciji za tim. I on se našao na parketu, [...]“ (www.telegraf.rs, 14.01.2017)

4) „Isto tako se može tumačiti Trampovo neslaganje sa Obaminom reformom zdravstvenog osiguranja kao zalaganje za još sveobuhvatniji sistem. Jer, Tramp ne bi bolesnu osobu, koja nema novaca da plati medicinsku negu, prepustio sudbini, već bi te troškove pokrio iz budžeta. I tako redom, Tramp je zapravo Hilari Clinton sa bombastičnom retorikom, za koju on mari kao i za lanjski снег. Uz to je spreman da izjavi kako su zakoni – o istopolnim

brakovima i o zdravstvenom osiguranju – upravo to, dakle zakoni i da su ugovori, recimo onaj sa Iranom, upravo to, dakle ugovori. Dok Kruz i Rubio govore kao da ih sve to ne obavezuje. Opet, to nema nikakav praktični značaj, ali pomaže ideološkoj identifikaciji.“ (www.novimagazin.rs, 08.02.2016); „Svako Evropsko prvenstvo je jako, a da li će Španci, Francuzi ili ko već doći u najjačem sastavu, e pa to me brine kao lanjski sneg.“ (www.sport.blic.rs, 20.06.2011)

У немачком језику забележени су *kalt sein wie ein Fisch* „бити хладан као риба“, *kalt sein wie eine Hundeschnauze* „бити хладан као псећа њушка“, *hart sein wie ein Stein* „бити тврд као камен“, *kalt sein wie Eis* „бити хладан као лед“ и потврђени у контролном корпусу, као што се види у следећим примерима:

1) „Maria Herings (28): Herz ist nicht mehr kalt wie ein Fisch.“ (www.bild.de, 22.11.2016)

2) „Sean Erten ist ohne Zweifel ein sehr guter Fußballer, ein brillanter Techiker und meistens auch vor dem Tor kalt wie eine Hundeschnauze.“ (www.fupa.net, 24.12.2016); „Sie haben wirklich keine Angst vor „Freitag, den 13“. Da ist die Senatorengeinschaft „Die Bernhardiner“ eben kalt wie eine Hundeschnauze.“ (www.wp.de, 18.01.2017)

3) „Kalt wie Eis bestraft Rosberg den Fehler von Hamilton und startet das WM-Duell ganz neu.“ (www.spiegel.de, 05.09.2016)

4) „Hart wie Stein ist sein Herz, das spüren die Kinder im Storystage-Theater schnell. Nun ist Torsten Kleemann ein erfahrener Schauspieler, [...]“ (www.mein-echo.de, 23.12.2016)

3.1.3.22.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа је показала тип потпуне еквиваленције за контрастирани фразеолошки пар *бити хладан као лед* одн. *kalt sein wie Eis*. Делимична еквиваленција на лексичком нивоу утврђена је у контрастивној анализи осталих придевских компаративних фразеологизмама са основом поређења *хладан* одн. *kalt* и поредбеним јединицама у српском *стена*, *лед* и *шприцер* одн. *ein Fisch* „риба“, *eine Hundeschnauze* „псећа њушка“, *ein Eis* „лед“ у немачком језику, осим у случају компаративног фразеологизма *hart sein wie ein Stein* „бити тврд као камен“ који представља семантички еквивалент у односу на полазне придевске компаративне фразеологизме.⁴³

⁴³ Детаљнија анализа је у поглављу Карактерне особине (в. 3.1.1.22.1).

За глаголски компаративни фразеологизам *марити за нешто као за лањски снег* не постоји одговарајући фразеолошки еквивалент у немачком језику, те је реч о НЕ. У фразеолошком речнику (Вајнбергер 2012: 348) регистровани су семантички еквиваленти *sich nicht die Bohne um etw. kümmern* и *sich einen Dreck aus etw. machen*.

3.1.3.22.2. Концептуална анализа

Вук Стефановић Караџић (1935: 333) бележи изреку у српском језику „прошао као лањски снег“. С једне стране, лањски означава прошлогодишњи, а с друге стране, снег је карактеристичан по томе да се брзо топи и пролази, што асоцира на одсуство било каквих емоција према некоме, те је хладнокрвност концептуализована појмовном метафором хладнокрвност је одсуство емоција. С обзиром на то да поредбене компоненте у придевским компаративним фразеологизмима углавном означавају артефакте, хладнокрвност је такође концептуализована као одсуство емоција.⁴⁴

⁴⁴ Наведени придевски компаративни фразеологизми у оба језика могу квалификовати и хладноћу предмета (в. 3.2.11).

3.1.4. *Компаративни фразеологизми који се односе на социоекономски положај човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику*

Социоекономски положај човека се односи на његов статус у друштву, углед, познатост, на богатство и сиромаштво, врсту посла која сугерише економски положај човека, развијеност посла и напредовање у послу. У овом пољу ексцерпирано је 5 придевских и 25 глаголска компаративна фразеологизма, а нису потврђена једино 2 глаголска компаративна фразеологизма у контролном корпусу српског језика, док немачки речнички корпус обухвата 3 придевска и 22 глаголска компаративна фразеологизма, од којих два глаголска фразеологизма нису потврђена у контролном корпусу. Са становишта когнитивне лингвистике, установљене су појмовне метафоре за оне компаративне фразеологизме који не представљају семантички провидна поређења, као и у претходним поглављима.

3.1.4.1. *Богатство*

У оквиру концепта *Богатство* разликују се КФ *бити богат као Крез*, *бити пун као брод*, *живети као бубрег у лоју*, *живети као краљ*, *живети као мали Бог*, *живети као гроф* који означавају ‚који добро живи, живот у благостању‘ и КФ *имати (пара) као блата*, *имати (пара) као плеве* који имају значење ‚који има много новца‘:

1) „HRVAT BOGAT KAO KREZ: Prijavio bednu platu i skroman stan, a drži 92 miliona evra na tajnom račun!“ (www.kurir.rs 30.04.2015)

2) „Ljudi su mislili da sam pun kao brod: Život mi je postao daleko lakši! To je kao da imate skup auto ili kuću. Istog trenutka se menja utisak koji ostavljate na ljude. Ne morate ništa ni reći jer će ljudi primetiti skupoceni sat na vašoj ruci, ispričao je Gelertner.“ (www.stil.kurir.rs, 11.12.2016)

3) „Vučić je istakao da neće praviti kompromis sa protagonistima koji su doveli Srbiju na rub bankrotstva, i opet obećavaju "med i mleko, kule, gradove i šarene laže". "Oni koji vam kažu da će povećavati plate i penzije i da ćete živeti kao bubrege u loju, nije samo da lažu, već su krajnje neodgovorni ljudi", rekao je Vučić.“ (www.b92.net, 06.03.2016)

4) U većini zemalja jugoistočne Azije možete sa malo novaca živeti kao kraljevi. Prekrasan smeštaj se nađe vrlo jeftino, a o hrani da ne govorim – raznolika je, fina i vrlo jeftina.“ (www.lepotaizdravlje.rs, 23.02.2017)

5) „Jovanovic je takodje vec odavno u politici i kao presednik male stranke zivi kao mali bog, sve je zaradio posteno i nista preko veza.“ (www.b92.net, 04.03.2013)

6) „ŽIVI KAO GROF: Majka Srebrenice poseduje kuće u Sarajevu i vozi džip!“ (www.kurir.rs. 29.04.2016)

7) „U jednom zagrebačkom šoping centru uslikan je skupoceni ferari , bahato parkiran, tako da zauzima dva parking mesta. Uz fotografiju je korisnik Tvitera napisao: "Para možeš imati kao blata, ali pristojnost se ne može kupiti.“ (www.stil.kurir.rs, 08.08.2017)

8) „Motociklista LCR Honde izjavljuje da ima para kao pleve i da će napustiti sadašnji tim samo ukoliko mu se ponudi transfer u fabričku ekipu.“ (www.mozzartsport.com, 06.01.2017)

У оквиру датог концепта у првом значењу ‚који добро живи, живот у благостању‘, у немачком језику забележени су следећи компаративни фразеологизми: *reich sein wie Krösus* „бити богат као Крез“, *leben wie (der liebe) Gott in Frankreich* „живети као (драги) Бог у Француској“, *leben wie die Made im Speck* „живети као црв у сланини“, *leben wie ein Fürst* „живети као кнез“, док су у значењу ‚који има много новца‘ издвојени *Geld wie Dreck haben* „имати (новца) као блата“, *Geld wie Heu haben* „имати новца као сламе“:

1) „Reich wie Krösus oder ständig pleite? Finanzen: Das Taschengeld ist für die meisten Jugendliche die einzige Geldquelle, über die sie regelmäßig verfügen können, um sich ihre persönlichen Wünsche zu erfüllen. Die Schüler der 8a der Realschule II interviewten sich dazu gegenseitig.“ (www.infranken.de, 10.03.2009)

2) „In Deutschland – wir wissen es – lebt man nicht „wie Gott in Frankreich“. Aber man lebt auch in Frankreich nicht mehr so. Der Reichtum Frankreichs vor dem Krieg war mit allen Zahlen der Nationalökonomien über seine Ein- und Ausfuhr, seine Handels- und Produktionszahlen, seine Schätze, die ihm aus seinen Kolonien aus allen Teilen der Welt, zufließen, leicht zu belegen.“ (www.zeit.de, 16.10.1947); „Stecken Sie das Geld in mein Geschäft, und ich gebe Ihnen das Wort eines Ehrenmannes ... ich heirate Madame Rousseau, und wir leben alle wie Gott in Frankreich.“ (Freucht Wagner, Narrenweisheit, S. 104., Мразовић, Приморац 1991: 352); „Dort amüsiert man sich ganz ... man lebt in lauter Lust und Plaisir, so rech wie Gott in Frankreich.“ (H. Heine, Ideen, Мразовић, Приморац 1991: 352)

3) Seit Herbst 1944 saßen Mitarbeiter des "Arbeitsstabs Wiederaufbauplanung", dirigiert von Hitlers Chefarchitekt Albert Speer, im idyllischen Corvey wie die Maden im Speck, während das Reich, dessen Zukunft sie planten, im Bombenhagel unterging. (www.spiegel.de,

03.03.1997); „Schellhorn lässt das nicht gelten: "Die Wirtschaftskammern bluten ihre Mitglieder aus und leben wie die Made im Speck", wettet der [...]" (www.derstandard.at, 09.06.2016); „Die Oligarchen in der Ukraine leben weiterhin wie die Maden im Speck und betteln um ausländische Finanzhilfen, ohne selbst einen Beitrag zur wirtschaftlichen, finanziellen, gesellschaftlichen und politischen Gesundung des Landes beizutragen. Ganz im Gegenteil profitieren sie noch vom extrem niedrigen Mindestlohn, der umgerechnet in etwa 51 Euro im Monat beträgt.“ (www.contra-magazin.com, 31.10.2016)

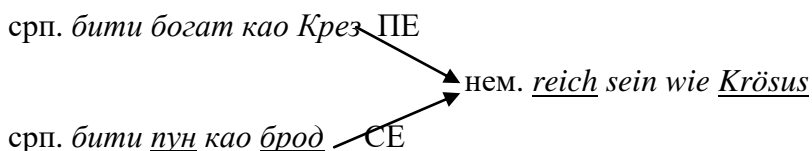
4) „Er rief schon früher Priester wie Laien dazu auf, nicht Wasser zu predigen und Wein zu trinken, den Bischöfen sagte er im September des Vorjahrs, sie sollten nicht wie die Fürsten leben.“ (www.religion.orf.at, 24.02.2017) „Einmal im Monat lasse ich mir es gut gehen und lebe wie ein Fürst.“ (Мразовић, Приморац 1991: 302)

5) „Heiner Geißler (CDU), hier auf dem Kirchentag im Juni 2015. Auf der Gala des Deutschen Radiopreises in Hamburg am Donnerstagabend sagte er : 'Wir haben Geld wie Dreck auf der Erde - es haben nur die Falschen.“ (www.evangelische.de, 04.09.2015)

6) „Die Autokonzerne haben Geld wie Heu – Der Grünen -Politiker und Ex - Umweltminister Jürgen Trittin hat keinen Führerschein – hält den Diesel für gescheitert . Autokonzerne nennt er "Betrüger" , Aktionäre von Daimler oder BMW sollten auf ihre Gewinne verzichten.“

3.1.4.1.1. *Typ еквиваленције*

Анализа контролног корпуса указује на то да у српском и у немачком језику овим пољем оперишу придевски и глаголски компаративни фразеологизми. У српском језику су потврђена два компаративна фразеологизма у којима се као *tertium comparationis* појављује придев *богат* и придев *пун*, док је у поредбеном делу у првом случају установљена именичка компонента *Крез*, а у другом компонента *брод*. У потоњем случају придев *пун* је идиоматизован и има значење ‚који има много новца‘. У немачком језику је потврђен придевски фразеологизам *reich sein wie Krösus* „бити богат као Крез“, који представља потпуни еквивалент у односу на први полазни придевски компаративни фразеологизам и семантички еквивалент у односу на други компаративни фразеологизам у српском језику, с обзиром на то да је идентично значење изражено различитом лексичком структуром:

Квантитативном анализом контролног корпуса утврђено је да глаголски компаративни фразеологизми са значењем „лепо, богато живети, живети у изобиљу“ имају већу употребну вредност од придевских фразеологизама у оба језика. Као *tertium comparationis* се у полазном фразеологизму појављује глагол *живети* одн. *leben* „живети“ у немачком језику, а као *comparatum*-и алтернирају у српском језику лексичке јединице *краљ, мали Бог, гроф, бубрег у лоју* одн. у немачком језику *Gott in Frankreich* „Бог у Француској“, *die Made im Speck* „црв у сланини“, *ein Fürst* „кнез“. Са становишта лексике, установљене су различите именичке компоненте у поредбеном делу, те је и сликовитост појединих фразеологизама потпуно другачија. За полазни КФ, с обзиром на то да је поредбена компонента лексема *краљ*, утврђен је делимичан еквивалент у немачком језику, који има приближно идентичну слику:

срп. *живети као краљ* → нем. *leben wie ein Fürst* - ДЕЛ

У следећем циљном фразеологизму утврђена је једино лексичка разлика у поредбеном делу, премда су поредбене компоненте семантички нешто удаљеније него у претходном фразеолошком пару:

срп. *живети као краљ* → нем. *leben wie Gott in Frankreich* –ДЕЛ

С контрастивне тачке гледишта, наредни пар компаративних фразеологизама представља такође делимичне еквиваленте на лексичком нивоу, иако су поредбене компоненте семантички удаљене, што евоцира потпуно различите слике:

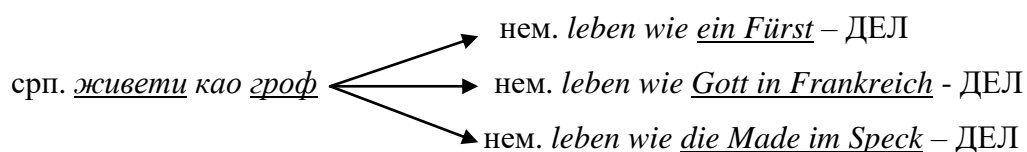
срп. *живети као краљ* → нем. *leben wie die Made im Speck* – ДЕЛ

Други КФ у српском језику са поредбеном компонентом *мали Бог*, у којем се човек поистовећује са божанством, гради однос делимичне еквиваленције на лексичком нивоу у односу на циљне компаративне фразеологизма у немачком језику, са мање или више измењеном сликовитошћу:

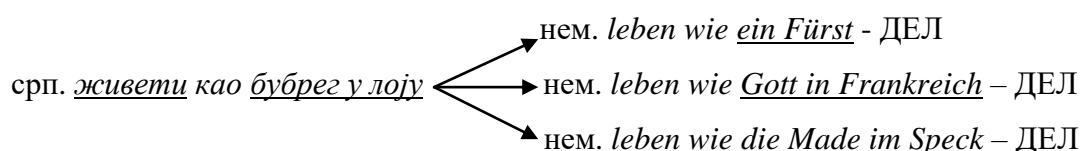
срп. *живети као мали Бог* → нем. *leben wie ein Fürst* - ДЕЛ
 нем. *leben wie Gott in Frankreich* - ДЕЛ
 нем. *leben wie die Made im Speck* - ДЕЛ

Анализом контролног корпуса потврђен је такође фразеологизам *живети као гроф*, који у односу на компаративне фразеологизме потврђене у немачком језику остварује

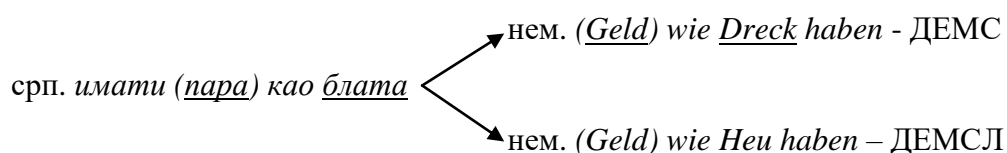
следеће типове еквиваленције на основу утврђених разлика у лексици, као и у слици која се налази у мотивационој бази:

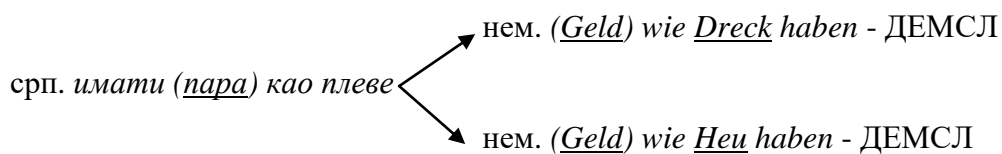
С контрастивне тачке гледишта, полазни КФ *живети као бубрег у лоју* се такође делимично разликује по лексичком саставу од циљних фразеологизама који у основи поређења употребљавају глаголску компоненту *leben*, док су у поредбеним деловима садржане именичке компоненте *ein Fürst*, *Gott in Frankreich*, *die Made im Speck*, стога су остварени следећи типови еквиваленције:

У следећем случају приказани су КФ са значењем 'који има много новца'. Анализом српског контролног корпуса потврђени су глаголски компаративни фразеологизми *имати пара као блата* и *имати пара као плев* који као *tertium comparationis* употребљавају глагол *имати*, док су у улози *comparatum*-а употребљене именице у генитиву *блата* и *плев* које интензивирају значење управног глагола, а у оквиру датог концепта у функцији допуне у генитиву управног глагола актуализована је именичка компонента *пара*, те је за наведени полазни КФ потврђен делимични еквивалент на морфосинтаксичком нивоу *Geld wie Dreck haben*, будући да се глагол *имати* одн. *haben* разликују по валентности. Отуда се поредбене компоненте у српском *блата* одн. *Dreck* у немачком језику разликују у падежу (у српском именица је у генитиву, док је именица у немачком језику у акузативу) као и именичке компоненте које су у улози допуне управних глагола (у полазном КФ именичка компонента у генитиву множине *пара* насупротив именичке компоненте *Geld* у акузативу једнине у немачком- језику). У односу на други циљни КФ *Geld wie Heu haben* установљен тип делимичне еквиваленције на лексичком и морфосинтаксичком нивоу, с обзиром на то да су у поредбеном делу употребљене различите именичке компоненте које су региране у различитим падежним облицима:

Контрастивна анализа полазног КФ *имати (пара) као плевe* са циљним КФ (*Geld*) *wie Dreck haben* и (*Geld*) *wie Heu haben* указује на неподударности са становишта морфосинтаксе и лексике (у српском поредбена компонента у генитиву *плевe* одн. поредбене компоненте у акузативу *Dreck* и *Heu* у немачком језику, а у улози допуне у генитиву именица *пара* одн. именица у акузативу једнине *Geld*):

3.1.4.1.2. Концептуална анализа

Богатство се изражава компаративним фразеологизмом у српском *бити богат као Крез* одн. *reich sein wie Krösus* у немачком језику. У основи фразеолошког значења је чињеница да је Крез одн. Krösus био лидијски владар (од 560. године до 547. године пре Христа) који је узимао данак од грчких градова које је освојио и привредио је много прављењем кованица (www.redensarten.net, 25.02.2017). Историјске чињенице које представљају знање које је у подлози датих фразеологизама представља сему колективне емпирије, што умногоме објашњава потпуно слагање датих фразеологизама у српском и немачком језику. У српском језику се концепт богатства исказује такође фразеологизмом *бити пун као брод*. Затамњена је веза између мотивационе базе и фразеолошког значења, те једино можемо изнети претпоставку да је фразеологизам настао на основу слике товарних бродова који су служили за превоз робе и били су увек пуни разних ствари, потрепштина, што се касније у народу односило на човека који је богат и живи у изобиљу. На основу сликовитости датих придевских фразеологизама богатство је концептуализовано као **ИМАТИ СВЕ**.

Богатство се може изразити још компаративним фразеологизмима у српском *живети као краљ// гроф// мали Бог// бубрег у лоју* одн. *leben wie ein Fürst// Gott in Frankreich// die Made im Speck* у немачком језику. Значења лексема *краљ* или *гроф* одн. *ein Fürst* „кнез“ су у центру семантичке транспозиције, будући да почивају на утемељеним стереотипима у народу да племићи имају плаву крв и спадају у ред божанстава, док за настанак фразеологизма са поредбеном компонентом *Gott in Frankreich* постоје различита тумачења. У првом реду, претпоставља се да је настао одмах након Француске револуције, када је у Француској неко време владао култ разума уместо хришћанства, тако да Бог хришћанства није имао пуно посла и могао је да ужива, или се пак мисли на француско свештенство које је материјално веома добро живело (Дуден 11, 2008: 473), те наведене

интерпретације представљају могући асоцијативно-конотативни потенцијал који је у мотивационој бази фразеологизма. С обзиром на то да поредбене јединице датих фразеологизама углавном означавају особе које се налазе на високој друштвеној лествици, богатство је концептуализовано оријентационом појмовном метафором богатство је горе.

Даље, богат се човек у српском језику може поредити са именичком фразом *бубрег у лоју* будући да бубрези симболизују моћ, која може бити расплодна или моћ одупирања свим врстама невоља, а могу представљати и седиште осећаја, пре свега радости. (Шевалије, Гербран 2004: 93). У анализи датог фразеологизма морамо се осврнути такође на глаголски компаративни фразеологизам *иде као по лоју*, где је поредбена компонента, управо, носилац семантичке транспозиције и квалификује управни глагол у смислу ‚без тешкоћа, глатко, лако‘, при чему је могуће претпоставити да су бубрези концептуализовани као моћан и радостан човек коме све иде од руке и лако. Циљни фразеологизам са поредбеном компонентом *die Made im Speck* се односи на осећај благостања или добар осећај, с обзиром на то да је *die Made* „црв“ симбол живота, и притом је у свим легендама представљен као „прелаз из земље у светло, из смрти у живот, из стања ларве у стање духовног уздицања“ (Шевалије Гербран 2004: 113). Још се у српском језику употребљава компаративни фразеологизам *живети као мали бег*, који није потврђен у контролном корпусу.

Делом овог поља владају такође компаративни фразеологизми у српском *имати (пара) као плев*, *имати (пара) као блата* одн. *(Geld) wie Heu haben* „имати (новца) као сламе“, *(Geld) wie Dreck haben* „имати (новца) као блата“. Заједничко својство *непребројивост* поредбених компонената у српском *блата* и *плев* одн. *Dreck* и *Heu* у немачком језику мотивише настанак наведених фразеологизама.

3.1.4.2. Посао

Посао означава економски положај човека, и умногоне врста посла одређује и човеков социјални статус. У оквиру концепта *посао* осведочени су компаративни фразеологизми који се могу односити на успешност у послу, неуспешност у послу, неочекивани добитак, пропаст посла и препород након пропасти. У немачком језику идентификовани су еквивалентни компаративни фразеологизми са сличном лексичком структуром који се употребљавају у оквиру датог концепта.

3.1.4.2.1. Успешност у послу

Компаративни фразеологизми у српском језику који се односе на успешност у послу су *иде као подмазано*, *иде као по лоју*, *иде као сат*, *иде као алва*:

1) „[...] razloga za slavlje - na poslovnom planu sve ide kao podmazano, [...] pre toga uradite nešto za sebe - ako vam se ne dopada sadašnji posao, [...]“ (www.zena.blic.rs, 29.09.2016); Sve ide kao podmazano, a čim otvorim novine vidim kaos" Vašington - Predsednik SAD Donald Tramp poručio je na prvoj samostalnoj konferenciji za novinare u Beloj kući da njegova administracija funkcioniše besprekorno.“ (www.b92.net, 16.02.2017);

2) „Za Gotovinu sve ide kao po loju - tunu izvozi u Japan, nule na računima se množe, a narod koji, kako navodi novinar Domagoj Margetić, "nema [...]“ (www.blic.rs, 08.02.2017)

3) „Višnjíc: Voće i povrće ima da ide kao alva u celom svetu: Da bi se Niš izdigao iz stanja u kome je, neophodno je i da domaći investitori dobiju subvencije, makar upola koliko država daje strancima, [...]“ (www.juznevesti.com, 12.04.2016.); „DI MARIJINA "SEDMICA" ide kao "alva": Dres koji je letos zadužio Anhel di Marija najprodavaniji je u Premijer ligi“ (www.informer.rs, 01.04. 2016)

4) „Не би код мене било задоцњавања, нереди, мита, ни извлачења. Разумеш? Ишло би то као сат, ја теби кажем, као сат.“ (Иво Андрић, Злостављање: 12)

Компаративни фразеологизми у језику-циљу који су потврђени у контролном корпусу су *es läuft wie geölt* „иде као уљем подмазано“, *es geht wie Butter* „иде као путер“, *es geht wie warme Semmel weg* „иде као топле земичке“, *es geht wie ein Uhrwerk* „иде као механизам часовника“:

1) „Läuft wie geölt: So wie die Firma jetzt dasteht, das entschädigt mich für alles“, sagt die Chefin. Erst im vergangenen Jahr wurde die Ölmühle Moog vom ostdeutschen Sparkassenverband als „Unternehmen des Jahres“ in Sachsen geehrt, die Lebensmittelzeitung kürte Bio Planète zur Top-Marke des Jahres 2016.“ (www.sz-online.de, 06.01.2017); „Dann geht es zum Van des Trifoliums, Abfahrt. [...] Wie sagt man so schön: „Ein herrliches Bild. [...] Doch die Tourmaschine läuft wie geölt.“ (www.rundschau-online.de, 20.02.2017)

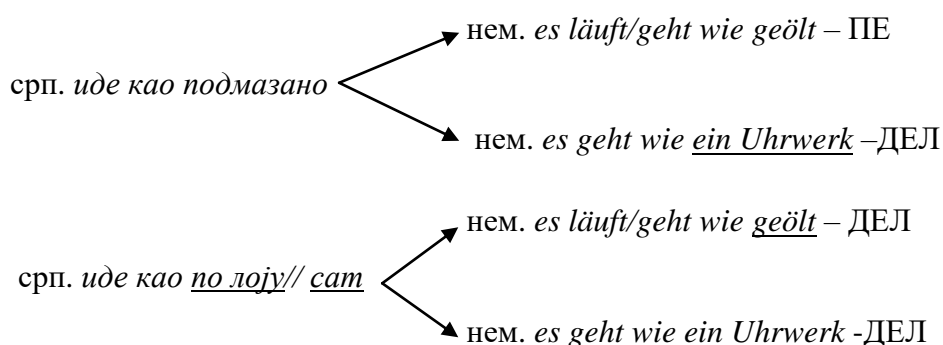
2) „Ganz im Gegenteil: Im Autoritarismus geht es um Fragen wie Geld, [...] denn das Wassermanagement dort funktioniert wie ein Uhrwerk, am [...]“ (www.deutschlandradiokultur.de, 02.02.2017)

3) „Das geht wie Butter: Heinz Horrmann besucht das neue Restaurant New York von Andreas Lanninger am Olivaer Platz. Vor allem die Cocktails können bei den Kunden überzeugen.“ (www.morgenpost.de, 18.05.2013)

4) Die Dinger gehen uns unter den Händen weg wie warme Semmeln. (W. Bredel, Die Prüfung, Мразовић, Приморац 1991: 779)

3.1.4.2.1.1. Тип еквиваленције

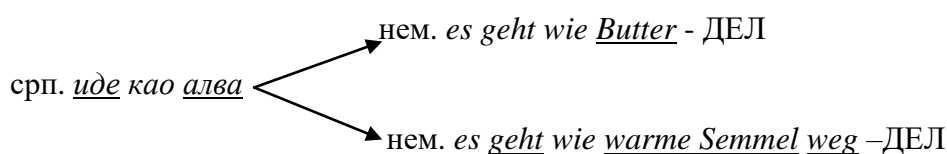
Компаративни фразеологизми имају значење ‚успешно обављати‘ (РСЈ, 2007: 495), при чему тек у контексту добијају шире значење ‚успешно обављати посао‘. Анализом контролног корпуса установљен је велики број потврда датих фразеологизама у оквиру наведеног концепта. Реч је о троделним компаративним фразеологизмима са реченичном структуром, тј. структуром крње реченице у српском, будући да српски језик припада групи „про-дроп“ језика и субјекат не мора бити увек наведен, док је у немачком језику у служби субјекта безлична заменица *es*.⁴⁵ Tertium comparationis полазних фразеологизама је финитни глаголски облик *иде* одн. *es läuft* или *es geht* у циљним фразеологизмима, док се као *comparatum*- и појављују трпни глаголски придев *подмазано*, предлошка фраза *по лоју* и именица *сам* одн. партицип прошли у улози придева *geölt* и именица *ein Uhrwerk* „механизам часовника“. У контекстуализованом примеру забележена је варијанта циљног фразеологизма са поредбеном јединицом *ein Uhrwerk*, те су са аспекта лексике утврђене разлике у употреби *comparatum*-а као и глагола у контекстуализованом примеру. Контрастивном анализом је стога утврђен тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу за све контрастиране фразеологизме осим за први фразеолошки пар који је наведен у шеми:

У следећим примерима компаративни фразеологизми имају значење ‚добро, брзо се продавати‘ (РСЈ, 2007: 495), у којима је употребљен финитни глаголски облик *иде* одн. *es*

⁴⁵ Глаголски фразеологизми који могу имати различите структуре могу се на основу конјугираног глагола поделити на две групе: инфинитивске и неинфинитивске фразеологизме (Корхонен 1992: 7).

geht „иде“ и *es geht weg* „одлази“ у циљним фразеологизмима, док се у поредбеном делу појављује лексема *алва* одн. *Butter* „путер“ у првом и *warme Semmel* „топле земичке“ у другом циљном фразеологизму. Поредбене јединице се везују за лексичко поље *храна*, а разлике у њиховој употреби се односе на специфичности које су утемељене у појединачним културама. С обзиром на то да именичке компоненте у улози *comparatum*-а припадају истом лексичком пољу, незнатне су разлике у сликовитости фразеологизама, будући да је семантика јако блиска, те су у питању делимични еквиваленти са разликом на лексичком нивоу:

3.1.4.2.1.2. Концептуална анализа

Лако и једноставно обављање неког посла се изражава компаративним фразеологизмима *иде као подмазано// по лоју// сам*, док се у немачком појављују фразеологизми *es geht wie geölt// ein Uhrwerk* „механизам часовника“. Трпни глаголски придев *подмазано* је изведен од глагола *подмазати* који има значење „намазати машћу, намазати одасвуд“ (РСЈ, 2007: 950), лој такође означава маст, док је у немачком језику партицип прошли изведен од глагола *ölen* „науљити“, што представља асоцијативно-конотативни потенцијал датих лексема који је у мотивационој бази датих фразеологизама. За разлику од претходних поредбених компонената које су семантички јако блиске, лексеме *сам* одн. *ein Uhrwerk* асоцирају на тачност, склад и ефикасност у раду, што је у позадини датих фразеологизама.

За дати концепт забележени су такође у српском *иде као алва* одн. *es geht wie Butter* и *es geht wie warme Semmel weg* у немачком језику. *Алва* или *халва* је врста посланице пореклом из Турске која се јако добро продавала, те је на основу тог знања и настао дати фразеологизам, док су у немачком језику употребљене поредбене јединице *Butter* „путер“ и *warme Semmel* „топле земичке“, које припадају истом лексичком пољу као и поредбена јединица у српском језику, стога се дате лексичке разлике могу приписати друштвеним стереотипима који су утемељени у појединачним културама.

3.1.4.2.2. Неочекиване околности

Компаративни фразеологизам *пасти као мана са неба* има значење ,оно што неочекивано (често и на необичан начин) стиже у прави час, без муке и труда добити нешто' (РСЈ, 2007: 676):

1) „Milan Janković je vrlo cenjen u Realu (igrao 1987-1988), pričaju u superlativima i o njemu. Bio je kao s neba da je paо, procvetali su s njim, igrao je iz prve, jednostavno, delio lopte. Njega su doveli nakratko i postao je veliki igrač, ali već je bio potpisan ugovor sa Berndom Šusterom i onda je morao da ode.” (www.sport.blic.rs, 30.01.2017)

У немачком језику у нешто измењеном контексту потврђен је компаративни фразеологизам *fallen wie Manna vom Himmel* „пасти као мана с неба“:

1) „Gott und Geld: Geben mag seliger sein als nehmen. Das setzt aber stets voraus, dass man etwas zu geben hat. Geld fällt nicht wie Manna vom Himmel, sondern muss zuerst verdient werden.“ (www.nzz.ch, 26.11.2016); „[...] muss aus dem Einkommen finanziert werden, das während der Lebensarbeitszeit erwirtschaftet wird, sie fällt nicht wie Manna vom Himmel.“ (www.focus.de, 05.11.2016)

3.1.4.2.2.1. Тип еквиваленције

Компаративни фразеологизми имају значење ,доћи до нечега лако и потпуно неочекивано'. Контексти у којима су осведочени дати фразеологизми у српском и у немачком језику су различити, али се односе на зарађивање, на побољшање у послу. У српском контекстуализованом примеру реч је о редукованој варијанти *пасти као са неба* која има велику употребну вредност у српском језику, док КФ у свом пуном облику није потврђен у језику писаног медија. У основи поређења датих фразеологизама употребљен је у српском глагол *пасти* одн. *fallen* „пасти“ у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују именичке компоненте *мана са неба* одн. *Manna vom Himmel* „мана са неба“, те су у питању потпуни еквиваленти:

срп. *пасти као мана са неба* → нем. *fallen wie Manna vom Himmel* – ПЕ

3.1.4.2.2.2. Концептуална анализа

Фразеологизми воде порекло из Библије, те се на основу тога могу објаснити потпуна поклапања на свим нивоима. *Мана* јесте реч којом су, према Библији, Израилјци

називали храну, тј. врсту зрневља коју им је Бог давао са неба у Синајској пустињи (РСЈ, 2007: 345).

3.1.4.2.3. Пропадање посла

Компаративни фразеологизми са значењем ‚лако и брзо пропасти‘ (Матешић, 1982: 295) тек у контексту добијају шире значење ‚лако и брзо пропадање посла‘. У српском контролном корпусу то је компаративни фразеологизам *срушити се као кула/ кућа од карата*:

1) „Ljajić je jednako oštro odgovorio. - Za razliku od Palme, ja nikada nisam koristio svoje učešće u vladi da bih je reketirao za svoje projekte u Jagodini, koji će na kraju da se sruše kao kula od karata - naveo je on.“ (www.blic.rs, 05.01.2017); „Iskustvo nas uči da kada u Srbiji vlast izgubi predsedničke izbore, ceo režim uskoro može da se sruši kao kula od karata.“ (www.vesti.rs, 19.01.2017)

„EUR pred kolapsom: Propada kao kuća od karata“ (www.b92.net, 17.10.2016)

У немачком контролном корпусу потврђен је компаративни фразеологизам који се односи на пропадање неког пословног плана, што се из контекста може закључити *zusammenfallen/ zusammenbrechen wie ein Kartenhaus* ‚пропасти/срушити се као кућа од карата‘:

1) „Aber diese Legende wird nicht nur von rechtspopulistischen Politikern in Europa verbreitet, sondern scheint auch in vielen Kommentaren der Mainstreampresse durch. Und auch manche »linke« Argumentationen, in denen das Wahlergebnis als sozialer Aufstand der Unterdrückten und Vergessenen gegen »das Establishment« gefeiert wird, fallen ohne diese Legende wie ein Kartenhaus zusammen.“ (www.jungewelt.de, 13.02.2017)

„Die Hoffnung, damit günstigere Bedingungen für spätere Friedensverhandlungen zu schaffen, brach wie ein Kartenhaus zusammen.“ (www.derstandard.at, 22.02.2017)

3.1.4.2.3.1. Тип еквиваленције

Као што се из контекста може установити, фразеологизми се односе на пословне планове, посао, социјални статус и економски положај човека. У основи поређења су употребљене глаголске компоненте у српском *срушити се/ пропасти* одн. *zusammenfallen/ zusammenbrechen* ‚пропасти/ срушити се‘ у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују *кућа од карата* или *кула од карата* одн. *ein Kartenhaus*. Анализа контролног

корпуса у српском језику указује на то да се чешће употребљава фразеологизам са поредбеном компонентом *кула од карата*, те полазећи од њега у контрастирању, с обзиром на то да је утврђена разлика у рефлексивности контрастираних глагола, разлика у творбеној структури поредбених јединица као и у лексици, утврђен је делимични еквивалент са лексичко-морфолошким разликама:

срп. *срушити се/ пропасти као кула од карата* → нем. *zusammenfallen/ zusammenbrechen wie ein Kartenhaus* – ДЕМЛ

С друге стране, полазни КФ *срушити се/пропасти као кућа од карата* подудар се потпуно на лексичком нивоу са циљним КФ, при чему је установљена једино морфосинтаксичка разлика због различитог творбеног модела поредбених компонената (у српском именичка фраза *кућа од карата*, у којој је нуклеус именица *кућа*, а предлошка од-фраза са именицом *карата* у генитиву њен атрибут одн. детерминативна сложеница *ein Kartenhaus = die Karten + das Haus* у немачком језику):

срп. *срушити се/ пропасти као кућа од карата* → нем. *zusammenfallen/ zusammenbrechen wie ein Kartenhaus* – ДЕМС

3.1.4.2.3.2. Концептуална анализа

Незнатне разлике између наведених компаративних фразеологизам могу се образложити тиме што су у питању семантички провидна поређења. У мотивационој бази је сема колективне емирије, тј. чињеница која почива на знању целе језичке заједнице. Будући да се кула или кућа од карата једним додиром може срушити, та се нестабилност преноси на посао, планове човека.

3.1.4.2.4. Пословна неподобност

Неспособност или незнање у обављању неког посла води неуспешности, што је изражено компаративним фразеологизмима који су потврђени у контролном корпусу српског језика *разумети се као магарац у кантар, одговарати као шака у око, понашати се као слон у стакларској радњи*:

1) „На основу неколико израза које употребљавамо у језику закључујемо да у нашем народу постоји уверење како је магарац глуп. Човека кога смо у реалности преварили или извргнули подсмеху у језику смо намагарчили, другим речима, направили смо га магарцем; за човека који је веома глуп кажемо да је глуп као магарац, док за онога ко се врло мало разуме у посао који ради кажемо да се разуме у то као магарац у кантар.“

(www.politika.rs, 07.12.2016); „Avaj, pokazalo se brzo da je u pitanju običan dunster, amater najgore vrste, koji prepevava dnevnu štampu, pravi materijalne greške gde god stigne, ima sluha kao gluv top, u versifikaciju se razume kao magarac u kantar (možda i manje), siluje sonet duhom deseterca, rimuje oveštalo i traljavo, nikad nije čuo ni za stopu ni za cezuru, protivprirodnim bludom kalemi aleksandrinac i deseterac, koristi se elementima mitologije koju ne poznaje, montira stereotipe i opšta mesta sa čistim glupostima, te pretvara poeziju u “lokalpatriotsku lagariju jednog umišljenog rodoljupca, za koga je Lepršić naivno dete”.“ (www.e-novine.com, 23.04.2015)

2) „Ma, teško je i ne zaoštriti kad se vidi što se sve događa. Ovo s Lencem je kao šaka u oko!“ (Vjesnik online, Вајнбергер 2012: 361).

3) „Moskva – Mešanje zapada u događaje na Bliskom istoku liči na ponašanje“ slona u staklarskoj radnji, kazao je ruski premijer Dmitrij Medvedev.“ (www.vesti.rs, 05.08.2013)

Из немачког контролног корпуса се издвајају следећи компаративни фразеологизми *passen wie eine Faust aufs Auge* „одговарати као песница на око“, *passen wie der Esel zum Lautenschlagen* „одговарати као магарац свирању тамбуре“, *verstehen wie eine Kuh vom Radfahren* „разумети као крава вожњу бициклом“, *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen* „понашати се као слон у порцеланској радњи“:

1) „Werner fängt Ökonomie an und lässt sich dazu lauter neue Leute aus dem Lippischen kommen“, seufzt die Dichterin in einem Familienbrief von 1837, wohl auch ein wenig besorgt um die Sicherheit ihrer Leibrente: „Werner, der dazu taugt wie der Esel zum Lautenschlagen! [...] Denk dir nur die ersten Ausgaben. (Frankfurter Rundschau, www.fr-online.de, 11.04.2016)

2) „Der Mann versteht von Ökonomie kaum mehr als 'ne Kuh vom Radfahren.“ (www.spiegel.de, 19.08.2013).

3) „Ich wurde zum Redakteur... ernannt. Lehnte ich ab, so fiel die Sache in die Hände des Eccarius, der für solche demonstrative Aktenstücke wie eine Faust aufs Aug´ paßt. (Marx-Engels, Briefwechsel, Werke, Bd. 32, S.314. Мразовић, Приморац 1991: 266);

4) „Donald Trump ist seit einem Monat US-Präsident und hat sich in dieser Zeit wie ein Elefant im Porzellanladen verhalten. Für den Politik-Berater [...]“ (www.20min.ch, 23.02.2017)

3.1.4.2.4.1. Тип еквиваленције

Компаративни фразеологизми се односе на човека који није спреман, нема потребна знања да уради неки посао. У српском и у немачком језику забележени су компаративни фразеологизми који као *tertium comparationis* имају глагол, те спадају у глаголске компаративне фразеологизме. У првом случају је као *tertium comparationis* употребљен глагол *пристајати* одн. *passen* у дословном значењу „одговарати, пристајати“, док су у улози *comparatum*-а забележене именичке компоненте шака на око одн. die Faust aufs Auge „песница на око“, које су у функцији ироније. На основу лексичких разлика изражених у поредбеном делу фразеологизама може се установити тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу:

срп. *пристајати као шака на око* → нем. *passen wie die Faust aufs Auge*-ДЕЛ

У језику-циљу је забележен такође компаративни фразеологизам са идентичним значењем као и полазни КФ, у којем је утврђена различита именичка компонента у поредбеном делу, која носи са собом другачију слику у позадини фразеологизам, те је реч о делимичном еквиваленту на лексичком нивоу:

срп. *пристајати као шака на око* → нем. *passen wie der Esel zum Lautenschalgen* – ДЕЛ

Компаративни фразеологизам *разумети се као магарац у кантар* је полисеман и поред значења „глупост“ (в. 3.1.1.2) остварује и значење „неподобност у послу“, у чијој основи семантичке траспозиције лежи иронија, те означава управо супротно од онога што значи управни глагол:

срп. *разумети се у нешто као магарац у кантар* → нем. *verstehen von etwas wie eine Kuh vom Radfahren* – ДЕМСЛ

У наведеном примеру реч је о делимичним еквивалентима са разликама на лексичком и морфосинтаксичком нивоу, будући да се реченични план повратног глагола у српском *разумети се* одн. глагола *verstehen* „разумети“ разликује (различита предлошка реакција: у српском предлог *у* одн *von* „од“ у немачком језику) и да су употребљене различите поредбене компоненте *магарац у кантар* одн. *eine Kuh vom Radfahren* „крава у вожњу бициклом“.

Кад је реч о фразеолошком пару *понашати се као слон у стакларској радњи* одн. *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen*, најпре треба напоменути да је он полисеман, тачније да се може односити на физичку неспретност (3.1.2.11.2), али и на

особу која неспретно и неуспешно обавља посао, што је тема овог поглавља. Контрастивна анализа датих глаголских компаративних фразеологизама показује да постоје разлике на лексичком нивоу у поредбеном делу, у српском *слон у стакларској радњи* одн. *ein Elefant im Porzellanladen* „као слон у порцеланској радњи“ у немачком језику:

срп. *понашати се као слон у стакларској радњи* → нем. *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen* – ДЕЛ

3.1.4.2.4.2. Концептуална анализа

Први пример *пристајати као шака на око* је компаративни фразеологизам који је потврђен у писаном медију хрватског дијалекта *Вјесник*, како наводи Хелмут Вајнбергер (2012: 361) са значењем ‚никако не одговарати, бити неподобан за нешто‘. У оквиру датог концепта потврђени су такође компаративни фразеологизми у српском *разумети се у нешто као магарац у кантар*, *понашати се као слон у стакларској радњи* одн. *passen wie die Faust aufs Auge*, *passen wie der Esel zu Lautenschlagen*, *verstehen wie eine Kuh vom Radfahren*, *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen* у немачком језику, у чијим основама лежи иронија. Фразеологизми значе управо супротно глаголу који је *tertium comparationis*. У речничком корпусу је забележен и компаративни фразеологизам *пристајати као пасуљ на Божић* који није потврђен у контролном корпусу, што значи да је временом изгубио на својој употребној вредности, премда је у језику писаног медија потврђена клетва која води порекло из наведеног фразеологизма:

„DABODA i na Božić jeo klot pasulj”, glasi jedna od 2.888 kletvi, koje je neumorni dramski pisac Miloš Milošević, iz Trstenika, uspeo da sakupi i objavi u najnovijoj knjizi.“ (www.novosti.rs, 08.01.2017)

Напоменућемо да је забележен такође оцазионализам **пристајати као пилету сисе*, са значењем ‚никако не одговарати, бити неподобан за нешто‘ који је због своје употребне вредности у говорном језику, тачније у жаргону, осведочен у писаним дискусијама отвореног типа (форуми, блогови и сл.).

Још се неподобност у раду у немачком језику може изразити компаративним фразеологизмом *verstehen von etwas wie ein Hahn vom Eierlegen* (Флајшер 1997: 106), који није потврђен у контролном корпусу.

Компаративни фразеологизми са поредбеним компонентама *слон у стакларској радњи* одн. *ein Elefant im Porzellanladen* „као слон у порцеланској радњи“ имају интернационални карактер, према чијој сликовитости је ЧОВЕК концептуализован као слон, а посао као стакларска радња.

3.1.4.2.5. Препород у послу

Компаративни фразеологизам који се односи на „поновни процват након пропасти, препород“ (РСЈ, 2007: 1435) је *уздигнути/ издићи/ подићи се као феникс из пепела*:

1) „Многи су отписали Родџера Федерера, предвиђали су му пензију, али се Швајцарас попут Феникса издигао из пепела и у Мелбурну засијао и освојио 18. Гренд слем трофеј. У тренуцима славлја, најбољи тенисер свих времена није заборавио на великог ривала Рафаела Надала, али и на претходне са којима је војевао епске битке.“ (www.vesti-online.com, 29.01.2017); „Кад смо већ били потопљени наши деčki су се уздигнули као феникс из пепела и у задњим секундима побједили су Хрвате.“ (www.večernji.hr, 29.01.2017)

„Лажт мотив сценаристи јесте начин на који је Зорика све то преживела и потом се подигла као феникс из пепела, наставила да снима hitове да би пре [...]“ (www.svet.rs, 07.02.2017)

Анализом контролног корпуса у немачком језику потврђени су следећи фразеологизми *steigen wie (ein) Phönix aus der Asche* „дизати се као феникс из пепела“ или *sich erheben wie (ein) Phönix aus der Asche* „уздигнути се као феникс из пепела“:

1) *Jugendlich wie ein Phönix erhob sich Heines dichterischer Genius [...] von dem Scheiterhaufen, den seine Feinde angezündet hatten, um ihn zu verbrennen.* (Fr. Mehring, Beiträge., Мразовић, Приморац 1991: 653)

Es werden wieder andere Zeiten kommen. Das Reich wird eins zur alten Größe und Schönheit erstehen [...] sich erheben wie ein Phönix aus der Asche. Dann wird man Rechenschaft verlangen. (E. Ottwald. Denn sie wissen, S. 29., Мразовић, Приморац 1991: 653)

1996 war der Stern von Woods beim US Masters in Augusta aufgegangen, in vier Monaten könnte er dort wie Phoenix aus der Asche steigen. Und nicht nur Donald Trump wird das mit Interesse verfolgen. (www.rp-online.de, 05.12. 2016)

3.1.4.2.5.1. Тип еквиваленције

Као што је раније напоменуто, компаративни фразеологизми значе „доживети препород након пропасти“ и могу се односити на било коју животну ситуацију, док се у контекстуализованим примерима односе на пословне успехе. Као *tertium comparationis* полазног фразеологизма могуће су варијанте *уздизати се/ издизати се/ подизати се* одн. *sich erheben* или *steigen* „уздизати се/ дизати се“ у циљном фразеологизму. Поредбене компоненте су у функцији квалификатора, у српском *феникс из пепела* одн. *Phönix aus der Asche* у немачком језику. Стога су, контрастивном анализом, утврђени потпуни еквиваленти:

срп. *уздигнути се/ издизати/ подизати као феникс из пепела* → нем. *sich erheben/ steigen wie ein Phönix aus der Asche* - ПЕ

3.1.4.2.5.2. Концептуална анализа

У основи фразеолошког значења је представа која постоји о зоониму *феникс* који је употребљен у поредбеном делу. Он је симбол васкрснућа, птица која се према легенди уздиже изнад вода Нила као сунце, изгара и гаси се као сунце и поново се рађа из свог пепела. Такође, феникс је симбол бесмртности, дугог живота и сунца у многим културама, те га још Херодот помиње као митску птицу неупоредиве лепоте, која када се приближава тренутак смрти свије гнездо од мирисних гранчица и сагори од сопствене тоpline и уздигне се из свог пепела (Шевалије, Гербран 2004: 218).

3.1.4.3. Сиромаштво

У оквиру концепта *сиромаштво* забележена су четири компаративна фразеологизма са значењем а) „који живи у немаштини, јако тешко“ и б) „који нема новца“ (РСЈ, 2007: 1223). То су у српском језику *бити го/ сиромашан као црквени миш, бити го као пиштољ, бити го као прст, живети као пас, имати новца као жаба длака*:

1) „Sreća joj se, međutim, osmehnula na neočekivanom mestu, u jednom kafiću na Sanset bulevaru, kada je 1962. upoznala dvanaest godina starijeg Salvatorea Sonija Bona. Prihvatio je da mu bude cimerka, pod uslovom da mu pomaže u kući. Šer, u to vreme siromašna kao crkveni miš, nije imala drugog izbora.“ (www.hellomagazin.rs, 01.07.2009)

2) „И док смо са глумцима разговарали о њиховим ролама у представи, уз пуно смеха и паралела са неким актуелним ликовима из нашег савременог друштвеног живота, глумац Душан Јакишић, у роли моћног Оргона, додаје да „Тартиф ипак излази из ове

моћне породице као пиштољ го, а моћни грађанин остаје и са кућом, и са парама, и са женом.” (www.politika.rs, 04.02.2008)

3) „У тим сјећањима, фра Младена хвата нека ломна туга и грч. Дошао је у празно, сам и го као прст. Да се могао камен грести – рече – гризао би га. Смјестио се у самостан у собу број 9. Врата разваљена. Стакла полупана. Али, он се није предавао очајању, већ раду. За неколико мјесеци, и партизани стигоше у Шћит. С њиховим доласком и село оживи.“ (www.most.ba, 02.01.2005)

4) „Jospi Joška Broz otkrio je da nikada nije bio u teškoj životnoj situaciji jer od primanja ima samo penziju od 18 hiljada dinara. – Živim kako moram. U stanu ne uključujem grejanje, vozim se autobusom, ljudi me časte, pozovu na ručak, a meni ne treba dnevno pet obroka, dovoljan je i jedan. Ali koga uopšte interesuje što sada živim kao pas, kaže Broz za 'Njuzv ik.“ (www.vesti.rs, 01.03.2016)

5) „Sad rade na Munjama. Srđa ne očekuje da će film napraviti čudo u bioskopima. Ne očekuje ni Raša. Za film imaju para kao žaba dlaka, ali nije to problem. U Anđelima, tada poslednjem generacijskom filmu, svirali su Vampiri, a u Munjama će svirati Eyesburn. Računaju da bi zaista bilo smešno očekivati da jugoslovenska masa pohrli na hc-punk fazon.“ (www.nedeljnik.rs, 22.06.2016)

У контролном корпусу немачког језика приказана су четири компаративна фразеологизма која се у оквиру наведеног концепта остварују у напред наведеним значењима а) и б), а то су *arm sein wie eine Kirchenmaus* „бити сиромашан као црквени миш“, *arm sein wie Lazarus* „бити сиромашан као Лазар“, *leben wie ein Hund* „живети као пас“, *Geld wie ein Frosch Haare haben* „имати новца као жаба длака“:

1) „Und weil die Stadt ja arm wie eine Kirchenmaus ist, hatte man ein Fahrrad mitgebracht.“ (www.blick-aktuell.de, 20.02.2017)

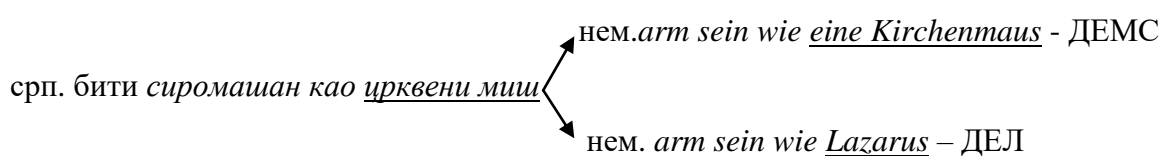
2) „Die Hoffnung, die massenhafte Einwanderung in die EU werde von selbst versiegen, ist illusorisch. Sie fände ihre Erfüllung allein in der Angleichung des Wohlfahrtsniveaus zwischen Ziel- und Herkunftsregion: Dann würde nämlich das Wegfallen seiner komparativen Vorteile das Europa der EU unattraktiv machen. Aber wer kann wollen, dass der Samariter so arm wie Lazarus wird? Lazarus gewiss nicht. Solches zu bedenken hat nichts mit Defätismus zu tun, auch wenn es dem angesonnenen Glauben widerspricht, nur das Beste zu erwarten. Es ist vielmehr nötig, mit Joseph Schumpeter zu erkennen, dass es Zeiten gibt, in denen Optimismus nichts anderes als eine Form der Pflichtvergessenheit ist.“ (www.presse.com, 16.12.2015)

3) „Vor mehr als einem Jahr ist Stefan nach Duisburg gekommen. Mit einer klaren Vorstellung: „Ich möchte mit meiner neunköpfigen Familie nicht leben wie ein Hund“, sagt der 45-Jährige, der seinen vollen Namen nicht nennen will. Nicht in Rumänien, das er als Roma wegen bitterer Armut und Diskriminierung verlassen hat. Und auch nicht in Deutschland.“ (www.handelsblatt.com, 08.01.2014)

4) „Im Stich gelassen ist auch der Arme, hat er doch „Geld wie ein Frosch Haare“.“ (www.ecaef.org, 23.02.2017)

3.1.4.3.1. Тип еквиваленције

Са контрастивне тачке гледишта, придевски компаративни фразеологизми у српском и немачком језику остварују однос делимичне и семантичке еквиваленције. Полазни фразеологизам садржи као *tertium comparationis* придевску компоненту *сиромашан* одн. циљни фразеологизам *arm* „сиромашан“, док се као *comparatum* у српском појављује именичка фраза *црквени миш* одн. детерминативна сложеница *eine Kirchenmaus* у немачком језику, на основу чега је утврђен однос делимичне еквиваленције на морфосинтаксичком нивоу. Наиме, нуклеус именичке фразе у српском одговара основичкој конституенти детерминативне сложенице у немачком језику, док атрибут у српском одговара детерминативној конституенти у немачком језику, што представља системску разлику на творбеној равни, будући да су у немачком језику детерминативне сложенице веома фреквентне, а у српском нису уобичајене, већ се по правилу реализују у виду именичке фразе. Са становишта лексике, у другом случају утврђена је разлика у поредбеном делу контрастираних фразеологизама (у српском *црквени миш* одн. лично име *Lazarus* у немачком језику), те је реч о делимичним еквивалентима:

У следећим примерима у основи поређења наведених фразеологизама употребљен је придев *so*, који је за разлику од придева *arm* у немачком језику идиоматизован, тј. употребљен је пренесеном значењу, јер је његово основно значење „који на себи нема одећу, необучен је“, док се у наведеним фразеологизмима односи на човека „који је сиромашан, веома бедан“ (РСЈ, 2007: 205). У поредбеном делу КФ алтернирају лексеме *ништољ* и *прст*. С обзиром на то да је идентично фразеолошко значење исказано

различитом лексиком, реч је о различитим сликама које су у подлози компаративних фразеологизма, те се ради о семантичким еквивалентима:

срп. бити го као пиштољ → нем. arm sein wie eine Kirchenmaus - СЕ
срп. бити го као прст → нем. arm sein wie Lazarus – СЕ

Анализом контролног корпуса утврђени су и глаголски компаративни фразеологизми са значењем ‚јакло лоше, бедно живети‘, у којима је употребљен глагол у српском *живети* одн. *leben* у немачком језику, док су поредбене компоненте *нас* одн. *ein Hund*. Контрастивном анализом установљен је тип потпуне еквиваленције за наведени фразеолошки пар:

срп. *живети као нас* → нем. *leben wie ein Hund* – ПЕ

За последњи полазни КФ *имати новца као жаба длака* са значењем ‚који је посве без новца, без пара и динара‘ (Матеших, 1982: 799) утврђен је делимични еквивалент на морфосинтаксичком нивоу *Geld wie ein Frosch Haare haben*. У центру семантичке транспозиције контрастираних фразеологизама лежи иронија, лексика је идентична, док је разлика утврђена једино у рекцији управних глагола у српском *имати* (субјекатска допуна и допуна у генитиву) одн. *haben* (субјекатска допуна и допуна у акузативу) у немачком језику:

срп. *имати новца као жаба длака* → нем. *Geld wie ein Frosch Haare haben* – ДЕМС

3.1.4.3.2. Концептуална анализа

У оба језика се употребљава фразеологизам *бити го/ сиромашан као црквени миш* одн. *arm sein wie eine Kirchenmaus*. Разлика је у творбеној структури поредбених компонената, пошто немачки језик преферира творење именица слагањем. Према неким објашњењима фразеологизам је настао у 18. веку и у мотивационој бази фразеологизма је слика миша који обитава у цркви где слабо налази нешто од залиха (Дуден 7, 1989: 343). Још Волфрам фон Ешенбах у свом делу *Parzival* помиње миша док јадикује о свом сиромашном домаћинству (185, 1ff., Wolfram von Eschenbach, www.idiome.deacademic.com, 22.04.2016):

„dâ heime in mîn selbes hûs,
dâ wirt gefreut vil selten mûs.
wan diu müese ir spîse steln:

die dörfte niemen vor mir heln:
ine vinde ir offenliche niht.
alze dicke daz geschiht
mir Wolfram von Eschenbach,
daz ich dulte alsolch gemach.“

Сиромашан човек се пореди такође са лексемом *Lazarus* у циљном фразеологизму *arm sein wie Lazarus*. Лексема *Lazarus* се односи на јако сиромашног човека и потиче из библијске приче Јеванђеља по Луки, у којој се пореди богатство сиромаша на небу и богатство богаташа на земљи (www.deacademic.com, 17.12.2017) Даље, сиромаштво се у српском језику још изражава компаративним фразеологизмима *бити го као ништољ// прст*. Слика која је у основи мотивисаности је затамњена. С једне стране, могуће је да потиче из времена када су се ствари између људи решавале обрачуном ватреним оружјем, те на тај начин нико ништа не би добио. С друге стране, постоји и другачије објашњење, према коме асоцијативно- конотативни потенцијал лексеме *ништољ* лежи у чињеници да је реч о предмету голе површине (Мршевић-Радовић 2008: 215). Сиромашан човек се пореди и са лексемом *прст*, будући да је прст танак део тела који је скоро увек без одевног предмета, притом се у народу сматрало да је пуначка особа обично из добре, имућне породице, а танка из сиромашне, те су епитети уз сиромаштво танак, мршав, го, а уз богатство масан, дебео. На основу слика у подлози датих фразеологизама може се констатовати да је појмовна метафора сиромаштво је немати ништа.

Овим пољем оперишу такође глаголски компаративни фразеологизми у српском *живети као пас* одн. *leben wie ein Hund* у немачком језику који означавају ‚који веома лоше живи‘. Човек се пореди у оба језика са зоонимом, тако да човек пада на лествици живих бића и концептуализован је појмовном метафором Човек је пас, а сиромаштво је доле.

Напоследку, веома често се у оквиру датог концепта употребљавају компаративни фразеологизми у српском *имати новца као жаба длака* одн. *Geld haben wie ein Frosch Haare* у немачком језику, при чему фразеолошко значење почива на иронији која је присутна у поредбеним деловима контрастираних фразеологизама. Такође је у овом случају сиромаштво концептуализовано појмовном метафором сиромаштво је немати ништа.

3.1.4.4. Средњи социјални статус

У оквиру концепта *средњи социјални статус*, који се остварује у значењу ,који живи пристојно/ солидно` (РСЈ, 2007: 1520), у српском језику регистрован је компаративни фразеологизам *живети као човек*:

1) „Kao što rekoh na početku, ne tražim ništa džabe, samo neki posao da mogu da hranim svoju porodicu i da živimo kao ljudi, jer ovo sad nije život dostojan ni životinja, a da ne pričamo o čoveku – ispričao je.“ (www.blic.rs, 13.02.2017);

У немачком контролном корпусу забележен је КФ *leben wie ein Mensch* „живети као човек“:

1) „Sie wollten einfach nur leben wie andere Leute: „Leben wie andere Leute“ war das unausgesprochene Lebensmotto seiner Eltern. Über den Wunsch kam es nie hinaus.“ (www.welt.de, 11.07.2014)

3.1.4.4.1. *Тип еквиваленције*

Наведени фразеологизми припадају глаголским компаративним фразеологизмима, с обзиром на то да је у основи поређења у српском глагол *живети* одн. *leben* у немачком језику, док се у поредбеном делу употребљавају лексеме *човек* одн. *ein Mensch*, те представљају потпуне еквиваленте. Анализа контролног корпуса показује да компаративни фразеологизми нису потврђени у свом основном облику, већ је у српском језику идентификована разлика у броју, што је у вези са парадигматичношћу фразеологизма, док је у немачком језику, осим разлике у броју, у контексту употребљен атрибут *andere* „други“ уз именицу *Leute* „људи“, који је факултативан јер је имплициран и садржан у именици уз коју стоји. Оба фразеологизма имају значење ,који нормално живи, има довољно за нормалан живот`.

срп. *живети као човек* → нем. *leben wie ein Mensch* - ПЕ

3.1.4.4.2. *Концептуална анализа*

Компаративни фразеологизми у српском *живети као човек* одн. *leben wie ein Mensch* у немачком језику изражавају средњи социјални статус човека. Лексеме *човек* одн. *ein Mensch* у поредбеним деловима контрастираних фразеологизама квалификују управни глагол у значењу ,живети пристојно, солидно`, будући да човек има значење ,живо биће које је постигло највиши ступањ развоја, друштвено биће, носилац високих моралних и карактерних особина` (РСЈ, 2007: 1520).

3.1.4.5. Углед

Забележени компаративни фразеологизми односе се на *лош углед* човека, тј. његову познатост у народу, али не по својим врлинама. У српском језику то је компаративни фразеологизам *познавати (некога) као злу пару*:

1) „Poznaje ga pola Užica, celo rodno Arilje, svaki bircuz od Ivanjice do Zlatibora. Dobro ga pamte stariji muzikanti i policajci - jedni po bakšišima, drugi ko zlu paru.“ (www.blic.rs, 19.07.2015); „Koliko vremena je potrebno da nekoga poznaješ, pa da ga znaš kao zlu paru. Godine su u pitanju. Ali, možeš i deset godina sa nekim da se razvlačiš, ako ne pojedete za zajedničkim doručkom, ručkom i večerom one kilograme hleba i soli iz poslovične narodne mudrosti o odnosima, nećeš ga dovoljno upoznati.“(www.bride.wannabemagazine.com, 23.02.2017); „Željko Šašić o imitiranju Ace Lukasa: Bilo je sjajno, znam ga kao zlu paru“ (www.blic.rs, 31.10.2013)

У немачком језику се по свом значењу издваја глаголски компаративни фразеологизам *kennen wie einen bunten Hund* „познавати као шареног пса“:

1) „[...] Hier kenn' sie mich ja wie'n bunten Hund!“ (Hermann, Kubinke, S. 116., Мразовић, Приморац 1991: 113)

3.1.4.5.1. *Тип еквиваленције*

У фразеологизмима који означавају особу коју многи познају по лошем, употребљен је у српском глагол *знати* или *познавати* одн. *kennen* „познавати“ у немачком језику, док је у поредбеном делу установљена разлика на лексичком нивоу, будући да је у полазном фразеологизму употребљена именичка компонента *злу пару* одн. *einen bunten Hund* „шареног пса“ у циљном фразеологизму, те је реч о делимичним еквивалентима:

срп. *познавати/ знати као злу пару* → нем. *kennen wie einen bunten Hund* – ДЕЛ

Треба напоменути да је глаголски КФ у немачком језику јако редак и да се у језику писаног медија чешће може наћи придевски КФ *bekannt sein wie ein buter Hund* „бити познат као шарени пас“ у значењу „бити на сумњивом гласу“ (Дуден 11, 2008: 107), али с обзиром да у контрастивној анализи полазимо од српског језика где није пронађен придевски КФ који се односи на концепт *углед*, наведени придевски КФ у језику-циљу није даље проматран.

3.1.4.5.2. Концептуална анализа

У српском језику се човек који ужива лош углед у народу пореди са лексемом *зла пара*. Појам *новац*, са аспекта метафоричке употребе, тумачен је у различитим хришћанским текстовима, као што је појам правог и лажног новца у циљу распознавања доброг од лошег у складу са духовним вредностима и мерилима истине, а уз то Ангелус Силесиус у више наврата „употребљава симбол новца као слику душе, јер душа носи утиснути знак Бога као што новац носи знак владара“ (Шевалије, Гербран 2004: 612), што је поред значења придева *зла* мотивисало фразеолошко значење ‚бити познат по лошем‘.

Поред фразеологизма *kennen wie einen bunten Hund* „познавати као шареног пса“ у немачком језику употребљава се такође придевски КФ *bekannt wie ein bunter Hund* „познат као шарени пас“ за човека који је свуда познат, али је на сумњивом гласу (Дуден 11, 2008: 107). Већина паса је једне боје, те је пас који је шарен упадљив, што представља асоцијативно-конотативни потенцијал који је у мотивационој бази компаративних фразеологизама.

3.1.5. *Компаративни фразеологизми који квалификују човеков однос према другим људима у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику*

Повезаност међу људима исказује се кроз различите видове понашања једних према другима. Компаративни фразеологизми који су ексцерпирани квалификују различите типове односа између људи, као што су: вређање, заштитнички однос, игнорисање, избегавање, надмен став према другим људима, непоштовање, наметљив однос, неслога, обмањивање, отуђеност, оштро критиковање, поверљив однос, слога, супротност. У оквиру датог поља компаративни фразеологизми неретко могу бити полисемни, те могу одговарати и другим концептима из других семантичких поља, тако да су одређена понављања неминовна. Полисемију компаративних фразеологизама потврђују бројни контекстуализовани примери у контролном корпусу, на које ће се указати сваки пут у раду. Квантитативном анализом речничког корпуса установљено је 38 глаголских компаративних фразеологизама, од којих пет није потврђено у контролном корпусу у српском језику, односно у немачким речницима забележено је 25 глаголских компаративних фразеологизама, од којих су четири фразеологизма издвојена из контрастивне анализе, будући да њихова употребна вредност у језику није потврђена. Придевски компаративни фразеологизми су забележени у доста мањем броју у језику-изворнику и језику-циљу. Осам полазних придевских фразеологизама регистровано је у фразеолошким речницима, од којих један фразеологизам није потврђен у контролном корпусу, док је у немачком језику из речничког корпуса ексцерпирано девет придевских компаративних фразеологизама, чије је реално постојање осведочено писаним потврдама у језику. Отуда се може констатовати да су глаголски компаративни фразеологизми фреквентнији у оквиру концепта *Човеков однос према другим људима* у односу на придевске компаративне фразеологизме, како у српском тако и у немачком језику.

3.1.5.1. *Вређање*

У овом поглављу наведени су компаративни фразеологизми који означавају „који наноси увреде другоме, односећи се према њему грубо, те изазива душевни бол или nelaгодност код другог“ (РСЈ, 2007: 171).⁴⁶ У српском контролном корпусу потврђени су *бити безобразан као пseto, псовати као кочијаш*:

1) „[...] on je samo jako jako nekulturan i bezobrazan kao bijesno pseto.“ (www.vijesti.ba, 16.05.2016)

⁴⁶ Компаративни фразеологизми који су ексцерпирани у оквиру концепта *дрскост* (в. 3.1.1.5) могу се односити и на концепт *вређање*.

2) Veće probleme je međutim imao Karlo Anceloti. Italijan, poznat kao miran čovek, sukobio se posle gola Levandovskog sa navijačem Herte i izgubio kontrolu. Bild piše da je Anceloti psovao kao kočijaš, što trener Bavaraca nije porekao. „Ne kajem se što sam ga opsovao jer me je navijač Herte pljunuo“, rekao je Italijan. (www.mozzartsport.com, 19.02.2017) „MILOŠEVIĆ PSUJE KAO KOČIJAŠ I VREĐA ALIJU IZETBEGOVIĆA!“ (www.telegraf.rs,15.01.2016)

Компаративни фразеологизми у немачком језику су *frech sein wie Oskar* „бити дрзак као Оскар“, *frech sein wie ein Rohrspatz* „бити дрзак као трстењак“, *fluchen wie ein Fuhrmann* „клети, псовати као кочијаш“, *fluchen wie ein Bierkutscher//ein Droschkenkutscher//ein Fischweib* „клети, псовати као превозник пива//возач дрошке//жена која продаје рибу“ *schimpfen wie ein Rohrspatz* „псовати као трстењак“:

1) „Die SPD hatte nur mehr mit sich selbst zu tun - bis einer, frech wie Oskar, die Lage veränderte.“ (www.spiegel.de, 01.01.1996)

2) „Die Fränz, frech wie ein Rohrspatz, ruft mir noch nach: »Suchst gewiß jemand, der mit Erdschollen wirft. Ha ha ha, dir fallen noch die Sterne vom Himmel.«“ (Roland Betsch: Die Verzauberten - Kapitel 20, www.gutenberg.spiegel.de, 09.01.2017)

3) „Als ich in die Garage kam, fluchte Vater wie ein Landsknecht. Ein Hinterrad war kaputt. Haß, Abscheu vor dem Weib ließen ihn fluchen wie ein Fuhrmann.“ (Emile Zola: Die Sünde des Abbé Mouret - Kapitel 5, www.gutenberg.spiegel.de, 09.01.2017)

4) „Nie wurde er Weltmeister, und sobald ihn einer nach dem tieferen Grund befragt, flucht der Hamburger Alt-Käpt'n wie ein Bierkutscher: „Wie hieß der Kerl noch mal? Alibrow? Babitschow? Bratinow?“ (www.welt.de, 26.03.2017)

5) „So wie es ja auch zu Berlin gehört, hin und wieder zu fluchen wie ein Droschkenkutscher.“ (www.sueddeutsche.de, 03.05.2016)

6) „Derselbe Mann, der wie ein Fischweib schimpfen konnte, er konnte auch weich sein, wie eine zarte Jungfrau.“ (www.jungewelt.de, 27.10.2017)

7) „Als Krawallmacherin kommt Marion Bach ins Rampenlicht, schimpft wie ein Rohrspatz, läßt Ausdrücke der schlimmsten Sorte heraus.“ (www.volksstimme.de, 11.03.2017)

3.1.5.1.1. Тип еквиваленције

Придевски компаративни фразеологизми означавају човека „који је у понашању према другим људима јако дрзак“. Контрастирани фразеологизми имају идентично значење, али се разликују у лексици: као *tertium comparationis* јавља се у српском придев *безобразан* одн. *frech* „дрзак“ у немачким фразеологизмима, као *comparatum*-и именице у српском *псето* одн. *Oskar* и *Rohrspatz* „велики трстењак“ у немачком језику. Стога су утврђени семантички еквиваленти у језику циљу.⁴⁷

Глаголски компаративни фразеологизми у оба језика имају значење „говорити непристојне речи (или устаљене непристојне групе речи) у љутњи, гневу (или без разлога) обично упућујући их некоме, вређајући некога“ (РСЈ, 2007: 1090). У основи поређења полазног фразеологизма употребљен је глагол *псовати*, одн. глагол *fluchen* „проклињати/ псовати“ и глагол *schimpfen* „псовати“ у циљним КФ, док се у поредбеном делу појављују лексема у српском *кочијаш*, одн. *ein Fuhrmann* „кочијаш“ у првом немачком фразеологизму који је и потпуни еквивалент у односу на полазни КФ, а у поредбеним деловима осталих КФ утврђена је разлика у употреби именичке компоненте: *ein Bierkutscher*, *ein Droschkenkutscher*, *ein Fischweib*, *ein Rohrspatz* „трстењак“ у другом циљном фразеологизму. Са становишта лексике, установљене су разлике у именичкој компоненти, те се код наведених фразеологизама може констатовати тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу.

3.1.5.1.2. Концептуална анализа

У оквиру датог концепта регистровани су компаративни фразеологизми у српском *бити безобразан као псето*, *псовати као кочијаш*, одн. *frech sein wie Oskar* „бити дрзак као Оскар“, *frech wie ein Rohrspatz* „бити дрзак као трстењак“, *fluchen wie ein Fuhrmann* „проклињати/ псовати као кочијаш“, *schimpfen wie ein Rohrspatz* „псовати као трстењак“ у немачком језику. Наведени фразеологизми могу остваривати семантичку релацију „вређати некога“ у одговарајућем контексту, као и околионални компаративни фразеологизам **бити груб као опанак*.

Кад је реч о извору настанка фразеологизма *псовати као кочијаш*, веза између значења базне синтагме и фразеолошког значења је нејасна, при чему постоји могућност да су негативне стране занимања *кочијаш* (не баш најбоље функционисање кочија,

⁴⁷ Детаљнија анализа је извршена раније у раду (в. 3.1.1.5.1).

кварови, спорост, непослушност коња) доминантне и мотивишу дато фразеолошко значење, док је фразеологизам са зоонимом *ein Rohrspatz* „трстењак“ мотивисан начином на који се дата животиња оглашава.

Напоследку, у оквиру датог концепта забележени су такође именички компаративни фразеологизми у српском *имати језик као нож*, одн. *eine Zunge wie Messer haben* „имати језик као нож“ у немачком језику (Мразовић, Приморац 1991: 982), притом су писане потврде потврђене једино за немачки КФ:

„Als Beispiel nennt Eder den Psalm 64: „Sie schärfen ihre Zunge wie ein Schwert, schießen giftige Worte wie Pfeile.“ Der Psalm erzählt von Feinden, die einen Menschen mit Bosheit und geheimen Plänen bedrohen.“ (www.diepresse.com, 10.03.2017)

3.1.5.2. Заштитнички однос

Компаративни фразеологизми са значењем „који чува или брани некога од опасности, од повреда у физичком као и у духовном смислу“ (РСЈ, 2007: 425) спадају у концептуално поље *Заштитнички однос*.⁴⁸ У српском језику то су *чувати/пазити као мало воде на длану*, *чувати/пазити као зеницу ока свога*, *чувати/пазити некога као очи у глави*:

1) „А мене у клубу чувају као мало воде на длану.“ (Михаиловић, Кад су цветале тикве: 39)

2) „Подсећам да је Тито ко зна колико пута рекао да народи Југославије треба да чувају заједничку државу „као зеницу ока свога“, да смо појединачно слаби, немоћни, а да живот у заједници, у братству и јединству, значи пут у бољи, богатији и срећнији живот.“ (www.politika.rs, 19.01.2017); Sve dok je ovakvih disonantih stavova i pojedinaca i sudova o zločinima "naših" i "njihovih" nema istinskog pomirenja među narodima koji su nekad živeli u istoj državi i čije osnovno geslo je bilo "Čuvajmo bratsvo i jedinstvo, kao zenicu oka svoga". (www.novosti.rs, 15.11.2016)

3) „Али те особе су прави пријатељи, особе које ће увек бити ту и без којих не желите да останете и које чувате "као очи у глави" и враћате, у најманју [...]“ (www.blic.rs, 01.02.2017)

⁴⁸ Компаративним фразеологизмима може се изразити и љубав према некоме, нечему (в. 3.1.3.7).

Анализом контролног корпуса забележен је глаголски компаративни фразеологизам у немачком језику *hüten wie seinen/ihren Augapfel* у дословном преводу „чувати као своју очну јабучицу“:

1) Diese Freundschaft zum Sowjetvolk und zu allen friedliebenden Völkern wie den eigenen Augapfel zu hüten, das sei unser Gelöbnis [...] (Die Wirtschaft, Nov. 1950., Мразовић, приморац 1991: 74); 1); „Die Flamme der Liebe glüht weiter: War der Hallodri den Umzug wert? Das muss sich Anita im Stillen fragen, während sie die Flamme der Liebe am Glühen hält. Das Smartphone, das er ihr vor seiner Abreise geschenkt hat, hütet sie wie ihren Augapfel, am liebsten sieht sie sich die Fotos und Botschaften abends im Bett an.“ (www.tagespiegel.de, 19.10.2016)

3.1.5.2.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа глаголских компаративних фразеологизама указује на то да се фразеологизми потпуно слажу на семантичком нивоу, будући да означавају „који најбрижљивије пази и чува некога, нешто“ (РСЈ, 2007: 288, 434), али слика која је у основи мотивисаности настанка компаративног фразеологизма *чувати као мало воде на длану* је другачија од менталне слике у подлози немачког фразеологизма, што се може закључити на основу лексичких разлика утврђених у поредбеном делу, у српском *мало воде на длану*, одн. *seinen Augapfel* „очну јабучицу“ у немачком језику. Кад је реч о полазним фразеологизмима *чувати/ пазити као очи у глави* и *чувати/ пазити као зеницу ока свога*, утврђене су незнатне разлике на лексичком нивоу такође у поредбеном делу у односу на циљни фразеологизам. Према анализи компонената може се закључити да је реч о делимичној еквиваленцији на лексичком нивоу у контрастираним паровима.⁴⁹

3.1.5.2.2. Концептуална анализа

Кад је реч о заштитничком односу, у српском језику се уз глагол *чувати/ пазити* могу употребити поредбене компоненте *мало воде на длану, очи у глави, зеницу ока свога*. У мотивационој бази фразеологизама лежи одређени вид понашања човека који покушава да сачува мало воде на длану или начин на који се човек опходи према својим очима, те је реч о специфичној врсти фразеологизама, кинеграмима. КФ у српском *чувати/ пазити као очи у глави* и *чувати/ пазити као зеницу ока свога* одн. *hüten wie seinen/ihren Augapfel* у немачком језику воде порекло из Библије.

⁴⁹ Детаљнија анализа је дата у поглављу *Осећања и расположења* (в. 3.1.3.7.1).

3.1.5.3. Избегавање

Компаративни фразеологизми са значењем ‚који опрезно и стално избегава некога или нешто‘ (РСЈ, 2007: 68) ексцерпирани су из речничког корпуса, притом су у српском језику потврђени следећи *бежати од некога као ђаво од крста*, *бежати од некога као од куге*:

1) „Posle Kairata prošle godine, bežao je od novinara kao đavo od krsta, svađao se sa predstavnicima "sedme sile", prizemno vređao kolegu iz [...]“ (www.blic.rs, 07.08.2016)

2) „Тада се од Војске бежало као од куге, јер они који су ратовали, осећали су се изданом. Многи су постали кандидати за Хаг. Они који су имали више среће, били су кандидати за ВМА.“ (www.politika.rs. 25.9.2016)

Квантитативном анализом контролног корпуса немачког језика потврђен је један глаголски компаративни фразеологизам који се односи на дати концепт *meiden wie die Pest* ‚избегавати као кугу‘:

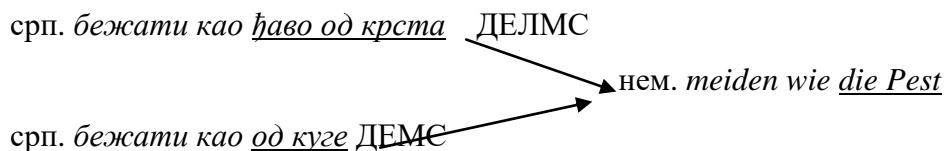
1) „Früher waren die beiden mal eng befreundet, aber jetzt meidet sie ihn wie die Pest. (H. Hesse, Schriften, S.67. (Peter Camenzid), Мразовић, Приморац 1991: 641)

„Was ist mit dir los, humanistisches Europa, du Verfechterin der Menschenrechte, der Demokratie und der Freiheit?" Nach dieser Frage von Papst Franziskus am 6. Mai 2016, anlässlich der Verleihung des Aachener Karlspreises im Vatikan, sollte ich schleunigst meiner mentalen Gesundheit wegen im Internet offline gehen, die öffentlich-rechtlichen Medien wie die Pest meiden, Zeitungen nicht mehr lesen und längere Zeit zum Exorzieren ins naheliegende Kloster der Franziskaner gehen.“ (www.trend.at, 29.09.2016)

3.1.5.3.1. Тип еквиваленције

У улози *tertium comparationis* полазног фразеологизма употребљена је глаголска компонента *бежати* у значењу 2. фиг. ‚избегавати (некога, нешто)‘ (РСЈ, 2007: 68), одн. глагол *meiden* ‚избегавати‘ у основном значењу у немачком језику, док се као *comparatum*-и појављују у српском именичке фразе *од куге* и *ђаво од крста* одн. *die Pest* ‚куга‘ у циљном фразеологизму које квалификују управни глагол у значењу ‚опрезно‘ и ‚стално‘. Будући да су у првом контрастираном фразеолошком пару утврђене разлике на лексичком нивоу, различитом употребом именичке компоненте, као и разлике на морфосинтаксичком нивоу, које се огледају у различитој валентности глагола (= *бежати*

+ предлошка фраза *од*, одн. у немачком *meiden* + именица у акузативу *die Pest* „кугу“), можемо констатовати делимичну еквиваленцију на лексичком нивоу и морфосинтаксичком нивоу, док су за други фразеолошки пар утврђене једино разлике у морфосинтакси:

3.1.5.3.2. Концептуална анализа

У оквиру концепта *избегавање* забележени су једино глаголски компаративни фразеологизми, у српском *бежати од неког/ нечега као ђаво од крста// од куге*, одн. *meiden wie die Pest* у немачком језику.

За разлику од фразеологизма у српском језику који је мотивисан асоцијативно-конотативним потенцијалом лексеме *ђаво* (старинско божанство одбачено од стране цркве) и лексеме *крст* (симбол цркве и црквених обреда), у оба језика се особа коју желимо избећи пореди са лексемом *куга*. У српском језику разлог употребе наведене поредбене компоненте у КФ почива на веровању да је куга жена која је неретко виђана како иде умотана белом марамом, чак су је поједини носили на леђима где она хоће и онда би јој говорили углавном „кумо“ да би је умилостивили (Карацић, 1935: 322).

Полазни речнички корпус региструје такође компаративне фразеологизме *бежати као ђаво од свеће* и *бежати као ђаво од тамјана*, који нису потврђени у контролном корпусу.

3.1.5.4. Индиректност

Компаративни фразеологизми и поред тога што се делимично својим значењем уклапају у претходни концепт, издвојени су из корпусног материјала као посебан концепт и имају значење „не бити конкретан у комуникацији, не говорити/не изјашњавати се (отворено/јасно) о чему, избегавати суштину, говорити увијено“ (Гајић, 2007: 280). У српском језику забележена су два глаголска компаративна фразеологизма *обилазити као мачка око вруће каше* и *обилазити као киша око Крагујевца*:

1) „Obigravajući oko ključnog pitanja kao mačka oko vruće kaše, da li je zaista, kako on tvrdi, partizanka Ljubica Purić sa Zlatara ubila brata četnika, „išćupala mu srce i zaigrala kolo“,

pop Velibor Džomić prebacuje loptu u „drugo dvorište” i tvrdi kako pokušavam nekoga da uvjerim da je „normalno, moralno i čovječno” žrtvovati brata u ime zemaljske ideologije, odnosno da je još „normalnije, moralnije i čovječnije” kad se to čini „u ime Tita i partije, Lenjina i sovjetskog komunizma”. (www.dan.co.me, 25.12.2016);

„Promiče li nam bitno iz nehaja ili svjesno ne marimo? Iako u pravilu blagoglagoljiva i bez dlake na jeziku, oko ove sam teme obilazila kao mačka oko vruće kaše, odgađala, odustajala, premišljala.” (www.naslovi.net, 28.10.2014);

Sve to je, naravno, rađeno bez svedoka, bez neizbrisivih tragova, pa je to možda i razlog što naučnici i istoričari još obigravaju oko ove teme kao mačke oko vruće kaše i izbegavaju da ugaze u to minsko polje puno zamki i enigmi. (www.vesti-online.com, 08.12.2013)

2) „Na pitanje da li ima saznanja o tome da li će socijalisti ući u vladu rekao je „zar ne vidite da okrećem kao kiša oko Kragujevca“ i poručio da on i ne razmišlja o tome.“ (www.blic.rs, 09.06.2016); DECO moja, dosta ste kružili kao kiša oko Kragujevca, vreme je da uđete u Milutinov hram i latite se posla. Idemo u oltar. (www.novosti.rs, 07.01.2016)

У немачком језику потврђен је један компаративни фразеологизам *herumgehen wie die Katze um den heißen Brei* „обилазити око нечега као мачка око вруће каше“, који се у оквиру датог концепта употребљава веома често, што доказује низ писаних потврда у језику немачког писаног медија:

1) „Der CDU-Politiker hatte zum Ende der Schlichtung gemeinsam mit dem Schweizer Gutachterbüro SMA einen Kompromiss vorgelegt, der eine Mischung zwischen Kopf- und unterirdischem Bahnhof darstellt. "Ja, um den gehen die offenbar immer noch herum wie die Katze um den heißen Brei", antwortete er in dem Interview auf die Frage, was aus diesem Vorschlag geworden sei.“ (www.spiegel.de, 18.02.2013)

„Statt diese Ursache der Energiewende aufs Korn zu nehmen, kapriziert sie sich nur auf das Bejammern der Folge, nämlich der Stromverteuerung. Um die Ursache schleicht sie herum wie die Katze um den heißen Brei.“ (www.ef-magazin.de, 09.07.2015)

3.1.5.4.1. Тип еквиваленције

Контрастирани фразеологизми се, са становишта лексике, потпуно поклапају: глагол у српском је *обилазити/ обигравати*, одн. глагол *herumgehen* „обилазити, ићи около“ или глагол *herumschleichen* „обилазити, прикрадати се изокколо“ у немачком језику, док се као поредбене компоненте појављују у полазном КФ *мачка око вруће каше* одн. *die*

Katze um den heißen Brei у циљном фразеологизму. Контрастирајући компоненте наведених фразеологизама можемо констатовати потпуне еквиваленте за следећи фразеолошки пар:

срп. *обилазити као мачка око вруће каше* → нем. *herumgehen wie die Katze um den heißen Brei* – ПЕ

У другом примеру реч је о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу, будући да полазни фразеологизам садржи у свом саставу поредбену компоненту *киша око Крагујевца*, која евоцира и другачију слику која је у мотивационој бази:

срп. *обилазити као киша око Крагујевцу* → нем. *herumgehen wie die Katze um den heißen Brei* – ДЕЛ

3.1.5.4.2. Концептуална анализа

С обзиром на то да се компаративни фразеологизми *обилазити као мачка око вруће каше* одн. *herumgehen wie die Katze um den heißen Brei* својом сликом не могу свести на објективна свакодневна искуства, претпостављамо да се ради о успешно оствареном преводу који представља такозвано субјективно поређење (уп. Бремер 2009: 154).

Како Габриела Гајић (2007: 280) наводи у свом раду, фразеологизам *обилазити као мачка око Крагујевца* је полисеман и посебно се могу издвојити три значења наведеног фразеологизма: а) ‚ићи около или мимо некога/нечега, ићи около, избегавати сусрет с киме/чиме‘, б) избегавати извршење/остварење чега, не хтети/не желети нешто учинити/извести‘ и в) ‚не бити конкретан у комуникацији, не говорити/не изјашњавати се (отворено/јасно) о чему, избегавати суштину, говорити увијено‘. Анализом контролног корпуса у нашем раду издвојено је последње значење наведеног фразеологизма, при чему је, упркос јасној семантици КФ, веза са мотивационом базом и даље затамњена. Можемо једино претпоставити да је у неком временском периоду запажена велика суша у том крају, те је тако настао наведени компаративни фразеологизам.

3.1.5.5. Игнорисање

Компаративни фразеологизам који је регистрован у оквиру концепта *игнорисање* има значење ‚који не примећује некога, не обраћа пажњу на некога, прави се као да не постоји‘ (РСЈ, 2007: 1353) и то је глаголски компаративни фразеологизам *пролазити као поред турског гробља*:

1) „Нема ниједног од ових, мислио је увређено и љутило, коме ја нисам сагледао теме, и то са висока и опасна места, а сада пролазе мимо мене као мимо турског гробља, правећи се да не знају или да су заборавили, као да се таква ствар може лако заборавити.“ (Андрић, Писмо из 1920. године: 37)

„OBLACI PROLAZE PORED MENE KAO JA PORED TURSKOG GROBLJA: A oni plove na istok i ne zastaju, ni da me pogledaju.“ (www.e-novosti.com, 19.04.2016)

Анализом контролног корпуса је у немачком језику такође потврђен глаголски компаративни фразеологизам са значењем „не примећивати некога, не обраћати пажњу“ *jemanden wie Luft behandeln*:

1) „Einmal habe er miterleben müssen, wie ein Mitschüler in der Schule verhört wurde und auch Müller selbst musste Schikanen durch Lehrer erdulden: „Ging es in der Schule um Politisches, wurde ich nicht aufgerufen. Man hat mich oft wie Luft behandelt. Einmal ließ man einen Freund meinen Schulranzen durchsuchen“, erinnert er sich. (www.ovb-online.de, 27.02.2017)“; „Seit er mich »dämliche Ziege« genannt hat, behandle ich ihn wie Luft.“ (Мразовић, Приморац 1991: 550)

3.1.5.5.1. Тип еквиваленције

Са становишта контрастивне анализе, установљен је семантички еквивалент у језику-циљу, будући да је као *tertium comparationis* употребљен у српском глагол *пролазити* одн. глагол *behandeln* „третирати, понашати се према некоме“ у немачком језику, који имају различито значење и различиту валентност (глагол *пролазити* регира субјекатску и директивну допуну, док глагол *behandeln* захтева субјекатску допуну и допуну у акузативу). Као *comparatum* се у српском појављује предлошка фраза *пored/ мимо турског гробља* одн. именица *die Luft* „ваздух“ у циљном фразеологизму. Осим поредбене структуре, контрастирани фразеологизми се разликују на свим осталим нивоима:

срп. *пролазити* као *пored/ мимо турског гробља* – нем. *behandeln (jmdn.) wie Luft* -
СЕ

3.1.5.5.2. Концептуална анализа

Синхрона анализа фразеологизама са саставницом *пored турског гробља* неминовно подразумева дијахрону анализу, без које је немогуће схватити како је настало

фразеолошко значење ‚не примећивати, не обраћати пажњу‘. У основи семантичке транспозиције је лексема гробље која симболише свет мртвих, људе који не постоје више у свету живих, а атрибут *турског* појачава значење именичке компоненте *гробље*, с обзиром на то да је позната историјска чињеница да је Србија била покорена под Османлијским царством читавих пет векова, стога је створен својеврстан анимозитет према Турцима.

У немачком језику особа која се игнорише пореди се са лексемом *die Luft*, која симболизује невидљивост, будући да још Свети Мартин говори да је ваздух чулни симбол невидљивог живота (Шевалије, Гербран 2004: 1030), што мотивише дато фразеолошко значење.

3.1.5.6. Надмен однос

Компаративни фразеологизми који се употребљавају за концепт *Надменост* (в. 3.1.3.11) могу се сврстати и под концепт *Надмен однос* према другим људима, будући да КФ могу означавати ‚који се понаша надмено према другима‘ и ‚који мисли да је изнад свих, понаша се охоло‘. То су компаративни фразеологизми *надувати се као ћуран*, *надувати се као жаба*, *расти као квасац*, *шепурити се као паун*, *понашати се као Бог*, *понашати се као да је Богом дан*:

1) „[...] samo se naduva ko ćuran, misli da ga se neko boji [...]“, (www.paundurlic.com, 14.04.2016)

2) „Gospodin akademik sa stažom i iskustvom srednjoškolca. Naduo se k'o žaba koliko je pun sebe.“ (www.rs.n1info.com, 20.05.2015)

3) „U čitavoj priči nije zanemarljiv ni muški ego koji raste kao kvasac zbog činjenice da je uspeo da zainteresuje i „upeca“ ženu koja ni približno nije njegovo godišće.“(www.glas-javnosti.rs, 23.08.2008)

4) „Aleksandar Vučić: Tadić se ponaša kao Bog“ (www.nspm.rs, 29.04.2016)

5) „Она се понаша као љути рис, севајући мржњом и ароганцијом или се као умишљени паун шепури сценом самоуверено се приказујући околина.“ (www.politika.rs, 10.08.2016)

6) „On želi da zavodi red, da se pita za sve, ponaša se kao da je bogom dan.“ (www.blic.rs, 24.03.2008)

У немачком језику су то примери *sich aufblähen wie ein Truthahn* „надувати се као ћуран“, *sich aufblasen wie ein Frosch* „надувати се као жаба“, *sich benehmen wie der liebe Gott* „понашати се као драги Бог“, *sich aufblähen wie ein Pfau* „надувати се као паун“:

1) „Er bläht sich wie ein kleiner Truthahn und kommt sich sehr wichtig vor.“ (Anselma Heine: Der Zwergenring - Kapitel 2, www.gutenberg.spiegel.de, 20.01.2017)

2) „Er hat ja manchmal ganz gute Ideen, wenn er nur sich nicht so aufblasen wollte wie ein Frosch!“ (Мразовић/Приморац 1991: 298)

3) „Der Kerl benimmt sich wie der liebe Gott, dachte er [...]“ (Ott, Haie, S. 239., Мразовић/Приморац 1991: 352)

4) „Mein Ego faucht und bläht sich noch auf wie ein Pfau, doch die Federn werden langsam weiß, um sie neu zu bemalen.“ (www.sein.de, 12.07.2016)

3.1.5.6.1. Тип еквиваленције

Контрастивном анализом утврђени су глаголски компаративни фразеологизми којима се изражава надмен однос према другим људима. У полазним фразеологизмима употребљени су глаголи *надувати се*, *расти*, *понашати се*, *шепурити се*, одн. *sich aufblähen* „надимати се, надути се“, *sich aufblasen* „надути се“, *sich benehmen* „понашати се“ у немачком језику, док су поредбене компоненте лексеме *ћуран*, *паун*, *жаба*, *квасац*, *Бог* и поредбена реченица *као да је Богом дан* одн. *ein Truthahn* „ћуран“, *ein Frosch* „жаба“, *ein Pfau* „паун“, *der liebe Gott* „драги Бог“. У контрастираним фразеологизмима, *надувати се као ћуран* одн. *sich aufblähen wie ein Truthahn*, *надути се као жаба* одн. *sich aufblasen wie ein Frosch* установљена је потпуна еквиваленција. Полазни КФ *расти као квасац* остварује однос семантичке еквиваленције са циљним КФ, док фразеологизам *шепурити се као паун* поред једног утврђеног делимичног еквивалента на лексичком нивоу *sich aufblähen wie ein Pfau* гради тип семантичке еквиваленције са осталим КФ у језику-циљу. У свим осталим релацијама наведених КФ у српском и у немачком језику утврђен је тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу.⁵⁰ У посебну поткласу у оквиру наведеног концепта сврстани су КФ *понашати се као да је Богом дан* и *понашати се као Бог* одн. КФ *sich benehmen wie der liebe Gott*, с обзиром на то да означавају „који се понаша охоло, као да је изнад свих“ и међусобно остварују тип делимичне еквиваленције

⁵⁰ Детаљна контрастивна анализа је дата у поглављу *Осећања и расположења* (в. 3.1.3.11.1).

на лексичком нивоу у случају првог наведеног КФ, док су у другом случају поред лексичких разлика забележене такође морфосинтаксичке разлике.

3.1.5.6.2. *Концептуална анализа*

Као што је већ речено о концептуализацији датих компаративних фразеологизама (в. 3.1.3.11.2), надмен однос је концептуализован као бити пун себе, бити изнад свих.

3.1.5.7. *Наметљив однос*

У оквиру концепта *наметљив однос* потврђени су придевски компаративни фразеологизми који означавају ‚који је неподношљиво досадан, иритантан‘ (РСЈ, 2007: 1269) и глаголски компаративни фразеологизми са значењем ‚који упорна наваљује на некога чинићи га нервозним‘ (РСЈ, 2007: 777, 1519). То су у српском језику *бити досадан као стеница, залепити се/закачити се као чичак, лепити се као фластер, пратити као сена*:

1) „Lagan kao leptir, protivničkim odbranama dosadan kao stenica, smrt za golmane, iz utakmice u utakmicu koristi šansu i sve više umesto džokera postaje adut trenera Vladimira Vermezovića.“ (www.blic.rs, 24.09.2004)

2) „Baš kao što se svi u komadu čude, čak i zgražavaju od tog nezvanog gosta, ljubavi, koji im se ušunjaо u kuću i zalepio за njih као чичак, па се не да отрести.“ (www.blic.rs, 05.11.2008)

3) „Postala je opsednuta strahom da će nekoga napasti, a u vreme dok je još sisao govorila mu da je “agresivan” i da se “lepi kao flaster”.“ (www.blic.rs, 26.05.2015)

4) „Тај човек ме прати као сена, а не знам због чега. Свашта ми пада на памет, али и даље не могу да повежем због чега ме уходи.“ (www.novosti.rs, 22.03.2015)

Из немачког контролног корпуса издвојени су *lästig sein wie ein Scheißhausfliege* ‚бити досадан као клозетска мува‘, *lästig sein wie die Wanzen* ‚бити досадан као стеница‘, *wie eine Klette an j-n sich hängen/kleben* ‚закачити се/залепити се као чичак‘, *folgen wie ein Schatten* ‚пратити као сена‘:

1) „Ich war lästig wie ein Scheißhausfliege. Da haben sie manchmal hinter vorgehaltener Hand gesagt: Jetzt kommt der lästige Drachenflieger.‘ Ich habe so getan, als ob ich nichts höre, war ja auch egal.“ (www.mdr.de, 21.04.2016)

2) „Ins gleiche Horn stieß das Duo Matthias Braun und Manfred Reistle , das ihre Eigenkomposition zum Abend -Thema in einer Welturaufführung vorstellten : „Am liebsten ist mir die Verwandtschaft, wenn ich sie von hinten seh‘ , weil sie mir so lästig ist, wie‘d Wanzen hinter‘m Kanapee.“ (www.augsburger-allgemeine.de, 26.02.2017)

3) „Er ist ihr Eigentum, sie gibt ihn nimmer frei. Sie hängt sich an ihn wie eine Klette!“ (Rudolf Lindau: Der Gast - Kapitel 13, www.gutenberg.spiegel.de, 08.01.2017)

4) „Das ist jemand, den man während eines Erholungsaufenthaltes, einer Kur, kennenlernt. Man versteht sich, unternimmt mehr und mehr gemeinsam. Jetzt kommt der Knackpunkt: entweder es wird immer angenehmer oder eben unangenehm. Schnell kann dann aus dem treuen Schatten jemand werden, der einem wie sein Schatten folgt, aufdringlich, immer in der Nähe ist.“ (www.dw.com, 18.09.2013)

3.1.5.7.1. Тип еквиваленције

Ексерпирани примери се, у првом реду, односе на карактерну особину човека *Наметљивост*, а у другом, на наметљив однос према другим људима који доводи до нервирања. Као што је раније у раду речено (в. 3.1.1.13.1), у српском језику се као *tertium comparationis* употребљава придев *досадан*, а у функцији *comparatum*-а зооним *стеница*, док је у немачком језику потврђен придевски компаративни фразеологизам *lästig sein wie eine Scheißhausfliege* у дословном преводу „бити досадан као клозетска мува“, стога је, са становишта контрастивне анализе, у језику-циљу потврђен делимичан еквивалент. Насупрот томе, контрастирањем полазног придевског компаративног фразеологизма са фразеологизмом који је настао контаминацијом у немачком језику *lästig sein wie die Wanze* утврђена су поклапања на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу, као и у слици, тако да можемо контрастатовати потпуну еквиваленцију за дати фразеолошки пар. Српски језик бележи такође два глаголска компаративна фразеологизма у којима су употребљени глагол *закачити се/ залепити се* и *лепити се*, одн. *sich kleben/ sich hängen* у немачком језику, док се у поредбеном делу појављују лексеме *чичак* и *фластер* одн. *eine Klette* „чичак“ у немачком језику, стога је у првом случају реч о потпуним еквивалентима, док је за полазни фразеологизам са саставницом *фластер* у језику-циљу утврђен делимични еквивалент на лексичком нивоу. Контрастирани пар фразеологизама *пратити*

(некога) као сена, одн. *folgen (jemandem) wie ein Schatten*, који означава ‚пратити некога стално, досађивати‘ представља пар делимичних еквивалента, с обзиром на то да се разликују на морфосинтаксичком нивоу, у различитој падежној рекцији глагола.

3.1.5.7.2. Концептуална анализа

Узрочно-последична веза између концепта *Наметљивост* и концепта *Наметљив однос* је разлог употребе истих компаративних фразеологизама. Човек који својим понашањем иритира пореди се у српском са лексемама *стеница, чичак, фластер, сена*, одн. *eine Klette, eine Scheißhausfliege, eine Wanze, ein Schatten* у немачком језику, чије се основно значење у датим фразеологизмима своди на значење њихових објективних својстава.⁵¹

3.1.5.8. Непоштовање

Потврђени компаративни фразеологизми се односе на човека који не уважава личност другог људског бића, не цени и не поштује. У српском језику се према том значењу издвајају КФ *поштовати као мртвог коња* и *понашати се као према (последњем) ђубрету*:

1) „Poštujte me kao mrtvog konja.“ (Михаиловић, Кад су цветале тикве: 35)

2) „[...] ali nije normalno da se prema ženi ponašaju kao prema đubretu, da je ponižavaju na najgore moguće načine!“ (www.superzena.b92.net, 18.06.2015)

Анализом речничког корпуса је у немачком језику забележен, а потом и у контролном корпусу потврђен глаголски компаративни фразеологизам *behandeln wie (den letzten) Dreck* „третирати као (последње) ђубре“:

1) „Die Stiefmutter soll den Jungen wie Dreck behandelt und ihm tagelang nichts zu essen gegeben haben.“ (www.bild.de, 06.03.2017)

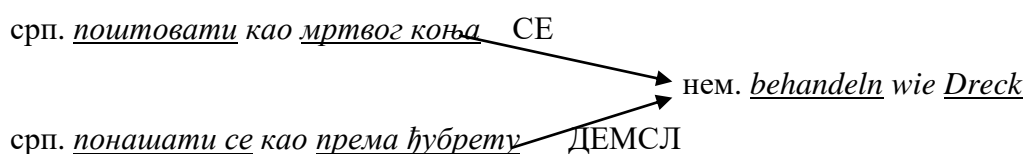
„Unser Chef ist bestimmt ein hervorragender Fachmann, aber er behandelt seine Mitarbeiter wie den letzten Dreck.“ (Мразовић, Приморац 1991: 211)

3.1.5.8.1. Тип еквиваленције

Кад је реч о полазном фразеологизму у српском језику *поштовати као мртвог коња*, контрастивном анализом је у односу на циљни КФ *behandeln wie Dreck* утврђена

⁵¹ Детаљнија концептуална анализа извршена је раније у раду (в. 3.1.1.13.2).

подударност на семантичкој равни, док се контрастирани КФ разликују на осталим нивоима. С друге стране, у другом полазном фразеологизму је као *tertium comparationis* употребљен рефлексивни глагол *понашати се* (субјекатска допуна и предлошка допуна), који квалификује предлошка фраза *према (последњем) ђубрету*, где је атрибут *последњи* факултативна компонента фразеологизма, док је у немачком КФ употребљен глагол *behandeln* „третирати“ који има другачији реченични план (субјекатску допуну и допуну у акузативу), а у поредбеном делу је употребљена именичка фраза *(den letzten) Dreck*, те контрастивна анализа показује разлике на морфосинтаксичком и лексичком нивоу:

3.1.5.8.2. Концептуална анализа

Концепт *непоштовање* обухвата компаративне фразеологизме у српском у којима се појављују поредбене компоненте *мрвог коњ* и *последњем ђубрету*, одн. *Dreck* у немачком језику. Лексема *коњ* је симбол јачине, поноса, коју атрибут *мртав* детерминише у смислу губљења наведених одлика, стога поредбена компонента означава управо супротно од оног што означава управни глагол и може се закључити да у основи семантичке транспозиције лежи иронија. У потоњем случају у српском и у фразеологизму у немачком језику, у центру семантичке транспозиције је конотативни потенцијал лексеме *ђубре*, будући да представља ствар коју је човек бацио, при чему атрибут *последњем* у српском језику интензификује значење фразеологизма.

3.1.5.9. Неслога

Различитости између људи воде неслози и размирицама, што је изражено следећим компаративним фразеологизмима у српском језику *слагати се као пас и мачка/мачка и пас*, *слагати се као рогови у врећи*:

1.а) „SLAŽU SE KAO PAS I MAČKA: Ovih 17 gifova će vam ulepšati ponedeljak, najgori dan u nedelji.“ (www.telegraf.rs, 16.05.2016)

б) „Izreka “slažu se kao mačka i pas” ne mora uvek biti verodostojna u stvarnom životu. Međutim, ove dve vrste najbolje će se slagati ako se poznaju od malih nogu.“ (www.b92.net, 16.02.2017)

2) „Blizanci se mogu slagati i kao rogovu u vreći, a da ne žele da se razdvoje.“
(www.zena.blic.rs, 01.04.2014)

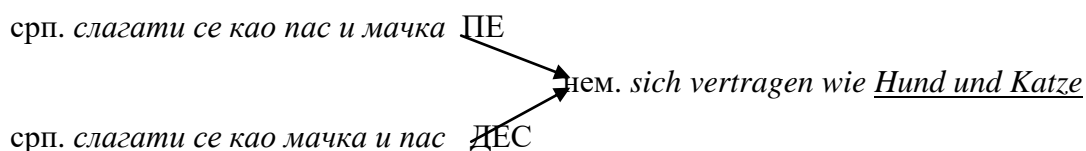
Анализом немачког контролног корпуса забележени су *leben wie Hund und Katze* „живети као пас и мачка“, *sich vertragen wie Hund und Katze* „подносити се као пас и мачка“:

1) „Die vertragen sich wie Hund und Katz - bedeutet, dass man überhaupt nicht miteinander klar kommt. Doch die Kommunikation zwischen den [...] (www.mdr.de, 24.11.2015)

2) „Sein Vater war ein Deutscher. Die Mutter war Amerikanerin. Und die beiden leben wie Hund und Katze miteinander.“ (E. Kästner, Klassenzimmer, S. 13. Мразовић, Приморац 1991: 437); „Wie Hund und Katz' - für ausgeprägte Harmonie und liebevollen Umgang miteinander steht dieses Sprichwort nun gerade nicht.“ (www.rp-online.de, 16.04.2013)

3.1.5.9.1. Тип еквиваленције

У српском компаративном фразеологизму употребљен је глагол *slagати се*, док се у поредбеном делу појављује именичка компонента *пас и мачка* као и њена варијанта *мачка и пас*. Контрастивном анализом установљен је потпуни еквивалент у језику-циљу, будући да се у немачком језику у првом наведеном фразеологизму употребљава глагол *sich vertragen* „подносити се, slagати се“, а као comparatum појављује се именичка фраза *Hund und Katze* „пас и мачка“, при чему се, уколико се у анализи полази од компаративног фразеологизма са поредбеном компонентом *мачка и пас*, утврђују разлике у редоследу компонената поредбених делова датих фразеологизама, те у том случају можемо констатовати тип делимичне еквиваленције на синтаксичком нивоу:

У другом циљном фразеологизму утврђене су разлике у употреби глаголске компоненте, *leben* „живети“, те је установљена делимична еквиваленција на лексичком нивоу за први контрастирани пар фразеологизама, док су у другом случају због различитог редоследа компонената у поредбеним деловима фразеологизама, осим лексичких разлика установљене такође синтаксичке разлике:

срп. слагати се као пас и мачка ДЕЛ
 срп. слагати се као мачка и пас ДЕЛС
 нем. leben wie Hund und Katze

Следећи полазни КФ у основи поређења садржи глаголску компоненту *слагати се*, док се као *comparatum* појављује именичка фраза *рогови у врећи*. Контрастирањем наведених компонената са компонентама циљних фразеологизама установљене су разлике на лексичком нивоу у поредбеном делу, тј. у српском *рогови у врећи*, одн. *Hund und Katze* у немачком језику, што води и разликама у сликовитости фразеологизама:

срп. *слагати се као рогови у врећи* → нем. *sich vertragen wie Hund und Katze* - ДЕЛ

Наредни пар компаративних фразеологизама има идентично значење, али потпуно различиту лексичку структуру, тј. утврђена је различита глаголска компонента, у српском *слагати се*, одн. *leben*, као и различита именичка компонента у поредбеним деловима (*рогови у врећи* одн. *Hund und Katze*), те је за овај пар установљен тип семантичке еквиваленције:

срп. *слагати се као рогови у врећи* → нем. *leben wie Hund und Katze* – СЕ

3.1.5.9.2. Концептуална анализа

У основи семантичке транспозиције датих фразеологизама лежи иронија, значење фразеологизма је супротно значењу управног глагола *слагати се* одн. *sich vertragen* у немачком језику, док је у случају где је управни глагол *leben* „живети“ значење модификовано у смислу „живети у свађи, неслози“.

Неслога се у оба језика пореди са односом *пса и мачке*, одн. *Hund und Katze*, што представља знање које припада целој језичкој заједници и представља сему колективне емпирије, те објашњава и велику сличност између компаративних фразеологизама у српском и у немачком језику у оквиру датог концепта.

Још се у српском језику неслога изражава фразеологизмом *слагати се као рогови у врећи*. У концептуалној анализи се полази од претпоставке да се рог заправо односи на кацигу са роговима које су носили ратници многих земаља, чак се у псалмима помиње рог који је симбол Божије најјаче одбране онима који га изазивају:

„Кажем хвалишама: не хвалите се,
и безаконицима: не дижите рога,

Не дижите у вис рога својега,
не говорите тврдоглаво“ (Псалми, 75, 4-5, Шевалије, Гербран 2004: 787).

У вези са претходно реченим, може се рећи да се у основи семантичке транспозиције наведеног фразеологизма налази представа о *рогу* као човеку, ратнику, који је кренуо у борбу, док *врећа* означава неминовност долажења до свађе или борбе, будући да је *врећа* предмет ограничен својом површином.

Напоменућемо да су забележени такође прилошки компаративни фразеологизми у српском језику *бити као овца међу вуковима*, док су у немачком језику ексцерпирана два прилошка компаративна фразеологизма *sein wie die feindlichen Brüder* „бити као завађена браћа“ и глаголски компаративни фразеологизам *leben wie die Eule unter Krähen* „живети као сова међу свракама“ са значењем „неслагање са околином, сви га прогоне и загорчавају му живот“, који нису осведочени писаном потврдом у језику, те се њихова употребна вредност доводи у питање.

3.1.5.10. Обмањивање

Концепт *обмањивање* обухвата више фразеолошких значења која су илустрована примерима из контролног корпуса. КФ се могу односити на човека који говори лажи са циљем да би обмануо, преварио неког, као и на човека који је превртљив, стално мења ставове. У српском језику то су *лагати као пас/кер*, *лагати као Минхаузен*, *бити љигав као јегуља*, *превијати се као црв*:

1) „Miličić: Poštujem Dudu, iako laže kao pas.“ (www.novosti.rs, 14.11.2011)

2) „Многи су говорили, па ништа. Окривљени пред судом може да се брани како му падне на памет, да конструише, измишља, показује своје илузије као стварност. Да лаже као барон Минхаузен.“ (www.politika.rs, 19.05.2014)

3) „Ili ga niko i ne štiti nego je ljigav kao jegulja pa pliva u politici vesto prikrivajući svoje malverzacije.“ (www.blic.rs, 30.08.2016)

4) „Gospodine, nisam dostojan – stenje Cekinar i klanja se do zemlje pred tetkom Juvaninom i previja se kao crv u blatu.“ (Ranko Marinković, Proze, Vainberger 2012: 104)

У немачком контролном корпусу потврђени су следећи компаративни фразеологизми *glatt sein wie ein Aal* „бити гладак као јегуља“, *lügen wie gedruckt* „лагати као штампан“, *sich winden wie ein Aal* „превијати се као јегуља“:

1) „Ihr Roman beschreibt ein Panoptikum der Tricks und des Wahnsinns der Antragsteller, die lügen wie gedruckt, um, von gesinnungsethisch getriebenen Sozialarbeitern flankiert, am Ende durchzukommen.“ (www.welt.de, 23.06.2016)

2) „Jedes Memory-Pärchen spielt freilich auf eine angebliche negative Eigenschaft von Faymann an („Kronen Zeitung“, EU-Flagge oder ein Aal – weil Faymann „glatt wie ein Aal“ sein soll).“ (www.diepresse.co, 20.09.2008)

3) „Blöd nur, wenn man sich schon beim Aussprechen des Problems winden muß wie ein Aal, weil man bisher gewohnt war, die Tatsachen und jeden, der sie beim Namen genannt hat, als „rassistisch“ zu denunzieren.“ (www.jungfreiheit.de, 10.10.2016)

3.1.5.10.1. Тип еквиваленције

Наведени примери потврђени су и контрастирани у поглављу *Карактерне особине људи - Лажљивост* (в. 3.1.1.8), али својим значењем спадају и у концепт *Обмањивање*.

Контарстирајући јединице фразеологизама који се односе на особу која користећи лажи има циљ да обмане, утврђене су разлике са становишта лексике и то у поредбеном делу, тј. у срп. *pac/ кер* и *Минхаузен* одн. у нем. *gedruckt*, те су установљени делимични еквиваленти на лексичком нивоу (в.3.1.1.8.1).

За разлику од претходног случаја, придевски фразеологизми у српском *бити љигав као јегуља* одн. *glatt sein wie ein Aal* у немачком језику са значењем „који је превртљив“ (Мразовић, Приморац 1991: 14) фунгирају као делимични еквиваленти на лексичком нивоу због разлике у употреби придевске компоненте, док се контрастирани глаголски фразеологизми разликују, са становишта лексике, у поредбеном делу, те и они граде однос делимичне еквиваленције (в. 3.1.1.20.1).

3.1.5.10.2. Концептуална анализа

Дат концепт обједињује фразеологизме забележене у оквиру концепта *лажљивост* (в.3.1.1.8) и *превртљивост* (в.3.1.1.20), с обзиром на то да наведене карактерне особине представљају узрок, а ,обманути некога“ последицу тога.

Човек који vara и обмањује пореди се са лексемом *Минхаузен* у оба језика, с тим што у немачком језику нису пронађене одговарајуће писане потврде.

Као што се из приложеног може видети, у поредбеним деловима могу се наћи такође зооними *пас* или *кер*, *јегуља* и *црв*, док је у немачком језику поред зоонима *ein Aal* употребљен и партицип перфекта глагола *drucken*, о чему је већ било речи.

3.1.5.11. Отуђеност

Алијенација или отуђеност људи изражена је следећим компаративним фразеологизмом у српском језику *живети као пустињак*:

1) „Šarić je živeo kao pustinjak.“ (www.blic.rs, 29.04.2016)

3.1.5.11.1. Тип еквиваленције

Будући да у језику-циљу не постоји одговарајући фразеолошки материјал, који је потврђен у контролном корпусу, за дати полазни фразеологизам утврђује се НЕ, док је као описни еквивалент предложена глаголска фраза *einsam leben* „живети усамљено“.

3.1.5.11.2. Концептуална анализа

Отуђеност се у српском језику изражава КФ *живети као пустињак*. У мотивационој бази датог фразеологизма лежи значење лексеме *пустинњак* „који је прави посвећеник издвојен из света и одвојен од својих страсти“ (Шевалије, Гербран 2004: 761). У немачком речнику регистрован је глаголски компаративни фразеологизам *leben wie die Heitzelmännchen* у дословном преводу „живети као кућни дух“ са значењем „живети сам“, али није потврђен у контролном корпусу. Сложеница *die Heitzelmännchen* се према народском веровању односи на мале кућне духове који су добротинитељи људима и настала је од мушког имена *Heinz*, што је краћи облик имена *Heinrich*, а потом је од милоште добијен надимак *Heinzel* (Дуден 7, 1989: 277).

3.1.5.12. Оштро критиковање

У значењу „који спроводи закон строже него што је то законодавац предвидео, који је претерано критичан, претерано строг“ (Мразовић, Приморац 1991: 639, 649) потврђен је један придевски компаративни фразеологизам у српском контролном корпусу *бити гори од Турчина*:

1) „Dragomir Anđelković: Berlin gori od Turčina.“ (www.novosti.rs, 12.02.2015); „Postoji ona stara da je poturica gori od Turčina, i još jednom se pokazala tačnom.“ (www.naslovi.net, 20.06.2016)

У немачком језику забележен је такође придевски компаративни фразеологизам *päpstlicher sein als Papst* „бити већи католик од папе“:

1) „Wie Franziskus die geöffnet habe , müssten auch die Bruderschaften aus ihrem brüderlichen Selbstverständnis heraus auf andere , auch Andersgläubige, zugehen, hieß es. „Wir dürfen nicht päpstlicher sein als der Papst“, erklärte Vogt“ (www1.wdr.de,12.03.2017); Er ist ein unerbittlicher Kritiker und oftmals ist er sogar päpstlicher als der Papst. (Мразовић, Приморац 1991: 640)

3.1.5.12.1. Тип еквиваленције

Будући да су и у српском и у немачком језику придевске компоненте изражене у компаративу, у функцији *comparator*-а се у српском јављају *од* или *него*, одн. *als* у немачком језику, док се у поредбеном делу у српском појављује етноним *Турчин* одн. лексема *der Papst* „папа“ у немачком језику.

Придевски компаративни фразеологизам у српском језику настао је редуцијом изреке *Потурица гори од Турчина*. Контрастирани фразеологизми имају идентично значење „бити претерано критичан, строг“, али будући да предлог *од* у српском језику регира именицу у генитиву и да су значења актуализована потпуно различитом лексиком, те је и сликовитост фразеологизама различита, реч је о семантичким еквивалентима:

срп. *бити гори од Турчина* → нем. *päpstlicher sein als der Papst*- СЕ

3.1.5.12.2. Концептуална анализа

Оштро критиковање се у српском језику изражава фразеологизмом *бити гори од Турчина*. КФ је настао редуцијом изреке *Потурица гори од Турчина* и у његовој позадини се налази чињеница да су за време османлијске власти многи Срби прелазили у муслиманску веру, тачније потурчивали се, при чему су морали доказивати да су достојни муслиманске вере.

Из немачког контролног корпуса је у оквиру датог концепта издвојен компаративни фразеологизам *päpstlicher sein als der Papst*. Значење лексема *der Papst*

мотивише настанак фразеолошког значења, будући да је папа поглавар римокатоличке цркве који живи смерно, светитељски и поштује сва црквена правила.

3.1.5.13. Поверљив однос

У оквиру датог концепта издвојени су компаративни фразеологизми који се могу односити на човека који је поверљив, који упорно ћути кад је реч о одређеној теми. У српском контролном корпусу потврђени су *бити нем/ ћутљив као риба, ћутати као риба, ћутати као заливен*:

1) „O ulogama Glogovca novinari mogu da ispituju do mile volje, ali kada se povede reč o njegovom privatnom životu, glumac postaje nem kao riba.“ (www.vesti-online.com, 17.08.2016)

2) „Pozivajući se na policijski izvor, list piše da Milenković od hapšenja "ćuti kao riba o slučaju Djindić", a da je u vezi sa svojim boravkom u Grčkoj [...]“ (www.b92.net, 13.08.2004)

3) „I dok se slikama sa venčanja hvalila na sva zvona, Dara Bubamara o navodnom razvodu od supruga Milana Kesića ćuti kao zalivena.“(www.vesti-online.com, 17.08.2016); „Ćuti kao zaliven" Kremlj ćuti kao zaliven.“ (www.blic.rs, 17.06.2016)

Потврђени компаративни фразеологизми у немачком језику су *stumm sein wie ein Fisch* „бити нем као риба“, *verschwiegen sein wie ein Grab* „бити ћутљив као гроб“, *schweigen wie ein Grab* „ћутати као гроб“:

1) „Normalerweise wären solche Ermittlungen ein gefundenes Fressen für Grillo, um traditionelle Parteien anzugreifen – diesmal ist der Genueser Ex-Komiker stumm wie ein Fisch.“ (www.tagesspiegel.de, 19.12.2016)

2) „Er ist tiefgründig, rätselhaft und verschwiegen wie ein Grab.“ (www.frauenzimmer.de, 20.12.2016)

3) „Jedoch ist zu bezweifeln, dass der 36-Jährige Auskunft geben würde. Kushner kann schweigen wie ein Grab.“ (www.wp.de, 11.01.2017)

3.1.5.13.1. Тип еквиваленције

Кад је реч о наведеним фразеологизмима, у првом реду, може се говорити о карактерној особини *Ћутљивост* (в. 3.1.1.26), а у другом, о поверљивости између људи. Полазни придевски фразеологизам *бити нем као риба*, за разлику од циљног придевског

фразеологизма *verschwiegen sein wie ein Grab*, са којим гради однос семантичке еквиваленције, поклапа се на свим нивоима са фразеологизмом *stumm sein wie ein Fisch*, док је за глаголске компаративне фразеологизме *ћутати као риба*, *ћутати као заливен* утврђен делимични еквивалент на лексичком нивоу у језику-циљу *schweigen wie ein Grab*.⁵²

3.1.5.13.2. Концептуална анализа

Као што се из контрастивне анализе може приметити, поредбена компонента многих наведених фразеологизама је лексема *риба*, која се због своје неспособности да говори налази у мотивационој бази фразеологизама оба језика. У српском језику се још употребљава компаративни фразеологизам *ћутати као заливен*, који је мотивисан чињеницом да су у циљу затварања некада предмети заливени оловом, те се лексема *заливен* у пренесеном значењу односи на човека чија су уста заливена оловом (в.3.1.1.26.2).

У основи семантичке транспозиције фразеологизама у немачком језику са поредбеном јединицом *ein Grab* налази се метонимија, будући да се гроб односи на мртвог човека.

3.1.5.14. Слога

Кад је реч о слози, говоримо о складном односу између људи који су веома блиски, нераздвојни, људи који деле и добро и зло, што се изражава у српском језику компаративним фразеологизмима *слагати се као прст и нокат*, *слагати се као нокат и месо*, *живети као голуб и голубица*, *живети као са братом*:

1) „U Srbiji postoji i izraz „slažu se kao prst i nokat [...] Ima. Možda je gruba stilska figura, ali kako zameriti noktu što brani tkivo. To je ta srpska surovost i isključivost prema ostalim religijama, jer su Vas one kinjile. Ima tu nečeg iracionalnog.“ (www.danas.rs, 19.10.2009)

2) „U svojim bolno napadnim nastojanjima da budu maksimalno politički korektni, Diznijevci su svojoj prvoj crnoj junakinji isisali svaki karakter i šarm, a američki jug 20-ih (možda ne baš najsrećnije odabrano okruženje za prvi afro-američki Disneyjev klasik) pretvorili u veselo, šareno mesto, gde se crna posluga i njihovi debeli beli tlačitelji slažu kao nokat i

⁵² Контрастивна анализа је детаљно обрађена у поглављу 3.1.1.26.

meso.“ (www.popboks.com, 01.02.2010); PANINI MANIJA: Mundijal i sličice kao nokat i meso. (www.mozzartsport.com, 21.04.2014); „Posle ovog filma o jeleni mnogima će biti jasnije [...] "Zoran i ja smo kao nokat i meso [...]" (www.naslovi.net, 03.05.2016)

3) „Složno, kao golubica i golub, nevjerovatno vezani, on lučki radnik, ona domaćica. Možda su bili rastavljeni najviše 15 dana u cijelom životu, u tih zajedničke 64 bračne godine (plus ovih desetak dana, plus ono što je prethodilo braku...dodajem ja). Čudo jedno koliko su bili vezani i s koliko su međusobnog razumijevanja živili.” (www.jutarnji.hr, 10.01.2017)

4) „Одемо у манастир Фенек, и ја се одма састанем са Арсом Андрејевићем, с којим сам живео као с братом.” (Андрић, *О Његошу и Вуку* :50)

Анализа немачког контролног корпуса је показала да се у немачком језику појављују три глаголска компаративна фразеологизма која квалификују однос блискости и слоге. То су *zusammenhalten wie Pech und Schwefel* „држати се заједно као катран и сумпор“, *zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen* „пристајати једно другом као пар старих ципела“, *zusammenpassen wie Topf und Deckel* „пристајати једно другом као лонац и поклопац“:

1) „In der Volksschule ging das mit der Diskriminierung weiter, aber da hatte sie Sascha, der wie sie an Skoliose litt. Die beiden hielten zusammen wie Pech und Schwefel.“ (www.wien.orf.de, 11.11.2016); „Richtige Freunde also hielten zusammen wie Pech und Schwefel. Fast biblisch geht es weiter: "Fründe en der Nut, jon'er 100, 100 op e Lut", also: An Freunden in der Not gehen von 100 nur wenige in ein Lot. Heißt im Klartext: Im Zweifel bleiben eher wenige übrig.“ (www.katolisch.de, 25.11.2016)

2) Ziehen zwei einträchtig am gleichen Strang, ist es ein hübsches Gespann ... passen sie zusammen wie ein Paar alte Latschen, sind sie ein Herz und eine Seele. (Muttersprache, 4/1964, S. 115., Мразовић, Приморац 1991: 520); „Doch zeigt *sie* eines: Der FC Bayern und Heynckes gehören offenbar zusammen wie ein paar alte bequeme Latschen.“ (www.abendblatt.de, 18.10.2011)

3) Manchmal kann es karriereträchtig sein, wenn Thema und Arbeitgeber gerade nicht wie Topf und Deckel zusammenpassen. Einige Unternehmen wie die Beratungsfirma McKinsey werben damit, gezielt nach Exoten zu suchen. (www.spiegel.de, 09.06.2009); Diese zwei Menschen würden zusammenpassen wie Topf und Deckel. (www.focus.de, 29.06.2015)

3.1.5.14.1. Тип еквиваленције

Контрастивном анализом установљено је да се у основи поређења полазних фразеологизама употребљавају глаголи *слагати се* и *живети*, одн. *zusammenhalten* „држати се заједно“ и *zusammenpassen* „пристајати једно другом, слагати се“ у циљним фразеологизмима. У српском језику се уз рефлексивни глагол *слагати се* могу појавити у улози *comparatum*-а именичке фразе *нокат и месо* и *прст и нокат*, док уз глагол *живети* алтернирају именичка фраза *голуб и голубица* и предлошка фраза *са братом*. У немачком језику глагол *zusammenhalten* квалификује именичка компонента *Pech und Schwefel*, у дословном преводу „катран и сумпор“, док је значење другог глагола *zusammenpassen* модификовано именичким компонентама *ein Paar alte Latschen* „пар старих ципела“ и *Topf und Deckel* „лонац и поклопац“.

На основу утврђених потпуних разлика у лексици, које евоцирају различите слике у подлози датих фразеологизама, као и морфолошких разлика, установљен је тип семантичке еквиваленције кад је реч о првом фразеолошком пару: *слагати се као прст и нокат*, одн. *zusammenhalten wie Pech und Schwefel*. Полазни КФ и последња два КФ у језику-циљу граде однос делимичних еквивалената на морфолошком и лексичком нивоу како због делимичних разлика на лексичком нивоу тако и због морфолошких разлика услед рефлексивности управног глагола полазног фразеологизма:

нем. *zusammenhalten wie Pech und Schwefel* - СЕ
срп. *слагати се као прст и нокат* ↔ нем. *zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen* - ДЕМЛ
нем. *zusammenpassen wie Topf und Deckel* – ДЕМЛ

Кад је реч о полазном КФ *слагати се као нокат и месо*, у језику-циљу је такође утврђен семантички еквивалент у односу на први циљни КФ (у српском, рефлексивни глагол у улози *tertium comparationis* *слагати се*, одн. *zusammenhalten*, у немачком језику, као и потпуно различите поредбене компоненте: *нокат и месо* одн. *Pech und Schwefel*), док је у односу на последња два КФ установљен тип делимичне еквиваленције на морфолошком нивоу (у српском рефлексиван глагол *слагати се* одн. *zusammenhalten*, *zusammenpassen* у немачком језику) и лексичком нивоу (поредбене компоненте контрастираних фразеологизама: *нокат и месо* одн. *ein Paar alte Latschen* и *Topf und Deckel*):

нем. *zusammenhalten wie Pech und Schwefel* – СЕ
срп. *слагати се као нокат и месо* ↔ нем. *zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen* – ДЕМЛ
нем. *zusammenpassen wie Topf und Deckel* – ДЕМЛ

Контрастивна анализа полазних КФ *живети као голуб и голубица* и *живети као са братом* са циљним КФ указује на то да се контрастирани фразеологизми потпуно разликују на лексичком нивоу (у употреби су глаголске компоненте: у српском *живети* одн. *zusammenhalten*, *zusammenpassen* у немачком језику и у поредбеним деловима: *голуб и голубица, са братом* одн. *Pech und Schwefel, ein Paar alte Latschen* и *Topf und Deckel*), што неминовно води различитој сликовитости контрастираних фразеологизама. С једне стране, полазни КФ *живети као са братом* означава ‚живети у слози, у миру, у љубави, без интимних односа‘ (Матешић, 1982: 41), док КФ *живети као голуб и голубица* има значење ‚живети у љубави, добро се слагати‘ (Матешић, 1982: 161), с друге стране, циљни КФ *zusammenhalten wie Pech und Schwefel* има значење ‚*unerschütterlich zusammenhalten*‘ у дословном значењу „непоколебљиво се држати заједно“ (Дуден 11, 2008: 914), док КФ *zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen// Topf und Deckel* означавају ‚*sehr gut zusammenpassen*‘ ‚веома добро се слагати“ (Дуден 11, 2008: 915). Треба напоменути да контрастирани КФ поседују заједничку, тачније централну сему ‚бити сложни, бити заједно‘, док се семе на периферији значења не подударају, те је реч о парцијалној семантичкој еквиваленцији:

	нем. <i>zusammenhalten wie Pech und Schwefel</i> – СЕ
срп. <i>живети као голуб и голубица</i> //	↔ нем. <i>zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen</i> – СЕ
<i>живети као са братом</i>	нем. <i>zusammenpassen wie Topf und Deckel</i> – СЕ

3.1.5.14.2. Концептуална анализа

Анализа корпусног материјала је показала да на овом концептуалном пољу оперишу искључиво глаголски компаративни фразеологизми са глаголима *слагати се, живети* у српском, одн. *zusammenhalten* и *zusammenpassen* у немачком језику у основи поређења. Поредбене компоненте полазних фразеологизама *слагати се као нокат и месо// прст и нокат*, као и поредбене компоненте циљних фразеологизама *zusammenhalten wie Pech und Schwefel* и *zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen// Topf und Deckel* интензивирају и квалификују управни глагол у значењу ‚бити веома близак, бити нераздвојан са неким‘. Кад је реч о поредбеној компоненти у циљном фразеологизму *Pech und Schwefel* „катран и сумпор“, треба напоменути да се она такође употребљава као такозвани биноминални пар и да постоји недоумица око мотива њене употребе у датом фразеологизму. С једне стране, претпоставка је да фразеолошко значење почива на

веровању да се пакао састоји из горећег катрана и сумпора, при чему у обзир долази и објективно својство катрана лепљивост. С друге стране, фразеологизам је можда настао по аналогији са арахичним фразеологизмом *brennen wie Pech und Schwefel* „горети као катран и сумпор“ (Дуден 11, 2008: 914). У немачком језику се људи који имају складан однос пореде још са компонентама *ein Paar alte Latschen* „пар старих ципела“ и *Topf und Deckel* „лонац и поклопац“, где разлог избора лексике датих поредбених компонената лежи у утемељеним друштвеним стереотипима и уверењема.

КФ *живети као голуб и голубица* реализован је у контекстуализованом примеру у редукованој форми, у којем поредбена компонента симболизује мир⁵³ и у том смислу квалификује значење управног глагола, док је КФ *живети као са братом* мотивисан асоцијативно-конотативним потенцијалом („блиско, сложно“) поредбене компоненте.

Још је из немачког речничког корпуса ексцерпиран, али не и потврђен у контролном корпусу, фразеологизам *zusammenpassen wie Jacke und Hose* „слагати се као јакна и панталоне“.

3.1.5.15. Супротност

Однос супротности огледа се у великим разликама кад се говори о карактерним цртама човека, социјалном статусу и мишљењу и он је изражен следећим компаративним фразеологизмима у српском језику *бити различити као небо и земља*, *бити различити као Бог и шеширџија*:

1) „Lustig i Dencinger - različiti kao nebo i zemlja, u istom filmu.“ (www.b92.net, 10.02.2014)

2) „Dragana i Selma su toliko razlicite kao Bog i sesirdzija!“ (www.telegraf.rs, 05.02.2016)

У немачком језику потврђен је један придевски компаративни фразеологизам *unterschiedlich sein wie Feuer und Wasser* „бити различити као ватра и вода“:

1) „Der weicht aus und nennt Marco Rubio, weil Illinois ein demokratisch gesinnter Staat ist. Der Dicke aber ist bekennender Republikaner. Er bevorzugt Trump und Ted Cruz, obwohl beide so unterschiedlich sind wie Feuer und Wasser. Darauf komme ich noch zu sprechen.“ (www.ef-magazin.de, 04.02.2016)

⁵³ Голуб је симбол љубави, мира, заштитник у неким религијама, док је голубица симбол Светог духа, чистоте и према Јеванђелу симбол безазлености. Голубица доноси маслинову гранчицу на крају приче о Нојевој барци, што означава мир и склад (Шевлије, Гербран 2004: 238)

3.1.5.15.1. *Тип еквиваленције*

Као *tertium comparationis* полазних фразеологизама употребљен је придев *различити*, одн. *unterschiedlich* „различит“ у циљном фразеологизму, док се у улози *comparatum*-а појављује именичка фраза у српском *небо и земља* или *Бог и шеширџија*, одн. *Feuer und Wasser* „ватра и вода“ у немачком језику. Можемо констатовати да су у првом случају утврђене разлике на лексичком нивоу, те говоримо о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу:

срп. *бити различити као небо и земља* → нем. *unterschiedlich sein wie Feuer und Wasser* –ДЕЛ

Полазећи од другог компаративног фразеологизма у српском језику уочава се разлика на лексичком нивоу, будући да је у немачком фразеологизму употребљена поредбена компонента *Feuer und Wasser*, стога се дати фразеологизми такође веома разликују по својој сликовитости:

срп. *бити различити као Бог и шеширџија* → нем. *unterschiedlich sein wie Feuer und Wasser* – ДЕЛ

3.1.5.15.2. *Концептуална анализа*

С обзиром на то да су вода, ватра, ваздух и земља четири основна елемента природе, поредбене компоненте у српском *небо и земља*, одн. *Feuer und Wasser* у немачком језику припадају истом лексичком пољу, те је сликовитост контрастираних фразеологизама приближно идентична.

У оквиру датог концепта немачки и српски речници региструју већи број фразеологизама, али нису сви потврђени у контролном корпусу. У српском језику поред наведених фразеологизама забележени су такође глаголски компаративни фразеологизми *разликовати се као дан и ноћ*, *разликовати се као Бог и шеширџија*, *разликовати се као небо и земља*, и још један придевски компаративни фразеологизам *бити различити као дан и ноћ*, док је у немачком језику забележен именички фразеологизам *ein Unterschied wie Tag und Nacht* „разлика као дан и ноћ“. Компаративни фразеологизми представљају семантички провидна поређења јер се заснивају на знањима и феноменима који су укорењени у светској друштвеној заједници, стога су утврђене велике сличности између њих, осим у случају фразеологизма са саставницом *Бог и шеширџија*, где, како наводе Шевалије и Гербран (2004: 787, 932), шешир одговара улози круне која је знак моћи и

суверенитета, и некада је био тророги, а будући да се ђаво приказује као створење са роговима, успоставља се семантичка веза између лексеме *шеширџија* и лексеме *ђаво*. Из те перспективе је јасно како су повезани фразеолошко значење и значење базне синтагме.

3.2. Компаративни фразеологизми који се односе на предмете у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику

У датом поглављу се са становишта контрастивне и концептуалне анализе обрађују компаративни фразеологизми у српском и у немачком језику који се односе на предмете у значењу ‚свака материјална појава у простору и времену која се може осетити, запазити чулима, ствар‘ (РСЈ, 2007: 1007). Треба напоменути да се велики број фразеологизама, који су наведени у оквиру датог концепта, може односити на човека и на предмете, што је илустровано контекстуализованим примерима из контролног корпуса. У раду су анализирани компаративни фразеологизми који се односе на бистрину предмета, боју предмета, брзину, величину предмета, лепоту, количину предмета, оштрину, старост предмета, тежину предмета, тврдоћу и хладноћу предмета. Интересантно је да су, углавном, придевски компаративни фразеологизми ексцерпирани и осведочени писаним потврдама у оба језика, при чему већина квалификује и однос према човеку. Укупно 32 придевска и пет глаголских компаративних фразеологизама забележено је у српском речничком корпусу, од којих су 23 придевска и један глаголски КФ потврђени у контролном корпусу, док је у немачком језику забележен нешто мањи број фразеологизама, тачније 25 придевских и један глаголски компаративни фразеологизам, од којих се издвајају 5 придевских фразеологизама, будући да нису осведочена писаном потврдом у језику.

3.2.1. Бистрина предмета

Прозирност предмета изражава се следећим компаративним фразеологизмом *бити бистар као кристал*:

1) „Ovako bistar led kao kristal, zaista se jako retko viđa.“ (www.b92.net, 12.12.2014)

Анализом контролног корпуса у немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *klar sein wie Kristall* ‚бити бистар као кристал‘:

1) „Von Sonntag bis Dienstag war das Wetter wunderbar warm und *der See klar wie Kristall*. Am Mittwoch kam dann der Kälteeinbruch und [...]“ (www.herbststrasse.at, 26.10.2015)

3.2.1.1. Тип еквиваленције

Са становишта лексике наведени фразеологизми се потпуно подударају, тј. придевска компонента је идентична, у српском *бистар*, одн. *klar* у немачком језику, као и

именичка компонента у поредбеним деловима фразеологизама *кристал*, одн. *das Kristall*. Контрастивна анализа показује да постоје поклапања на семантичком, морфосинтаксичком нивоу као и у слици, те је реч о потпуним еквивалентима:

срп. *бити бистар као кристал* → нем. *klar sein wie Kristall* – ПЕ

3.2.1.2. Концептуална анализа

Речници оба језика бележе потпуно подударне компаративне фразеологизме, у српском *бити бистар као кристал*, одн. *klar sein wie Kristall* у немачком језику, а писане потврде сведоче о њиховој употребној вредности у језику. Будући да је кристал „симбол прозирности и чистоће, јасне идеје и бистра духа“ (Шевалије, Гербран 2004: 426), реч је о мотивацији на основу симбола, што у наведеном фразеолошком пару представља сему колективне емпирије јер спада у знање које припада целој језичкој заједници, те отуда и објашњење за потпуно поклапање фразеологизама у српском и у немачком језику. Немачки речници региструју још придевске КФ: *klar sein wie dicke Tinte*, *klar sein wie Klärchen*, *klar sein wie Kloßbrühe* који нису потврђени у оквиру датог концепта.

3.2.2. *Боја предмета*

У вези са бојом предмета потврђени су компаративни фразеологизми који се односе на предмете беле боје, црне боје и црвене боје.⁵⁴

3.2.2.1. Бела боја предмета

У српском контролном корпусу потврђен је следећи компаративни фразеологизам *бити бео као снег*:

1) „Postupak slobodno ponavljajte dok vam veš ne bude beo kao снег.“ (www.zena.blic.rs, 05.02.2017); Prospem li vino, zamirisaće beo čaršav kao снег po žitu nevidljivom, [...]“ (www.vreme.com, 30.11.2016)

Компаративни фразеологизам који је потврђен у контролном корпусу немачког језика је *weiß sein wie Schnee*, у дословном преводу „бити бео као снег“:

⁵⁴ Компаративни фразеологизми се могу односити такође на човека, што је утврђено проведеном анализом контролног корпуса (в. 3.1.2.1).

1) „Weiß wie Schnee [...] Auf Höhe der Ausfahrt Metz der Autobahn A13 in Richtung A3 sah es in den späten Abendstunden so aus, als ob ein kleiner Schneesturm darüber hinweggezogen sei. Es handelte sich jedoch um flüssige Kreide, die ein 44 Tonnen schwerer Lastkraftwagen verloren hatte.“ (www.wort.lu, 23.01.2017)

3.2.2.1.1. *Tip ekvivalencije*

Контрастивна анализа указује на то да је у датом случају реч о потпуним еквивалентима. Као *tertium comparationis* употребљен је придев у српском *бео* одн. *weiß* у немачком језику, док као *comparatum*-и, који се потпуно поклапају, функционирају именичке компоненте, у српском *снег* одн. *der Schnee* у немачком језику. Анализом контролног корпуса утврђено је да се оба придевска компаративна фразеологизма односе на предмете:

срп. *бити бео као снег* → нем. *weiß sein wie Schnee* – ПЕ

3.2.2.1.2. *Концептуална анализа*

Симболизам боја је универзалан, али тумачење боја може варирати од културе до културе, те бела боја представља дневну, позитивну и еволутивну снагу као код Наваха, док је у Африци бела боја мртвих, а у Шпанији и код старих муслимана боја жалости, како наводи магребски историчар Макари (Шевалије, Гербран 2004: 75-80).

У оба језика се бела боја ствари пореди са лексемом *снег*, одн. *Schnee*, која мотивише фразеолошко значење, будући да у фразеологизмима долази до изражаја њено објективно својство, бела боја снега.

3.2.2.2. *Црна боја предмета*

У српском језику потврђена су два компаративна фразеологизма која се односе на предмете црне боје и то су *бити црн као катран*, *бити црн као угаљ*:

1) „A povraćanje krvi ili crnog sadržaja, kao i pojava bordo-crvene ili kao katran crne lepljive stolice neprijatnog mirisa, ukazuje na pojavu krvarenja.“ (www.b92.net, 31.03.2012)

2) „Iako je pažljivo sastavljena od tri slike načinjene sa crvenim, zelenim i plavim filterima, fotografija je i dalje “crno-bela”. Kako se ispostavilo, 67P izgleda tamnosivo, a u stvarnosti je crna kao ugalj – rekao je naučnik Holger Sirks. (www.blic.rs, 14.12.2014)

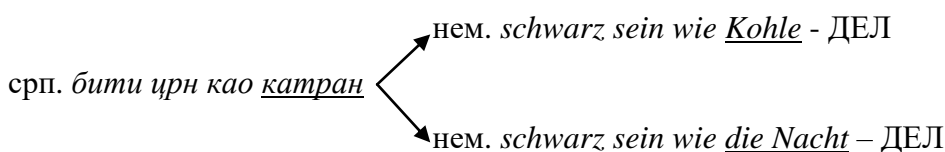
У оквиру датог концепта у немачком језику употребљавају се компаративни фразеологизми *schwarz sein wie Kohle* „бити црн као угаљ“, *schwarz sein wie die Nacht* „бити црн као ноћ“:

1) „Komet Halley: Ein Kern, so schwarz wie Kohle.“ (www.zeit.de, 21.03.1986)

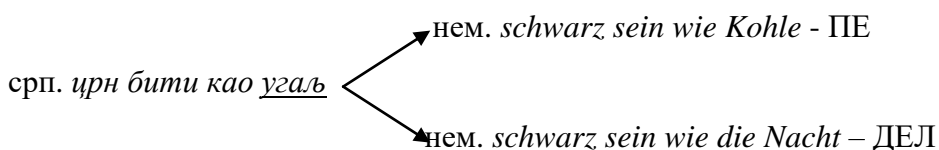
2) „Ein Ball, schwarz wie die Nacht.“ (www.meinbezirk.at, 23.01.2017); „Jegliche Steine und Äste begannen aufs Auto zu trommeln, und auf einmal kam eine schwarze Wand, schwarz wie die Nacht“, so schildert [...]“ (www.faz.de, 10.01.2017)

3.2.2.2.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis полазног фразеологизма је придев *црн* одн. придев *schwarz* у циљним фразеологизмима. Међутим, утврђене су разлике у употреби именичке компоненте у поредбеном делу, у српском *катран*, одн. *Kohle* „угаљ“ и *die Nacht* „ноћ“ у немачким фразеологизмима. С обзиром на то да су установљене разлике на лексичком нивоу, могу се констатовати делимични еквиваленти у језику-циљу:

У основи поређења наредног компаративног фразеологизма у српском језику употребљен је такође придев *црн*, уз који се у поредбеном делу појављује именица *угаљ*, те је у односу на компаративни фразеологизам са саставницом *Kohle* „угаљ“ у немачком језику утврђена потпуна еквиваленција, док се од другог циљног фразеологизма разликује у поредбеној компоненти:

3.2.2.2.2. Концептуална анализа

Супротне боје као што су бела и црна симболизују унутрашњи дуализам бића, и сукоб снага на свим нивоима постојања. Према К. Г. Јунгу црна боја је место клијања, тј. боја порекла, док је у Африци то боја ноћи, боја искушења, патње и мистерија (Шевалије, Гербран 2004: 78). За разлику од претходног тумачења боја, у наведеним фразеологизмима мисли се на црну боју у физичком смислу, а не на конотације које она носи са собом.

Као што се из приказаних примера може видети, црна боја предмета се у српском језику изражава у поређењима са лексемама *угаљ* и *катран*, одн. са лексемом *Kohle* „угаљ“ и лексемом *die Nacht* „ноћ“ у немачком језику, чије се предметно значење сужава на значење њихових доминантних особина у датим фразеологизмима.

3.2.2.3. Црвена боја предмета

Анализом српског контролног корпуса забележен је један компаративни фразеологизам *бити црвен као крв*:

1) „Prirodni fenomen: Jezero Tuz crveno kao krv.“ (www.n1info.com, 20.07.2015); „Jedan deo najduže reke u Kini, Jangcea, postao je crven kao krv, a niko ne zna pravi razlog za to. Sveža voda povremeno može postati krvavo crvena iz bioloških razloga, uglavnom zbog povećanog broja bakterija kada u vodi nema dovoljno kiseonika“ (www.b92.net, 10.09.2012)

У немачком језику потврђен је компаративни фразеологизам *rot sein wie Blut*, у дословном преводу „бити црвен као крв“:

1) „Ein beflecktes Kleid, rot wie das Blut und die Leidenschaft, trägt Maria Stuart, die Königin von Schottland, die Katholikin, die gefangen ist und vom Schafott bedroht.“ (www.landeszeitung.de, 29.03.2016)

3.2.2.3.1. Тип еквиваленције

Са контрастивне тачке гледишта, утврђена су потпуна поклапања у односу на придевску компоненту која је употребљена као *tertium comparationis*, у српском *црвен*, одн. *rot* у немачком језику, као и у односу на поредбене делове контрастираних фразеологизама, *крв* одн. *das Blut* „крв“. Стога је установљен тип потпуне еквиваленције за дати фразеолошки пар:

срп. *бити црвен као крв* → нем. *rot sein wie das Blut* – ПЕ

3.2.2.3.2. Концептуална анализа

Црвена боја предмета пореди се са лексемом у српском *крв*, одн. *das Blut* у немачком језику. Стога је јасна веза између конкретног значења базне синтагме и пренесеног значења фразеологизма, будући да је крв црвене боје, што је њено објективно својство.

3.2.3. Брзина предмета

Кад је реч о брзини, у српском контролном корпусу потврђен је компаративни фразеологизам *бити брз као муња* који се може односити и на човека и на предмете:

1) „BRZ KAO MUNJA, LEP KAO SLIKA: HTC One M9 је SAVRŠEN u svakom smislu.“ (www.telegraf.rs, 15.5.2015)

По свом значењу издваја се у немачком језику компаративни фразеологизам *schnell sein wie der Blitz* „бити брз као муња“:

1) „Schnell wie der Blitz: Bei der dritten Auflage des Opel-Fantreffens Motorcity Opelshow gibt es morgen mit dem Start der ersten Oldtimer-Rallye eine Premiere.“ (www.fr.de, 13.11.2009)

3.2.3.1. Тип еквиваленције

У основи поређења полазног фразеологизма употребљен је придев *брз*, одн. придев *schnell* у циљном фразеологизму, док је у поредбеном делу именица у српском *муња* одн. именица *der Blitz* у немачком језику. Контарстирањем компонената датих фразеологизама може се утврдити тип потпуних еквивалената:

срп. *бити брз као муња* → нем. *schnell sein wie der Blitz* – ПЕ

3.2.3.2. Концептуална анализа

У оба језика се брзина предмета пореди са лексемом *муња* одн. *der Blitz*. Асоцијативно-конотативни потенцијал лексеме мотивише настанак датих фразеологизама, а детаљно проведена анализа је у поглављу *Физичке особине човека* (в. 3.1.2.5.2).

3.2.4. Величина предмета

За наведени концепт забележени су компаративни фразеологизми који је односе на велике предмете. У српском контролном корпусу потврђен је један компаративни фразеологизам *бити велик као кућа*:

1) „Nama је svaki dinar veliki kao kuća. Sami smo, a često i usamljeni, jer u Leskovcu nemamo nikog od rodbine.“ (www.vesti.com, 25.01.2017)

„Amerikanac oborio dobitak velik kao kuća!“ (www.mozzartsport.com, 29.04.2016)

Анализом немачког контролног корпуса потврђен је такође један компаративни фразеологизма *groß sein wie ein Haus* „бити велик као кућа“:

1) „Ein Magister, immer gegen das Abschreiben und fürs Moralische, und dann alles ein Schwindel so groß wie ein Haus.“ (Gaiser, Der Schlußball, S. 201., Мразовић, Приморац 1991: 397)

„Ballonstart: Ein Ballon, groß wie ein Haus.“ (www.stuttgarter-zeitung.de, 26.05.2016)

3.2.4.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа показује да се дати фразеологизми потпуно поклапају, будући да је придевска компонента у основи поређења идентична, у српском *велики*, одн. *groß* „велики“ у немачком језику, као и именичке компоненте у улози *comparatum*-а, *кућа* одн. *ein Haus* „кућа“. На основу контрастираних јединица наведених фразеологизама можемо констатовати потпуне еквиваленте:

срп. *бити велики као кућа* → нем. *groß sein wie ein Haus* – ПЕ

3.2.4.2. Концептуална анализа

Величина предмета изражена је следећим компаративним фразеологизмима: у српском језику *бити велик као кућа*, *бити велик као гора*, *бити велик као дечији гроб*⁵⁵, од којих је само први КФ потврђен у контролном корпусу. У немачком језику је поред осведоченог компаративног фразеологизма *groß sein wie ein Haus* из речничког корпуса ексцерпиран и компаративни фразеологизам *groß sein wie das Heidelberger Faß* „бити велики као хајделбершко буре“. У основи датих фразеологизама су семантички провидна поређења која су мотивисана на основу објективних својстава поредбених компонената.

3.2.5. *Количина предмета*

Значење „мноштво чега (обично безвредног)“ (РСЈ, 2007: 934) изражава се глаголским компаративним фразеологизмом *има (нечега) као плевe*, који је потврђен у контролном корпусу:

1) „Zato ne iznenađuje što priča o seksu i alkoholu ima ko pleve.“ (www.vice.com, 12.11.2015)

⁵⁵ КФ се односи на величину ципела.

У немачком контролном корпусу потврђен је глаголски компаративни фразеологизам *es gibt (etwas) wie Sand am Meer*:

1) „Bücher bezüglich der Thematik gibt es wie Sand am Meer, doch guter Rat muss sprichwörtlich nicht teuer sein.“ (www.osthessen-news.de, 31.03.2017)

3.2.5.1. Тип еквиваленције

У оба језика је реч о троделним компаративним фразеологизмима са реченичном структуром. Управни глагол полазног фразеологизма је финитни глаголски облик *има* одн. *es gibt* „има“ у циљном фразеологизму, те је разлика установљена у глаголској рекцији, с обзиром на то да глагол *има* регира допуну у генетиву, док глагол *es gibt* захтева допуну у акузативу. Са становишта лексике, у поредбеном делу уочена је различита именичка компонента, у српском *плевe* одн. *Sand am Meer* „песка на мору“ у немачком језику, те је за контрастирани пар фразеологизама уврђен тип делимичне еквиваленције на морфосинтаксичком и лексичком нивоу:

срп. *има (чега) као плевe* → нем. *es gibt (etwas) wie Sand am Meer* – ДЕМСЛ

3.2.5.2. Концептуална анализа

Кад је реч о количини предмета, из српског речничког корпуса ексцерпирани су компаративни фразеологизми, од којих је само први осведочен писаном потврдом у језику *има (чега) као плевe, има (чега) као песка на мору, има (чега) као блата, има (чега, кога) као гњилих крушака, има (чега) као корова*, док је у немачком језику ексцерпиран и потврђен један компаративни фразеологизам *es gibt (etwas) wie Sand am Meer*. Поредбене компоненте мотивишу настанак фразеолошког значења у смислу њихове непретројивости.

Напоменућемо још да је фразеологизам *има (чега, кога) као гњилих крушака* настао од фразеологизма *падати као гњила крушка* са значењем ‚олако‘, у чијој мотивационој бази лежи чињеница да крушке брзо труле и лако и брзо отпадају са дрвета.

3.2.6. Лепота предмета

Анализом српског контролног корпуса у овире датог концепта потврђен је компаративни фразеологизам *бити леп као слика*:

1) „BRZ KAO MUNJA, LEP KAO SLIKA: HTC One M9 je SAVRŠEN u svakom smislu.“ (www.telegraf.rs, 15.5.2015)

Из немачког контролног корпуса издвојен је компаративни фразеологизам *schön sein wie ein Engel* „бити леп као анђео“:

1) „Die Millenniums-Frisur: Schön wie ein Engel.“ (www.abendblatt.de, 08.12.1999)

3.2.6.1. Тип еквиваленције

Tertium comparationis фразеологизма у српском језику је придев *леп*, одн. *schön* „леп“ у немачком језику, док је у поредбеним деловима контрастираних фразеологизама употребљена именица *слика*, одн. именица *ein Engel* „анђео“. Контрастивна анализа указује на то да наведене фразеологизме карактерише употреба различите именичке компоненте у поредбеном делу, те су у питању делимични еквиваленти:

срп. *бити леп као слика* → нем. *schön sein wie ein Engel* - ДЕЛ

3.2.6.2. Концептуална анализа

Лепота предмета се у српском језику изражава фразеологизмима *бити леп као слика*, *бити леп као у причи*, *бити леп као сан*, одн. *schön sein wie ein Engel* „бити леп као анђео“ у немачком језику. У оквиру датог концепта у контролном корпусу регистрован је једино први КФ. Концептуална анализа је детаљно проведена раније у раду (в. 3.1.2.12.2), осим за компаративни фразеологизам *бити леп као у причи*, у којем поредбена јединица у *причи* сугерише на нешто нестварно, измишљено, те је он мотивисан на сличан начин као компаративни фразеологизам са поредбеном компонентом *сан*.

У немачком језику лепота предмета је изражена компаративним фразеологизмом *schön sein wie ein Engel* „бити леп као анђео“, о чему је било речи.

3.2.7. Оштрина предмета

У оквиру концепта *Оштрина предмета* потврђени су следећи компаративни фразеологизми у српском језику *бити оштар као жилет*, *бити оштар као бритва*:

1) „Mali, ali oštar kao žilet zato se i zove Razer Blade!“ (www.itnovine.com, 07.07.2013); „ONI ŽELE DA VAS UBIJU: Brdo oštro kao žilet, jezero koje ključa!“ (www.telegraf.rs, 07.04.2015)

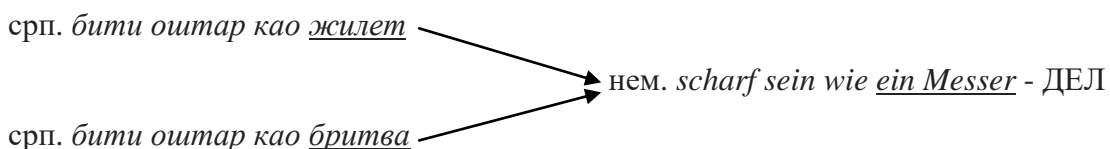
2) „Lim oštar kao britva sa ZET-ovog displeja dječaku rasparao čeljust.“ (www.jutarnji.hr, 04.05.2009)

Анализом немачког контролног корпуса потврђен је један компаративни фразеологизам *scharf sein wie ein Messer* „бити оштар као нож“:

1) „Die Leipziger konnten nur ein Mal gelungen umschalten, als Naby Keita Werner mit einem Pass scharf wie ein Messer durch die Dreierkette hindurch zum 1:1 bediente.“ (www.mz-web.de, 04.03.2017)

3.2.7.1. Тип еквиваленције

Као *tertium comparationis* полазних фразеологизама појављује се придев *оштар*, одн. *scharf* „оштар“ у циљном фразеологизму, док је у поредбеном делу употребљена различита именичка компонента, у српском *жилет* и *бритва* одн. *ein Messer* „нож“ у немачком језику, те се могу установити делимични еквиваленти на лексичком нивоу:

3.2.7.2. Концептуална анализа

Оштрина предмета се у српском језику исказује у поређењима са лексемама *жилет* и *бритва*. Још се употребљавају и фразеологизми *бити оштар као секира* и *бити оштар као мач*, за које нису забележене писмене потврде у језику.

Немачки речници региструју, осим потврђеног компаративног фразеологизма *scharf sein wie ein Messer* „бити оштар као нож“, такође фразеологизме *scharf sein wie eine Klinge* „бити оштар као оштрица“ и *scharf sein wie ein Schwert* „бити оштар као мач“, али не постоји писана потврда њихове употребне вредности у језику.

У подлози датих фразеологизама је објективно својство поредбених јединица, а то је њихова оштрина која је уједно и њихова доминантна особина.

3.2.8. Старост

У српском језику издвајају се по свом значењу компаративни фразеологизми *бити стар као Библија* и *бити млад као роса у подне*:

1) „Ovaj trik s maramicom, četkicom i malo pudera je star kao Biblija, ali je baš zbog toga dobar.” (www.b92.net, 18.06.2016)

2) „Njegovo ime je RAV, RAV4-hibrid. Ljudi, jeste da se trudim biti u toku sa novitetima, ali ovaj put na testu imam primerak koji je mlad k'o rosa u podne.” (www.naslovi.net, 20.8.2016)

У немачком контролном корпусу потврђен је један компаративни фразеологизам *alt sein wie Methusalem* „бити стар као Метузалем“:

1) „Brigitte Werwick hat stimmungsvolle Szenen am Seeufer eingefangen, schnatternde, quakende Bewohner beobachtet und im Totalreservat am Stechlins Porträts vom Bäumen gemacht, die alt wie Methusalem zu sein scheinen.“ (www.eisenberg.otz.de, 10.03.2017)

3.2.8.1. Тип еквиваленције

С контрастивне тачке гледишта, дати фразеологизми представљају делимичне еквиваленте, с обзиром на то да се као *tertium comparationis* употребљава придев, у српском *стар*, одн. *alt* „стар“ у немачком језику, чије значење интензификују именичке компоненте у поредбеним деловима, у полазном фразеологизму *Библија*, одн. *Methusalem* у циљном фразеологизму:

срп. *бити стар као Библија* → нем. *alt sein wie Methusalem* – ДЕЛ

Као *tertium comparationis* другог полазног фразеологизма употребљен је придев *млад*, док се као *comparatum* појављује именичка фраза *роса у подне*. У свом значењу полазни КФ не подразумева нужно сему ‚веома‘ која је садржана у значењу циљног КФ, те постоје делимичне разлике на семантичком нивоу и потпуне разлике са лексичке тачке гледишта као и у сликовитости следећег фразеолошког пара:

срп. *бити млад као роса у подне* → нем. *alt sein wie Methusalem* - СЕ

3.2.8.2. Концептуална анализа

Као што је приказано раније у контрастивној анализи, старост предмета се у српском језику изражава фразеологизмима *бити стар као Библија*, *млад као роса у подне*, док се у немачком језику употребљава фразеологизам *alt sein wie Methusalem*. Асоцијативно-конотативни потенцијал лексема у поредбеним деловима мотивише настанак првог контрастираног пара компаративних фразеологизама, будући да Библија представља најстарију књигу на свету, док је Метузалем име човека који је, према

Библији, живео јако дуго, док је други полазни фразеологизам базиран на иронији, о чему је већ било речи (в. 3.1.2.23.2).

Кад је реч о концепту *старост предмета*, у првом реду, може се говорити о дотрајалости предмета, а у другом, о новим предметима. У вези са тим, у српском језику је ексцерпиран следећи компаративни фразеологизам: *бити нов као из калуна*, који није потврђен у контролном корпусу, док је у немачком језику забележен прилошки компаративни фразеологизам који се може односити на нове ствари *wie aus dem Ei gepellt* „као из јајета ољуштен“.

3.2.9. Тежина предмета

У оквиру наведеног концепта забележени су компаративни фразеологизми који се односе на предмете велике тежине и фразеологизме који означавају предмете мале тежине.

3.2.9.1. Предмет велике тежине

Компаративни фразеологизми који су потврђени квалификују тежину предмета као и човека (в. 3.1.2.24). У српском језику забележени су следећи компаративни фразеологизми *бити тежак као туч* и *бити тежак као олово*:

1) „Verovatno da bi televizor danas i mogao da bude lakši, ali kako da novi Samsungov Smart model, čiji je panel širok svega 2,97 centimetara stoji stabilno, ako nije težak kao tuč – više od 16 kilograma.“ (www.vreme.com, 27.10.2011)

2) „Најбољи луч је у жилама, онај што је црн као говеђа пршута и тежак као олово, али до њега је тешко доћи. Јер главна жила „столаша“ у присојима испод Медвеђег брда и Бријача иде и до три метра у земљу – каже Недељко.“ (www.varoske.net, 15.02.2017)

Анализом контролног корпуса потврђен је један компаративни фразеологизам у немачком језику *schwer sein wie Blei* „бити тежак као олово“:

1) „Allein mit einem Rucksack schwer wie Blei lief er von Uruguay durch die größte Salzwüste der Welt bis auf atemraubende 4000 Meter Höhe weiter nach Chile, zum Titicacasee in Bolivien, durch Machu Picchu, die Inkastadt in Peru, erlebte die Fußball-WM in Ecuador bis nach Kolumbien. Über 10.000 Kilometer legte er zurück – zumeist zu Fuß.“ (www.dmsg.de, 05.07.2016)

3.2.9.1.1. Тип еквиваленције

У полазним фразеологизмима употребљен је придев *тежак*, одн. придев *schwer* „тежак“ у циљном фразеологизму, док се у поредбеном делу појављују, у српском лексема *туч* и лексема *олово*, одн. лексема *das Blei* „олово“ у немачком језику, на основу чега је у језику-циљу у првом случају утврђен делимични еквивалент са одступањем на лексичком нивоу:

срп. *бити тежак као туч* → нем. *schwer sein wie Blei* – ДЕЛ

Други пар контрастираних фразеологизама представља случај потпуне еквиваленције, с обзиром на то да се фразеологизми потпуно слажу на свим нивоима:

срп. *бити тежак као олово* → нем. *schwer sein wie Blei* – ПЕ

3.2.9.1.2. Концептуална анализа

У оквиру датог концепта је у српском језику, поред потврђених компаративних фразеологизама *бити тежак као туч*, *бити тежак као олово*, забележен још и придевски компаративни фразеологизам *бити тежак као камен*, који није осведочен писаном потврдом у језику. Асоцијативни потенцијал лексема у поредбеним деловима лежи у подлози датих фразеологизама, тј. у њиховом објективном својству, а то је њихова велика тежина.

Велика тежина предмета се у немачком језику изражава фразеологизмима *schwer sein wie Blei* „бити тежак као олово“ и *schwer sein wie Stein* „бити тежак као камен“, али потоњи пример није потврђен у контролном корпусу.

3.2.9.2. Предмет мале тежине

Мала тежина предмета изражена је у следећим компаративним фразеологизмима *бити лаган/лак као перо*, *бити лаган/лак као перце*:

1) Lagan kao pero: Audijev novi bicikl koštat će vas kao auto. (www.24sata.hr, 20.05.2015)

„Она подсећа да се као алва продају рукавице и чарапе од козје длаке, баш као и хеклани пончо. „То су као перо лагани одевни предмети, али уз њих нема зиме”, уверава ова девојка, која је упознала и заволела руску културу и обичаје баш као и Стефан Гавриловић.“ (www.politika.rs, 10.01.2016);

„Lagane su kao pero, teške su samo - 23 grama. - U Srbiji ima još proizvođača naočara sa drvenim okvirom, ali ih na ovaj način, potpuno [...]“ (www.novosti.rs, 17.04.2016);

„Bol pekidžing“: Limenke lake kao pero!“ (www.novosti.rs, 16.10.2013)

2) „Herst i njegov tim uložili su veliki trud da bi rastavili skelet na njegove sastavne delove, a zatim su četkicama laganim kao perce na svaku koščicu pažljivo nanosili zlatne listiće tanke kao list hartije. Tek nakon toga su ponovo sastavili kostur.“ (www.blic.rs, 25.05.2014)

У немачком контролном корпусу потврђени су придевски компаративни фразеологизам *leicht sein wie eine Feder* „бити лак/лаган као перо“ и *leicht sein wie Daunen* „бити лак/лаган као паперје“:

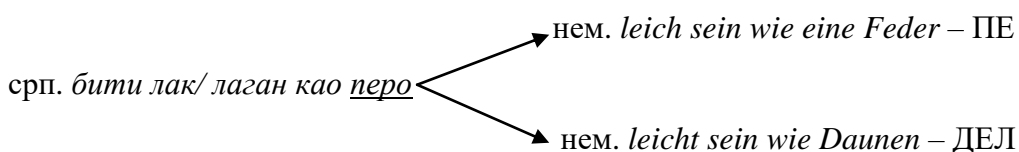
1) „In ihren Händen erscheint der Medizinball leicht wie eine Feder. Sie haben ja auch mehr Rückenmuskulatur. Bei mir ist diese entweder [...]“ (www.schwarzwaelder-bote.de, 24.01.2017);

„Verglichen mit dem iPhone 6s fühlt es sich federleicht an, wiegt es doch nur 113 Gramm, liegt sehr gut in der Hand, wie ein iPhone 5 eben.“ (www.spiegel.de, 22.03.2016)⁵⁶

2) Zusammen mit Kunden hat das Weinheimer Traditionsunternehmen eine neue Thermo-Isolierung entwickelt: Die comfortemp fiberball paddings der Geschäftsgruppe Freudenberg Performance Materials. Diese isolieren mehr als doppelt so gut wie herkömmliche Wattierungen – und sind leicht und weich wie Daunen. (www.wnoz.de, 09.02.2017)

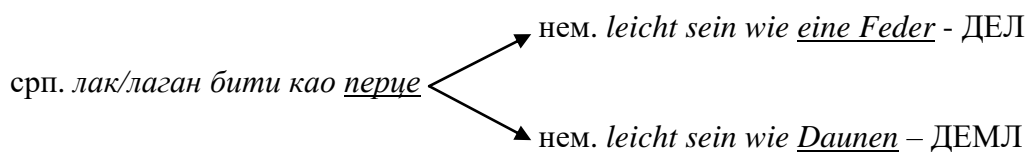
3.2.9.2.1. Тип еквиваленције

Контрастивна анализа показује да је у основи поређења употребљен придев у српском *лак/лаган*, одн. придев *leicht* „лак/лаган“ у немачком језику, док у поредбеном делу у полазном фразеологизму алтернирају именица *pero* и њен деминутив *perce*, одн. *die Feder* „перо“ и лексема *die Daunen* „паперје“ у циљним фразеологизмима, те је полазећи од компаративног фразеологизма са поредбеном компонентом *pero* утврђен тип потпуне еквиваленције у односу на први циљни фразеологизам, док је у другом случају уочена разлика у поредбеним деловима контрастираних фразеологизама:

⁵⁶ Немачки језик у творби речи преферира слагање, те је анализом контролног корпуса уврђен и пример *federleicht*, који се лексички не разликује од компаративног фразеологизма *leicht wie eine Feder*.

Уколико се у анализи полази од фразеологизма са саставницом *перце*, у језику-циљу се утврђују делимични еквиваленти на лексичком нивоу. Лексичке разлике изражене су у различитој употреби именичке компоненте у поредбеним деловима:

3.2.9.2.2. Концептуална анализа

Мала тежина предмета се у српском језику изражава поређењем са лексемом *перо* или *перце*, док се у немачком језику поред лексеме *eine Feder* „перо“ употребљава и лексема *Daunen* „паперје“.

Знање да су *перо* и *паперје* мале тежине спада у сему колективне емпирије, тј. знање које припада целој језичкој заједници, сходно томе су и утврђене велике сличности између наведених компаративних фразеологизама у српском и немачком језику.

3.2.10. Тврдоћа предмета

Концепт *Тврдоћа предмета* обухвата два фразеолошка значења: 1., предмети који су веома тврди' и 2. ,предмете који су мекани'. Компаративни фразеологизми који се односе на тврде предмете су потврђени и за концепт *Принципијелност* као карактерна особина човека (в. 3.1.1.21).

3.2.10.1. Тврди предмети

У оквиру концепта *Тврди предмети* потврђени су следећи компаративни фразеологизми у српском језику *бити тврд као камен*, *бити чврст као челик*, *бити чврст као стена*:

1) „Vi gladni, a sladoled tvrd kao kamen: Evo savršenog rešenja za vas. Bez obzira što je vreme ovih dana promenljivo i kišovito to ne znači da ne [...]“ (www.b92.net, 29.05.2015)

„Opet, dren iznikao bezmalo na suvom kamenu, gde je sporo rastao, ima zbijene godove, tvrd je kao kamen.“ www.novosti.rs, 26.05.2012)

2) „Staklo čvrsto kao čelik“ (www.pcnen.com, 02.11.2015)

3) „Čvrst kao stena, Setenil posle je počeo da se koristiti kao hladno područje pod senom za čuvanje svih vrsta domaćih proizvoda u velikim magacinima pod nazivom “bodegas”, što na španskom znači skladište.“ (www.b92.net, 14.05.2014)

Потврђени компаративни фразеологизми у немачком језику су *hart sein wie Stein* „бити тврд као камен“, *hart sein wie Eisen* „бити тврд као гвожђе“, *hart sein wie Stahl* „бити тврд као челик“:

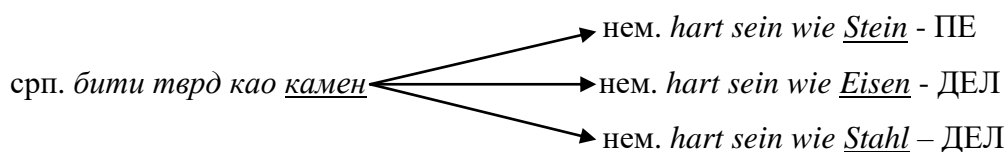
1) „Das, worauf sie tanzen, ist hart wie Stein: ein Mineral.“ (www.diepresse.com, 15.01.2017)

2) „Alle sind sich einig, dass das nicht leicht sein dürfte, da ihr Körper hart wie Eisen ist und ihr Königshaki viele von ihnen schnell zu Boden werfen würde.“ (www.sumikai.com, 18.03.2017)

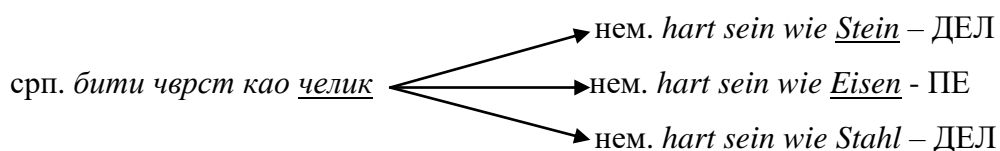
3) „Dieses Plastikband ist angeblich hart wie Stahl.“ (www.ingenieur.de, 13.03.2017)

3.2.10.1.1. Тип еквиваленције

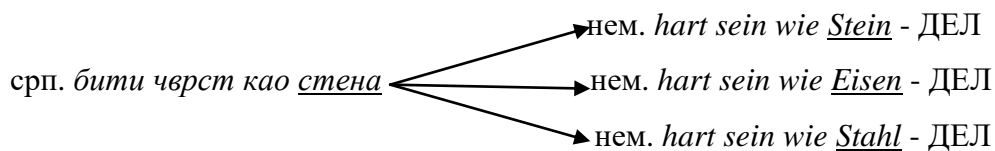
У првом полазном фразеологизму се као *tertium comparationis* појављује придев *тврд*, уз који је у улози *comparatum*-а употребљена именица *камен*, док се у немачком језику као основа поређења циљних фразеологизама употребљава придев *hart* у дословном преводу „*тврд, чврст*“, а у поредбеном делу смењују се лексеме *der Stein* „камен“, *das Eisen* „гвожђе“, *der Stahl* „челик“, те су контрастивном анализом утврђени делимични еквиваленти на лексичком нивоу, осим за први контрастирани фразеолошки пар, где је установљена потпуна еквиваленција:

Будући да други компаративни фразеологизам у српском језику има као *tertium comparationis* придев *чврст*, а у поредбеном делу именичку компоненту *челик*, у језику-циљу у односу на фразеологизам са поредбеном компонентом *Eisen* остварује тип потпуне еквиваленције, док се у друга два случаја разликује од циљних фразеологизама због различите употребе поредбених јединица:

Са контрастивне тачке гледишта, код трећег КФ установљене су разлике у поредбеном делу контрастираних фразеологизама, различитом употребом именичке компоненте, у српском *стена*, одн. *der Stein, das Eisen, der Stahl* у немачком језику, те је у овом случају реч о делимичним еквивалентима на лексичком нивоу:

3.2.10.1.2. Концептуална анализа

Тврд предмет се у српском језику пореди са лексемом *камен, челик* и *стена*, док је у немачком језику велика тврдоћа предмета изражена у поређењима са лексемама *der Stein, das Eisen, der Stahl*. Оно што је заједничко поредбеним компонентама је чињеница да је њихово предметно значење сужено на значење њихове доминантне особине, тврдоће.

Још су у српским речницима регистровани следећи компаративни фразеологизми *бити тврд као орах, бити тврд као дреновина, бити тврд као кост*, који нису потврђени у контролном корпусу.

3.2.10.2. Мекани предмети

Мекоћа предмета је у српском језику изражена компаративним фразеологизмима *бити меко као свила, бити мекано као паперје, бити мекано као душа*:

1) „Kašmir tepisi očaravaju svojim fantastičnim prikazom boja i površinom mekom kao svila.“ (www.svettepiha.rs, 22.03.2017)

2) „BELA ROLKA [...] mekana kao paperje.“ (www.limundo.com, 24.03.2017)

3) „Насмејала се срдечно, разгаљена својом шалом колико и збуњеношћу госта коме је то ваљда био први сусрет с ћумурцијама, вредном братијом без које би се скара претметнула у „грил“, плескавице у безукусне хамбургере, а као душа мекане димљене вешалице у несавладиво жилаве стекове.“ (www.politika.rs, 23.01.2017)

У немачком језику потврђени су *weich sein wie ein Pudding* „бити мекан као пудинг“, *weich sein wie Daunen* „бити мекано као паперје“, *weich sein wie Butter* „бити мекано као путер“⁵⁷:

⁵⁷ КФ се односи такође на *Доброту* као карактерну особину човека (в. 3.1.1.4).

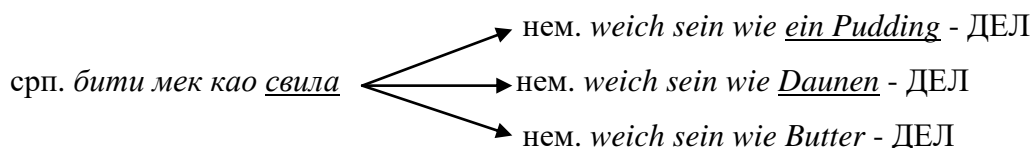
1) „Das verheißt zunächst guten Schutz für das Display, muss aber in weiterer Folge nicht bedeuten, dass die Folie selbst unempfindlich gegenüber Kratzern ist – sie könnte ja einfach nur weich wie ein Pudding sein.“ (www.androidmag.de, 09.03.2017)

2) „Zusammen mit Kunden hat das Weinheimer Traditionsunternehmen eine neue Thermo-Isolierung entwickelt: Die comfortemp fiberball paddings der Geschäftsgruppe Freudenberg Performance Materials. Diese isolieren mehr als doppelt so gut wie herkömmliche Wattierungen – und sind leicht und weich wie Daunen.“ (www.wnoz.de, 09.02.2017)

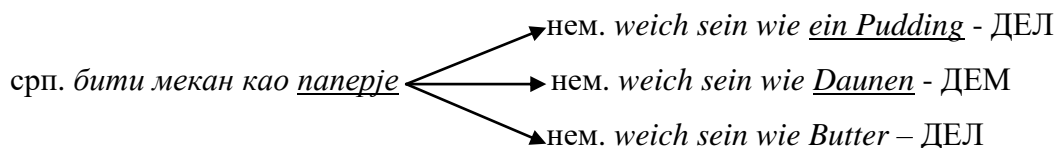
3) „So hart sind die Legierungen, dass selbst die meisten Säuren ihnen nichts anhaben können, zumindest, solange sie nicht zu heiß sind. Bei der Herstellung hingegen kann das Material weich sein wie Butter: Schon bei Zimmertemperatur lässt es sich einfach walzen und schmieden.“ (www.welt.de, 19.05.2016)

3.2.10.2.1. Тип еквиваленције

У полазном компаративном фразеологизму употребљен је придев *мек*, док се као comparatum појављује лексема *свила*. Контрастивном анализом утврђене су разлике на лексичком нивоу у циљним фразеологизмима, на основу различите употребе именичких компонената у поредбеном делу: *der Pudding* „пудинг“, *die Daunen* „паперје“, *die Butter* „путер“:

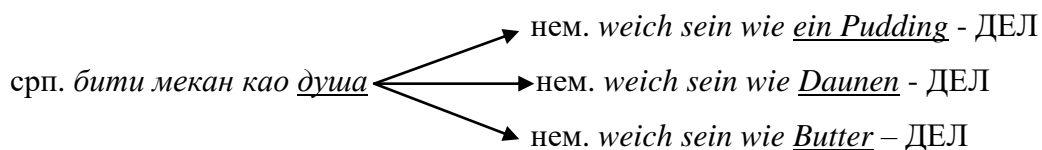

Са лексичке тачке гледишта, наредни КФ у српском језику разликује се од циљних фразеологизама у именичкој компоненти у поредбеном делу, осим у случају другог циљног фразеологизма, где је установљена морфолошка разлика, будући да је именица *Daunen* у немачком фразеологизму забележена у множини, док се збирна именица у српском језику *паперје* реализује увек у једнини:

У следећем случају су контрастивном анализом утврђени делимични еквиваленти на лексичком нивоу у немачком језику. Разлика је установљена у именичкој компоненти

у поредбеном делу, у српском *душа*, одн. *der Pudding* „пудинг“, *die Daunen* „паперје“ и *die Butter* „путер“ у немачком језику:

3.2.10.2.2. Концептуална анализа

Мекоћа предмета се у српском језику изражава у поређењима са лексемом *свила*, *паперје*, док се у немачком језику мекан предмет пореди са лексемама *der Pudding* „пудинг“, *die Daunen* „паперје“ и *die Butter* „путер“, чије је предметно значење сужено на значење њихових доминантних особина, што чини асоцијативно-конотативни потенцијал у мотивационој бази фразеологизама.

За разлику од претходних фразеологизама који представљају семантички провидна поређења, мотивисаност фразеологизма *бити мекан као душа* је непрозирна. С обзиром на то да је душа сматрана седиштем мисли и осећања, и као што Јунг тврди да је анима или душа архетип женског који је у човековом несвесном (Шевалије, Гербарн 2004: 193), може констатовати да душа представља нежнији део човека, што је у мотивационој бази фразеологизма.

3.2.11. Хладноћа предмета

У српском контролном корпусу потврђен је један компаративни фразеологизам и то је *бити хладан као лед*:

1) „Hladan kao led, sladak kao med, sladoled, sladoled ... Ovako su nekad kupce mamili ulični prodavači sladoleda vozeći ili gurajući hladnjake sa slasticom kojoj ne može odoljeti baš nitko.“ (www.vecernji.hr, 20.07.2015)

Речнички корпус немачког језика региструје такође један компаративни фразеологизам *kalt sein wie Eis* „бити хладан као лед“ који је у контролном корпусу потврђен у виду придевске сложенице *eiskalt*:

1) „Eiskalt, diese Torte – Ein Parfait ist nur halb gefroren, das passt auch im Winter zum Sonntagsessen.“ (www.zeit.de, 03.12.2017)

3.2.11.1. Тип еквиваленције

Проведена анализа на лексичком, семантичком и морфосинтаксичком нивоу, као и у слици која је у подлози датих компаративних фразеологизама, показује да се контрастирани пар подудара потпуно. У основи поређења наведеног фразеолошког пара је придев *хладан* одн. *kalt* „хладан“, док је у поредбеном делу употребљена идентична именичка компонента, у српском *лед* одн. *das Eis* у немачком језику.

срп. *бити хладан као лед* → нем. *kalt sein wie Eis* - ПЕ

3.2.11.2. Концептуална анализа

Лексема у српском *лед* одн. *Eis* у немачком језику је у поредбеном делу датих фразеологизама. Значење доминантне особине лексеме *лед*, *хладноћа*, преовладава у фразеологизму, што спада у сему колективне емпирије, која мотивише настанак наведених фразеологизма. Још се у језику употребљавају фразеологизми у српском *бити хладан као челик* одн. *kalt sein wie Stahl* „бити хладан као челик“ у немачком језику, који нису потврђени у контролном корпусу за концепт *Хладноћа предмета*, док су за концепт *Карактерне особине човека* забележене писане потврде (в. 3.1.1.22.2) .

4. ЗАКЉУЧАК

Рад представља контрастивну и концептуалну анализу компаративних фразеологизама у српском и у немачком језику. На основу морфосинтаксичког критеријума компаративни фразеологизми су подељени на придевске и глаголске компаративне фразеологизме, који су даље класификовани према различитим доменима живота који се односе на човека и на својства ствари.

Детаљни теоријски оквир пружа увид у кратку историју, карактеристике компаративних фразеологизама и фразеологизама уопште и разноврсност класификација компаративних фразеологизама које су етаблиране на основу различитих критеријума. Тако нпр. Флајшер (1997) класификује компаративне фразеологизме према поредбеној структури која се везује за неки реченични део, док их Бургер (2010) дели према синтаксичкој функцији коју преузимају у реченици, а Драгана Мршевић-Радовић (1987) их класификује на основу формално-семантичког критеријума.

Даље, јако велики значај има подела компаративних фразеологизама према одређеним концептима Жељке Финк-Арсовски, која чини окосницу структуре нашег рада.

У оквиру одређених концепата контрастирају се компаративни фразеологизми полазећи од српског језика ка немачком језику. Контрастивна анализа базира се на Бургеровом моделу где су фразеологизми дефинисани као секундарни језички знаци настали из јединица примарних система (синтакса, морфологија и лексика), који могу бити схваћени једино сложеним поређењем јединица примарног система које су учествовале у њиховом грађењу, што значи да се при контрастирању практично увек разликује лексички, структурно-синтаксички (понекад одвојено морфолошки) и структурно-семантички аспект. Циљ контрастивне анализе је утврђивање различитих типова еквиваленције компаративних фразеологизама за језички пар српски-немачки.

Квантитативном анализом лексикографских извора ексцерпирано је 339 компаративних фразеологизама у српском језику и 266 компаративних фразеологизама у немачком језику, који су даље на основу морфосинтаксичког критеријума подељени на придевске и глаголске компаративне фразеологизме. У српском језику инвентарисано је 167 глаголских и 172 придевска компаративна фразеологизма, док је у немачком језику забележен нешто мањи број, тачније 137 глаголских и 129 придевских компаративних фразеологизама. Као што се из приложеног може установити, у српском језику побројано је више компаративних фразеологизама него у немачком језику.

Компаративни фразеологизми илустровани су контекстуализованим примерима из језика писаног медија и књижевних дела писаца чији текстови представљају савремени језик. Анализирано је преко 20 дела српске и немачке литературе и јако велики број текстова из електронских писаних медија у српском и у немачком језику. У истраживању су коришћени текстови новина које су идеолошки једнако управљене, а у обзир је узет и степен познатости новина.

Фиксирање компаративног фразеологизма у речник је знак његове опште употребе, али анализирање текстова дозвољава утврђивање евентуалних варијаната и употребних вредности компаративних фразеологизама.

Контролни корпус обухвата 593 контекстуализована примера, у којима су илустрована значења 152 глаголска и 131 придевски компаративни фразеологизам у српском језику и 117 глаголских и 102 придевска компаративна фразеологизма у немачком језику.

Сврставањем компаративних фразеологизама у одређене концепте на основу семантичког спектра компаративног фразеологизма добијени су низови синонима који припадају различитим регистрима у оба језика.

(1) Лексички аспект

Са аспекта лексике, разлике су пре свега квантитативне природе. У речницима српског језика пронађено је 339 компаративних фразеологизама, док је у речницима немачког језика регистровано 266 компаративних фразеологизама. Утврђено је да се у трећини ексцерпираних фразеологизама оба језика као саставне компоненте појављују зооними, од којих су најпродуктивнији: *змија* одн. *die Schlange*, *пас* одн. *der Hund*, *риба* одн. *der Fisch*.

Након зоонима као поредбених компонената по учесталости појављивања у фразеологизмима следе артефакти, ознаке природних појава, послова, ознаке за храну, биљке и ретко соматизми и етнониими. Рангирање ових компонената у српском и у немачком језику је идентично, што значи да фразеолошки системи оба језика оперишу на истим лексичким пољима, њихова сликовитост је слична.

Када је реч о стабилности компаративних фразеологизама, српски језик као и немачки језик показује склоност ка прављењу варијаната, нпр.: *иде као од шале*;

решавати као од шале или у немачком језику *es geht wie ein Uhrwerk, funktionieren wie ein Uhrwerk*.

С обзиром на то да се под фразеолошком синонимијом мисли на парцијалну синонимију (подудараче сема, елемената у центру са незнатним одступањима на периферији значења), у оба језика се могу издвојити:

а) синоними чије су компоненте из истог семантичког поља, нпр.: у срп. *бити гладан као пас* – *бити гладан као вук* и у нем. *hungrig sein wie ein Wolf* – *hungrig sein wie ein Bär*;

б) синоними чије компоненте припадају различитим семантичким пољима, нпр.: у срп. *бити глуп као ћускија* – *бити глуп као сом* и у нем. *dumm sein wie Bohnenstroh* – *dumm sein wie die Nacht*;

в) синоними који имају исто значење али потпуно другачији лексички састав који евоцира и различиту сликовитост фразеологизма, што условљава и стилистичку различитост, нпр.: у срп. *причати као навијен* – *лупати као Максим по дивизији* и у нем. *reden wie aufgezogen* – *eine Fresse wie ein Maschinengewehr haben*.

У вези са антонимијом српски и немачки језик показује истоветност, будући да је она установљена на основу односа супротности првих компонената фразеологизама, тј. tertium comparationis-а, нпр.: срп. *бити храбар као лав* – *бити плашљив као зец* и *tapfer sein wie ein Löwe* – *furchtsam sein wie ein Hase* или друге поредбене компоненте, тј. comparatum-а, нпр.: срп. *јести као ала* – *јести као врабац* и у нем. *essen wie ein Spatz* – *essen wie ein Schwein*.

Постојање писаних потврда одређених компаративних фразеологизма у оквиру различитих концепата јесте доказ полисемичности датих фразеологизма, нпр.:

срп. *ходати као по јајима* – нем. *gehen wie auf Eiern* 1. Начин кретања,

2. Обазривост

срп. *понашати се као слон у стакларској радњи* – нем. *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen*

1. Неспретно кретање

2. Пословна неподобност

Упркос сличностима, евидентиране су и делимичне разлике:

а) Компаративни фразеологизми који се разликују на лексичком нивоу могу имати компоненте које припадају истом тематском пољу, као нпр.: *бити тврдоглав као мазга* одн. *störrisch sein wie ein Esel* „бити тврдоглав као магарац“.

б) Компоненте контрастираних фразеологизама могу бити и семантички веома удаљене, као нпр.: *бити хладан као лед* одн. *kalt sein wie ein Fisch*.

в) Компоненте фразеологизама могу бити и значењски блиске али граматички категоријално различите, као нпр.: *иде као по лоју* одн. *es geht wie geölt*.

г) Кад је реч о творбеној структури компонената, у српском језику су углавном забележене фразе, док немачке компоненте показују неупоредиво више сложеница, нпр.: *срушити се као кућа од карата* одн. *zusammenfallen wie ein Kartenhaus*.

д) У немачком језику се, за разлику од српског, запажа тенденција грађења детерминативних придевских сложеница, нпр.: *müde wie ein Hund => hundemüde; gerade wie eine Kerze => kerzengerade* и сл. Компаративни фразеологизми у немачком језику нагињу структурно-семантичкој целовитости, чиме се може објаснити описана појава.

(2) Структурно-синтаксички аспект

Сходно природи немачког језика, свакој именици мора претходити члан, што није узето у обзир код утврђивања типова еквиваленције за језички пар српски-немачки. У српском језику је већина компаративних фразеологизама грађена помоћу *comparator*-а *као*, ређе се користи *попут*, *него*, *као да*, док је у немачком језику заступљен у највећем броју компаративних фразеологизама *comparator* *wie* ређе *als*, *als ob*.

Након инвентарисања компаративних фразеологизама у контролном корпусу дошли смо до закључка да српски и немачки језик показују незнатно већу склоност према грађењу глаголских компаративних фразеологизама у односу на придевске КФ (у српском контролном корпусу 54% глаголских КФ према 53% глаголских КФ у контролном корпусу немачког језика).

Оба језика показују тенденцију ка грађењу једноставних синтаксичких шема, као:

срп. глагол или придев + *као* + именица или придев (*ниси као смук* или *бити добар као хлеб*), односно нем. глагол или придев *wie* + именица или придев (*reden wie aufgezogen* или *weich sein wie Butter*). Троделни фразеологизми са реченичном структуром су ретки, нпр.: у српском *изгледа као да ни мрва не би згазио* одн. *er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun* у немачком језику.

(3) Структурно-семантички аспект

Велики део српске и немачке фразеологије повезан је са истим тематским областима. Како Рајхштејн сматра (Бургер и др. 1982: 292), ниједна од битних семантичких карактеристика фразеолошких система не показују национално-језичке специфичности и све имају тенденцију ка међујезичким истоветностима.

Компаративни фразеологизми из домена интелектуалних и когнитивних способности и фразеологизми који се односе на физички изглед и физичке способности човека доминирају у раду, на другом месту су компаративни фразеологизми који се односе на осећања и расположења, потом следе фразеологизми који квалификују однос према другим људима и социоекономски положај, друштво, економију (по овом редоследу), док су компаративни фразеологизми који означавају својства предмета из сфере неорганске природе, људских творевина јако ретки.

(4) Когнитивно-лингвистички аспект

Грађење компаративних фразеологизама заступљено је пре свега у сферама које су блиске људској психи, што говори доста о унутрашњем експресивном карактеру компаративних фразеологизама у српском као и у немачком језику. Концепти као нпр.: брбљивост, верност, глупост, доброта, дрскост, живахност, злонамерност, лажљивост, лењост, лукавост, марљивост, махнитост, наметљивост, невиност, лепота, ружноћа, љубав, љубомора, мржња, мрзовоља, надменост, напетост, понос, превртљивост, радост, слобода, срам/стид, страст, страх и сл. представљају теме на којима почива велики број фразеологизама и спадају у најчешће и најзначајније у људском животу, те дати концепти показују тенденцију ка грађењу синонима.

Један део апсолутно идентичних спојева се своди на заједничке библијске и митолошке изворе, друге можемо интерпретирати као последицу истоветности представа и асоцијација код ових народа, што смо постулисањем појмовних метафора доказали.

Појмовне метафоре су готово универзалне, разлике су незнатне и у том случају представљају обично културолошке разлике.

Како Станојчић и Поповић наводе (1995:177), постоји и емоционалноекспресивна подела фразеологизама која је базирана на њиховој сликовитости, те разликујемо фразеологизме са позитивном обојеношћу (шаљиве, фамилијарне, нежне, с изражавањем поштовања и љубави) и фразеологизме са негативном обојеношћу (ироничне, потцењивачке, вулгарне итд), отуда корпус можемо поделити на компаративне фразеологизме који се односе на позитивне карактерне особине људи и оне који се односе на негативне карактерне особине људи. При томе се могу утврдити одређене појединачне асиметричности. Компаративни фразеологизми који изражавају емоционалну реакцију на негативно су веома заступљени у оба језика.

Кад је реч о *Карактерним особинама човека* приближно једнак број придевских и глаголских компаративних фразеологизама оперише овим концептом у оба језика. 11% српских глаголских фразеологизама има потпуни еквивалент у немачком језику, 64% КФ има делимични еквивалент на лексичком нивоу, 4% КФ делимични еквивалент на морфолошком нивоу, а 2% КФ морфосинтаксичке разлике, 6% КФ делимични еквивалент са утврђеним лексичким и морфосинтаксичким разликама, док за 11% фразеологизама постоји семантички еквивалент, а једино 2% фразеологизама је преведено слободним спојем речи, тј. описом у немачком језику. 29% придевских компаративних фразеологизама у српском језику има семантички еквивалент, док се 14% фразеологизама потпуно слаже са циљним фразеологизмима, а само се 2% КФ преводи описно и спада у нулте еквиваленте, док 50% придевских фразеологизама има делимичан еквивалент на лексичком нивоу у језику-циљу, а за 5% КФ утврђен је делимични еквивалент са морфолошким и лексичким разликама.

Придевски компаративни фразеологизми оперишу у незнатно већем броју у оквиру концепта *Физичке способности, стања и изглед човека*. За 13% полазних придевских компаративних фразеологизама постоји потпуни еквивалент у немачком језику, док чак 58% КФ има делимичан еквивалент на лексичком нивоу, за 5% КФ утврђен је делимичан еквивалент који поред лексичких садржи и морфолошке или морфосинтаксичке разлике, а 24% КФ има семантички еквивалент у језику-циљу. Кад је реч о глаголским компаративним фразеологизмима, 12% се потпуно поклапа са одговарајућим циљним фразеологизмом, док за 82% фразеологизама постоји делимичан еквивалент на лексичком

нивоу, за 4% утврђен је делимични еквивалент са лексичким и морфолошким разликама, а за 2% КФ семантички еквивалент у језику-циљу.

Инвентарисањем компаративних фразеологизама у оквиру концепта *Осећања и расположења човека* дошло се до закључка да српски као и немачки језик показује склоност ка већем проценту глаголских компаративних фразеологизама, чак 75%. Код 18% глаголских компаративних фразеологизама установљен је потпуни еквивалент, 42% има делимични еквивалент на лексичком нивоу, 17% делимични еквивалент са лексичким и морфолошким или морфосинтаксичким разликама, за 18% глаголских фразеологизама потврђен је семантички еквивалент, док 5% фразеологизама остварује нулту еквиваленцију у језику-циљу. За разлику од глаголских фразеологизама, чак 64% придевских компаративних фразеологизама гради тип делимичне еквиваленције на лексичком нивоу са фразеологизмима у немачком језику, док за 16% постоји потпуни еквивалент, а за 16% семантички еквивалент. 4% придевских КФ нема одговарајући фразеолошки еквивалент у језику-циљу.

Такође у оквиру концепта *Социоекономски положај човека* забележени су у знатно већем броју у оба језика глаголски компаративни фразеологизми (више од 80%). 12% глаголских компаративних фразеологизама у српском језику има потпуни еквивалент у језику-циљу, 64% остварује однос делимичне еквиваленције на лексичком нивоу, док 15% КФ има делимичне еквиваленте код којих су поред лексичких разлика утврђене и морфолошке или морфосинтаксичке разлике, за 9% КФ постоји делимичан еквивалент на морфосинтаксичком нивоу. 13% придевских компаративних фразеологизама потпуно се поклапа са фразеологизмима у немачком језику, за 24% утврђен је делимични еквивалент на лексичком и морфосинтаксичком нивоу, док за 63% придевских компаративних фразеологизама постоји семантички еквивалент у језику-циљу.

Српски и немачки језик у оквиру концепта *Однос према другим људима* такође показују склоност ка већем проценту (82%) глаголских компаративних фразеологизама. За 30% глаголских фразеологизама установљен је семантички еквивалент у језику-циљу, 33% имају делимични еквивалент на лексичком нивоу, 18% КФ остварује тип делимичне еквиваленција са разликама на лексичком, морфолошком или морфосинтаксичком нивоу, док 4% има делимичан еквивалент на лексичком и синтаксичком нивоу у језику-циљу, а 12% глаголских фразеологизама се потпуно слаже са циљним фразеологизмом. За 40% придевских фразеологизама утврђен је делимичан еквивалент на лексичком и један делимичан еквивалент на морфолошком нивоу у језику-циљу, 20% се потпуно поклапа на

свим нивоима са фразеологизмима у немачком језику, а за 40% регистрован је семантички еквивалент у језику-циљу.

Кад је реч о компаративним фразеологизмима који квалификују ствари, говоримо о преко 95% ексцерпираних придевских компаративних фразеологизама у оба језика. 28% полазних придевских компаративних фразеологизма има потпуни еквивалент у немачком језику, 64% делимичан еквивалент на лексичком нивоу, за 5% КФ утврђен је делимичан еквивалент са лексичким и морфолошким разликама, а једино 3% КФ остварује однос семантичке еквиваленције са КФ у немачком језику. За једини глаголски компаративни фразеологизам који је потврђен у оквиру датог концепта утврђен је делимичан еквивалент са лексичким и морфолошким разликама у језику-циљу.

Анализа је такође показала да је интензитет процеса позајмљивања и језичког контакта различит, те да заједничко културно добро води ка потпуним еквивалентима, док национални елементи производе делимичне, семантичке и нулте еквиваленције.

Велика сличност српског и немачког фразеолошког система почива на екстралингвистичким и интралингвистичким својствима. Под екстралингвистичким карактеристикама мисли се на истоветности у свести, друштвеним процесима, култури услед дуготрајног језичког контакта (нпр. Аустроугарска), док се под интралингвистичким својствима сматрају универзалне законитости и свеопшти механизми семантике, што се односи на семе колективне емпирије, тачније знање које припада целој језичкој заједници.

Материјал који је испитиван обухвата савремени језик који је представљен у текстовима појединих писаца и језик медија. Из тога проистиче да су при поређењу узета у обзир и функционална и текстуално специфична обележја, будући да се на основу контекстуализованих примера може одредити стил компаративног фразеологизма.

У првом реду, рад има теоријски значај, будући да детаљно и подробно приказује различите класификације и дефиниције компаративних фразеологизма у сербокроатистици и у германистици, као и приступ проучавања компаративних фразеологизма из угла контрастивне и когнитивне лингвистике.

Практични значај се огледа, најпре, у целовитом приказу компаративних фразеологизама у српском језику и њихових еквивалента у немачком језику, који су класификовани према различитим типовима еквиваленције, при чему је концептуалном анализом пружена могућност интеркултуралних објашњења, што може бити од великог

значаја за лексикографска истраживања, израду речника, као и наставу немачког као страног језика и наставу српског језика. Контекстуализовани примери компаративних фразеологизма показују да ли фразеологизми имају употребну вредност у језику, што је такође од посебног значаја за преводачку праксу.

5. ИЗВОРИ

Писани медиј у електронском издању на српском језику:

www.alo.rs

www.autentik.jagodina.net

www.b92.net

www.blic.rs

www.boni.rs

www.dan.co.me

www.danas.rs

www.dnevnik.rs

www.dnevno.hr

www.dnevno.rs

www.e-novine.com

www.glas-javnosti.rs

www.hellomagazin.rs

www.informer.rs

www.jutarnji.hr

www.juznevesti.com

www.kurir.rs

www.lepotaizdravlje.rs

www.limundo.com

www.lokalni.vecernji.hr

www.mozzartsport.com

www.mondo.rs

www.most.ba

www.nasenovine.net

www.naslovi.net
www.nedeljnik.rs
www.nezavisne.com
www.newesweek.rs
www.novimagazin.rs
www.novosti.rs
www.novostidana.rs
www.nspm.rs
www.pcnen.com
www.pescanik.net
www.politika.rs
www.pravda.rs,
www.svet.rs
www.svetplus.com
www.svettepiha.rs
www.soinfo.org
www.spc.rs
www.sportske.net
www.sport.blic.rs
www.stil.kurir.rs
www.story.rs
www.superzena.b92.net
www.rs.n1info.com
www.rtvplus.com
www.rts.rs
www.telegraf.rs
www.vesti-online.com
www.vesti.rs

www.vice.com
www.vijesti.ba
www.vranjske.co.rs
www.vreme.com
www.wannabemagazine.com
www.zdravljeipriroda.net
www.zdravasrbija.com
www.zena.blic.rs
www.zurnal.rs
www.yu.com
www.24sata.rs

Писани медиј у електронском издању на немачком језику:

www.aachener-zeitung.de
www.abendblatt.de
www.abendzeitung-muenchen.de
www.androidmag.de
www.augsburger-allgemeine.de
www.badische-zeitung.de
www.bazonline.ch
www.berliner-kurier.de
www.berliner-zeitung.de
www.bernerzeitung.ch
www.bild.de
www.blick.ch
www.blick-aktuell.de
www.boulevard-buende.de

www.breandeins.de
www.britte.de
www.bvbrambauer.de
www.bunte.de
www.contra-magazin.com
www.derbund.ch
www.derstandard.at
www.derwesten.de
www.deutschlandradiokultur.de
www.die-bibel.de
www.diepresse.co
www.dmsg.de
www.dw.com
www.ef-magazin.de
www.eisenach.tlz.de
www.eisenberg.otz.de
www.eurosport.de
www.evangelisch.de
www.faz.de
www.faz.net
www.focus.de
www.fr.de
www.frauenzimmer.de
www.freipresse.de
www.fr-online.de
www.fupa.de
www.giessener-anzeiger.de
www.haz.de

www.handelsblatt.com
www.herbststrasse.at
www.idowa.de
www.infranken.de
www.ingenieur.de
www.jungefreiheit.de
www.jungewelt.de
www.katolisch.de
www.kgsberlin.de
www.klassikinfo.de
www.kreiszeitung.de
www.kurier.at
www.landeszeitung.de
www.landbote.ch
www.lokalkompass.de
www.luzernerzeitung.ch,
www.m-maenner.de
www.maz-online.de
www.mdr.de
www.meinbezirk.at
www.mein-echo.de
www.mopo.de
www.morgenpost.de
www.muehlacker-tagblatt.de
www.mz-web.de
www.nachrichten.at
www.ndp.fnp.de
www.news.de

www.neuepresse.de
www.nfz.ch
www.nordbuzz.de
www.nordkurier.de
www.noz.de
www.n-tv.de
www.nwzonline.de
www.nzz.ch
www.nnz-online.de
www.onetz.de
www.osthessen-news.de
www.ovb-online.de
www.presse.de
www.pressonline.rs
www.programm.ard.de
www.rp-online.de
www.rundschau-online.de
www.salzburg.com
www.schwaebische.de
www.schwarz.at
www.schwarzwaelder-bote.de
www.sein.de
www.spiegel.de
www.spoX.com
www.stern.de
www.stimmt.de
www.stuttgarter-zeitung.de
www.sueddeutsche.de

www.sumikai.com (Magazin für Japan und japanische Popkultur)

www.svz.de

www.swp.de

www.sz-online.de

www.tagesspiegel.de

www.tageszeitung.it

www.t-online.de

www.trend.at

www.tt.com

www.thueringer-allgemeine.de

www.vip.de

www.volksfreund.de

www.volksliederarchiv.de

www.volksstimme.de

www.watson.ch

www.waz.de

www1.wdr.de

www.welt.de

www.westfalen-blatt.de

www.weimar.tlz.de

www.wien.orf.de

www.wienerzeitung.at

www.wissen.de

www.wizelife.de

www.wnoz.de

www.woman.at

www.wort.lu

www.wn.de

www.wp.de

www.wr.de

www.ww-kurier.de

www.zeit.de

www.20min.ch

Књижевна дела на српском језику:

1. **Андрић 1997:** I. Andrić, *Na Drini Ćuprija*, Beograd: Knjiga Komerc.
2. **Андрић 2014 а:** I. Andrić, *Zlostavljanje/ Porodična slika/ Letovanje na jugu/ Žena na kamenu*, Beograd: Ringier axel springer.
3. **Андрић 2014 б:** I. Andrić, *Ex ponto/ Nemiri*, Beograd: Ringier axel springer.
4. **Андрић 2014 в:** I. Andrić, *Most na Žepi/ Olujci/ Žeđ/ Geometar i Julka/ Zatvorena vrata/ Zmija*, Beograd: Ringier axel springer.
5. **Андрић 2014 г:** I. Andrić, *Trup/ Nemirna godina/ O starim i mladim Pamukovićima*, Beograd: Ringier axel springer.
6. **Андрић 2014 д:** I. Andrić, *Na obali, Šala u Samsarinom hanu, Smrt i Sinanovoj tekiji, Autobiografija*, Beograd: Ringier axel springer.
7. **Андрић 2014 ђ:** I. Andrić, *Zanos i stradanje Tome Galusa/ Pismo iz 1920. godine,/ Osatičani*, Beograd: Ringier axel springer.
8. **Андрић 2014 е:** I. Andrić, *O Njegošu i Vuku*, Beograd: Ringier axel springer.
9. **Андрић 2014 ж:** I. Andrić, *Mara Milosnica*, Beograd: Ringier axel springer.
10. **Андрић 2014 з:** I. Andrić, *Kod kazana, Ćudo u Olovu, Zuja, Pismo iz 1920. godine, Znakovi*, Beograd: Ringier axel springer.
11. **Балзак 2014:** O. de Balzak, *Devojka sa zlatnim očima*, Beograd: Ringier axel springer.
12. **Гете 2014:** J. W. Gete, *Bajka/Novela*, Beograd: Ringier axel springer.
13. **Грим 2012:** W. Grim, J. Grim, *Снежана и седам патуљака*, Београд: Лагуна.

14. **Елијејевски 2017:** Alen Alenijevič Elijevsky: Tople ljudske priče, www.sic.ba.
15. **Исаковић 2014:** A. Isaković, *Dvoje/ Nema kraja/ Obraz/ Dinje/ Molba/ Pismo iz 1971/ Nestajanje*, Beograd: Ringier axel springer.
16. **Исаковић 2014:** A. Isaković, *Kroz granje nebo/ U znaku aprila/ Podne/ Kašika/Berlin kaput/ Veče/ Crveni šal*, Beograd: Ringier axel springer.
17. **Исаковић 2014:** A. Isaković, *Nadnica za strah, Život Vajda, O Branku, Račanski klošari, Dve noći u jednom danu, Teča Paun, Ne diraj grob!*, Beograd: Ringier axel springer.
18. **Михаиловић 2003:** Д. Михаиловић, *Кад су цветале тикве*, Београд: Просвета.
19. **Михаиловић 2003 а:** Д. Михаиловић, *Петријин венац*, Београд: Просвета.
20. **Михаиловић 2003 б:** Д. Михаиловић, *Злотвори*, Београд: Просвета.
21. **Мопасан 2014:** G. de Mopasan, *Najlepše priče*, Beograd: Ringier axel springer.
22. **По 2014:** Е. А. По, *Rane priče*, Beograd: Ringier axel springer.
23. **Станковић 2014:** В. Stanković, *U noći*, Beograd: Ringier axel springer.
24. **Шилер, Хајне 2014:** F. Šiler, H. Hajne, *Najlepše pesme*, Beograd: Ringier axel springer.

Књижевна дела на немачком језику:

25. **Андрић 1962:** I. Andrić, *Die Brücke über die Drina*, preveo na nemački Ernst E. Jonas, 1962, München : Carl Hanser Verlag
26. **Беч:** Roland Betsch, *Die Verzauberten*, www.gutenberg.spiegel.de
27. **Бихнер:** Georg Büchner, *Woyzeck*, www.gutenberg.spiegel.de
28. **Гете:** Johann Wolfgang von Goethe, *West-östlicher Divan* „Wenn ich dein gedenke“, www.gutenberg.spiegel.de.
29. **Гете а:** Johann Wolfgang von Goethe, *Wilhelm Meisters Lehrjahre*, www.gutenberg.spiegel.de.
30. **Гончаров:** Iwan Gontscharow, *Oblomow*, www.gutenber.spiegel.de
31. **Грим:** Brüder Grimm, *Die schönsten Kinder- und Hausmärchen*, www.gutenberg.spiegel.de

32. **Гримелсхаузен:** Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen, *1. Buch 3. Kapitel*, www.gutenberg.spiegel.de
33. **Зола:** Emile Zola, *Die Sünde des Abbé Mouret*, www.gutenberg.spiegel.de
34. **Имерман:** Karl (Leberecht) Immermann, *Münchhausen*, www.gutenberg.spiegel.de
35. **Киаулен:** Walther Kiaulehn, *Der richtige Berliner in Wörtern und Redensarten*, www.books.google.rs
36. **Линдау:** Rudolf Lindau, *Der Gast*, www.gutenberg.spiegel.de
37. **Ман 1987:** T. Mann, *Der Zauberberg*, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch.
38. **Музил:** Robert Musil, *Die Portugiesin*, www.gutenberg.spiegel.de
39. **Оствалд:** Hans Ostwald, *Vergnügte Tiere*, www.gutenberg.spiegel.de
40. **Петронијевић, Поповић 2000:** B. Petronijević, B. Popović, *Zbirka tekstova iz savremene netačke proze*, Filološki fakultet, Beograd: Narodna knjiga.
41. **Рабе:** Wilhelm Raabe, *Der Lar*, www.gutenberg.spiegel.de
42. **Хајне:** Anselma Heine, *Der Zwergenring*, www.gutenberg.spiegel.de
43. **Холцамер:** Wilhelm Holzamer, *Vor Jahr und Tag*, www.gutenberg.spiegel.de
44. **Шперл:** August Sperl, *Der Archivar*, www.gutenberg.spiegel.de

6. ЛИТЕРАТУРА

1. **Ашић 2011:** Т. Ашић, *Nauka o jeziku*, Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, Univerzitet U Kragujevcu.
2. **Бремер 2009:** В. Brehmer, *Äquivalenzbeziehungen zwischen komparativen Phraseologismen im Serbischen und Deutschen*, <http://www.suedslavistik-online.de>, 17.01.2012.
3. **Бугарски 1996 :** R. Bugarski, *Jezik i lingvistika*, Beograd : Čigoja štampa.
4. **Бугарски 2005 а:** R. Bugarski, *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek.
5. **Бугарски 2009 б:** R. Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Beograd : Čigoja štampa.
6. **Бургер и др. 1982:** Н. Burger, А. Buhofer, А. Sialm, *Handbuch der Phraseologie*, Berlin ; New York : W. de Gruyter.
7. **Бургер и др. 2000:** Н. Burger, D. Dobrovolskij, P. Kühn, N. R. Norrick, *Phraseologie : ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung = Phraseology : an international handbook of contemporary research*, Berlin ; New York : W. de Gruyter.
8. **Бургер 2010:** Н. Burger, *Phraseologie : eine Einführung am Beispiel des Deutschen*, Berlin : Erich Schmidt.
9. **Вујчић 2012:** Н. Вујчић, *Wie viel Phraseologie verträgt der DaF-Unterricht? : eine korpusanalytische Studie zur Thematisierung phraseologischer Einheiten im Fach Deutsch als Fremdsprache*, Beograd ([b. m. : b. i.]), 371–391.
10. **Вуловић 2015:** Н. Вуловић, *Српска фразеологија и религија : лингвокултуролошка истраживања*, Београд : Институт за српски језик, САНУ.
11. **Гајић 2007:** Г. Гајић, „Фразеологизам обилазити као киша око Крагујевца и његови еквиваленти у немачком језику“, у: М. Ковачевић (уред.), *Српски језик у кон(тексту)*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 275–291.
12. **Гробер-Глик 1974:** G. Grober-Glück, *Motive und Motivationen in Redensarten und Meinungen, Aberglaube, Volks-Charakterologie, Umgangformeln, Berufsspott in Verbreitung und Lebensformen*, Marburg : N. G. Elwert Verlag.

13. **Грубачић 2001:** S. Grubačić, *Istorija nemačke kulture*, Novi Sad : Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
14. **Доброволскиј, Пираинен 2009:** D. Dobrovolskij, E. Piirainen, *Zur Theorie der Phraseologie : kognitive und kulturelle Aspekte*, Tübingen : Stauffenburg.
15. **Доброволскиј 1988:** D. Dobrovolskii, *Phraseologie als Objekt der Universalienlinguistik*, Leipzig : Enzyklopädie.
16. **Драгићевић 2001:** Р. Драгићевић, *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику*, Београд: Чигоја штампа.
17. **Драгићевић 2007 а:** R. Dragičević, *Leksikologija srpskog jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike.
18. **Драгићевић 2009 б:** R. Dragičević, *O problemima identifikacije frazeologizama*, <http://www.suedslavistik-online.de>, (35–44), 17.01.2013.
19. **Ивановић 2005 :** В Ivanović, *Frazeologizmi u Luterovom prevodu Biblije iz 1534. godine i njihova zastupljenost u savremenom nemačkom jeziku*: Magistarski rad, Beograd.
20. **Ивановић 2012 б:** Б. Ивановић, *Рецесивна обележја немачких фразеологизама и њихова тенденција нивелације према савременом језичком стању*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет.
21. **Јаворина 1999:** S. Javorina, *Latinski citati, izreke i poslovice*, Beograd: I. P. Ušće.
22. **Карацић 1987:** V. S. Karadžić, *Srpske narodne poslovice*, Београд : Просвета : Полит.
23. **Кевечеш 2008 :** Z. Kövecses, *Culture, Language and Metaphor Variation*, *ELLSSAC Proceedings*. Vol.1, str. 275–299.
24. **Кликовац 2004:** D. Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku*, Beograd : Biblioteka XX.
25. **Колер 2004:** W. Koller, *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*, Wiebelsheim : Quelle und Meyer.
26. **Кончаревић 2006:** К. Кончаревић, „Црквенословенски језик кроз призму лингвокултурологије (оглед системско-структуралне анализе)“, *Зборник матице српске за славистику*, 70, 125–155.

27. **Корхонен 1992:** J. Korhonen, IDIOME ALS LEXIKONEINHEITEN. Eine Auswahl von Beschreibungsproblemen, *Phraseologie und Wortbildung – Aspekte der Lexikonerweiterung*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
28. **Косман 1964:** L. S. Kossmann, *Deutsche Phraseologie = Sbornik upranenij po frazeologiji nemeckogo jazyka : Übungsbuch*, Moskva: Izdatel'stvo Medunarodnye otnosenija.
29. **Лејкоф, Џонсон 1980:** G. Lakoff, M. Johnson, *Metaphors we live by*, Chicago: The University of Chicago Press.
30. **Матешић 1993:** J. Matešić, „Formen und Funktionen von Phrasemen in Zeitungstexten“, *Slavistische Studien zum XI. internationalen Slavistenkongress in Preßburg*, Bratislava : 317–324.
31. **Марјановић 2012:** S. Marjanović, Придевске зоонимске поредбене фраземе у српском језику и њихови кореспонденти у француском, Нови Сад: *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta*, 2, Novi Sad, 95–110.
32. **Менац 1972:** A. Menac, О структури фразеологизама, Zagreb: *Jezik*, XVIII, 1, Zagreb, 1–4.
33. **Менац 1972 а:** A. Menac, Svoje i posuđeno u frazeologiji, Zagreb: *Strani jezici*, 1, Zagreb, 9–18.
34. **Менац 1978 б:** A. Menac, Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologizama, Zagreb: *Filologija*, 8, Zagreb, 219–226.
35. **Менац 1980 в:** A. Menac, *Iz frazeološke problematike*, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog sveučilišta u Zagrebu.
36. **Миленковић 2006:** Т. Milenković, *Idiomu u srpskom jeziku*, Aleksinac: Atelje 63.
37. **Мршевић-Радовић 1987 :** D. Mršević-Radović, *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Beograd: Filološki fakultet u Beogradu.
38. **Мршевић-Радовић 2008 а:** D. Mršević-Radović, *Frazeologija i nacionalna kultura*, Beograd: Biblioteka Književnost i jezik.
39. **Палм 1997:** C. Palm, *Phraseologie: Eine Einführung*, Tübingen: G. Narr.
40. **Пејановић 2010:** А. Пејановић, *Фразеологија Горског вијенца: фразеолошки жанрови, културни концепти, руски преводи*, Подгорица: ЦАНУ.

41. **Пејовић 2009:** A. Pejović, Kulturni i istorijski identitet u ogledalu frazeologije, Niš: *Jezik, književnost, identitet: zbornik radova. 1, Jezička istraživanja*, Niš: Filozofski fakultet.
42. **Пејовић 2011 а:** A. Pejović, Dodatna zapažanja o poredbenim frazeologizmima u srpskom i španskom jeziku, *Srpski jezik, književnost, umetnost* : zbornik radova sa V međunarodnog naučnog skupa održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu, (29–30. X 2010). Knj. 1, Književni (standardni) jezik i jezik književnosti, Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu.
43. **Пејовић 2013 б:** A. Pejović, O ekvivalenciji i lažnim prijateljima u španskoj i srpskoj frazeologiji, *Srpski jezik*, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu, 401–414.
44. **Пејовић 2015 в:** A. Pejović, *Kontrastivna frazeologija španskog i srpskog jezika*, Kragujevac : Filološko-umetnički fakultet, Univerzitet u Kragujevcu.
45. **Петровић 2005:** С. Петровић, *Културологија*, Београд: Чигоја штампа.
46. **Петронијевић 2002:** В. Петронијевић, *Немачко-srpsko-hrvatska leksikografija prve polovine dvadesetog veka- Kulturno-istorijski transfer*, Beograd: Društvo za negovanje i proučavanje srpskog jezika.
47. **Пецо 1970:** А. Пецо, *Звончићи звоне – Акцентска читанка за V, VI, VII и VIII разред основне школе*, Београд: Научна књига.
48. **Питулаинен 1992:** М. L. Piitulainen, Zu den Unterschieden in den äusseren quantitativen Valenz der deutschen und finnischen Verbidiome, *Phraseologie und Wortbildung – Aspekte der Lexikonerweiterung*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
49. **Раденковић 1996:** Lj. Radenković, *Simbolika sveta u narodnoj magiji Južnih Slovena*, Niš: Prosveta.
50. **Ристић 2011:** G. Ristić, Konceptualna analiza nemačkih i srpskih somatizama u semantičkom polju strah, Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad : Filozofski fakultet Univerzitet u Novom Sadu.
51. **Ристић 2013 а:** G. Ristić, Frazeologizmi gestovno-mimičke motivacije za izražavanje emocija u nemačkom i srpskom jeziku, *Zbornik radova [elektronski izvor]. Knj.1.* str. 369–378.

52. **Ристић 2013 б:** G. Ristić, *Somatizmi u nemačkoj i srpskoj frazeologiji*. Doktorska disertacija. Novi Sad : Filozofski fakultet.
53. **Стаменковић 2010:** D. Stamenković, Pridevske poredbe s nazivima životinja u engleskom i srpskom jeziku, *Зборник Матице Српске за филологију и лингвистику*, Novi Sad: ЛШ/2, Нови Сад, 169–189.
54. **Станојчић/Поповић 1994:** Ж. Станојчић/Љ. Поповић, *Граматика српског језика*, Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
55. **Станојевић 2011:** М. Станојевић, „Бењаминов есеј *Задатак преводиоца* и његова сродност са теоријом језика Вилхелма фон Хумболта, истраживања Крисоле Камбас“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, књига 1, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 391–396.
56. **Станојевић 2016 а:** М. Станојевић, „Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине човека и њихови кореспонденти у немачком језику“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
57. **Станојевић-Веселиновић 2016:** М. Станојевић Веселиновић, „Придевски компаративни фразеологизми са зоонимом као саставним делом и њихови кореспонденти у немачком језику“, у: Т. Росић (уред.) *Узданица, Часопис за језик, књижевност и педагошке науке*, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевца.
58. **Стевановић 1964:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма)*, Београд: Научно дело.
59. **Томић 2012:** G. Tomić, Interkulturalnost u frazeologiji engleskog i srpskog: Master rad, Крагујевца: Filološko-umetnički fakultet u Крагујевцу.
60. **Тривић 2013:** А. Тривић, „Семантичка анализа идеоматских израза с компонентом 'глава' у савременом српском и шпанском језику“ у: М. Ковачевић (уред.), *Српски језик, књижевност, уметност, књ. I, Традиција и иновације у савременом српском језику*, Крагујевца: Филолошко-уметнички факултет, 411–420

61. **Тривић 2015 а:** А. Тривић, *Лексичко-семантичка анализа соматизама у фразеологији савременог шпанског и српског језика: контрастивни приступ*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу.
62. **Финк-Арсовски 2002:** Ž. Fink Arsovski, *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zagreb: Filozofski fakultet.
63. **Хески 1987:** R. Hessky, *Phraseologie : linguistische Grundfragen und kontrastives Modell deutsch-ungarisch*, Tübingen : M. Niemeyer.
64. **Чагаљ, Свиткова 2014 :** I. Čagalj, M. Svitkova, „Типологија фразеолошке еквиваленције на примјеру хрватских и словачких фразема с иптонимском саставницом“, у: I. Vidović Bolt (ur.), *Životinje u frazeološkom руhu*, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1–15.
65. **Чајкановић 1994:** В. Чајкановић, *Студије из српске религије и фолклора 1925–1942*, Београд : Српска књижевна задруга.
66. **Чајкановић 1994 а:** В. Чајкановић, *Студије из српске религије и фолклора 1910–1924*, Београд : Српска књижевна задруга.
67. **Шипка 2008 а:** М. Шипка, „Фраземи са лексемом *образ*“, *Јужнословенски филолог*, 64, Београд, 561–569.
68. **Шипан 2002:** Т. Schippan, *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*, Tübingen: Niemeyer.

Речници

69. **Булат, Чајкановић 2007:** П. Булат, В. Чајкановић, *Митолошки речник*, Београд: Српска књижевна задруга
70. **Варих 1991:** G. Wahrig, *Deutsches Wörterbuch : mit einem "Lexikon der deutschen Sprachlehre"*, München: Bertelsmann Lexikon Verlag.
71. **Вајнбергер 2012:** Н. Weinberger, *Kroatisch/Serbisch-Deutsches phraseologisches Wörterbuch: angeordnet nach semantischen Gruppen*, Wien: Facultas.
72. **Дуденов универзални речник 2001:** Duden. *Deutsches Universalwörterbuch*, Mannheim: Dudenverlag.

73. **Дуденов фразеолошки речник 2008:** Duden 11. *Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik*, Mannheim: Dudenverlag.
74. **Дуденов фразеолошки речник 1989:** Duden 7. *Etymologie: Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*, Mannheim: Dudenverlag.
75. **Карацић 1935:** В. С. Карацић, Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима, Београд: Штампарија Краљевине Југославије.
76. **Карацић 1986 а:** В. С. Карацић, *Српски рјечник (1852) I А – II*, Београд: Просвета.
77. **Карацић 1986 б:** В. С. Карацић, *Српски рјечник (1852) II Р – III*, Београд: Просвета.
78. **Клајн, Шипка 2010:** I. Klajn, M. Šipka, *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Novi Sad: Prometej.
79. **Клапенбах, Штајниц 1967:** R. Klappenbach, W. Steinitz, *Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache*, Berlin: Akademie-Verlag.
80. **Клуге 2002:** F. Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin : Walter de Gruyter.
81. **Матешић 1982:** J. Matešić, *Frazeološki rečnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
82. **Матешић 1988 а:** J. Matešić, *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
83. **Мразовић, Приморац 1991:** P. Mrazović, R. Primorac, *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*, Beograd: Naučna knjiga.
84. **Оташевић 2007:** Ђ. Otašević, *Mali srpski frazeološki rečnik*, Beograd: Alma.
85. **Петерман, Ритгасер 1980:** J. Petermann, S. Rittgasser, *Kleines Wörterbuch der kroatisch-serbischen idiomatischen Redewendungen mit deutschen Entsprechungen : Phraseologisches Minimum = Mali rječnik hrvatskosrpskih frazeoloških izraza i njihovi ekvivalenti u njemačkom jeziku : frazeološki minimum*, München : Max Hueber.
86. **Петронијевић 2007:** В. Petronijević, *Srpsko-nemački prevodni frazeološki rečnik*, Beograd: Jasen.
87. **Речник српскога језика 2007:** Нови Сад: Матица српска

88. **Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika 1990**: Drugo fototipsko izdanje. Novi Sad, Zagreb: Matica Srpska, Matica Hrvatska.
89. **Ристић, Кангрга 2004**: S. Ristić, J. Kangrga, *Enciklopedijski nemačko-srpski rečnik : sa srpskom fonetskom oznakom izgovora književnoga nemačkog jezika*, Beograd : Prosveta.
90. **Ристић, Кангрга 1963 а**: S. Ristić, J. Kangrga, *Enciklopedijski nemačko-srpskohrvatski rečnik I*, Beograd: Prosveta.
91. **Скок 1972**: P. Skok, *Etimologijski rečnik hrvatskog ili srpskog*, Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umetnosti.
92. **Хансен 1988**: R. Hansen, *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske ; München : Verlag Otto Sagner.
93. **Хансен-Кокорус и др. 2005**: R. Hansen-Kokorus i dr., *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik*, Zagreb : Nakladni zavod Globus : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
94. **Шевалије, Гербран 2004**: J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Rječnik simbola : mitovi, sni, običaji, postupci, oblici, likovi, boje, brojevi*, Novi Sad: Stylos: Kiša.
95. **Шеман 1992**: H. Schemann, *Synonymwörterbuch der deutschen Redensarten*, Stuttgart; Dresden: Klett.
96. **Шипка 2007**: М. Шипка, *Приче о речима*, Нови Сад: Прометеј

Интернет извори речника

97. **Duden online**. <http://www.duden.de>, 15.02.2015.
98. **Phraseo – Redewendungen, Redensarten und Sprichwörter**, <http://www.phraseo.de>, 15.01.2015.
99. **Redensarten-Index**, <http://www.redensarten-index.de>, 15.01.2015.
100. **Wörterbuch der Idiome**, <http://www.idiome.deacademic.com>, 10.01.2015.
101. **Vorbar**, речник влашкога језика, <http://www.paundurlic.com>, 10.06.2016.
102. **Wikipedia**, <http://www.sr.wikipedia.org>, 12.02.2015.
103. **Wiktionary**, <http://www.de.wiktionary.org>, 12.02.2015.

7. РЕГИСТАР КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГИЗАМА

Српски језик

Придевски компаративни фразеологизми

бити безазлен као голуб (130)

бити безобразан као псето (62, 110, 112, 304)

бити бео као овца (169)

бити бео као/попут снега (170, 335)

бити бесан као бик (74, 93, 234)

бити бесан као рис (234)

бити бистар као кристал (335)

бити блед као крпа (163, 165, 267, 269, 270)

бити блед као креч (163, 165)

бити блед као мртвац (163, 165)

бити богат као Крез (279, 280, 281, 282, 284)

бити брз као ветар (172, 173, 175)

бити брз као зећ (172, 173, 175)

бити брз као метак (172, 175)

бити брз као муња (172, 173, 175, 176, 339)

бити брз као око (172, 174)

бити брз као стрела (64, 172, 173, 176)

бити велик као дечији гроб (340)

бити велик као гора (340)

бити велик као кућа (339, 340)

бити веран као пас (60, 74, 87, 105, 106)

бити вредан као мрав (122, 123)

бити вредан као пчела (61, 122, 123)

бити гладан као вук (67, 203, 356)

бити глуп као во (69, 103)

**бити глуп као вран вепар* (104)

бити глуп као коњ (103)

бити глуп као магаре (103)

бити глуп као ноћ (99, 101, 102)

**бити глуп као опанак* (104)

бити глуп као секира (104)

бити глуп као сом (99, 101, 103, 356)

бити глуп као топ (104)

бити глуп као тоцило (104)

бити глупа као ћурка (75, 99, 101)

бити глуп као ћускија (45, 59, 61, 65, 100, 103, 105, 357)

бити глуп као џепаница (105)

бити го као пиштољ (30, 295)

бити го као прст (295)

бити го/сиромашан као црквени миш (63, 69, 295)

бити гори од Турчина (323, 324)

**бити груб као опанак* (113, 305)

бити длакав као мајмун (187)

бити дебео као бачва (180)

бити дебео као свиња (178, 180)

бити добар као анђео (106, 108)

бити добар као добар дан (109)

бити добар као душа (109)

бити добар као хлеб (75, 106)

бити досадан као стеница (127, 315)

бити дугачак као притка (195)

бити жив као чиков (115)

бити заљубљен као мачак (124)

бити заљубљен као тетреб (39, 70, 124, 125, 239, 240)

бити запаљив као барут (264)

бити здрав као дрен (69, 184, 186)

бити здрав као риба (115, 185)

бити искривљен као параграф (180)

бити исцеђен као лимун (224, 225)

бити јак као земља (227)

бити јак као коњ (227)

бити јак као медвед (227)

**бити кваран као шупаљ зуб* (117)

бити лак као комарац (224)

бити лак/лаган као перце (222, 345)

бити лак као перо (222, 345)

бити лењ као буба (120)

бити лењ као смрдибуџа (120)

бити лењ као трут (119)

бити леп као анђео (39, 190, 341)

бити леп као Аполон (190, 191)

бити леп као лутка (190)

бити леп као сан (190, 341)

бити леп као слика (190, 341, 342)

бити леп као уписан (190)

бити леп као у причи (341)

бити лепа као Венера (194)

бити лепа као звезда Даница (194)

бити луд као струја (124)

бити лукав као змија (121)

бити лукав као лисица (61, 121)

бити љигав као јегуља (143, 144, 145, 325, 326)

бити љубоморан као пас (245, 246)

бити мекан као душа (351)

бити мекан као паперје (351)

бити мекан као памук (109)

бити мек као свила (351, 352)

бити млад као роса у подне (221, 342)

бити мршав/ сув као бакалар (197)

бити мршав као глиста (197)

бити мршав као рага (197)

бити мршав као сарага (195)

бити мршав као штука (197)

бити мудар као Соломон (142)

бити мудар као змија (140, 142)

бити накинђурен као божићна јелка (198, 200)

бити напет као струна (253, 254)

бити нем као риба (157, 325)

бити нов као из калупа (344)

**бити ограничен као тераса//фиока* (104)

бити окретан као чигра (66, 114, 172, 175)

бити отрован као змија (115)

бити оштар као бритва (341, 342)

бити оштар као жилет (341, 342)

бити оштар као мач (342)

бити оштар као секира (342)

бити паметан као пчела/пчелица (139, 140)

бити пијан као мајка (205, 206)

бити пијан као свиња (64, 205, 206)

бити пијан као чеп (204, 205)

бити питом као јагње (106, 109)

бити плав као небо (170, 171)

бити плах као срна (143)

бити плашљив као зец (31, 143, 355)

бити погрбљен као кифла (180)

бити покварен као муњак (115)

бити поносан као паун (255, 256)

бити прав као јаблан (184)

бити прав као прут (184)

бити прав као свећа (184)

бити прав као стрела (93, 180, 182, 184)

бити пун као брод (75, 278, 280)

бити равна као даска (195, 196)

бити различит као Бог и шеширија (232, 331)

бити различит као небо и земља (330, 331)

бити ружан као гроб (211, 213)

бити ружан као ђаво (211, 213)

бити ружан као лопов (211, 213)

бити ружан као мајмун (211, 213)

бити румен као јабука (185, 190)

бити слободан као птица (на грани) (44, 260)

бити спор као корњача (221)

бити спор као пуж (220)

бити срећан као дете (257, 258, 259)

бити стар као Библија (221, 343)

бити стар као Метузалем (221)

бити стиснут као сардине (75, 180)

бити тачан као швајцарски сат (153)

бити тврђ као дреновина (349)

бити тврдо као камен (147, 151, 347)

бити тврдо као кост (349)

бити тврдо као орах (227, 229, 349)

бити тврдоглав као магарац/мазга (154)

бити тежак као камен (345)

бити тежак као коњ (224)

бити тежак као олово (224, 344, 345)

бити тежак као слон (224)

бити тежак као Тренча (156)

бити тежак као туч (156, 222, 344)

бити уморан као пас/куче (60, 224, 225, 226)

бити хладан као лед (87, 147, 277, 278, 351, 356)

бити хладан као змија (151)

бити хладан као стена (148, 149, 275)

бити хладан као шприцер (148, 149, 275)

бити хладан као челик (352)

бити храбар као лав (39, 159, 355)

бити црвен као булка (261, 263, 264)

бити црвен као крв (163, 165, 166, 337)

бити црвен као парика (263, 264)

бити црвен као рак (163, 165)

бити црн као дрво абонеса (168, 169)

бити црн као катран (168, 335)

бити црн као угаљ/угљен (168, 335)

бити црн као Циганин (163)

бити чврст као кремен (227)

бити чврст као стена (147, 227, 229, 347)

бити чврст као челик (347)

бити чист као суза (161)

бити чист као сунце (161)

бити шарен/накићурен као крискиндла (198)

бити шарен као папагај (198, 200)

**бити шупаљ као црквено звоно (104)*

Глаголски компаративни фразеологизми

бежати од некога као ђаво од крста (308, 309)

бежати од некога као ђаво од свеће (309)

бежати од некога као ђаво од тамјана (309)

бежати од некога као од куге (308, 309)

бојати се као ђавола (266, 269)

борити се као лав (50, 159)

бринути као за лањски снег (275, 277)

вртети се као чигра (114)

вући се као пуж (220)

гледати/зурити као теле у шарена врата (65, 100, 103, 242, 243)

говорити као из књиге (139, 141)

**грактати као свраке на буњишту (98)*

држати се као пијан плота (154, 156)

живети као бубрег у лоју (47, 278)

живети као голуб и голубица (329)

живети као гроф (278, 280)

живети као краљ (278, 281)

живети као мали бег (284)

живети као пас (295, 299)

живети као пас и мачка (44, 319)

живети као пустињак (323)

живети као са братом (326, 330)

живети као човек (300)

залепити се/закачити се као чичак (127, 315)

запалити/палити се као шибица (264)

знојити се као свиња (274)

иде као алва (285, 287)

иде као од шале (141, 359)

иде као подмазано (285, 287)

иде као по лоју (285, 356)

иде као сат (285)

изгледати као да ни мрава не би згазио (62, 66, 108, 357)

изгледати као да су му све лађе потонуле (248, 271)

изгледати као вила (190, 192)

изгледати као леш (211, 212, 213)

изгледати као очерупана кокошка (211, 212)

изгледати као страшило (211, 212)

има (чега) као блата (340)

има (чега, кога) као гњилих крушака (340)

има (чега) као корова (340)

има (чега) као песка на мору (340)

има (нечега) као плеве (339, 340)

имати живце као конопце (153)

имати новца као жаба длака (295, 296)

имати пара као блата (282, 285, 287)

имати пара као плеве (282, 285, 286, 287)

ићи као јагње на клање (129)

ићи као по јајима (138)

јести као ала (133, 136, 355)

јести као врабац (133, 136, 355)

јести као мећава (53, 133, 137)

јести као проваљен (133, 137)

јести као свиња (133, 136)

лагати као пас/кер (39, 118, 321)

лагати као Минхаузен (118, 321)

лепити се као фластер (127, 315)

личити као две половине расечене јабуке (231)

личити као јаје јајету (231)

лупати као Максим по дивизији (96, 98, 355)

марити као за лањски снег (275, 277)

мењати као кошуље (75, 144, 146)

мењати као чарапе (146)

млети као воденица (96, 97)

мрзети као кугу (246, 247)

надути се као жаба (79, 178, 249, 314)

надути се/надувати се као ћуран (248, 313)

носити као мору (238)

обилазити као киша око Крагујевца (309)

обилазити као мачка око вруће каше (309, 310)

обући се као јелка (199, 201)

одговарати/пристајати као шака у око (291)

осећати се као на (седмом) небу (259)

осећати се као птица у кавезу (271)

осећати се као пребијен (224, 226)

осећати се као препорођен (257, 258)

осећати се као риба на сувом (46, 236, 237)

осећати се као риба у води (46, 257, 258)

осећати се као у затвору (270, 271)

отићи као покисла кокош (263, 264)

пасти као мана са неба (288)

певати као славуј (177)

пити као дуга (136)

пити/напити се као земља (132, 136)

пити/напити се као свиња (132, 136)

пити као смук (132, 134, 135, 136, 357)

плакати као киша (271, 272, 273)

плакати као љута година (273)

пливати као секира (68, 202)

познавати некога као злу пару (301)

познавати некога као свој џеп (68)

понашати се као Бог (248, 251, 252, 253, 313)

понашати се као Богом дан (248, 251, 252, 313)

понашати се као слон у стакларској радњи (190, 291, 355)

посивети као земља (163, 166)

поцрвенети као булка (261, 263)

поштовати као мртвог коња (317)

понашати се као према (последњем) ђубрету (317)

пратити као сена (30, 39, 75, 129, 315)

пребледети као мртвац (163, 166, 266, 267)

пребледети као смрт (163, 165)

превијати се као црв (144, 145, 321)

пристајати као пасуљ на Божић (293)

причати као навијен (96, 355)

пролазити као поред турског гробља (311, 312)

псовати као кочијаш (110, 111, 303, 305)

пушити као локомотива (133, 134)

пушити као смук (133, 134, 136)

пушити као Турчин (133, 134)

радити као коњ (44, 67, 70, 208, 230)

радити као кртица (124)

радити као мрав (122, 124, 152)

радити као роб (44, 208, 209)

радити као сивоња (209)

радити као стока (209)

радити као црв (124)

радити као црнац (208)

радовати се као дете (257)

разликовати се као Бог и шеширџија (232, 335)

разликовати се као небо и земља (68, 331)

разумети се као магарац у кантар (100, 102, 292, 294)

расти као квасац (178, 179, 248, 253, 313)

рикнути као тигар (233, 235)

ринтати као стока (208, 209)

седети као млада (264)

седети као на жеравици (131)

седети као на иглама (56, 131, 253, 255)

седети/стајати као кип (180, 183, 266)

седети као на трњу (131, 253, 256)

слагати се као нокат и месо (326)

слагати се као пас и мачка/мачка и пас (68, 318)

слагати се као прст и нокат (326)

слагати се као рогови у врећи (318)

смејати се као луд на брашно (30, 124, 125)

спавати као (мала) беба (57, 216)

спавати/заспати као заклан (216, 219)

спавати као јагње (216, 217)

спавати као влада (216, 218)

спавати као топ (216, 217, 218)

срушити се као кула/кућа од карата (289, 290, 356)

стојати као громом погођен (240, 241, 242)

стојати као дрвена Марија (40, 60, 180, 236)

стојати као кип (266, 267)

стојати као окамењен (266, 267)

стојати/седети као покисла кокош (261, 263)

стојати као прикован (180, 182, 183)

стојати као саливено (198)

стојати као укопан (236, 237, 240)

теглити као во (210)

трести се као прут (266, 270)

трчати као мува без главе (188, 189)

ћутати као гроб (159)

ћутати као заливен (159, 325)

ћутати као пањ (159)

ћутати као риба (157, 325, 329)

увенути као цвет (230)

увијати се као змија (117)

угасити се као свећа (215)

угојити се/нагојити се као прасе (178, 179)

уздигнути/издићи/подићи се као феникс из пепела (294, 295)

**упијати као сунђер* (143)

ходати као по јајима (138, 188, 355)

ходати као по трњу (188)

цичати као змија/гуја (233, 236)

чувати као зеницу ока (40, 243, 245, 306)

чувати као мало воде на длану (243, 245, 306)

чувати као очи у глави (243, 245, 306)

шепурити се као паун (248, 313)

Именички компаративни фразеологизам

(имати) језик као нож (306)

Немачки језик

Придевски компаративни фразеологизми

alt sein wie Methusalem (221, 343)

arglos sein wie die Tauben (130)

arm sein wie eine Kirchenmaus (30, 64, 296)

arm sein wie Lazarus (296, 297)

ausgelaugt sein wie ein Lappen (225, 226)

behaart sein wie ein Affe (187)

bekannt sein wie ein bunter Hund (302)

besoffen sein wie ein Schwein (205)

blau sein wie das Meer (170)

blau sein wie ein Veilchen (63, 205, 206)

bleich sein wie Kreide (267, 268)

bleich sein wie der Tod (164, 166)

bleich sein wie die Wand (164)

bunt sein wie ein Papagei (198, 200)

dichtgedrängt sein wie die Heringe (75, 181)

dick sein wie ein Fass (178, 179)

dumm sein wie Bohnenstroh (61, 69, 99)

**dumm sein wie Brot* (104)

dumm sein wie die Nacht (99, 100, 101)

dumm sein wie die sechs Ochsen (99, 100, 101)

dünn sein wie ein Faden (197)

dünn sein wie ein Hering (195)

durchtrieben sein wie Erbsensuppe (117)

dürr sein wie eine Hopfenstange (197)

dürr sein wie ein Span (197)

echt sein wie Gold (161)

eifersüchtig sein wie ein Türke (245)

falsch sein wie Bohnenstroh (117)

falsch sein wie ein Galgenholz (116, 117)

falsch sein wie Katze (117)

faul sein wie ein Dachs (120)

faul sein wie eine Drohne (120)

faul sein wie die Sünde (119)

fleißig sein wie eine Ameise (123)

fleißig sein wie eine Biene (123)

flink sein wie ein Eichhörnchen (174)

flink sein wie ein Wiesel (174)

frech sein wie Oskar (110, 256, 304)

frech sein wie ein Rohrspatz (110, 304)

frei sein wie Vogel (in der Luft) (260)

furchtsam wie ein Hase (143, 355)

geduldig sein wie ein Lamm (152)

gerade sein wie eine Kerze (93, 181, 182)

geschmückt sein wie ein Pfingstochse (198, 199)

gespannt sein wie ein Regenschirm (253, 254, 255)

gesund sein wie eine Eichel (186)

gesund sein wie ein Fisch im Wasser (115, 185)

glatt/schlüpfrig sein wie ein Aal (144, 145, 322)

grob sein wie Bohnenstroh (112)

groß sein wie ein Haus (339)

groß sein wie das Heidelberger Faß (339)

gütig sein wie ein Engel (109)

hart sein wie Eisen (147, 228, 348)

hart sein wie Stahl (147, 228, 348)

hart sein wie ein Stein (148, 276)

hässlich sein wie die Nacht (212)

hungrig sein wie ein Bär (203, 355)

hungrig sein wie ein Wolf (203, 355)

kalt sein wie Eis (148, 276, 351)

kalt sein wie ein Fisch (148, 276, 351)

kalt sein wie ein Frosch (149)

kalt sein wie eine Hundeschnauze (148, 276)

kalt sein wie eine Made (152)

kalt sein wie Stahl (352)

keusch sein wie eine Lilie (131)

klug sein wie eine Eule (142)

klug sein wie Salomon (139, 140)

klug sein wie die Schlangen (139, 141)

krumm sein wie ein Fiedelbogen (181, 182)

lang sein wie eine Bohnenstange (196, 197)

langsam sein wie eine Schnecke (220)

lästig sein wie eine Scheißhausfliege (127, 316)

lästig sein wie die Wanzen (127, 316)

leicht sein wie Daunen (346)

leicht sein wie eine Feder (223, 346)

listig sein wie Schlangen (121)

matt sein wie eine Fliege (227)

müde sein wie ein Hund (225, 226)

munter sein wie ein Fisch im Wasser (114, 257)

päpstlicher sein als Papst (324)

platt sein wie ein Bügelbrett (196, 197)

pünktlich sein wie ein Maurer (153)

reich sein wie Krösus (74, 279, 282)

rot sein wie Blut (164, 168)

rot sein wie Krebs (164, 166)

rot sein wie eine Tomate (262)

sanft/still sein wie ein Lamm (107, 108)

scharf sein wie eine Klinge (342)

scharf sein wie ein Messer (342)

scharf sein wie ein Schwert (342)

schlau sein wie ein Fuchs (121, 122)

scheu sein wie ein Reh (143)

schnell sein wie der Blitz (173, 174, 338)

schnell sein wie ein Pfeil (173, 174, 175)

schnell sein wie der Wind (173, 174, 175)

schön sein wie Adonis (191, 192)

schön sein wie ein Engel (191, 192, 341)

schön sein wie die Sünde (191, 192, 193, 194)

schwarz sein wie Ebenholz (169)

schwarz sein wie Kohle (164, 167, 169, 171, 336)

schwarz sein wie die Nacht (164, 167, 336)

schwarz sein wie nasse Erde (167)

schwarz sein wie ein Schornstein (167)

schwer sein wie Blei (225, 344)

schwer sein wie Steine (225)

schwer sein wie ein toter Mann (224)

stark sein wie ein Bär (228)

stark sein wie ein Pferd (228)

stolz sein wie Oscar (255)

stolz sein wie ein Pfau (255)

stolz sein wie ein Spanier (257)

störrisch sein wie ein Esel (155, 356)

stumm sein wie ein Fisch (157, 325)

stur sein wie ein Panzer (155)

tapfer sein wie ein Löwe (160, 355)

treu sein wie Gold (105)

unterschiedlich sein wie Feuer und Wasser (330)

verliebt sein wie ein Kater (124, 239)

verrückt sein wie ein Märzhase (124, 125)

verschwiegen sein wie ein Grab (157, 328)

weich sein wie Butter (107, 108, 349)

weich sein wie Daunen (349)

weich sein wie ein Pudding (349)

weiß sein wie Schnee (164, 167, 168, 169, 170, 171, 335, 338)

wütend sein wie ein Stier (234)

Глаголски компаративни фразеологизми

arbeiten wie ein Dachs (211)

arbeiten wie ein Knecht (208, 209, 210)

arbeiten wie ein Kümmeltürke (208, 209, 210)

arbeiten wie ein Pferd/ Bauernpferd (44, 67, 70, 208, 209, 210, 230)

arbeiten wie ein Vieh (208, 209, 210)

aufgehen wie eine Dampfnudel (178, 179, 180)

ausgehen wie ein Licht (215)

aussehen wie das blühende Leben (191, 193)

aussehen/ dreinblicken wie drei/ sieben Tage Regenwetter (247, 248)

aussehen wie ein Christbaum (198, 200)

aussehen wie ein gerupftes Huhn (212, 213)

aussehen wie eine Leiche (212, 213)

aussehen wie das Leiden Christi (272)

aussehen wie Milch und Blut (187)

aussehen wie ein Palmesel (201)

aussehen wie ein Pfingstochse (198, 200)

aussehen wie eine Pfingstrose (191, 193)

aussehen wie der Tod in Forchheim (212, 213, 214)

aussehen wie eine Vogelscheuche (212, 213)

behandeln jmdn. wie Luft (312)

behandeln jmdn. wie (den letzten) Dreck (317)

brennen wie Pech und Schwefel (330)

brennen wie Stroh (265)

brennen wie Zunder (265)

brüllen wie ein Löwe (234)

dasitzen wie ein Brautpaar (264)

dastehen/dasitzen wie ein begossener Pudel (55, 68, 262, 263)

dastehen wie eine Säule (267, 268, 271)

dastehen wie eine Kuh vorm Scheunentor (100, 105)

davonschleichen wie ein gepügelter Hund (262, 265)

eingehen wie eine Primel (230)

er sieht aus, als könnte er keiner Fliege etwas antun (62, 107, 108, 109)

es geht wie Butter (285)

es geht wie Mus (139, 141)

es geht wie ein Uhrwerk (285, 286)

es geht wie warme Semmel weg (285, 287)

es gibt (etwas) wie Sand am Meer (340)

es läuft wie geölt (285, 286)

essen/fressen wie ein Schwein (134, 136, 138)

essen wie ein Spatz (134, 135, 136, 355)

fallen wie Manna vom Himmel (288)

fluchen wie ein Fuhrmann (110, 112, 305, 306)

folgen wie ein Schatten (127, 128, 315)

fressen wie ein Scheunendrescher (134, 135, 136)

fürchten wie die Pest (267)

fürchten wie der Teufel das Weihwasser (267)

gehen wie auf Eiern (138, 190, 355)

gehen wie ein Lamm zur Schlachtbank (130)

gehen wie ein Storch im Salat (188, 189)

haben Geld wie Dreck (281, 285)

haben Geld wie ein Frosch Haare (296, 299, 300)

haben Geld wie Heu (281, 285)

hassen wie die Pest (246, 247)

herumgehen wie die Katze um den heißen Brei (310)

heulen wie ein Schlosshund (272)

hüten wie seinen/ihren Augapfel (44, 243, 307)

kämpfen wie ein Löwe (50, 160)

kennen wie einen bunten Hund (301, 302)

kennen wie seine Westentasche (68)

lasten wie ein Alp (238, 239)

laufen wie ein Bürstenbinder (177)

leben wie die Eule unter Krähen (321)

leben wie ein Fürst (279, 281, 284, 285)

leben wie (der liebe) Gott in Frankreich (67, 279, 283, 284, 285)

leben wie die Heinzelmännchen (323)

leben wie ein Hund (296, 299)

leben wie Hund und Katze (319, 320)

leben wie die Made im Speck (279, 281, 284)

leben wie ein Mensch (300)

lügen wie gedruckt (39, 118, 322)

lügen wie Münchhausen (118)

meiden wie die Pest (308)

passen wie angegossen (58, 198, 200)

passen wie der Esel zum Lautenschlagen (291)

passen wie die Faust aufs Auge (291)

rauchen wie ein Schlot (134, 135)

reden wie aufgezogen (96, 97, 355)

reden wie ein Blinder von der Farbe (97)

reden wie ein Buch (139, 141, 142)

reden wie ein Mühlrad (97)

reden wie ein Wasserfall (96, 97)

rennen wie eine gesengte Sau (188, 189)

saufen wie ein Bürstenbinder (134)

saufen wie ein Igel (134, 136)

saufen/trinken wie ein Loch (134)

schimpfen wie ein Rohrspatz (110, 111, 304, 305)

schlafen wie ein Baby (217, 218)

schlafen wie ein Bär (217, 218)

schlafen wie ein Dachs (218)

schlafen wie ein Klotz (217, 218)

schlafen wie ein Murmeltier (217, 218)

schlafen wie ein Stein (217, 218)

schufteten wie ein Tier (210)

schuften wie ein Esel (210)

schweigen wie ein Grab (157, 158, 325)

schweigen wie eine Maus (158)

schweigen wie ein Stein (158)

schwimmen wie eine bleierne Ente (202, 203)

schwitzen wie ein Schwein (274)

sich aufblähen wie ein Pfau (249, 251, 252, 254, 314)

sich aufblähen wie ein Truthahn (249, 251, 252, 254, 314)

sich aufblasen wie ein Frosch (79, 180, 249, 251, 252, 253, 254, 314)

sich benehmen wie der liebe Gott (250, 251, 252, 253, 254, 314)

sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen (190, 291, 293, 355)

sich freuen wie ein Schneekönig (257, 259, 260)

sich fühlen wie ein Fisch auf dem Trockenen (46, 237)

sich fühlen wie ein Fisch im Wasser (46, 60,, 259, 261)

sich fühlen wie im Gefängnis (270)

sich fühlen wie im siebten Himmel (257)

sich fühlen wie neugeboren (257, 258)

sich fühlen wie ein Vogel im Käfig (270, 271)

sich gleichen wie ein Ei dem anderen (231)

sich hängen/kleben wie eine Klette an j-n (127, 315)

sich vertragen wie Hund und Katze (68, 319, 320)

sich winden wie ein Aal (144, 145, 322)

sich wohlfühlen wie ein Fisch im Wasser (60, 257)

singen wie eine Heidelerche (177)

sitzen wie bestellt und nicht abgeholt (272)

sitzen wie auf Kohlen (131, 253, 254)

sitzen wie auf Nadeln (131, 254, 255, 256)

sitzen wie auf Nesseln (131)

steigen/sich erheben wie (ein) Phönix aus der Asche (294, 295)

stehen wie angedonnert (240, 241)

stehen wie angenagelt (181, 183, 184)

stehen wie angewurzelt (240, 241)

stehen wie der Ochs vorm Berg (242)

stehen wie ein Ölgötze (40, 181, 237)

stehen wie eine Säule (181, 182)

verstehen von etwas wie ein Hahn vom Eierlegen (105, 294)

verstehen von etwas wie eine Kuh vom Radfahren (102, 292)

wechseln wie das Hemd/die Hemden (43, 75, 144)

wühlen wie ein Maulwurf (124)

zittern wie Espenlaub (267, 269, 270)

zusammenfallen /zusammenbrechen wie ein Kartenhaus (289, 290)

zusammenhalten wie Pech und Schwefel (327, 328, 329)

zusammenpassen wie Jacke und Hose (330)

zusammenpassen wie ein Paar alte Latschen (328, 329, 330)

zusammenpassen wie Topf und Deckel (328, 329, 330)

Прилошки компаративни фразеологизми

wie aus dem Ei gepellt sein (344)

wie die feindlichen Brüder sein (321)

wie die Wanzen sein (128)

Именички компаративни фразеологизми

ein Gesicht (machen) wie drei/ sieben Tage Regenwetter (44, 247)

(haben) Nerven wie Drahtseile (153)

ein Unterschied wie Tag und Nacht sein (68, 69, 232, 331)

(haben) eine Zunge wie Messer (306)

ОБРАЗАЦ 1.

Изјава о ауторству

Потписана: Марија Станојевић Веселиновић

Број уписа: 09Д012

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки*

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени, и
- да нисам кршила ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Крагујевцу,

17.04.2018.

Потпис аутора

ОБРАЗАЦ 2.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора: Марија Станојевић Веселиновић

Број уписа: 09Д012

Студијски програм: Наука о језику

Наслов рада: *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки*

Ментор: Доц. др Даница Недељковић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: *Немачки језик*

Потписана: Марија Станојевић Веселиновић

Изјављујем

да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предала за објављивање на порталу Дигиталног репозиторијума Универзитета у Крагујевцу. Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада. Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Крагујевцу.

У Крагујевцу,

17.04.2018.

Потпис аутора

ОБРАЗАЦ 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Крагујевцу унесе моју докторску дисертацију под насловом: *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки, која је моје ауторско дело.*

Дисертацију са свим прилозима предала сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Крагујевцу могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучила.

1. Ауторство
2. Ауторство – некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

У Крагујевцу,

17.04.2018.

Потпис аутора
